

X ? f

195 B11

Ms. 1455

BIBL.
DE
L'UNIVERSITÉ
MS.
1455

Manuscrit du 15e-17e siècle,
selon Pfister.

p. 60 sqq. : de signis.

14 ff.
MS. ~~n. 304~~

BIBLIOTHÈQUE DE L'UNIVERSITÉ DE FRANCE

BOAS
29473

COMES DONATUS STURMS

In Philosophiam

Proëmium

Philosophia, quę si cum nois attendamus, amorem, seu studium sapientię signat; Describitur ex Ammonio init: prędica: Rerum scia per oes causas, seu evidens cogno discursiva eorum, quę hac rerum universitate comprehendunt. Ex quo n. Sophi, hoc est, Sapientes voluerunt modestię gra dici Philosophi, nempe sapię amatores, auct: Pytha: Ipsa quoque Sophia, seu Sapia cepta est nuncupari philosophia.

Huius autem circumfertur pervetusta et celebris divisio in 10 Logam seu ronale, Physicam seu Nale, Ethicam seu moralem. Cum n. Philosophia dirigatur ad humanę felicitatis adeptionem (Quod S. Augus: lib: 19 De Civit: cap: 1º Ex Platone Notavit) Humana vero felicitas 2do Arte 1º Eth: cap: 7 et 8 consistat partim in actione virtuti consentaneâ, partim in contemplatione veritatis: Oportuit dari Moralem Philosophiam, quę honesti rone contineat et virtutem morumque probitatem edoceat. Preterea dari Nale, seu Phisicam quę in veritatis unius investigationem incumbat et abdita natę scrutetur: Hęc si cadant sub sensum, sunt 20 Phisicę considerones: Methaphisicę si sint immales. Ceterum cum scientificas hasce cognes non nisi disserendo adipiscamur et tm sępeius fallatur ittus: quasi filo regit Logam, quę est circa actus ronis unde dr rationalis.

Cum igitur universam Philosophiam (si excipias Ethicam, quam vitę moritur Auditores meos profiteri confido, et gratulor) explanandam susceperimus, aggredimur Logam, huius premittimus brevem summam, quam Hisagogen Greci, Nos dici

mus introductionem: fauente pa et summâ sapientiâ, in cuius honorem et gloriam oia studia conatusque nostros preferri cupimus

Prima Pars Introductionis.

Cap. Pum

Quid, et Quotuplex sit Terminus Logicus.

Terminus alicuius rei in universum est illus extremum, ultra qd res non progreditur: sic puncta dicuntur Termini Lineae, limites Termini agrorum. Hinc nomen Termini deductum est a Logis:
10 Vis n. propo cum sit affirmatio, vel negatio alicuius de aliquo, ht qd affirmatur vel negatur, dicitque predicatum et ht id de quo affirmatur, vel negatur predicatum, et dr subiectum: Quae duo coniunguntur in una propone per verbum, est, qd dicitur copula. Non coniunguntur auth nisi extrema. Est etiam alia Rt cur Artes terminos appellavit subiectum et predicatum p.o pion: cap: po Terminum voco, in quem dissoluitur propo, quia scilicet propo si resoluatur terminat in subiectum, et in alterum de subiecto dictum. Hinc patet copulam non ee pressè terminum: copula n. et unio unit extrema, non est extremum, 20 sola auth extrema sunt termini.

Sed abstrahendo ab Arte latius usurpatur Terminus Logicus, et ph defiri Aliquid ponibile in Orone: et sunt vocabula, et conceptus illis respondentes, quibus in Philosophicis uti mos est. Porro Terminus latè sumptus triplex est, Mentalis, Vocalis, Scriptus. Mentalis est conceptus Mentis qui est vel obiectivus, vel Formalis; Obiectivus est obiectum, seu res cognita. Formalis est actus intelligendi, seu cognitio, quae formatur de re aliqua. Formalis verò aut est directus, quo primo

et immediatè cognoscitur aliquid: Autem reflexus, quo tuam cognitionem cognoscis per aliam cognitionem. Vocalis Terminus est vox, seu vocabulum illud, quod correspondet termino, seu conceptui mentali. Scriptus est eadem dictio scripta. Quia tamen utimur Terminis vocalibus tanquam notioribus ad explicandos mentales qui sunt occulti: Ita de vocalibus agemus, ut quae dicentur de his, intelligantur de mentalibus et scriptis pro quibus subrogantur

Cap: Secundum

De Divisionibus Terminorum

Terminus Vocalis alius est significativus, alius non significativus. Primus est qui aliquid à se distinctum significat ut Vox Sol, secundus, qui nudè sumptus apprehenditur, nec in alterius cognitionem ducit ut Vox Blictri. Idem significativus alius est ad placitum, qui non habet ex natura sua significare talem rem, sed hoc habet à conventione hominum ut sunt omnes voces nominum. Alius significativus naturaliter qui independenter a voluntate hominum ex natura sua sive ob connexionem cum re aliqua illam significat, ut gemitus et suspirium significant tristitiam.

Cathegorematicus, qui per se sumptus de uno vel pluribus dici potest seu dicibilis est (Cathegorema significat dicibile) seu qui est ita de se perfectè significativus, ut absque addito possit esse subiectum vel praedicatum in propositione adaequatè significativa, ut sunt omnia nomina substantiva et adiectiva in casu recto. Sincathegorematicus, qui sic imperfectè significat, ut solus non possit esse subiectum vel praedicatum, sed possit modificare significationem subiecti

predicati aut copulę ut sunt hę voces oīs nullus aliquis et alię notę quantitatis proponū, item adverbia prępositiones coniunctiones, ut, semper, post, si, et oēs casus obliqui noīū: Sincathegorema n. est quasi dicibile simul cum cathegoremate.

Positivus, qui significat Ens verū, vel fictū, idest quidquid non involuit in suo conceptu directè ac immediatè negationē, ut surditas, quę explicat negō auditionis, tenebrę ignorantia etc: Homo g.º Chymera etc. sunt termini positivi. Negativus, qui significat negationē Entis, vel alicuius rei in subiecto inepto habere illā, ut Lapis cęcus. Privativus qui significat negationē Rei in subiecto apto, ut Cęcitas de aioli.

Finitus, qui rē determinatā significat, ut Sto. Infinitus rem determinatā negat et nullius ~~cognit~~ rei certę cognitionē parit, ut Lapis ē non Sto: Dicunt etiā non infinitans, et infinitans.

Simplex seu incomplexus, cuius partes seorsū sumptę aut nihil significant, ut Cęsar, aut non idē, qd signant coniunctę ut Dominus. Complexus seu compositus, qui constat pluribus vocibus explicitis vel implicitis aliquo grammaticali nexu copulatis ut Amo, idest ego sū amans, ut Homo Prudens. Vnde fit idē ēē terminū complexū, et Orōne.

Copulativus seu Collectivus significat unā rē constantē ex pluribus inter se accidens copulatis, ut Acervus, Resp: Exercitus, quę componunt unū totū sine Physicā unione. Non Copulativus, seu non Collectivus, qui non significat aggregatū plurium ut Sto, Equus etc

1 Abstractus significat aliquid per modum simplicis per se stan-
tis et uelut separatę ab oī subiecto ut Deitas, Albedo,
Bonitas. Concretus significat aliquid ad modum totius
quatenus ex illa re, et eius subiecto resultat totum, seu
compositum ut Album.

Denominans, qui inter uocabula similis soni est primus
et à quo deducitur ac deriuatur alius terminus ut Albedo
Lux est et apud Grammaticos dr Primitiuus. Denomina-
tiuus, siue Grammaticaliter deriuatiuus est qui ab ali-
10 quo secundum nomen sit appellationem cum aliqua differ-
cadentię, seu inflexionis ut plurimum V. G. Albus ab Al-
bedine, Lucidus Lucerna, Luceo, quę a Luce deriuantur.
Denominatus intrinsece est, qui significat formam aliquam
seu rationem intrinsecam ut Nix candida, quia candor est in Niue
Homo uidens, quia uisio est in Homine. Denominatus extrin-
secè est qui significat rationem extrinsecam, ut uisum, cognitum
amatum, uestitum est idest habens non in se, sed circa se
uisionem, cognitionem est.

Absolutus, qui se solo est perfectè significatiuus independenter
20 ab oī alio. Absolutus n. est quasi ab alio solutus ut Albedo,
Lapis, Homo. Connotatiuus, qui simul cum alio significat: con-
notare n. est unam rem simul cum aliâ notare seu qui pri-
mario, et in recto signat unam rem, et consignificat al-
teram secundario et in obliquo cointelligendam ut Pater
qui in recto signat Genitorem, in obliquo autem filium et sic
concreta accidentalia, ut albus doctus est, quę Gramma-
uocant adiectiua sunt connotatiua quia primario formam
et secundario consignat subiectum, cui forma illa adiacet

1 Relativus terminus est, qui significat rem habentem ordinem et comparabilitatem ad aliud, seu rem cuius esse est ad aliud, ut Pater ad Filium, Servus ad Dominum, Maius ad Minus, simile ad simile. Differt autem Relativus a Connotativo, quia connotativus latius patet, quam Relativus et talis est sive Positivus sit, sive Negativus, ut Tenebrae, sive distinguatur realiter a suo connotato sive non, ut Risibile, quod connotat subiectum habens risibilitatem, a quo tamen subiecto non distinguitur Realiter, sive denique referatur ad aliud, sive non, ut
10 obiectum visibile, quod connotat visionem circa se, et tamen non refertur ad illam. Relativus autem semper est aliquid positivum connotat in obliquo aliquid a se realiter distinctum, et habet ordinem ad illud

Synonymus significat idem eodem modo conceptum ut Calamus, penna, Sphaera, Globus; Homonymus aliquid paulo diversum significat, ut gladius, Ensis. Equivalens qui aliquid diversum significat, sed tantundem valens, ut Adam, et Pater Abeli, sive Coniux Hevae.

Repugnans, seu Oppositus, qui de eodem sub eadem ratione eo-
20 dem tempore et modo non potest simul vere affirmari, aut negari cum alio, ut Luminosus, et Tenebrosus, qui opponuntur privative, Homo et non Homo, qui Contradictorie, Albus et Niger, qui positive et contrarie, Pater, et Filius, qui Relative. Non Repugnans, qui potest de eodem simul cum alio vere affirmari, aut negari, ut Stultus, et Senex.

Primo intentionalis est qui significat rem secundo illum statum quem habet independenter a nostro modo cognoscendi vel loquendi, ut Coelum Amo etc. Secundo intentionalis, seu secundae

intentionis, qui significat rem 2dum illum statum, seu conditionem, quam acquirit à nostro modo cognoscendi, vel loquendi, ut cum dicimus Coelum est Nomen Amo est Verbum. Deus est Subiectum, Bonus est prædicatum.

Communis seu universalis, seu superior, est qui ad plura se extendit quam inferior, seu à pluribus participatur tam quam inferioribus, ut Bos, Homo, Urbs, qui termini prædicantur de singulis Bobus, Hominibus, Urbibus æqualiter. Particularis sive singularis, sive inferior est qui minus latè patet quam superior, seu qui in singulari tantum reperitur, ut Petrus, Venetiæ, et respondet hæc divisio illi Grammaticali in Appellativum, et proprium.

Caput Tertium

De Terminis, qui sunt cōes pluribus

Terminus cōis alius est transcendens, qui rōne oīb vel quam pluribus rebus cōem signat, ut Ens, Res, Aliquid, Nescio quid; quia transcendit ab uno in alia gēra rerum; Imo si conveniat rebus fictis, ut est Chymæra, vel negationibus ut sunt Tenebræ, dr̄ tunc transcendens, ut cognoscibile, significabile etc. Alius est non transcendens, qui est cōis uni, vel aliquibus tantum gēribus, ut color cuius rō cōis est albedini, viriditati non Deo et Angelis.

Terminus cōis non transcendens alius est Æquivocus, qui dr̄ de ijs quæ hōt idem nomen, præterea in nullo conveniunt 2dum rōne pro nomen importatam, ut Homo dr̄ de Hoīe vero, et picto, et dicuntur Æquivoca à casu. Alius est Analogus est significat plura partim similia, partim dissimilia in rōne explicitè importata pro nomen, quod participant, ut Lanus dum dicitur de pulsu, et cibo, et dicuntur æquivoca a consilio.

1 Alius univocus, et significat plura habentia idem nomen et convenientia in rone importata per nomen, ut Al. dum dr de Noie Bove etc. Notandum voces equivocas et univocas dici equivoca equivocantia et univoca univocantia: Res vero significatas a dictis vocibus dici equivoca equivocata, et univoca univocata.

Terminus univocus, qui proprie dr Universalis, si spectet diversus modus, quo res ab eo signata predicat de suis inferioribus. Subdividitur in quinque membra, que dicuntur etiam predicabilia
10 sive universalia. Primum est genus, quod predicat de pluribus differentibus spe in quid, idest essentialiter sed incomplete, non significando totam essentiam sed partem essentie determinabilis, et quasi materialis. Predicari aut in quid est predicari essentialiter, quia interrogans de essentia Rei interrogat per quid, et respondet assignando aliquid essentiale. Differunt aut spe, que inter se valde notabiliter differunt. sicut differre solo numero dicuntur ea, que licet unum non sit aliud, sunt tn inter se similia, vel non differunt notabiliter. Porro triplex est genus: Supremum sive gnalissimum,
20 quod supra se non ht aliud genus univocum ut substantia. Infimum sive Atomum infra quod non est aliud genus ut al. Subalternum, quod supra et infra ht aliud genus, ut Corpus

Secundum Species, que immediate ponitur sub aliquo gene. Hec est duplex idest subalterna, que ita sub una rone est spes ut subaltera sit genus. Et Atoma seu Specialissima, que est tantum spes nec pt. ee gnus ut Ho. Definitur aut ee universale quod predicat in quid idem essentialiter, sed ut tota essentia

1 de pluribus solo numero differentibus. Sic homo predicatur de Petro et Paulo, qui dicuntur individua humana, quia Petrus non potest dividi in plures partes, quae separatae sint homo, Anima enim sola non est homo sic nec corpus.

Tertium differentia essentialia quae habet plura munera, primo enim dividit genus superius 2do cum genere quod proxime dividit constituit speciem. Tertio distinguit speciem ab omni alia re. Quarto est predicabilis de pluribus, sic est duplex una generica quae cum genere quod proxime dividit constituit
10 speciem subalternam eamque distinguit ut haec differentia Animatum, nam dividit corpus. constituit Viuens et distinguit Viuens a non viuente. Altera specifica seu Atoma quae cum genere proximo ab ipsa diviso constituit speciem Atomam distinguitque ab aliis rebus sic rationale dividit Animal quod est genus. constituit hominem distinguitque ab omni alio. Est autem quae predicatur de pluribus differentibus specie aut numero in quale quid, id est essentialiter, nam significat qualis sit essentia rei est enim diversum quaerere quod sit essentia hominis et qualis sit, cum in primo quaeratur tota
20 essentia in 2do pars essentiae per quam homo differt ab omnibus cum quibus convenit in ratione generica

Quartum est proprium, quod predicatur de pluribus differentibus numero in quale accidentaliter, et necessario. Dicitur predicari in quale, quia per illud respondetur interrogationi V. G. qualis sit homo: et per hoc differt a genere et specie quae predicantur in quid. Dicitur accidentaliter, per quod differt a differentia: supponitur enim res iam constituta in sua essentia. et quod est praeter essentiam dicitur accidere essentiae. Dicitur necessario per quod differt ab accidente ut

1 infra.

Quintum Accidens, quod predicatur de pluribus in quale acciden:
taliter, et contingenter; Significat n. aliquid, quod non est
essentia, non pars essentie, non aliquid fluens ab
essentia aut necessario connexum cum ea: sic esse luminosum de aëre, doctum de homine, Auratum de Laqueari.

Cap. Quartum

De Terminis communibus, qui Predicamenta dicuntur.

Philosophi multitudinem omnium rerum redegerunt ad decem classes
10 que dicuntur Predicamenta. Est autem Predicamentum, seu Cathe:
goria series, et multitudo quedam recte disposita, et or:
dinata Predicatorum, seu Cathegorematum communium sub uno
supremo genere, univoco contentorum, et sunt decem.
Substantia, Et significat Ens per se existens id est non indi:
gens alio a quo sustentetur ut Lapis Homo etc. ad Differentiam
accidentis, quod est ens natura sua requirens inhaerere alte:
ri et sustentari ab eo, ut color, color etc. Quidquid igitur
est in hac universitate, vel est Ens per se existens et
constituit predicamentum substantie vel Ens est alte:
20 ri inhaerens, et constituit novem predicamenta acciden:
tium, prout accidentia varie affectiuntur, et denant substantiam
et sunt Quantitas, qua formaliter aliquid est aptum
habere partes extra partes in ordine ad locum, seu
esse latum, longum etc. Qualitas, qua aliquid dicitur quale
sic lac dicitur dulce per dulcedinem. Relatio, qua res or:
dinatur ad aliam: talis est similitudo, qua paries A, et
similis Parieti B. Agere significat actionem agentis
ut Trigefacere. Passio significat passionem subiecti

i recipientis formam productam, ut dr Manus dr pati cum frigefit, seu cum accipit in se frigus productum ab aere. Vbi significat esse in loco ut in Templo. Situs signat certam dispositionem partium in ordine ad locum ut sedere. Habere Habitus est id quo aliquis dr tali modo vestitus. Quando significat esse in tali tempore, ut in hac hora. Pia Claudiani distico

Arbor sex fratres feruore refrigerat ustos
Ruri crassabo, nec tunicatus ero.

10 Sic aut disponitur series predicamenti subste, et alioru predicamentorum sub uno gere, ut que latius patent, et de alijs predicantur essentialiter, collocentur supius: inferius aut inferiora, que minus late patent, us:

20

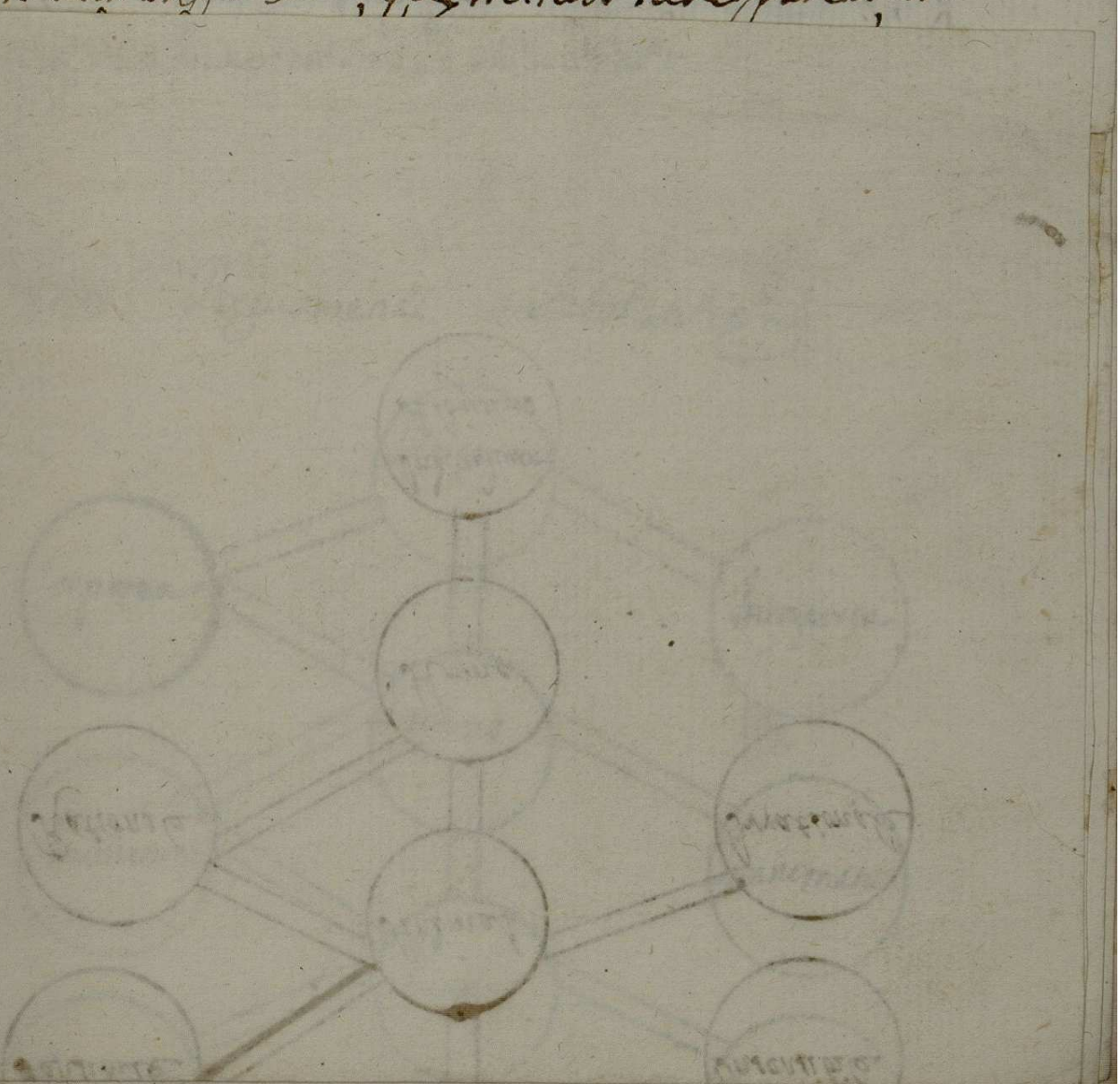

Arbor Predicamenti Substantię

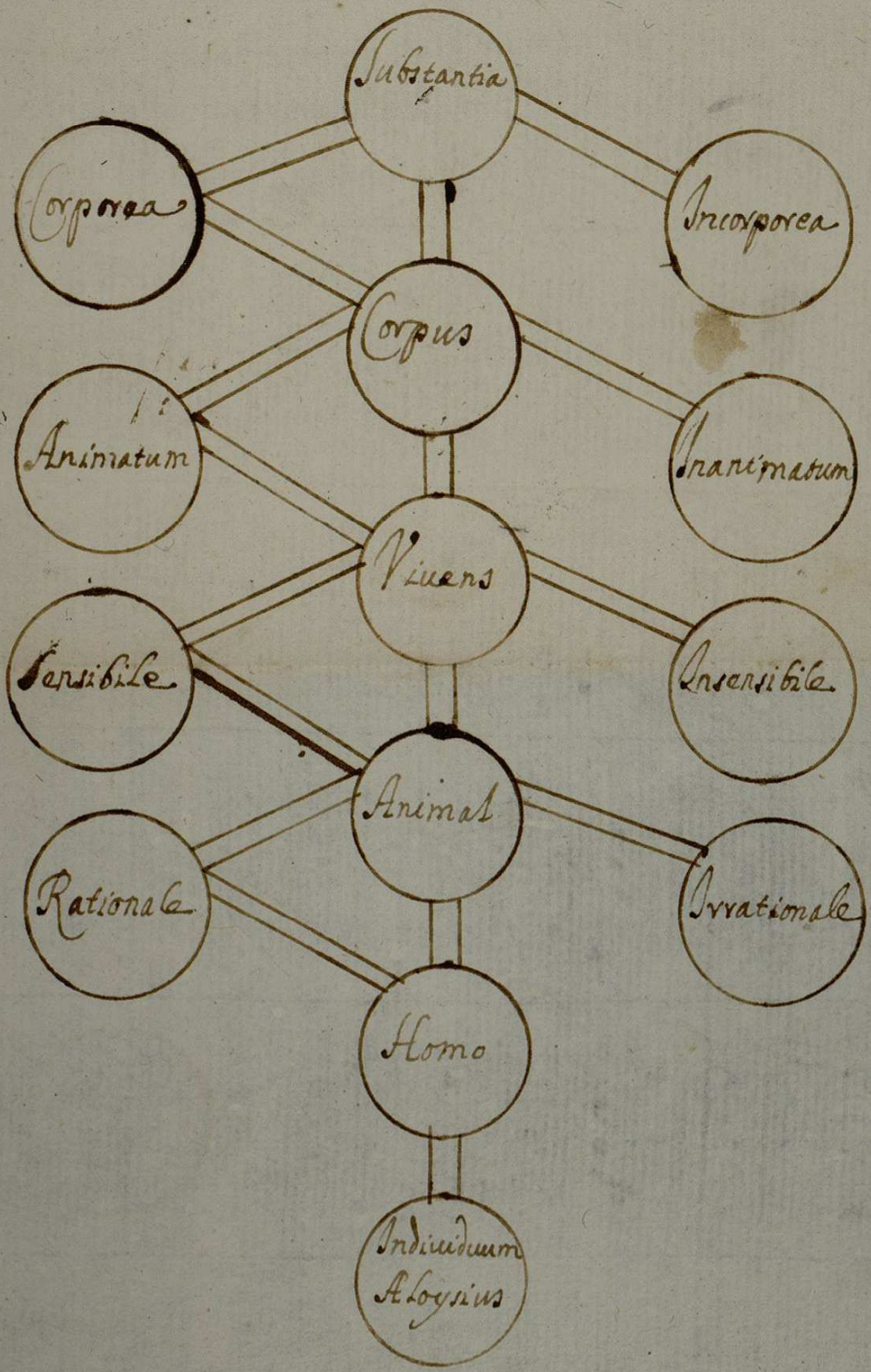

Hic notetur, quae ponuntur in recta linea, ut sunt genera, et species dicuntur quae ad Artem secundae substantiae; et individua ab eo dicta primas substantias, spectare per se primo et directe ad praedicamenta: quae vero ad latus id est differentias, spectare secundario et indirecte mediantibus speciebus quas constituunt, quia non possunt praedicari formaliter et in recto de individuis dicendo Homo est Rationalitas Leo est Animalitas, sed tantum in obliquo Homo est Rationalis etc. Reductive ad praedicamenta spectare materiam et formam substantiales, et partes integrales mediantibus totis ex iis compositis, non 2. pars dici Caesar est caput, sed Caesar habet caput etc. Dicuntur autem haec praedicamenta, quia ex illis ordinibus desumuntur subiecta, de quibus praedicantur, et praedicata, quae de subiectis praedicantur. Differunt praedicabile, et praedicamentum, quod praedicamenta sunt materia circa quam exercemus ipsa praedicabilia seu sunt res illae, unde desumuntur genera, species et alia praedicabilia: Praedicabilia autem sunt modi, quibus res ipsas, seu praedicamenta praedicamus tamquam superiora de inferioribus. In omni praedicamento reperiuntur saltem tria praedicabilia genus, species, differentia

Caput Quintum

De Suppositionibus et Affectionibus Terminorum.

Suppositio licet proprie sumpta sit substitutio rei loco alterius, et in proposito sit substitutio Termini Vocalis loco mentalis, ut fiat manifestus alijs; quia tamen terminus vocalis substitutus pro mentali debet significare idem ac mentalis, hinc a Summulistis Suppositio accipitur

1 paulò latius idest pro significatione vocis, seu termini.

Dividitur primò suppositio in materialem, et formalem. Materialis cum terminus supponit pro se ipso, seu non pro suo principali significato, ut cum dicitur Amo est Verbum, Leo est Nomen. Formalis cum accipitur pro re significata, sive propriè ut Leo est animal, sive impropriè et translatè pro re, quam per tropum significat, ut Cæsar est Leo.

Propria subdividitur in tria membra in simplicem,

10 Absolutam et Personalem

Simplex est usurpatio terminis communis pro immediato signato idem pro re universali solum, ita ut non liceat descendere ad inferiora, ut cum dicitur Homo est species, Animal est genus. Uti Homo et animal usurpantur pro natura universali, seu universaliter sumpta, neque enim licet descendere ad inferiora, et dicere hic homo est species hoc animal est genus.

Absoluta est usurpatio termini communis tam pro immediato signato quam pro mediato, idest inferioritur et particularitur significatis mediatè, ut cum dicitur homo est animal, animal enim pro

20 prædicari tam de Homine ut sic præscindendo ab individuis, quam de singulis individuis.

Personalis est acceptio termini communis pro inferioritur et particularitur mediatè tantum signatis terminum communem ita ut valeat descensus disiunctivus ad inferiora, ut cum dicitur homo legit, valet enim vel hic homo legit, vel ille homo legit etc.

Personalis subdividitur in singularem et communem.

Singularis est usus termini pro re singulari, et in

i singulari significatâ, ut Petrus est iustus.
Communis est usus termini pro re cōi, siue etiam particu-
lari, sed indeterminatè significata, ut hō legit, al canit.
Cōis est quadruplex Distributiua, Collectiua, Determi-
nata confusa.
Distributiua si sit talis simpliciter, seu completè est usus
termini cōis pro oīb rebus significatis, tum simul, tum singil-
latim sumptis, ut Hō est risibilis, al est mortale, Corpus est
substantia. A termino sic supponente ualet descen-
10 sus, seu illatio ad oīa inferiora, ita n. risibilis prędicat
de Nōie, ut ualeat prędicari de singulis. Et tunc dr
a Logis prędicatum illud risibile uerificari de singulis gerum.
Quod si suppositio distributiua non sit simpliciter talis,
sed incompletâ tunc ualet solus descensus ad aliquot
ut oē al fuit in Arca Noe, tunque al dr supponi
pro geribus singulorum.
Collectiua, seu Copulatiua est usus termini cōis pro oīb
inferioribus sumptis tantum Collectiuè, unde ualet
tantum descensus Copulatus ut cum dr Apostoli sunt
20 duodecim non n. ualet descensus: Hic Apostolus
est duodecim, sed tantum hic Apostolus et ille sin-
gulos enumerando sunt duodecim
Determinata est acceptio Termini cōis pro re ab eo signi-
ficata, cui rei determinatè uerè conuenit prędicatum
quod ei tribuitur. Non tn p terminum sic supponentem
significat cui conueniat determinatè, ut aliqs hō
ridet. A Termino sic supponente ualet descensus
et illatio ad res disiunctiue sumptas g.º uel Petrus

1 videbuel Paolus ex
Confusa, seu indeterminata seu disiunctiua est usus termini pro re non modo indeterminatè signata sed pro re, cui ne à parte quidem rei conuenit prædicatum determinatè, ut oculus est necessarius ad uidendum Nauis est necessaria ad Nauigandum. A Termino siis ap=ponente ualet descensus tantum disiunctus uel hæc Nauis uel illa enumerando singulas, est necessaria et nisi singulæ sint numeratæ propositio est falsa, si 2:
10 una omittatur cæteræ non sunt necessariæ nam illis relictis possum ubi non numerata
Affectio Termini est quintuplex.
Prima est status quando terminus supponit pro re existente in diffrâ temporis, quæ signatur per uerbum seu copulam propositionis ut Cæsar sedet et scribit, Cæsar n. supponit pro Cæsare tali tempore existente ex hic Cæsar iacens dormit stant n. simul iacere, et dormire.
Secunda ampliatio est extensio temporis ad suppo=
20 nendum pro re idem plures diffras temporis quam significet per uerbum ut Homo est al: Ly est indicat tem=pus pns, Homo aut supponit pro præterito et futuro Ambulans pt ambulare etiam dum non ambulat, Auarus appetit pecuniam, Equus Petri currit
3: Restrictio est contractio Termini à maiori significatione admi=norem, ut Homo doctus est ignus honore. Ly doctus restringit Terminum Homo ne supponat nisi pro doctis. Huic addi pt diminutio, quæ fit cum terminus signans absolutè ex

1 nata suâ re, ut simpler tale, signat illam solum 2dum quid ex conione alterius additi ut Ethiops est albus 2dum dentes. Huc etiam spectat alieno cum terminus a propria ad impropriam signone transfertur, ut Sto pictus, Leo marmoreus et Sta n. et Leo non paterent aliae nationes, nisi adderet pictus et marmoreus.

Quarta distractio est acceptio termini pro re existente alio tempore, quam indicet per verbum, dum scilicet importat aliqua forma incompossibilis cum eâ, quae
10 importata a praedicato, ut caeci vident, Tenebrae illuminant, id est qui erant caeci vident etc.

Quinta Appellatio est denomo, quam unus terminus dat alteri ut cum dr Caesar est bonus Logus Ly bonus tribuit appellone termino Logus, denomat n. illum bonum in rone Logi quod si dicas Caesar bonus est Logus, tunc bonus denomat Caesarem, scilicet Caesar qui est bonus studet Logicae. Universaliter vero adiectivum dat appellationem substo, sive appellat et denoat substantivum cum quo concordat sicut casus obliquus et
20 Relativum qui, quae, quod, denoant terminum a quo regunt.

Cap: Sextum

De Definitione

Defo (quae dr quasi finitio rei sive quia re certo Lymite finiat, et ideo dr ab Arte terminus, quasi terminet et circumscribat essentiam rei) est Oro explicans essentiam rei, Et per Arte est Oro, quod quid erat esse signans, unde essentia seu nata cuiusque rei dr a Philis Quidditas, et praedicata essen:

1 tialia dr quidditativa, qa ipsa respondet interrogationi quid res est.

Multiplex est defo: sed missa defone quid nois, quae est oro explicans derivone vocis dr Grae: ethymologia, Cat: notatio nois, sic dicimus Logica dici à Logos, quo signat ro et hoc Logica ee disciplina recte ronandi, sic aequinoctium aequalitas noctium et.

Defo rei vel est realis negativa, ut si dicas Deus est substa quaedam nec humana, nec Angelica, nec creata, vel Rea:
10 lis positiva.

Defo positiva duplex est Physica et Metaphysica. Physica est quae tradit per gnus et mata et formam Physicam ut de Hoce, Al constans corpore, et aia rali. Ad hanc Reducit defo integralis, quae fit numerando oes partes integrantes defitu. Quibus modis defunt solum res compositae realiter. Metaphysica, quae simpliciter venit noie definitionis dat per gnus, et differa ut ho est al rale, Angelus est substa completa immatis intellectiva finita

Tres porro condones exigit defo. Po: ut tradat per notiora et
20 terminos non ambiguos. 2o: ut adequet defito, et cum eo reciprocet, ita ut nec minus nec magis late pateat quam defitu proximum et immediatum. tale est al Ronale respectu hois non vero respectu Caesaris, qui est defitu mediatum. 3o: ut sit brevis, sine superfluis verbis et perspicua. Si primae duae absint non est defo: si absit 3a est imperfecta.

Nota qd Relativum defit per respectum quem ht ad aliud, sine quo tamquam termino Relativum non pt intelligi: et sic dicunt unum Relativum defiri per aliud. Item qd licet Chs

1 Accidens nequeat definiri una et simplici defone pt bn de-
finiri defone complexâ, ut si quis hominem nigrum dicat al
tionale affectum colore visum congregante, ubi definit et
ho et nigredo. Item quod cum in oi defone rigorosâ dt ee
gnus. gra suprema nequeunt habere defone rigorosam
sed tantum describunt. Item quod Equivoca prius divi-
denda sunt quam definienda, et prius tradenda est
defo nois, idest Ethimologia, sive dicendum in confuso
quid signet nomen quam det defo Rei.

10 Descriptio, que est defo Realis Positiva, sed Accidentalis, et
impropria est Vro non explicans adequate essentiam Rei, sed
quidam quasi lineamentis eam adumbrans, ut si describas hoie
al disciplinae capax. Bona descriptio est triplex pa dat
p gnus, et aliquam proprietatem convenientem descripto oi
soli et semper ut al risibile respectu hois. 2a p gnus et
plura accidentia, que simul sumpta conveniunt Rei
soli et semper ut ho est al bipes magni cerebri implume.
3a p gnus et aliquam causam extrinsecam, idealem aut finalem
ut ho est al creatum ad imaginem Dei vel ad videndum Deum.

20 Que tradunt p causam mate, ac formalem spectant ad defone
essentialem physicam. Que tradi possent p causam tantum
efficientem, nulle eent qa non erant convertibiles cum de-
scripto, ut ho est al factum a Deo. Valeret tn si illa causa
non produxisset alium effectum.

Bona descriptio sit brevis perspicua, et reciprocans cum
re immediate descripta

Ut sciat aut qdo argumentandum sit à defone: Supponat
argumentum desumi posse. tum a defone subiecti, tum pre-

dicati, concludendo affirmatiuè, hoc principio tacitè, uel expressè adhibito: quidquid conuenit defoni conuenit, et defito, uel negatiuè hoc alio principio quidquid non conuenit defoni, non conuenit defito. Tacitè utimur principio affirmatiuo cum pro medio adhibemus subiectum uel prædicatum definiendum: V. G. ad probandum hoīe ēē uiuentē: Quod conuenit alī ronali conuenit hoī sed alī ronali conuenit ēē uiuens g.º et hoī: Tacitè n. adhibet illud principium, qā al ronale qd ē medium ē defo hoīs. Idē dic de negatiuo proportionaliter. Expressè utimur dictis principijs qdo totidē uerbis uel illud principium affirmatiuum recitamus, uel negatiuum V. G. qd conuenit defoni conuenit defito, sed ēē substā conuenit alī ronali, quæ ē defo hoīs g.º conuenit et hoī qui ē defitū. Vel econtra, cui conuenit defitū conuenit defo, sed hoī conuenit ēē al qd ē defitū g.º et ēē uiuens, sentiens, qd ē defo alis. Vel econtra negatiuè. Hæc principia adhibent etiam cum queritur an aliquid includatur defone sic, quidquid includit uel non includit in defto, includit uel non includit in defone, sed etiam

Caput Septimum

De Diuisione

Diuisio ut consideratur a Logo ē oro distribuens totum in suas partes: sicut n. diuisio Physica ē separo partium ab inuicem, quæ unitè constituebant aliquod totum, ut diuisio ligni bipalmaris in duas partes palmares sic etiam aliquod totum, quod sub rone totius confusè cognoscebatur, diuiditur in suas partes medijs conceptis, quibus

1 cognoscimus singulas partes, ut cum al dividitur in hoie et brutum.
Septem sunt spes divisionum quia tot sunt gera totorum.
Prima est totius nomalis in suas significationes, ut vox Canis que aliqdo al terrestre et latrabile signat aliqdo sydus celeste etc. 2.a Totius integralis, sive Homogenei, idest habentis partes similares seu eiusdem appellationis, ut in aqua: sive Otherogenei, idest habentis partes dissimilares ut in Hoie: In aes partes
1 que integrant totum. Sic dividuntur entia corporea et composita morali ut Resp: in suos ordines. 3.a totius essentialis Physici in partes essentiales Physicas componentes illud vere et realiter, ut hois alia pars corpus, alia aia ratis, vel alimenti una pars convertitur in sanguinem una in ossa una in carnem etc. Huc reducitur divisio totius accidentalis ut statue alia pars saxum alia figa. Quarta est totius essentialis Metaphy: et actualis in partes essentiales componentes illud Metaph: ut spei ingnus et differa. Quinta est totius universalis in in:
2 feriora de quibus predicatur, que ideo dicuntur partes subiective, sic dividitur gnus in suas spes et spes in sua individua. Huc reducitur divisio rei Analoge in sua analogata. Sexta est totius accidentalis que est triplex: pa subiecti penes accidentia qdo subiectum eiusdem ronis unaliter sumptum dividitur in partes subiectivas habita rone solum accidentium existentium in individuis, ut Hoium alius Niger, alius Albus, Alius ingeniosus, alius obtusus. Secunda est accidentis penes subiecta, ut Alborum aliud nix

1 aliud carta, aliud Lac, aliud saccarum. T.a est accidentis penes accidentia, cum hoc tantum ro diversitatis accidentium alicuius generis existentium in eodem subiecto in quo accidens constitutivum concreti ut Albarum aliud molle, aliud durum. Septima est totius causalis seu causae in plures effectus, ut Sol alia liquat, alia indurat, alia albefacit. Vel effectus in causa, ut calor alius à motu, alius ab igne

Tres sunt leges bonae divisionis. P.a est ut membra singula dividentia contineant minus quam totum divisum: simul verò adequent illud, nec plus nec minus. S.a est ut fiat in partes proximas et immediatas si sint notae, ut divisio substantiae in corpoream et incorpoream, non sit in Nomine et Lapidem divisio entis in substantia et accidens non sit in Lomine et albedinem. T.a est ut membra dividentia sint aliquo modo inter se distincta ita ut non includant saltem formaliter in altero: sic male divideres: Alium aliud Homo aliud Brutum aliud Leo, quia Leo continet in Bruto: Alium aliud erectum aliud sagax, quia idem potest esse erectum et sagax.

Dupliciter possumus argumentari à divisione aut assumis argumentum a partibus dividentibus ad totum divisum, aut à toto ad partes: et utrobique vel affirmando, vel negando.

Principia quae inserviunt ad probandum totum integrale, quo nomine venit etiam totum essentiale Phys: et Metha: sunt haec

Positis omnibus partibus integrantibus ponis totum V. G. positis omnia

1 et corpore simul unitis ponitur Ho.
Ablata quavis parte integrante aufertur totum V. G. sub:
latam aia tantum vel corpore tollitur ho.
Posito toto integro ponuntur oes partes eius V. G. posito Hoie
ponuntur Aia et Corpus.
Sublato toto integro tollitur aliqua saltem pars V. G. sub:
lato Hoie tollitur vel Aia vel Corpus. Et his principijs
utimur tam ad probandam existentiam vel non existentiam
totius, aut partium, quam ad probandum aliquid conve:
10 nire vel non convenire Toti ex eo quod conveniat vel
non partibus simul sumptis V. G. Aie et corpori convenit
esse Cns finitum g° convenit Hoi. et econtra.
Principia quae inserviant ad probandum totum potesta:
tivum sunt
Posita quavis parte subiectiva ponitur totum V. G. po:
sito Hoie vel Leone ponitur al.
Sublatis oibus partibus subiectivis tollitur totum, ut sublatis
hoie vel Leone, et oibus spebus ac individuis tollitur al.
Posito Toto universali ponitur aliqua pars illius subiec:
20 tiva ut posito ali ponitur saltem vel Ho vel Leo etc.
Sublato Toto universali tolluntur oes partes eius subiec:
tivae ut sublato ali tolluntur oes eius spes, et individua
alicui.

Secunda Pars Introductionis

Cap: Primum

Quid et quotuplex sit Enuntiatio

Enuntio, quae dr etiam propo et Graec: Herminia, hoc est interpre:
tatio, seu prolo sententiae, ac iudicij, est actus illius iudicati:

uus, seu oro perfecta, quâ aliquid de aliquo affirmat, aut negat.

Est duplex; simplex et composita.

Simplex si sit affirmatiua, ut homo est al. non negatiua, ut homo non est lapis non priuatiua ut Cesar est inhumanus. dr proprie cathegorica. Est aut enuntio simplex, in qua predicatum dr inesse, uel non inesse subiecto: siue predicatum et subiectum sint termini simplices ut paries est albus: siue solum subiectum sit compositum ut homo pius est laudabilis: siue solum predicatum ut homo est al. rate. dr aut formalis que mente, uoce, scripto predicat aliquid de aliquo. Obiectiua est id, circa quod tamquam obiectum uersatur ipsa formalis.

Enuntio simplex dr rone qualis essentialis, que est affirmo et nego in affirma et negatiua. Pa tribuit unum alteri, ut Deus est iustus. Sa remouet unum ab altero, ut Ceo non est immortalis.

Rone qualitatis accidentalis, que est ueritas uel falsitas, in uera et falsa. Pa signat rem se habere sicut se ht. Sa econtra. Dixi has diuisiones fieri rone qualitatis. Interroganti n: qualis sit propo ꝛc est affirmatiua uel negatiua, uera uel falsa.

Rone quantitatis in uniuersalem et particularem indefinitam et singularem. Uniuersalis ht subiectum notatum signo uniuersali, siue distributiuo, ut omis homo est al. Signum aut uniuersale, seu distributiuum aut est tale simpliciter, ut Omis, Nullus, quilibet, quiquaque, quiuis etc. Aut est tale, idem quid idem respectu alter

rius certi numeri, ut Heuter, uterque est. Particularis
hꝫ subiectum notatum signo particulari: Signa particula-
ria aut sunt talia simpliciter, ut aliquis quidam aut ta-
lia 2dum quid, idest respectu certi termini ut alter, alte-
ruter. Indefinita est cuius subiectum est vox cois nullo
notata signo universali aut particulari, quae si sit
in mata necessaria aut impossibili equivalet propo-
sitioni universali, ut Homo est al., in Mata contingenti
equivalent particulariter, ut Homo est iustus equivalet
huic Aliquis Homo est iustus. Singularis est cuius subiec-
tum vel est vox singularis, ut Plato est Philosophus: vel
universalis notata pronomine demonstrativo ut hic
Homo est logus. Dr aut haec divisio fieri rone quantitatis, qa
quantitas enuntiationis non est aliud, quam extensio subiecti
ad plura, vel pauciora signanda, sicut quantitas corpo-
rea est, qua partes corporis extendunt in ordine ad locum.
Dividitur rone matae in necessariam contingentem et impossibilem.
Necessaria est cuius praedicatum, salva proponis veritate,
non pt non tribui subiecto, quia scilicet est connexum
necessario cum illo, ut Homo est al. vel non pt non negari de
illo, qa est aliquid illi repugnans ut Homo non est eo. Contin-
gens est cuius praedicatum salva propositionis veritate
pt tribui subiecto et pt negari, qa contingenter est
connexum cum eo, ut Homo est albus non est albus. Impossibilis
est in qua sive iungunt, quae simul esse non possunt,
qa praedicatum repugnat subiecto, ut Homo est lapis. vel
removet, quod necessario convenit illi, ut Homo non est al.
Dr haec divisio fieri rone matae, qa mata circa, quam versatur

propo uel est necessaria, uel contingens, uel impossi:
bilis.

Diuiditur rone predicati in illam que est de secundo adia:
cente et illam que de tertio adiacente. Item in identi:
cam et non identicam. Propo de secundo adiacente est
illa, cuius predicatum implicite uel expresse positum
est uox simplex ut Ho est al' Ho currit. De tertio
adiacente est illa cuius predicatum est uox complexa
ut ho est al' rotale. De propositione de 3o adiacente
sic sumpta coiter dr illam supponere propositionem de
2do adiacente ut hec ho est al' Ronale supponit hanc
ho est al' quod est uerum cum hac limitatione modo sci:
licet 2dum adiacens non conueniat subiecto rone 3ij
adiacentis uel non destruat uel distrahat a tertio adia:
cente: Ex quo fit ut talis argumentatio non ualeat,
Petrus est bonus, Logus g. Petrus est bonus uel hec sta:
tua est ho marmoreus g. hec statua est ho: Ho est qa in
prima propositione 2dum adiacens qd est bonus non
conuenit Petro nisi rone 3ij adiacentis qd est Logus: in
2a uero 2dum adiacens, qd est ho destruit a tertio qd
est marmoreus

Identica est cuius predicatum est omnino idem cum subiecto ut
Ho est Ho, que licet sit uerissima qa tn caret oi artificio
neque ducit in cogne nouam rei reicit tamquam inutilis.
Non identica, cuius predicatum saltem aliquo modo
non est idem cum subiecto, ut ho est al' rale, in quo ex:
emplo idem confuse cognitum distinguit a se clare
cognito: licet quominor est distinctio inter subiectum

et predicatum, eo maior sit certitudo proponis, cum secundum
coe dictum oīs vera propo debeat ee aliquo modo iden:
tica.

Dividitur rone predicationis in directam seu natem et indi:
rectam, seu innate. Directa e in qua predicatur qd dt
predicari subijcitur qd dt subijci. Indirecta e in qua
subijcitur qd deret predicari et predicatur qd dret subijci.
Dt aut subijci substa accidenti minus universale
magis universali defitio defoni individuum spei subiec:
10 tum proprietati et accidenti. Hec aut dat predicari.
Tunc aut subijcitur qd dt predicari et qdo invertitur predi:
cans ordo.

Dividitur rone modi predicandi, seu modi q exprimitur predi:
catum convenire subiecto in absolutam, seu de inee,
et modale. Absoluta e qua simpliciter unum enun:
tiatur de altero ut Ho e al. Modalis e qua enuntiatur
quomodo predicatum conveniat vel non, subiecto, ut Ho
necessario e al, Ho contingenter e dolens.

Explicande iam sunt qualitates precipue enuntiatio:
20 num, quas hnt ex eo qd invicem comparentur

Cap: Secundum

De Oppositione Enuntiationum Absolutarum

Oppo est duarum propositionum hntia aliquo modo idem
predicatum et idem subiectum repugnantia vel rone qua:
litatis essentialis idest affirmationis, et negationis vel
rone quantitatis, idest universalitatis et particula:
ritatis vel rone utriusque simul. Quatuor sunt spes
Enuntiationum oppositarum, Due proprie sic dicte Con:

1 trariæ scilicet, et contradictoriæ, Duæ improprie sic dictæ idest subcontrariæ, et subalternæ.

Contrariæ sunt quæ cum ambæ sint universales repugnant tantum rone qualitatis essentialis quæ una est affirmativa, altera negativa ut Omis Ho est iustus, Nullus Ho est iustus. Hanc proprietas est, ut non possint simul, seu utraque illam esse vera, possit tn utraque esse falsa, ut omne animal est Ho, nullum animal est Ho. Huc revoca oppones indefinitas in mata necessaria vel

10 impossibili quæ tunc universalibus æquivalent

Contradictoriæ sunt quam altera est universalis altera particularis, et una affirmativa, altera negativa ut omis Ho est iustus, aliqs ho non est iustus. Ad quas revoca oes illas propositiones, quam una precise negat quod affirmat altera. Huiusmodi sunt illæ quam subiectum est vox singularis ut Petrus est Logus, Petrus non est Logus. et illæ quam subiectum est aliqua vox collectiva ut Evangelistæ sunt quatuor, Evangelistæ non sunt quatuor. Hanc proprietas est ut neque utraque sit

20 vera neque utraque sit falsa, sed necessario una est vera, falsa altera in quocunque casu

Subcontrariæ sunt, quæ cum ambæ sint particulares altera est affirmativa altera negativa ut aliqs ho est iustus, aliqs ho non est iustus. Huc revoca propones indefinitas de mata contingenti cum æquivaleant particularibus. Hanc proprietas est ut in mata contingenti possint esse simul veræ non autem simul falsæ: In mata necessaria aut impossibili nec simul veræ

nec simul falsę.
Subalternę sunt, quę cum sint ambę affirmativę aut negativę, una est universalis altera particularis et nullus hō est lapis, aliqs hō non est lapis: Vti universalis dr subalternans, particularis subalternata.
Nam proprietas est ut in mata necessaria vel impossibili sint aut simul verę, aut simul falsę: in mata contingenti subalternans pt ee falsa et vera subalternata vel utraqz vera aut falsa.
Nota quamquamqz propositionē universalē ex contrarijs inferre propositionē particularē sibi subalternatā quę erit necessario contradictorie opposita alteri contrarię.
Nota ae oppositionē propositionū rone veritatis et falsitatis oriri ex eo quod si non opponerent sequeret ee simul veras vel falsas duas propositiones singulares contradicentes quę saltē possent deduci.
Nota propositionē numquā ee negativā nisi particula Non cadat supra copulam: si enim affi-
20 tiat subiectū vel prędicatū facit illa infinita ut si dicas in flumine sunt pisces, in flumine sunt non pisces: ambę sunt affirmativę et possunt ee verę, lapides n. fluminis sunt non pisces.
Oppositionū doctrinā appositū diagramma ponit ob oculos

Cap: Tertiū

De Equipollentia Enuntiationum

Equipollentia est duarū propositionum prius oppositarū idē

1. valor in significando, consurgens ex additione negationum.
Ideo notet particulam Non, ee malignantis natę, idest
totum negat, ac mutat, quod invenit post se, nam pre:
posita signo universali affirmativo, mutat in parti:
culare negativum preposita signo universali nega:
tivo, mutat in particulare affirmativum preposita
particulari affirmativo, reddit universale negativum
preposita particulari negativo, reddit universale affir:
mativum: sic mutat qualitatem essentialem, et quanti:
10 tatem signorum consequenter enuntiationum. Idem Non
postpositum signis sive universalibus sive particularibus
mutat solum eorum qualitatem essentialem. Idem non si ge:
minetur affirmat si triplicetur, negat. Ideo idem valent
hi termini sine athegorematici, qui dicuntur signa seu
notę subiecti: Omnis Nullus non, Non aliquis non.
similiter Nullus Omnis non, Non aliquis. Aliquis non:
nullus non omnis non. Aliquis non, non omnis, non nullus
non.

Regulę ad reddendas equipollentes propositiones prius
20 suppositas claudunt illo versu

Pre, Contradic, Post Contra, Pre postque subalter

Ly pre contradic significat particulam non prepositam sub:
iectam alterutrius ex contradictorijs reddere illam equi:
pollentem alteri, ut Omnis homo est iustus, aliquis homo non
est iustus, fiunt equipollentes dicendo non omnis homo est
iustus, aliquis homo non est iustus vel omnis homo est iustus
Non aliquis homo non est iustus.

Post contra idest negatio postposita subiecto alte

1 rutrius ex contrarijs reddit eas equipollentes V. G. Omnis homo est iustus, Nullus homo est iustus dicendo Omnis homo est iustus Nullus homo non est iustus vel Omnis homo non est iustus Nullus homo est iustus. Quod dicitur de contrarijs valet de subcontrarijs. Prepostque subalter indicat negationem preponendam et post ponendam subiecto alterutrius ex subalternis ut sint equipollentes, Ex. Omnis homo est iustus aliquis homo est iustus. Dicendo non omnis homo non est iustus, aliquis homo est iustus vel Omnis homo est iustus
10 Non aliquis homo non est iustus.

Nota negationem aliquando non esse expressam in propositione, sed implicitam in verbo ut in hac Omnis homo differt ab Equo, et omne lignum caret vita

Cap: Quartum

De Conversione Enuntiationum.

Conversio Enuntiationum est commutatio extremorum ita ut quod erat subiectum in propositione, fiat praedicatum et econtra. servata tamen eadem qualitate essentiali et accidentali, idest affir-
20 matione et negatione, veritate et falsitate in convertente
20 quae fuerat in conversa. Nomine conversae illius propositio, quae mutatur in alteram. Nomine convertentis illam in quam fit conversio.

Triplex est conversio. Primo dicitur simpliciter, seu simplex, seu in terminis seu ex toto, quando transponitur subiectum in praedicatum aut hoc in illud nulla alia facta mutatione ut nullus homo est Capis Nullus Capis est homo. Secundo dicitur particularis, seu per accidens seu ex parte, quando mutatur quantitas et de universali fit particularis cum mutua transpo:

sitione terminorum ut omnis homo est animal aliquid animal est homo. Tertia per contrapositionem cum extrema mutantur et servata quantitate ex finitis infinitantur ut omnis homo est animal quod non animal est non homo quidam homo non est lapis quod quidam non lapis non est non homo. Sed hec non est utilis et est obscura. Totum comprehenditur sequentibus versibus.

Simpliciter feci convertitur Cua per Accidens
Asto per contra: sic fit conversio tota.
Asserit A, Negat C, sunt universaliter ambe
Asserit I, negat O, sunt particulariter ambe.

Nota quatuor vocales A, C, I, O, contentas vocibus Feci Cua Asto significare propositiones A significat universalem affirmativam C universalem negativam I particularem affirmativam O particularem negativam ut patet ex secundo Distico. Prioris distici sensus est. Propositiones indicatas per vocales inclusas in dictione Feci converti simpliciter idest universalem negativam et particularem affirmativam Cua significat universalem negativam et universalem affirmativam que convertuntur per accidens. Asto signat universalem affirmativam et particularem negativam que convertuntur per contrapositionem. Propositiones in quibus utrumque extremum est singulare convertuntur simpliciter in quibus solum subiectum est singulare convertuntur per accidens ita tamen ut affirmative convertantur in particulares negative possint converti in universales.

Nota servandas esse easdem affectiones terminorum in

1 convertente, quae fuerant in conversa, ideo peccant
hae conversiones, aliqua species est homo quod aliquis homo est species,
item aliquis dormiens est excitatus quod aliquis excitatus
est dormiens, in prima non mutatur suppositio, in 2da distrac:
tio.

Nota 2do multas propositiones converti posse simpli:
citer ratione materiae non ratione formae, si non dicis omnis homo est
bipes quod omne bipes est homo constabit non omne propositionem
universalem affirmativam posse converti simplici:
10 ter idem dic in particulari negativa ut aliquis
homo non est Imperator quod aliquis Imperator non est
homo

Caput: Quintum

De Enuntiatione Modali

Enuntiatio Modalis est quae significat modum quo praedicatum inest subiecto:
ut homo necessario est animal. Modus autem est dictio determinans uni:
onem praedicati cum subiecto; et quia modus est quadruplex ex Aristotele etiam
4 duplex est propositio modalis: Prima est de modo necessario et indicat
praedicatum necessario coniunctum vel disiunctum cum subiecto ut homo neces:
20 sario est animal. Homo necessario non est lapis. Secunda de modo contingen:
ti indicat praedicatum ita inesse vel non inesse subiecto ut possit
esse contrarium ut contingens est Petrum non esse doctum homo
contingenter est Philus. Tertia de modo possibili indicat praecise
praedicatum posse vel non posse inesse subiecto abstrahendo ab eo
quod inter se habet connexionem contingentem ut Petrum esse doctum
est possibile: Petrum esse animal est possibile. Quarta de modo impos:
sibili indicat non posse fieri ut praedicatum insit vel non insit
subiecto ut impossibile est homine esse leonem, impossibile est

1 hoe non ee gl.

Nota po oe Enuntiationes in quibus modus non profert ad:
uerbialiter sed per particulam, here loco predi ipsum mo:
dum loco sub: reliquam proponis partem que dr dictum.

Nota 2do propes modales sumere suam qualitatem id est
universalitatem siue partitatem principaliter a modo non
a dicto.

Propo g: de modo necessario est universalis affiua etiam si dictum sit
propo nega aut singularis ut Necesse e hoie uel Petrum non ee la:
10 pidem. Propo de modo impoli e universalis nega si dictum sit
affu ut impossibile e hoie ee plantam. Propo de modo
siue possibili siue contingenti e partis affa: fiet tn nega
partis saltem equiualenter si post possibile uel contingens
ponatur particula Non ut possibile e hoie non ee doctum equi:
ualet n. huic hoie ee doctum non e necesse que est for:
maliter nega particularis. Ro aut cur sit talis quantitas
propu modalium est qa quantitas propu modalium
sumitur per ordinem ad tempus ita ut ea sit universalis que
indicat predu dicti semper uel nunquam conuenire subo: illa
20 sit partis que signat predu aliqdo conuenire sub: aliqdo non.

Nota 3o particulam Non propositam uel postpositam modis
here saltem equiualenter effectus quos ht in proponitur
absolutis. Conuersio Modalium non consistit in permutatione
extremorum ita ut modus qui e predu fiat subu sed in per:
mutatione extremorum que sunt in dicto restante modo
in suo loco unde hec modalis necesse e hoie ee substa
conuertenda e per accidens: Necesse est aliquam
substa ee hominem.

1 Cap: Sextum

De Enuntiatione Coniuncta

Enuntio coniuncta, sive composita est, quae componitur saltem ex duabus simplicibus enuntiationibus aliquâ copula connexis. Triplex est. Compulativa in qua simplices enuntiationes iunguntur particula Et, Nec, Neque ex Vt Sortes est Philosophus et Amicus Alexandri. Disiunctiva in qua simplices enuntiationes iunguntur particula disiunctiva Vel, Aut, Sive ex Vt Petrus aut loquitur aut silet. Condonalis seu Hypothetica in qua
10 iunguntur simplices enuntiationes particula Si ut Si Sol est supra Terram dies est. Quoniam verò particula Si, potest resolvi per quod seu igitur per quia per quando: Ideo triplex est conditionalis: Illativa ut Dies est quod Lux est, causalis ut quia homo est animal est sensitivus. Merè conditionalis seu disparata ut si Tonabit Cesar ibit, Ly. n. si equivalet particulae quando.

Nota primo omnes partes propositionis conditionalis simul sumptas dici propositionem conditionalem: Partem supra quam cadit particula si dici conditionem, seu Antecedens.
20 alteram partem dici conditionatam seu consequens

Nota 2do ad veritatem conditionalis illativae sufficere necessariam connexionem Antecedentis cum consequente licet neutra pars sit vera, ut si homo haberet alas posset volare. Ad veritatem causalis strictè sumptae requiritur connexio necessaria inter antecedens et consequens et etiam ut antecedens sit vera causa necessaria saltem virtualis ipsius consequentis ut Si Sol vel quia Sol est supra Terram haec illuminatur. Si sit causalis latè dicta

in qua antecedens ht rationem cause respectu conse:
quentis, inadequate tn, et non necessario trahentis secum
consequens. tunc sufficit ut de facto qdo ponitur an:
tecedens seu causa ponatur consequens, non autem re:
quiritur ut posito antecedente non possit non poni
consequens, ut si Christus vel qa Xpus vocavit
Petrum, Petrus respondebit. Ad veritatem conditio:
nalis mere ac disparate in qua nulla importatur
causalitas sufficit mera coexistentia extremorum,
ut posita conditione ponatur conditionatum
Notandum 3°: si conditionalis resolvatur explicite per par:
ticulam q°: relicta particula si ut ho est risibilis
q° est rationalis tunc spectat ad 3am operationem licet
prius spectaret ad 2dam, cum dicebatur si ho est risibilis est
ratis
Notandum 4°: ad veritatem copulative requiri veritatem
omnium simplicium ex quibus constat. Ad veritatem disiunc:
tive rigorose, que constat partibus incompossibilibus requi:
ri ut una tantum pars sit vera altera falsa ita ut ex
negatione unius inferatur necessario affirmatio alteri:
us ut aut lupis est animatus aut non. Quod si dis:
iunctiva minus rigorose sumatur ut particula si:
gnificet V. G. ad Minus tunc erit vera tota, ut qdo
video Patrem vel matrem aperio caput
Alie propositiones ut locales: Ubi Angulis ibi sordes:
Assimilative: ut se ht Asinus ad Cyram sic Tu ad stu:
dium: Adversative ut est Amicus Aristoteles sed magis ami:
ca veritas, reducuntur ad aliquod genus ex enumeratis

Tertia Pars Introductionis

Cap: 6.um

Quid sit argumentatio et Quotuplex

Discursus, seu ronatio et argtio, quę dicta e ab argumento cuius ipsa e, quędam explicatio defitur oro, quâ unum consequitur ex alio tamquam medio, seu argumento explicato, seu est oro, quâ ex antecedenti assensu vel dissensu aliud consequens vi ipsius deducitur, ut oe al est sensitivum sed ois ho e al g.o ois ho e sensitivus. Argumentatio constat necessario saltem ex 2tus enuntiationibus, quarum altera continet medium terminum et dr antecedens, altera sequitur ex antecedenti et dr conclusio, seu consequens. Inter quas 2as partes mediat particula illativa g.o vel alia similis quę signat ipsum consequi seu deduci conclusionis ab antecedente. Unde collige aliud ee formaliter consequentiam seu sequelam aliud consequens: hoc n. e ipsa propo, quę consequitur ex antecedente: illa vero e consequutio, seu ipsum consequi et dependentia conclis ab antecedente: et patet ex eo, qa pt conqs ee verum, falsâ existente consequa, vel e 2.a

Argumentatio e 2druplex Enthymema, Inductio Exemplum, Syllus. Enthymema, seu imperfectus syllus e oro in quâ non oitur antea partibus constitutis infertur questionata conclo qa duas tantum ht propes, ut Iustitia e virtus g.o Iustitia e amanda: Cui si preponas illam propone Ois virtus e

amanda erio. Sylls ꝑfectus. Inductio ꝺ̄a ſingu-
laꝝ ad uniuerſalia aſcensio. ꝙ̄ ſubiectis oīꝫ ꝑꝛ-
dꝫ ſufficienter enumerabꝫ infert cogno uniuerſa-
lis uel rebus prius ignotꝫ. Vt ſi Socꝛ ſal. et ille
et ſic de ſingulis ꝙ̄ oīs hoīes ſal. Exemplū ꝺ̄o
in quâ aliqꝺ ſingulare infert ex uno uel pauci-
ſimilibꝫ ut Deus pepercit Dauid poenitenti, q̄ reos
ſi parcet, ſi poenitentiā egerit. Quod ſi ſimiles ſi-
ue ſcīa ponitꝫ ꝺ̄r parabola ſi ab impoſſibilibꝫ
ſyllogiſmꝫ. Syllus, habēs vōē formā, ꝺ̄o inferꝫ
quicqꝺ ꝑticularis alterū quod a poſitis recte ſe-
quat eo ꝙ̄ hēt ſint rebꝫ ꝺ̄ argumentatio in qua
ex duab propoſitꝫ ꝺ̄r inferꝫ, ut ſi rate ſal. ſi-
ſi pōt rates ꝙ̄ oīs hō ſal.

Sicut autē nōie Syllogiſmꝫ modalis uel coniunctꝫ inuenitur
qui ex una ſalte enuntiatione modali uel coniun-
cta conſtat: ſic nōie Syllogiſmꝫ ſimplicis aſſertorij ītur
qui componitꝫ ex utraq; ꝓpoſitione ſimplici et
aſſertorīa. Omnia ꝓpoſitiones Syllogiſmi ſunt tres enuntia-
tiones, Remotis ſunt terminis quibꝫ conſtant ꝓpoſi-
tiones: Termini ſunt ſubiectꝫ et ꝓdicabꝫ, nam copula
et ſunt tres in oī Syllogiſmo. ſingulis ſumptis. ſc. maior
extremus ꝙ̄ ſemper est ꝓdicatꝫ in concluſione: ſic
cta et natꝫ est ꝓpoſitio in quâ ponitꝫ ꝺ̄ eo ꝺ̄ Ma-
iore. Minor extremus est ſubiectꝫ concluſionis deno-
minatꝫ ꝓpoſitio in quâ ponitꝫ minore. Medius
ſeu medius terminus, qui semel ponitꝫ in maiori semel
in minori, nunqꝺ in concluſione: et propter hꝺ argumenta.

1. Res uero dnt ee Termini in syllo, quia si proponatur an
N.G. Ho sit risibilis et uelim inferre partem affirmatiuam
inueniendum est aliquid 3um cum quo sit connexum utrumque
extremum idest ho et risibilitas sicuti est ronale ut
Oe Ronale est risibile, ois ho est ratis g.o ois ho est risi:
bilis. Quod si proponatur an ho sit capis et uellem infer:
re partem negatiuam. Est inueniendum aliquid 3um quod
sciam ee connexum cum uno tantum extremo ut est sen:
sitiuum, ut Ois ho est sensitiuus Nullus capis est sensiti:
10 uus g.o Nullus ho est capis. Termini non dnt ee plu:
res tris, utrumque n. extremum non posset conferri
cum singulis medijs sed unum cum uno alterum cum al:
tero ex qua connexione nihil concludit. Que par
tebunt ex dicendis de forma sylli. consistit hec in figura
modo definitque dispositio 3um terminorum, et propium ap:
ta ad probandam propositam quaestionem. Figura definitur Me:
dij cum duobus extremis 2dum subiectionem et predicationem
apta ad concludendum dispositio. Modus syllisticus
est proponendi sylli 2dum quantitatem et qualitatem es:
20 sentialem apta ad concludendam quaestionem collocato.

Cap: Secundum

De Forma Syllogistica

Tunc iuxta datam defone syllis erit in forma cum
Terminos connexos et debitam quantitatem ac quali:
tatem ~~[illegible]~~ premissas habebit. Porro cum apta connexio extre:
morum cum medio sit, ut utrumque extremum semel con:
nectatur cum medio ut hinc inferatur connexio extre:
morum inter se: sequitur 3plicem tantum ee figura syl:

3 Lisica, P.ª in qua medium subijcitur maiori extremo, et prædicatur de minori ut omnis homo est animal, Petrus est homo ergo Petrus est animal. S.ª in qua medium de utroque extremo prædicatur, ut Nullus Lapis est animal, omnis homo est animal ergo nullus Lapis est homo. T.ª in qua medium subijcitur utrique extremo ut omnis homo est rationalis, omnis homo est animal ergo aliquod animal est rationale. Hæc habes illo carmine

Prima subpræ. Secunda præpræ. T.ª subsub

Hoc est medium in prima figura sit subiectum maioris, et
10 prædicatum minoris, et sic de cæteris

Neque admittenda est quarta figura, quæ tribuitur Galeno, in qua medium prædicatur in maiori et subijcitur in maiori. Hæc 4.ª figura quando directe, et naturaliter concludit differt a pa Artica per solam transpositionem præmissarum, quæ sola transpo non variat essentialiter, sed accidentaliter figura. Neque enim maior propo est, quæ ponitur pro loco l. indisputando semper sic appellet, sed in qua est maior extremitas (loquendo de syllo naturaliter concludente) maior aut extremitas in pa figura est in ea præmissa,
20. in qua medium est subiectum, seu in qua est prædicatum conclis. Quod si sumas 4.ª figura, ut concludit innaturaliter reicienda est, quia eas tantum numerat Artes, quæ iuvare possunt illum ad acquirendam scia naturaliter.

Licet aut in unaquaque figura sexdecim modis possint combinari propes 2dum quantitatem et qualitatem essentialem, qa tn non omnes prædictæ dispositiones sunt utiles, et aptæ ad infecendam recte conclo. Ideo reiectis inutilibus Cogi numerant 19 modos utiles. P.ª figura 9 modos

1 utiles ht, primos 4or concludentes directè ac naturaliter
ceteros indirectè, quasi violenter. In hac figa illi
directè concludunt, quorum extrema sic se hnt ut qd
fuit subtus in quest: sit etiam in conclu et sic de predo.
Illi indirectè qui variant situm à situ hto in ques:
tione. Noie quest: illo propone, cuius veritatem
proposuimus quaerendam e.g. Ata Temperantia sit
laudanda, sic directè concludit: Ois virtus est
laudanda, Ois temperantia est virtus g.o ois tempe:
10 rantia est laudanda, sed indirectè g.o aliquod lau:
dandum est temperantia. Secunda figa 4or ht modos
Tertia sex et notantur oes his versib

Barbara, Celarent, Darij, Ferio, Baralipton
Celantes, Dabitis, Fapesmo, Frisesomon
Cesare, Camestres, Festino, Baroco, Darapti
Felapton, Disamis, Datisi, Brocardo, Ferison

Singulae dictiones singulos modos significant: Primae no:
vem modos primae figurae, sic de ceteris. Nam trib
primis syllabis (ceterae n. complent metrum) singu:
20 lam dictionum designant tres propes syllabi. P.a desi:
gnat maiores. Praeterea vocales A, E, I, O, quae
dictas 3es syllabas constituunt indicant quantitatem
et qualitatem essentialem propa ut dixi dum de conver:
sione. Notet ordo earundem vocalium. P.a n. quae
conflat primam syllabam ostendit qualis et quanta
dat esse maior propo etc. Itaque cum pa dictio Bar:
bara contineat 3es, A, significat tres enuntiationes
quibus constat pus modus pe figae dere esse univer:

sales affirmatiuas ut Oē rat̄ est risibile Oīs hō ē
rat̄is g.º Oīs hō ē risibilis. Sic declarent, ostendit ma:
iorē propē 2di modi pē figē dēre ēē uniuersalē
Negatiuā, minorē uniuersalē affirmatiuā, con:
clē uniuersalē negatiuā ut Nullū uitiū ē laudan:
dū, Oīs iniustitia ē uitiū, g.º Nulla iniustitia
ē laudanda

Caput Tertium

De Principijs regulatiuis,

Et Regulis Trium Figurarum

Principia pē figē oīa nobilissimę, q̄ā et affirmatiuè et
negatiuè et uniuersaliter et particulariter pt con:
cludere sunt Dictū de oī, dictū de nullo: P.ū pro
syllis affirmatiuis 2dū pro negatiuis. Sensus ē: quo:
tienscunque prędicatū aliq̄d affirmat, aut negat de
toto aliquo uniuersali complete distributo. rectè
etiā et necessariò affirmat, aut negat de singulis
inferioris contentis sub eo. Si uerò hoc idē principiū ne:
get. uel rideas, uel recurras ad illud principiū Me:
thaphysicū impossibile ē idē simul ēē et non ēē,
seu contradictoria ēē simul uera. P.ª regula sit
medium subijci maiori extremo. prędicari de mi:
nori: aliquin syllo non bene applicabis Ly dictū
de oī. 2.ª ut inferat conclo directa maiorē dēre
ēē uniuersalē: si n. medium non distribuat comple:
te in maiori non distribuet in mi: quę necessariò
ē affirmatiua, non distribuit aut in ma: si sumat
particulariter. 3.ª sit mi: dēre ēē affirmatiuā

qa ut valeat principium dictum de oi. dt subiectum mi:
ee aliquid, quod contineat sub subiecto ma: et
de quo possit hoc predicari, hoc aut non pt nisi
mi sit affirmativa, ut oi. Angelus e substa nul:
lus, Leo e Angelus g.o nullus Leo e substa. Ex:
cipe ab his regulis duos modos indirectos pe fige
Tapesmo Trisesomon.

Principium pe fige e Quidquid repugnat conseq: repugnat an:
tece: Per consequens hic ille quodcunque predicatum ita neces:
10 sario connexum cum aliqua re ut hac posita necessario
illud semper ponat: Oia g.o gera differe proprietatesque
necessarie respectu spei et indivi dunt consequens ipsa
vero spes sive indivium dr antecedens: Sensus igit e cui:
cunque repugnat consequens V. G. Al eidem repugnat antece:
dens V. G. Ho. Hinc patet cur in hac figa conclusio
sit semper negativa eius-n. vis e in concludenda repu:
gnantia pon extremon int se ex cui repugne, quia unum
ex extremis ht cum medio.

Pa Regula e qd cui forme ex mai: partic: nihil con:
20 cludit qa committit fallatia a termino non distributo 38
ad distributum ut Aliqua substa e corporea. Nullus
Angelus e corporeus g.o Nullus Angelus e substa.
Cum-n. in hac figa conclo semper sit nega consequenter
eius predum seu maius extremum semper distributive
sumit / Nego-n. cum sit malignantis nate negat quantum
pt, et complete / Sed quod e predum in conclo huius fige
est subiectum mai: propis in antecedente g.o si ma:
est particularis, maius extremum semper distribuit

1 in consequẽ, et non in antecedente. 2.ª ẽ ex 2ab pre:
missis affirmatiuis nihil ui formę concludi, ut Oīs Ar:
bor ẽ uiuens Oīs hō ẽ uiuens g.º Oīs Hō ẽ Arbor, quia cū
in hac figā medium prędet in utraque premissa, si alte:
ra illaꝝ non fuerit negā numquam medium distribuet in
Antecedente: Nā prędicatū non notat signo uniuer:
sali distributiuo.
Principium 3ę figę ẽ, quę sunt eadẽ uni 3.º sunt eadẽ in:
ter se. Et 3.ª Sensus est quod quoties aliqua 2.º sic se
10 hnt cum 3.º ut cū eo connectant ꝑ affirmationẽ seu
identificent. Illa eadẽ 2.º eodẽ modo identificant inter
se. et qdo ex 2ꝫ alterū ẽ idem cū 3.º alterū non ẽ
idẽ cū eodẽ 3.º utraqꝫ non possunt ẽẽ eadẽ inter se. Hoc
principium aptat etiā reliqs figis. Dubitant aliqui an
hoc principium ualeat in oī mata, nā in mata de
Sanctissima Trinitate, si dicas nata Diuina est idem
cum Patre, Nata diuina est idẽ cū Filio g.º Filius est
idẽ cum patre falsū est, quia Pater distinguit Rea:
liter a Filio. Notandū g.º ẽ ad hoc ut ex ui huius prin:
20 cipij appareat connexio extremorꝫ inter se 3ū illud
cum quo extrema comparant in premissis dẽre sumi
distributiuè completè i. pro oī eo pro quo sumi pt.
Si n. sumat 2dū aliā et aliā sui partẽ ponit unum
extremū coniungi uni parti et alterū alteri tn
non coniungi inter se. In argumento aūt nata Di:
uina quę ẽ illud 3ū cum quo comparant paternitas
et Filiatio non sumit adequatè pro oī eo qd ẽ nata
Nata Diuina. Quod si Argumentū ita formet

1 Nata Divina adequate sumpta est Pater, sed Nata Divina item adequate sumpta est Filius q.o Filius est Pater, Principium erit recte applicatum et argumentum in bona forma, sed falsum concludit, qa falsum est Antecedens, cum Falsum sit Paternitatem per se aut Filiationem per se esse idem cum Nata Divina adequate accepta, qa paternitas Realiter distinguitur a Filiatione, et utraque a Nata Divina

Prima Regula huius figure est ex minori negativa nihil ui
10 formae concludi directe, ut Omnis Angelus est substantia, Nullus Angelus est Lapis q.o aliquis lapis non est substantia

2.a Regula est conclusionem dare esse particularem, l. premisse sint universales ut omne Sydus est incorruptibile, Omne sydus est Lucidum q.o aliquod Lucidum est incorruptibile, non aut q.o omne Lucidum est incorruptibile. Non utriusque est qa in concle poneretur Terminus distributus qui non fuisset distributus in Antecedente, nam si contra pa Regulam huius figure in qua medium semper subiicitur mi: esset nega. Ma: esset affirmativa cum nullus nullus pos:
20 sit constare, ex duabus premissis negativis, At si ma: propo esset affirmativa. Ma: extremitas quae esset eius predicatum non distribueretur, et tn distribueretur in concle. Similiter si concl.o esset universalis subiectum eius qd est minus extremum distribueretur in ea, et non in mi: quae dl esse affirmativa.

Sunt preterea Regulae cones omnium figis

P.a sit Ex duabus particularibus (in quibus medium non est quid singulare incommunicatum) nihil concluditur ui

forme, quia medium connecteret in una premissa cum extremo 2do unam rone et in altera 2do alteram rone cum altero ut aliqua substa est Angelus, aliquod al est substa, q. aliquod Al est Angelus. Quando vero medium est terminus singularis qa in utraque premissa sumitur 2do se totum complete, ideo recte concluditur.

5a sit ex 2ab negatis etiam universaliter nihil vi forme concluditur; quia cum medium separetur ab utroque extremo non pt illa iungere vel disiungere in concte ut omis lapis non est al, omis ho non est lapis q. omis ho non est al.

7a conclusio sequitur debiliorem partem idest si altera premissarum sit nega etiam concte erit nega, si altera fuerit particularis erit concto particularis. Ro primi est qa cum unum extremum iungitur cum medio et alterum disiungitur ab eo. Talis dispositio medij non pt nectere extrema inter se: sic concto erit nega. Ro 2di est, qa qdo medium non coniungitur nisi 2do parte uni extremo in premissis. L. 2do se totum uniatur alteri non possunt in concte uniri extrema inter se nisi 2do parte, sic concto erit particularis.

9a Nihil ponatur in concte qd non fuerit in premissis.

Quinta Medium numquam ingreditur concte.

Sexta extremum qd non est distributum in premissis non distribuatur in concte: et medium in aliqua premissa dt semper distribui. Et in oi prope servande sunt eedem affectiones terminorum.

Cap: 4um

De Probatione Ostensiva,

1 seu de Reductione syllogismorum imperfectorum ad perfectos.
Ex ig modis utilitatis figuratis 4or primi primae figurae dicuntur perfecti quia tan:
ta est illorum evidentia ut non egeant probatione ad ostendendam necessi:
tatem suam concludendi: is verò modi dicuntur imperfecti non quod illis
desit aliquid ad concludendum recte, et infallibiliter, sed quia evidentia con:
sequentiae ipsorum potest clarius apparere. Quare si a proterno illorum con:
clusio neget sunt res probationes ad illam demonstrandam evidenter.
Prima dicitur Ostensiva, 2da per deductionem ad impossibile 3a per expositionem.
Primo igitur Ostensivae probantur omnes syllogismi imperfecti cum reducuntur ad modos
10 perfectos, et sic probantur omnes modi imperfecti praeter Bocardo et
Baroco. Ut scias ad quem ex 4or modis perfectis quisque imper:
fectus reducatur: Nota 4or litteras initiales, B. C. D. F.
Nam signos littera B, reduces ad Barbara. Littera C ad Ce:
larent, D. ad Darij, F, ad Ferio. Modus autem reducendi si:
gnatur 4or litteris, S, P, M, C collocatis in medio earundem
dictionum: S, n. notat propositionem signatam per vocalem sibi praece:
dentem convertendam esse simpliciter C. G. talem syllogismum in
Cesare. Nullus pius est vituperandus, omnis crudelis est vi:
tuperandus ergo Nullus crudelis est pius. conversa simpli:
20 citer maiori sic reduces ad Celarent. Nullus vitupe:
randus est pius, omnis crudelis est vituperandus ergo Nullus
crudelis est pius. P, indicat propositionem signatam per vocalem
praecedentem converti per accidens. M. significat praemissas
mutuo transponendas C. G. sit syllogismus in Tapesmo omne animal
est substantia, Nullus lapis est animal ergo aliqua substantia non est la:
pis, Convertitur in Ferio. Nullum animal est lapis, Aliqua substantia
est animal ergo aliqua substantia non est lapis. In quo syllogismo quia
post Fa, stat littera P, convertitur illa propositio Universa:

1 lis affa in parte affa, et fit aliqua substa est al: qa vero post C notam 2e propis est littera, S, illa est simpliciter conuertenda, et fit Nullus al est lapis: et qa ibi est littera M, facta dicta conuersione trans ponunt propes et pa fit pa, 2a transit in pa. C. reperit tantum in Baroco et Bocardo, qui si reducerent ad Barbara concluderet propo uniuersalis affa, que eet contradictoria conclis hoc modo, que est partis nega: quare destrueret conclo non probaret. Reducunt g. ad Barbara per deductionem
10 ad impossibile.

Deductio ad impossibile, seu argumentatio ad hone fit cum nega conclo vera assumimus eius contradictorium et deducimus aliqd aperte falsum, qd tenebit aduersarius concedere, nisi se retractet cum impossibile sit 2o contradictoria simul ee vera vel falsa: ponenda est aut contradictoria conclis negate loco propis denotate a consonante C. Sic deduces ad impossibile negantem conclem huius Sylli in Baroco. Vis ho est ratis, aliquod al non e rate g. aliqd al non est ho: si aduersarius
20 datis premissis neget consequa. Tu inferes g. oe al est ho, quam contradictoriam tenet concedere: Deinde assume p. loco Maiorem prope sylli predicti ab aduersario concessam, dicendo Vis ho est ratis. Ex concessis. Tu subde contradam conclis negate, Oe al est ho, ubais g. oe al est rate, que est contradictoria minoris in superiori argumento concesse. Possunt etiam probari per deductionem ad impossibile Oes alij modi 2e et 3e fige. Quin etiam modi indirecti pe fige.

Expositio fit reducendo ad syllogismum expositorium. Syllogismus eposito:
rius sic dictus, quia ob suam evidentiam, quasi ponit rem ob oculos et
dicitur etiam sensibilis demonstratio est ille, qui habet premissas singula:
res vel saltem medium singulare, ut hic Pontifex preest toti
Ecclesie Alexander septimus est hic pontifex, ergo Alexander
7us preest toti Ecclesie. Potest fieri in singulis figuris: in 1a si
ex utraque affa concluditur affe in singulari: si ex Ma: nega
et mi: affa concluditur singulariter nege. In 2da figura si
utraque premissa sit affa, si ma: sit nega mi: affa, si Ma: affa
Mi: nega. In 3a si utraque premissa sit affa, si ma: nega mi:
affa. Regulatur a principio, que sunt eadem uni 3o: sunt eadem
inter se: sed medium ita sit singulare ut non sit coicabile
per identitatem pluribus, nec identificetur cum re sic coicabili.
Quaeres quomodo Enthymema, inductio et exemplum redu:
cantur ad syllogismum. Enthymema reducitur ad syllogismum si ex 2bus
terminis in eo semel positis componatur propositio altera, e.g.
Petrus est currens ergo Petrus movetur, fiet perfectus syllogismus si
ex 2bus terminis currens et movetur componas propositionem cur:
rens movetur, deinde loco mi: Petrus est currens ergo Petrus
movetur. Inductio reducitur si ex subto antecedentis et
ex sub: consequis (semper enim medium in inductione subijcitur
in antecedente) componatur enuntio, que post antecedens in:
ductionis assumptum pro ma: subdatur loco mi: et inferatur
conclusio eadem inductionis e.g. Homo est sentiens et bestia est senti:
ens ergo omne animal est sentiens sic reducitur et homo est sentiens et
bestia est sentiens sed homo et bestia sunt omne animal ergo omne animal est sen:
tiens. Exemplum potius oratoris est quam Philosophi, quare
qui vult videat sumulistas.

Cap: Quintum

De Syllogismis Demonstrativo, Topico, et Sophistico

Triplex est materia, circa quam syllogismus exercetur, 1.a certa et evidens c.a q. Demonstro 2.a probabilis c.a q. Topicus: 3.a apparent verosimilis c.a q. Sophisma.

Demonstrativus habet premissas necessarias, quia continent medium quod sit, vel id ex quo aliud sequitur necessario ut est causa necessaria vel id quod necessario sequitur ab alio ut est effectus necessarius. Hinc res est Demonstro propter quid, quia sive quia 1.a habet pro medio causa a qua pendet necessario maius extremum ideoque utimur illa ad probandum maius extremum inesse vel non inesse mi: extremo, ex eo quod eius causa insit vel non insit eidem ut esse rationale est admirativum omnis homo est rationalis ergo omnis homo est admirativus. Medium enim rationale est causa propter quod admirativitas sit in homine, hinc dicitur demonstratio propter quid et a priori, quia omnis causa est prior suo effectu. 2.a habet pro medio effectum necessario pendentem a ma: extremo: ideo assumimus illum ad probandum maius extremum inesse vel non inesse mi: extremo, quia effectus inest vel non inest illi: sic patet homine esse rationale quia est admirativus. Omne admirativum est rationale, omnis homo est admirativus ergo omnis homo est rationalis. Et dicitur Demonstro quod, et quia, et a posteriori, quia demonstrat quod, sive quia predicatum inest subiecto idque per effectum quod semper est posterior sua causa.

Syllogismus Topicus quod etiam probabilis, opinativus et Dialecticus dicitur; Ratione formae non minus necessario concludit quam Syllogismus Demonstrativus: Dicitur autem probabilis ratione materiae, quia premissarum saltem altera est probabilis: Probabile autem ex Arte

dr̄ id, qd videt oīb, aut plurimis, aut sapientib; ex. Hic igit Syllus ē pex, alter q̄ p medio ubi auctoritate vel Diuina, vel humana, ut Oracula Profetie Tabule Leges, Testes ex alter q̄ rone probabili. Ma media dnt Atechna idē Artis expertia et ab Arte dnt procedere a Loco inartifitioso: Aec dnt Eutechna idē artifitiosa. Dr̄ hic Syllus ab Arte Dialectica de quo egit 8 lib: Top: quos ita inscripsit, q̄si locales, q̄a in his assignat loci unde argumenta Dialectica et probabilia eruunt ad probandū aliqd et fidē illi astruendā saltē probabiliter. Ex his aliqui sunt ipsius rei cuius gr̄a assumit argumentū ut locus a Defone à Descrone, a Notone seu Ethymologiâ. Aliqui sunt eorū que coniungunt cū ipsa re, ut a Coniugatis a Toto a Partib; a Causis ab Effectis, ab Antecedentib; à Consequentib; ab adiunctis que continent precurrentia, Concomitantia et Consequentia. Aliqui eorū que sunt separata ab ipsa re ut à simili a pari, a ma: ad mi: à mi: ad ma: à dissimili ab opposito vel Relatiuè vel Contrariè ~~Relatiue~~ vel Priuatiuè vel Contradictoriè, a Repugnantib; et alij, qui ad hos reducunt, quorū explicationē omitto, cū sint cōes etiā Rhetorib;

Sophisticus, qui contentiosus, Sophisma, Captio, Cauillatio, et Fallatia dr̄ ē Syllus productus ex apparenter probabilib; unde semp hb̄ p̄missas probabiles tantū apparenter vel si veras non tn̄ dispositas p̄dū formā. Finis ex Arte ē sp̄lex. Redargutio, Falsū Paradoxū Solecismus, Nugatio. Sophista n. interdū vult redarguere illū

cum quo disputat, idem compellere ad negandum quod concesserat vel e contra: ut si dicas te habere cerebrum, ille vero sic redarguat. Quod non invenisti non habes cerebrum non invenisti ergo cerebrum non habes. Aliquando quaerit persuadere falsum, ut Tuum est quod non amisisti, Turcarum Imperium non amisisti ergo Turcarum Imperium tuum est. Interdum vult demonstrare aliquid incredibile sive inopinatum, Ut qui vivit non est mortuus, qui mortuus est non vivit ergo qui vivit non vivit. Saepe vult inducere ad errandum contra Regulas Grammatice ut omnis Bestia est irrationalis, hoc animal est Bestia, ergo hoc animal est irrationalis. Denique compellit Verbum aliquod inepte repetere ut omne animal est corpus mixtum, corpus mixtum est corpus constans 4or elementis, ergo animal est corpus, corpus constans 4or elementis.

Fallacie sunt vel in vocibus, ut Aequivocatio cum utor 2bus vocibus aequivocis ac si essent idem terminus, ut omnis Canis latrat, quoddam sydus est Canis ergo quoddam sydus latrat.

Amphibologia, quae est sermonis ambigui, seu habentis plures sensus, acceptio modo praedicatum unam modo praedicatum aliam significationem ut quidquid est alicuius possidet ab eo, Hic liber est Cic: ergo ~~hic liber~~ possidet a Cicerone

Compositio et divisio cum ex aliquo vero in sensu diviso infertur aliquid quod est falsum in sensu composito vel e contra: ut qui dormit non potest vigilare, Petrus dormit ergo non potest vigilare. Ma: est vera, quia sumitur in sensu composito cum dormitione, conclusio est falsa, quia

sumitur in sensu diuiso, idest disiunctim a dormitione sic qui loquitur potest tacere, qui cantat loquitur ergo qui cantat potest tacere.

Accentus cum ex uariatione quantitatis, aspirationis accentus signo uariatur, ut Populus est quedam species arboris, hec multitudo hominis est populus, ergo est species arborum. Qui uidet Lepore, uidet animal, qui legit Cic: uidet eius Oratoris Lepore ergo qui legit Cic: uidet animal: Vox mali hominis est uox humana, uox Corui est mali ominis, ergo uox Corui est uox humana. Fit etiam copulando in unam plures uoces, ut tu es, qui es, sed qui es est terminus motus, ergo Tu es terminus motus. Vir pedibus calcatur, uia est respublica, ergo Resp: pedibus calcatur. Figura dictionis que usurpando aliquas uoces similes ducit ad solecismum, ut Poeta cum desinat in A est generis masculini ergo Musa desinens in A est generis masculini. Vestis et indumentum idem sunt, ergo sicut uestis est generis feminini ita et indumentum. Reperitur et hec fallacia cum transitur ab uno predicato in aliud, ut idem es hodie, qui fuisti heri, heri fuisti indoctus ergo et hodie: transitur n. a quod in quale a subiecto in Acc: Huc et spectant fallacie nate ex uariatione supponendi, ut Ensis est non 3e declinis, gladius est Ensis ergo Gladius est non 3e declinis: uariatur suppo ibi gladius, qui in ma: suppit malit. in mi: fortit.

Fallacie latentes in rebus sunt. Fallacia Accidentis cum quodque conuenit l. disconuenit predicato putamus conuenire l. disconuenire subiecto sine de quoque affirmatur l. negatur de eodem putamus affirmari l. negari subiecto ut animal non est species infima, homo est animal ergo homo non est species infima. Homo est animal, Equus est animal ergo Equus est homo. Homo est animal, Equus non est animal, ergo Equus non est animal. Venientem cognoscis Socrat: est ueniens ergo Socratem cognoscis. Fallacia est secundum quod ad simpliciter l. ex: cum argumur ab eo quod est tale secundum quod ad tale simpliciter, ut Petrus est bonus, ergo est

bonus Cogus. Hec imago est Alex: 7:us g.o hec imago pt creare Cardinales. Ignora Elenchi: Elenchus apud Arte ppe est Syllus qui infert contradictoriam ppis admisse ab alio. Et aut hec falla cum omittitur aliqua condo necessaria ad contradic: ita ut non sint contradic: ille ppes que videntur tales, ut Estate sudamus, Hyeme non sudamus g.o sudamus et non sudamus: contradictorie n. sumuntur eodem modo 1do idem esse 2.u eiusdem eodem loco, et tpe.

Fallatia consequis cum in terminis non convertibiliter ex consequi infertur Antecedens, ut si est Ho est al, sed est al g.o est ho: cum tn solum ex opposito idem ex contradictorio consequis liceat inferre oppu Ante.is ut si est Ho est al, sed non est al g.o non est ho.

Petitio pij cum assumitur idem sub eadem rone ad probandum ipsum vel aliquid nihilo nobilius ac sit illud quod probandum est, ut si velis probare homines singulos esse iustos, quia homines sunt iusti.

Fallatia non cue pro cua cum redditur pro cua alicuius effectus id quod non est vera cua, ut Ideo Ho est ratis, qa implumis, planta est implumis, g.o ronalis vel si pro tes mala esse pecunia, qa multi abutuntur illa, neque n. ex abusu pecunia fit mala.

Fallatia a pluribus interrogonibus: cum quaeris plura disparata vel opposita, quibus fiat satis unica respone vel inde deducas aliquid absurdum v.g. si interroges an Ho et Leo sint ronalia vel utaris vocibus aequivocis ut si quaeras an Canis sit al. Plerique tn ex diversa suppone terminorum vel etiam ex multiplicitate, solvendae sunt negando consequa.

Cap: Sextum

Indicans sensus quorundam Terminorum pro distinctione Propositionum

Positive, et Negative aliquid est positive tale, quod habet formam a qua denominatur tale, ut lignum habens in se calorem dicitur positive calidum. Aliquid est tale negative cum in se non habet formam appellatam, nec habet formam oppositam, quod det denomine oppositum, sic lignum carens calore et frigore dicitur negative calidum, et potest etiam dici negative frigidum.

Essentialiter, et Accidentaliter sive per se, et per accidens: per se dicitur esse tale, quod est tale ex suis principijs intrinsecis seu ita exigente sua natura ut homo est per se visibilis est per se bipes, hyems per se est frigida. Per Accidens: vero quod est tale fortuito, vel raro: vel quod etiam nihil conducit ad existentiam rei in qua reperitur, ut Musica in Architecto dicitur n. Architectus per se Musicus per Accidens.

Subiective et obiective. Est subiective in alio quod est in illo tamquam in subiecto seu sustentaculo quodam. Sic albedo in Pariete est obiective in aliquo illud, quod ab eo cognoscitur, vel appetitur, sic res visa est in oculo obiective, res cognita in illum res volita in voluntate.

In Ratione Rei, et in Ratione obiecti. Tu possides domum in Ratione rei, et potes impedire ne aliquis utatur illa: sed non possides in ratione obiecti, quia non cognoscis omnia quae de illa sunt cognoscibilia, nec potes vetare ne aliqui utantur domo tamquam obiecto ad videndum sive cogitandum de illa.

Precisive et Negative. Qui dicit Marcum Tullium non fuisse Poetam praedicat hoc negative. Qui dicit fuisse Ora=

tore nihil addendo c.ª rone Poëtæ; ht se precisiuè
In actu signato et in actu exercito. Pm dr de eo, qd e
aliq modo signum alterius, sic syllat in actu signato
qui docet modum formandi syllm, qui dicit se studere
studet in actu signato. In actu exercito dr de eo, qd
existit 2dum signatum actus signati, seu qd exercet 2dum
dictum signatum, sic q dicit se silere silet in actu signo
sed loquit in actu exercito.
Intransitiuè et transitiuè. Transitiuè dr de eo qd con:
uenit sub.º rone alicuius adiuncti quasi transeat
ad aliud, ut acquirat tale predm. Intransitiuè dr
de eo predo qd conuenit subto ab intrinseco. Sic ho
dr intransitiuè al et Ronalis. Al dr transitiuè Ronale
Paries intransitiuè substa, transitiuè altus.
In sensu composito et in sensu diuiso. Pm cum predicat
aliqd de sub.º accepto simul cum alio adiuncto. Sm cum
pdicat aliqd de sub.º ut solitariè sumpto sic pro qpo
hec Petrus currens non pt quiescere e uera in sen:
su composito falsa in sensu diuiso, falsum n. e Pe:
trum consideratum sine cursu non posse quiescere
Potentia, uel actu, siue in actu p.º uel in actu 2.º mul:
ti dnt docti in potia et in actu p.º qa possunt ee tales,
qui e de facto doctus dr talis in actu 2do uel actu
Vt q et ut qd calor e calidus ut q, qa e forma a qua de:
nomat sub.tum calidum: Ignis et calidus ut qd, qa ht for:
mam caloris q denomat calidus. Albedo e alba ut q
Paries e altus ut qd.
Reduplicatiuè et Specificatiuè. Ronalitas redupli:

cativè, ut rōnalitas nihil aliud dicit q̄ rōnalitate in q. sensu non reduplicat nisi idē omnino sub.tum 2dū se. Specificativè sive sumpta pro re q̄ ē realitas ht rōne diffre, et multa alia dicant de illa sic altū ē dulce non reduplicativè ut altū sed specificativè, maliter et identicè, quatenus idē sub.tum ht albedinē et dulcedinē.

Mediatè et immediatè. Immediatè caput unit collo, Mediatè pedib.

Extensivè et intensivè. Qui studet unā die accuratè plus studet intensivè quā qui uno mense remissè licet is extensivè plus studeat.

Intensivè sive affectivè et apretiativè Mater amat Catulū magis intensivè q̄ Filiū, Filiū aūt magis apretiativè patiet n. mori Catulū ut vivat Filius.

Intentionaliter et Realiter Mundi possibiles existunt et sunt pntes non realit. sed intentionalit. in Mente Dei sic Antichristus etc.

Simplicit. et pdū qd. aqua ferventē calida simplicit. Tepida ē calida pdū qd. Idē ferè ē adequatè seu completè idē totaliter et pdū oē partē et inadequatè seu completè seu partialiter. Itē absolutè ac simpliciter et respectivè seu comparativè Rex ē absolutè candida, Rex absolutè pātens, Minister est talis comparativè respectu minoris.

Indirectè et directè ac formaliter. Qui peccat ob delectationē directè et formalit. vult delectationē indirectè offensā Dei. Qui exprobrat pauperi, si non formalit., tn indirectè factori eius

Terminatiuè, seu in obliquo, et formalit. seu in recto.
Vltus terminatiuè est infinitus, quia potest terminare suam cognitionem ad infinita obiecta. Non est infinitus formalit. et in r.
Explicitè, distinctè, expressè seu formalit. et implicitè seu confusè, seu tacitè. Qui dicit Coelum non formalit. et explicitè, sed implicitè dicit etiam Stellas
Formalit. et Eminent. Causa uniuoca idem eiusdem ordinis et essentiae, continet effectum formalit. Causa aequiuoca i. non eiusdem essentiae continet effectum eminent. sc. seclusis imperfectionibus: aurum continet eminent. caetera metalla, natura Angelica continet eminent. humanam, quia intelligit et uult, sed sine imperfectione ac dependentia a corpore.
Formaliter et fundalit. seu radicalit. seu uirtualit. Ignis formalit. est calidus: piper et uinum est uirtualit. calidum, Et sit frigidum formalit. Substantia Patris est fundalit. filius.
Formaliter, et Efficienter, seu causaliter. Manus dicitur formaliter calida, Sol efficienter.
Formaliter et Aequiualenter. Pecunia est aequiualenter uictus et omnia uendibilia, sed non est formaliter uictus et aliae res.
Realiter et Formaliter sapientia Dei ac bonitas Dei sunt idem, realiter seu identicè, non enim sunt duae res separabiliter: At non sunt idem formaliter, Non enim sunt synonima, nec significant prorsus idem.

Sequitur

Maliter et formaliter. Frenum est frenum maliter, non est frenum formaliter.

Maliter seu subiectiue et formaliter. Lactis candor, et dulcedo sunt idem maliter et subiectiue non tamen formaliter nec realiter ut patet.

Formaliter et Denominatiue illius illigit formaliter: Non illigit Denominatiue, quia actiones denominant supposita, dicitur non illigere

Caput septimum

De Seruandis in Disputatione

Arguens unam aut alteram ex conclusionibus eligat: Optimam ex Medijs deligat, et in formam reducat dicendo argumentor breuiter 3.o tale concl. appellando numerum eius in ordine descriptum: Argumentum sit quam breuissimum nec facile illud dimittat, sed instet donec soluatur. Soluto iam quiescat uel nouum proponat uel nouam conclusionem impugnet. Conclusio argumenti sit contradictoria conclusionis propositae: Probet quod negatur: et conclusio argumenti sit ipsa propositio praecedentis argumenti reiecta ab aduersario: et distinctionem si quae datur impugnet. Ita defendens fidelitatem repetat argumentum totum et prorsus ijsdem si potest uerbis dicendo prius argumentatur optime 3.o tale concl., in qua dicimus etc. Tum resumat singulas propositiones, quas uel concedat, uel neget uel distinguat. Si propositio non sit ad rem: dicat transeat uel quod quod sit: uocando proprio nomine maiorem propositionem minorem propositionem Antecedens, Consequens, Consequentiam. Argumentum quod constat conditionali habente particulam Si uel particulam sequitur, uocet eam sequelam: si post conclusionem

subsumat aliam propem uocet eam subsumptum. Datis præmissis argumenti, quod sit in forma, nunquam neget consequentiam. Admittat uel explicet nunquam neget auctoritatem Artis. Conseq.ª non distinguitur, sed si opus est distinguitur consequens, et iuxta membra distinctionis conceditur, uel negatur conseq.ª Non affert doctrinam nisi roget, qui arguit, denique tam arguens, quam sustinens a conuitijs abstineat.

In Logicam Prolegomenon

Quoniam operationes illius humani varijs obnoxie sunt imperfectio:
nibus, ut difficultati, confusioni, incertitudini falsitati excogitata
est Logica, quae huiusmodi imperfectiones removeat, dicta
propterea a Graeca voce Logos, quae tum sermonem tum
ratione signat appellataque aliquando facultas rationandi, aliquando
sermocinandi demum et rationandi et sermocinandi simul;
sicut autem Logica est rationatrix idest considerat nostras ratio:
cinationes seu operationes rationis et illius, et de illis recte
eliciendis dat praecepta: ita est sermocinatrix dum con:
siderat voces in gratia operum illius, quae natas et proprietates
considerat in ipsis vocibus; Quod totum fit in gratia scientiarum pri:
cipalium ad quas acquirendas instrumentum est Logica unde
et Organum appellatur seu disciplina instrumentalis, ex
quo colligitur esse practicam. Verum cum operationes illius nostri pos:
sint considerari primo quatenus sunt qualitates reales
productae ac receptae valitur in anima: et sub hac ratione spec:
tant ad scientiam de anima. Secundo prout participant rationem Entis: et
sic pertinent ad Metaphysicam. Tertio inquantum per regulas pos:
sunt ita dirigi ut veritatem et cognitionem rerum per eas consequa:
mur, et sub hac ratione examinantur a Logica.

Quoniam vero quae fusius de natura Logicae disputant alij hoc loco
sunt difficilima, et supponunt alia plura non omitten:
da quidem, sed alio reservanda; Incipiemus a facilioribus cap:
tu neque scitu iniucundis quaestionibus iuxta Aristotelem qui
5o Metaphysicae c. primo docet Principium aliud rei est aliud unde
unumquodque optime fiat ut Doctrinae: Non enim a principio rei
quodque incoandum est, sed unde quis facilius discat

Prima Disp: erit de 3ᵗ Operonib illus in coi: Dividet in 3es questiones, quarum p.ᵃ et 2da respondebunt ijs, que docet Artes in lib: de Interpre: et 3.ᵒ aget de signis, que cum sint Termini vel ad Terminos aprehendendos, et componendos inuicem requirant spectant partim ad 1.ᵃ partim ad 2.ᵃ illus operone et ideo agit de illis initio statim ab Arte. 3.ᵃ questio respondebit ijs, que ht Artes in lib: prior: qui spectant ad 3a opere, Agendo de discursu in coi presertim de syllo non repetendo tn multa in sumulis tradita

Disputatio 1.ᵃ

De tribus Operationib illus in Communi

Quest: 1.ᵃ

De Signo

Articulus 1.ᵘˢ

Quid et Quotuplex sit signum

Signum qd a significando deducit defit id quod cognitum ut quod aptum est representare potie cognoscitiue aliqd a se distinctum. Dixi quod aptum est, quia de signi eentia non est, qd actu representet, sed qd possit representare, rarius n. affixus Taserne est signum vini venalis etiam qdo nullus de hoc cogitat, qa sit pt ducere in cogne vini venalis. Dixi 2do potie cognoscitiue non aut sensitiue ut comprehendam signa non modo sensibilia sed etiam intelligibilia. Dixi 3.ᵒ aliqd a se distinctum qa signum est ppe medium qddam inter rem q signat et potia cui signat. Medium aut dt ee aliqmodo distinctum ab extremis.

Objicies p.ᵒ: Cogno p signa est cogno discursiua, sed potia sen-

sitiua non est discursiua ergo potentiae sensitiuae non conuenit cognitio per signa. Respondeo negando maiorem propositionem: Sufficit enim instinctus naturalis phantasiae qui est uirtualis quidam discursus. Hinc hanc cognitionem per signa conuenire potentiae intellectiuae et sensitiuae rationali et irrationali: Non solum enim homines quo=cabula et scripta intelligunt aliquid aliud diuersum a uo=cabulis, et scriptis, sed etiam Bruta per nutus, et alia signa sentiunt et imaginantur aliquid diuersum a signis: Item auuefiunt ad partum ad cursum, ad ludum tintinabulis, et alijs signis

Obiectio: 2do Vox Nomen signat omnia nomina inter quae est etiam ipsum nomen: idem dic de his uocibus conceptus uox est ergo: idem potest significare se ipsum ergo: non est necessaria distinctio inter signum et rem significatam. Respondeo: dictas uoces significare quidem se ipsas con=fuse non distincte, et ideo posse dari esse signa sui in priori sensu: in quo casu est etiam aliqua distinctio, nam uox Nomen ut distincte et in particulari cognita ducit in cognitionem confu=sam sui. idem autem clare cognitum distinguitur a se indeterminate ac confuse cognito, et sic esse potest medium inter potentiam cognitiuam et rem cognitam.

Obiectio 3o: De facto signi latius patet de facto ergo: non est bona Pr. Ant: quia conuenit etiam personae loquenti, nam representat suum in=ternum sensum audienti, sed personae loquenti non conuenit esse signum sui sensus interni ergo: etc. Respondeo: nego Ant: Ad probatio=nem nego Ant: cuius probationem distinguo representat se ipso suum sensum nego, mediante aliquo signo, quo libere utitur concedo

Signum autem in latissima significatione multiplicitur diuiditur et pro:

si spectet diversitas temporis in re signata dividitur in re memorativum, quod est aptum repraesentare rem praeteritam, ut Monumenta, Columnae, Arcus triumphales etc. in memoriam facti, Iris in recordationem pacti de non mittendo diluvio. In Demonstrativum quod potest manifestare rem praesentem. In Prognosticum quod potest indicare rem futuram ut Galli cantus pluviam, color solis Occidentis etc.

Si spectet diversa habitudo, quae habet signum ad potentiam cognitivam dividitur in formale et instrumentale. Formale est quod ignotum manens, et inherens potentiae cognitivae ad modum formae est in causa, ut potentia possit cognoscere aliquid distinctum. Tales sunt actus omnes potentiae sive illicitivae sive sensitivae, qui dicuntur species expressae rerum, item species impressae obiectorum receptae in potentia cognoscitiva. Dicuntur autem signa formalia, quia se ipsis informando potentiam ducunt in cognitionem obiectorum. Caeterum quia non cognoscuntur ut quod non sunt formaliter et proprie signa, ut constat ex defectu supra dato alioquin non daretur in Deo cognitio sine signis cum non detur cognitio sine cognitione: Et est inductio propria quae communiter habent signa. Instrumentale quod proprie dicitur signum est quod prius in se cognitum ducit in cognitionem alterius. Dicitur autem instrumentale, quia sicut instrumentum debet prius moveri antequam agat, ita hoc debet praecognosci antequam faciat ut cognoscamus, sic voces omnes prius audiuntur deinde indicant signatum.

Si spectet diversus ordo in essendo, quem habet res, quae dicitur signum ad rem signatam dividitur in practicum et speculativum. Primum signat et producit rem dictam propterea a S. Thom. signum efficax, sic sacramenta novae legis et significant et causant gratiam. Secundum ducit solum in cognitionem rei distinctae ut vestigium.

Si spectet diversum munus signi in rem signatam dividitur in signum

manifestatiuum, et suppositiuum simul, et in solum manifestatiuum. Illud non modo manifestat rem, sed etiam ponitur loco eius, sic scripta et voces signatiuae, sic Fabae loco suffragij, Calculi vice nummorum in ludo, Imagines etc.

Hoc signat sed non subrogatur loco rei, ut clangor Buccinae signat praelium ineundum.

Si spectetur diversum principium unde habetur vis signandi dividitur in naturale, et in voluntarium seu artificiale, seu ad placitum, seu ex institutione. Naturale ex natura sua et intrinsecis suis principijs habet vim ducendi potentia in cognitione alterius, et hoc ob connexionem necessariam quae habet cum re signata: ita liscensetur fumus respectu ignis, risus respectu letitiae. Secundum habet a libera voluntate hominis Angeli Dei etc. ut signum Campanae respectu Sonis ex institutione hominum, Iris respectu diluvij ex institutione Divina. Ad hoc reducitur signum ex consuetudine quod non ex natura sua, non ex alicuius institutione signat, sed quia res signata consuevit coniungi cum hac re: sic Mappae appositae significant horam Prandij, nam ex cognitione unius devenimus in cognitione alterius, sic Canis Petri signat ipsum non longe abesse, quia Mappae et hora prandij, Canis et Petrus consueverunt esse simul.

Obiectiones Nullum datur signum Naturale. Pr: quia nos fumus est signum naturale ignis, sed fumus habet vim signandi a libero Dei arbitrio ergo non est signum naturale: Mi: pr: ab eo habet vim signandi ignem, a quo habet talem naturam sed talem naturam habet a libero Dei arbitrio ergo habet vim signandi a libero Dei arbitrio Ro: concedendo manere quod mi: Ad probationem disting: mi: habet talem naturam a libero

Dei arbitrio, quad essentiam nego, quoad existentiam cond: potuit n. n existere, sed posito qd existat ht necessario tale Nata

Collige essentiam signi consistere in re, et in ui signandi, quâ ui signandi sublata tollitur signum, sicut ablata tali figura a ligno tollitur scamnum. Vis u. signandi est connexio qs ht signum cum re signata, connexio quidem natis in signis natis et consistit in hoc, qd ista duo natis. idest spectato rerum ordinario, l. existant simul, uel existente signo praeexistiterint uel sequtura sit necess. res signata. Connexio u. ad placitum in signis artificialibus, quae est extrinseca et consistit in placito institutorum talis signi uolentium uti eo ad signandam rem talem

Articulus Secundus

An Voces sint Signa Naturalia

An Voluntaria

Dico p. Voces loquendo de articulatis, idem lingua dentibus, et palato formatis esse signa natia personae loquentis. Concl. p. Omnis effectus natis est signum nate suae cuae efficientis, sed uoces sunt Effectus nates loquentis g. signum nate eiusdem. Confir. qa constat apud omnes esse plane nates nec pendentes ab hoium arbitrio, qd ex eo patet, qa qad hoc significant idem cuique noni

Dico 2. Voces esse signa natia conceptus medij, quem format loquens. Est aut conceptus medius necessaria apprehensio soni uocum, quae proferuntur. concl. p. Quidquid ht connexionem necessariam cum aliquo est signum nate illius, sed uoces plane à loquente hnt connexionem necessariam cum conceptu medio g. sunt si:

gnum natē illius.

Dico 3º: Voces ēē signa uoluntaria rerum, et conceptuum ultimatorum loquentis. Conceptus aut ultimatus ē ea cognō loquentis, quę representat id, qd hōies uoluerunt signari per uoces, pā pars conclis pr: Illud ē signum uoluntarium, qd ht tantum a libero arbitrio ut possit ducere in cognō rei, sed uoces sunt huiusmodi respectu rerum g°: sunt signa uoluntaria. Mi: pr: qā qd ē natā tale semp, et ubiq ē tale. Pr: pdo uox hō n ht intrinsecā et necessariā connexionē cum natā humanâ g°: n ē natē signum natę humanę: Cons: patet ex dictis de signo nati, Ant: pr: Si Vox hō ht intrinsecā et necessariam connexionem cum natā humanâ indicaret oīb et semp natā humanā et ab oīb adhiberetur p hoc, ideo Artes p° Hyermenię c. p°: docet conceptus rei signare natlit: rē q. exprimunt qā in qquq illu ponantur manifestarent idē illui: conceptus aut rei ē ēēntialit: manifestatiuus illius rei. S: Pars conclis pr: iisdē argumentis, et etiā qā Rusticus de facto recitat uerba Latina, et n concipit signatū, unde neq ht conceptū ultimatū.

Obijcies p°: loquens humano modo et idiomate sibi noto pręconcipit necessario rē significatā g°: uoces ht necessariā connexionē cum rebus et conceptu ultimato g°: sunt signa natia rerum, et conceptuum ultimatorum. Rº distinguendo p:m consequens. Voces illę hnt connexionē necessariā cum rebus et conceptibus. facta suppositione, et quod loquatur humano modo, et qd uoces illę sint deputatę

ad signandum cond.o non facta d.a suppone, et absolute loquendo nego pa consequa, et et pda: Signum n. nale n pt existere quin hat vim significandi rem cuius est signum

Ob.s 2do Voces quedam articulate dum proferunt à Pica significant notis res, sed n signant ad placitum nomo g.o nalit. R.o illas voces est signativas p Au: sicut et pt dici, quod illis imposita sit signo p Au: qa sc. est imposita signo vocis humanis, quibus illae sunt similes.

Ob.es 3o: si voces signarent conceptus ultimatos loquentis seqr loquentem idiomate sibi noto nunqs. mentiri, seq.ta p.r qa signaret p voces qd ht in mente: Mentitur aut qui significat cum ei qd ht in mente R.o negando sq.ta in eo n. qui mentitur semp sunt duo conceptus unus q iudicat rem n ee p ut verba sonant: alter q tantum aprehendit id qd signat p verba: mentitur aut qui dicit cum ei qd iudicat interius, lt no ei, qd solum aprehendit.

Ob.es 4o: Blictri n est vox significativa tr significat res, qa significat nihil g.o signat aliqd. p.r consequa qa vox nihil est significativa. R.o Blictri nihil significare negative n positive. Ad probationem r.o nihil signare positive, qa impositum est ad significandam negationem omnis entitatis: n sic Blictri.

Articulus Tertius

An Voces prius et immediate

Significent Res

An

Conceptus ultimatos loquentis

Dico voces significare prius immediate, ac directe res au:

dienti; Posterius indirè, ac mediè conceptus ultimatos lo-
quentis. Conclis pa pars p.r p.o Voces sunt institutæ ad hoc
ut significent instrulit. audienti quod conceptus signant fol.
loquenti, ut nimirum audiens sciat id qd scit loquens, sed
conceptus directus, q cognit Petrus n signat fol.lit. nisi Pe-
trum n uero etiam ipsum conceptum. alioqn eet conceptus re-
flexus q.o etiam uox Petrus significabit audienti ipsum
Petrum. p.r 2do ex Arte p.o Clenc: c. p.o Quia fieri n pt
ut res ipsas ferentes disputemus, sed noiis pro rebus utimur
signis, et qd accidit in noiis in rebus quoque arbitramur acci-
dere. quemadmodum ij qui calculis supputant q.o ita
se hnt noia ad res ut calculi in ludo ad pecunias sed
calculi significant immediate numos, non eros conceptum
q.o neque uoces eq p.r 3.o experientia et exemplo, audito
n. qd Dux Serenissimus e mente optima capacis: aio
statim illigo rem quærebat signata et sepe neque post longum
tpus aduerto ad conceptum loquentis. p.r 4.o qa alioq
quia oes ppes eent falsæ nam cum dico ho e al si uoces
supponerent p conceptibus sensus eet cogno bois e cogno
alis. 2da pars p.r experientia constat n. ab au-
diente n cogni ultimatos conceptus loquentis nisi
mediante cogne rei: Audita n. uoce ho immediate
deuenio in cogne rei signatæ, et qa scio p latione uocis
suppe ut plurimum in p ferente compta rei feror
mediate in cogne conceptus
Obs.es quod n signat a uocibus nisi mediante alio n signat im-
mediate, sed res n signant a uocibus nisi mediante conceptu
q.o non immediate R.o distingo ma: propo, si qd mediat

dat semp prius in se cogni, seu requirat ut medium cognum ab audiente c: si solum ut cond: incogna n: ma: ppe sic conceptus in casu nostro requirit, ut medium incognum Ob: 2do noia signantia natas universales ut ho al et signant aliquid qdem tantum p illum q: signant rem put conceptam R: po Rusticos illigere qd signet non ho nihil tn cogitare de conceptu loquentis c: natam humanam. N: 2: n semp signare nata universalem nam Petrum ee hoie n est Petrum ee nata humanam universalem N: 3: audiendo hec noia aprehendo stat nata sive predu illud a parte rei qd ipsum indicat a loquente, et dat fund: talis locutionis. qd: qd sit pnum an natae universales sint tm p illum.

Que diximus de voce signativa sunt dicenda pportionalit: de scriptione, seu signis scriptis hec n: ut scripture sunt signa ad placitum. lt n: sumpta malit: idem p delineatione caracterum sint signa natia suaz causaz tn ut sunt significativa n hnt ex nata sua connexione determinata cum re signata, sic ijsdem literis alia, et alia signant

Questio Secunda

De Secunda Operatione Illus,

Et huius Occasione de Prima

Articulus Primus

De Inscriptione et Obiecto

Duorum librorum De Interpretatione.

Inscribunt hi libri Grec: Peri Hermenias hoc De Interpretatione: quia ibi agit n modo de 2da operone illus

sed pro ordine ad hanc agitur etiam de enuntiativa oratione vocali quae est perfecta mentis interpretatio cum internum iudicium de rerum veritate vel falsitate ab illo latum exponat exterius: unde licet terminus simplex significans possit dici aliquo modo interpretatio quia aliquo modo perdit internum conceptum tamen quia non explicat quod nam sit iudicium internum de rerum veritate vel falsitate formatum a loquente, ideo debet dici terminus simplex et omnis alius in quo non est affirmatio vel negatio potius pro interpretationis quam interpretatio

Quod spectat ad obiectum horum librorum Dico illud esse secunda operatio illius quia est illa in cuius gratia tractantur caetera quorum hic fit mentio et reducuntur ad eam aliquo modo ut dicemus dum de Obiecto scientiarum. Et notandum est in his libris non agi de secunda operatione ut est pars sillogismi mentalis sed agi per se de illa, quatenus talis operatio est directa, vel dirigibilis rectitudine artificiosa propria.

Articulus Secundus

Quid sit secunda Operatio Intellectus,

Et quomodo distinguatur a prima

Ut cognoscatur essentia secundae operationis eiusque distinctio a caeteris iuvat praemittere quod sit prima operatio

Dico primo prima operatio definiri esse actum illius quo simpliciter concipimus obiectum sive incomplexum sive complexum non affirmando nec negando unam rem de alia. Concl. primo quia dicta definitio explicat adaequate essentiam primae operationis: loco generis ponitur actus illius, in quo convenit cum secunda et tertia operatione. Loco differentiae sunt caetera per quae differt ab aliis ope=

rōnis. Iam explicemus singula. P.ª operō dr p.º actus
illius, qa cū illius antecedent. ēēt in potia ad eam elicien-
dam et in se recipiendam, dū eam de elicit transit de potia
ad actū, et dū eam recipit, actuat et pficit ab ea. Dr
2do quo simpler concipimus obtū, i.e. q simplici men-
tis intuitu repræsentamus obtū, pportionali modo
q pcisionē tendimus in obiectū non iudicando sive
n determinando fortit. utrū res, quæ pcipit p illam
operē sit coniuncta vel disiuncta ab alia: in
q maximè differt hæc operō a 2da et 3a. Dr 3º: sive
incomplexū, sive complexū. Lt n obtū huius operis sæ-
pe sit qd incomplexū, ut hō, lapis etc et signatū p terminos
simplices. Imo soleat etiam dici operō indivisibilium, seu
simplicium apræhensio, eo quod ipsa sola ex operis
illius versetur c.ª res prout signatas p terminos simpli-
ces: nihil tn obstat, q minus obtū pæ operis possit ēē cō-
plexū, ut ē dēfo obiectiva vel integra propo obie.ª
Quod pr. p.º quia q diu n formamus iudicium idē nec
affirmamus, nec negamus determinatè rē de alia;
Tandiu stamus in prima operē illius; Sed possumus
p aliquē actū illius tendere in obtū complexū u.g.
in hanc propē sydera sunt paria; absque eo qd de-
terminatè affirmemus, vel negemus tale pdū
de sub.º g.º p p.ª operē possumus tendere in obtū
complexū. Pr 2º: quia qdo qs mentis pferendo
enuntiōne, q sit evident. ēē falsa, necessariò
ht in mente conceptū ultimatū dictæ enuntio-
nis: loquitur n modo humano. Sed ille conceptus n

e 2da opero quod iudicet rem ita esse sicut signat per
uocem: Alioquin eodem tempore haberet duo iuditia
inter se repugnantia: Unum certum et euidens quo
iudicaret rem non se habere ut signat: alterum quod simul iu:
dicaret rem se habere ut signat. quod ille conceptus erit
mera apprehensio integre propis obiectiue: conse:
quenter spectabit ad pa opere
Dico 2do 2da opere recte definiri esse actum illius quod de
terminis obiectiuis per pa opere apprehensis et conue:
nientibus uel disconuenientibus ferimus determinatum iu:
ditium affirmando uel negando unum de alio propter con:
nexionem uel repugnantiam inter terminos immediate
apparentem.
Conclo pr: explicando singula. Dr: actus illius loco
generis ut dictum supra: Cetera stant loco differentie. Dr: 2do
quo de terminis obiectiuis prius apprehensis per pa
opere: perque uerba saluatur quomodo in Deo non
detur 2da opere illius formaliter. licet enim Deus iudicet
perfectissime de rebus ut sunt tamen ad formandum suum
iuditium non eget alio actu correspondente nostre pe
operi. Sed illius noster ob suam imperfectionem antequam
formet iuditium prerequirit necessario apprehensio:
nem terminorum et connexionis siue disiunctionis eorum in:
ter se. Unde illius noster potest ferre iuditium de aliqua propo
obiectiua solum post apprehensionem totius propis: sicut enim
Iudex externus non potest iudicare nisi 2dum alegata et probata
sic illius internus iudex potest iudicare solum de rebus apprehen:
sis per pa opere. Quod adeo uerum est, ut iuditium nostrum etiam

sui conseruatione pendeat a concomitante aprehensione rei circa quas uersat. Dr. 3o. ferimus iuditiu determinatu affirmando, uel negando unu de alio, q id n. differt hec opero a prima q q illius nullu fert iuditiu. Dr. 4o. pt. connexione uel repugna inter ipsos immediate apparente, qa 2da opero differt q hoc a 3a. q q similit. illius affart uel negat unu de alio sed n pt. connexione aut repugnantia que immediate eluceat int. illa, ueru ob connexione uel repugna, q dicta extrema q aliud iuditiu uisa sunt hene cu 3o. qd dr medius terminus. Vnde 3a. opero dr iuditiu illatiuu et 2da dr predicatiuu, sic dr et compositio si sit affirmatiuu diuisio si negatiuu. Et hec e doctrina Artis, qui 3o. de Aia Tex 21: 22: 2da opere illius n appellat cognie compositor, aut componis et diuonis sed compone aut diuone illige intentionale, seu mentalem, et po. Perhier: cap: 4o. ait. Est aut oro enuntiatiua affirmatio primu deinde nego.

Rs. po. si q pa opere illius percipit prope intigra sequeret po. ea n posse dici indiuisibiliu illectione ca. Arte 3o. de Aia; sequeret 2do ca. ide obiectu uersari pa. et 2da ope. Ro negando pa. sequela, na ut pa opero dicat indiuisibiliu illectio satis e qd ex gene suo possit uersari ca. terminos simplicissimos. Adde dici indiuisibiliu illectione et simplice cogne, qa siue tendat in obtu simplex, siue in complexu semp tendit simplici modo, seu p simplice intuitu n affirmando uel negdo. Concedo porro 2da sequela nec n. absurdu e qd aliqdo coincidat obtu 2de operis, cu obto pe na diuersitas cognu n semp e peten:

da à sola diuersitate obti, sed aliqdo à diuerso modo tendendi in obtu, ut in casu nro.

Obes: 2do 3a: 2da concle. Si cogno illectiua sit comparatiua unius cum altero ē enuntio seu 2da opero. Sed ad hoc n requiritur nisi cogno subiecti, Predicati et Copule g: eentia 2de operis consistit in tali cogne, et n in iuditio, q affirmamus uel negamus. Dico negdo ma: ppo illa n comparo pt fieri p sola aprehensione ut cum dubitamus an aliqua ppo obtiua uera sit a falsa. V.G. Stelle sint ne pares a impares, et n dum assertiuè qdq iudicamus.

Articulus Tertius

Quid sit ueritas, et Falsitas secunde Operationis.

Notandum est hic n ee sermonem de ueritate Metaphysica que conuenit oi enti Reali atque adeò etiam enuntioni False: Nec de ueritate Morali, seu ueracitate, que consistit in conformitate iuditij loquentis cum loquutione externâ uel alio signo: Sed de ueritate 2de operis in cognoscendo, que solet dici Logica, et spectat ad Loga.

Dico p: ueritatem 2de operis consistere fortit in conformitate intentionali actus iudicatiui, cum obiecto iudicato in eendo, ita stt ut talis sit ille actus in representando, quale ē ipsius obiectum in eendo in eo statu in q tunc consideratur.

Concto p: p: Veritas imaginis consistit fortit: in conformitate, seu similitudine cum re, cuius est imago, sed

actus Iudicatiuus est uitalis imago rei iudicatę: ē n. institutus ex natā sua ad repręsentandū uitalit. suū obtū g°: ueritas actus Iudicatiui consistit forlit. in conformitate ipsius cū obto iudicato. Sed hęc conformitas n̄ pt ēē sępe entitatiua, seu in essendo: nā semp actus noster iudicatiuus ē accidens, et ē spiritualis obtū u°: iudicatū sępe ē substa, et ē corporeū. g°: dr ēē conformitas intentionalis seu in repręsentando cū obto iudicato quale ē in se ꝛdū illū statū pnte ꝓpheritū, uel futurum ꝛdū quē considerat. Pr: ꝛdo ex Arte c. De Substa loquente. Ex eo qd res ē uel n̄ ē ꝓpo ē uera uel falsa. Vbi Non dixit ex eo qd res ē uera sed ex eo qd res ert g°: cogno n̄ denomat uera a ueritate obti sed a ueritate uel conformitate ipsius cognis ad obtū. g°: in hac conformitate consistit ueritas.

Dico ꝛdo dictā conformitatē ēē intrinsecā actui nro iudicatiuo, et ēē rete uerā prędicate, qua idē actus refert ad obtū iudicatū.

Conclis prima pars ē contra docentes Veritatē loga ēē tantū extrinsece, et denomatiuè in actu iuditij seu iuditiū dici uerum ꝑ denome extrinsecā sumptam à ueritate, quę ē in obto. Pr: pō ex Arte 6. Met: Tex: 8 ubi dicit. Non ē uerum et falsum in rebus (illige de ueritate forti, et loga) sed in mente g°: ex Arte cogno n̄ pt dici uera solū per denome extrinsecā a ueritate rei sed à ueritate ipsi intrinseca.

Pr: ꝛdo conformitas, seu similitudo in essendo ē intrinseca

rei, quæ dr conformis, seu similis alteri, ut dicet suo loco de Relone similitudinis, q̃ ht una albedo ad alteram g°: conformitas seu similitudo in repræsentando ē intrinseca cogni iudicatiuæ, quæ dr conformis obiecto iudicato. Conseq.ª patet ex paritate ronis, uere n. p suum ēē intrinsecum talis ē in repræsentando cogno iudicatiua, qua iudico Deum ēē Omnipotentem, quale ē obtu in ēēndo: sicut una albedo p suum ēē intrinsecum ē actu talis in ēēndo, qualis ē altera.

Pr. 3°: qdo cognoscit uerè aliqd Ens fictum, aut futurum aut præteritum talis ueritas ē qd Reale, seu n fictum ~~et~~ ē actu, tn obtu aut ē fictum, aut n ē actu g°: ueritas ē intrinseca cogni

Secunda pars qd sit Relo uera, et 3ª Pars, qd sit Relo pdatis constabunt cum de Relone.

Obes: p°: Artes c. de Substa ait. Ex eo qd obtu ē oro dr uera. g°: Veritas ē extrinseca Rº: negando conseq.ª hinc n colligit qd ueritas cognis nostræ pendet à rebus ut a mata circa q uersatur n aut colligit qd ueritas formalis n sit intrinseca cogni sicut ex eo qa obtu ē præsens et transmittit spes ad oculum, oculus illud uidet: tn n inde infert qd uisio sit extrinseca oculo

Obes: pdo. cogno Dei ē uera tn n pt dici conformis creaturis cognitis, qa potius creaturæ sunt conformes Deo tamq suo pncipio g°: ueritas formalis n consistit in conformitate. Rº cogno Dei ēē uera, et ideo conforme in repræsentando. Et n p modum imaginis qa pdo Arte 6. Top: loco 9. Imago ē id cuius generatio fit p imitationem: ex quo S. Tho: docet ad rone imaginis adæquatè sumptam

requiri n̄ modo similitudinē sed etiā originē a suo exem-
plari. At Diua cogno n̄ pducit, nec h̄t originē ab obtis cre-
atis tamq̄ exemplarib, et in hoc sensu creaturę potius
dn̄t uerę ueritate tn̄ transcendentali quatenus imitant quo-
dammodo Diuinā eēntiā, et aliqd de illius pfectionib
imperfecte tn̄ participant

Obes 3o: si ueritas ē conformitas dicta, n̄ minus ē in obto q̄ in
cogne, q̄a si cogno ē conformis obto etiā obtū cogni. Ro
negdo sequelā, nā solū infert qd in obto sit ueritas obiec-
tiua, quę consistit in hoc, ut obtū sit tale, quale re-
psentat uel repsentari pt p cogno uerā.

Obes 4o: qui uult experiri utrū enuntio mentalis aut
uocalis sit uera conuertit se ad obtū querendo an de
facto res sit sicut dr q̄o: ueritas ē in obto Ro negdo
cōnq̄: ex Antecedente n. infert solū qd obtū ē regula
cognoscendę ueritatis formalis, quę ē intrinseca cogni men-
tali

Articulus Quartus

An ueritas, et falsitas sit in pa Operone illus

Dico primo in simplici aprehensione obti simplicis n̄ dat fal-
sitas sed ueritas. Conclo ē Artis 3. De aīa Tex: 26. et pō
Perhiermenię cap: 6. Met: Tex: 8. Itē 3 de Aīa Tex: 21:
ubi ait. Indiuisibilium illectio in ijs ē c̄: quę n̄ ē falsum. Pa pars
conclis pr: rone Artis 9 Met: Tex 22: qui simpliciter cognit
uel attingit rē uel n̄: si primū: iā ē ueritas: si 2dū: n̄ ē
falsus sed dr ignorare illud, q̄a simplex cogno ē nalisima-
go obti q̄o: respectu eius n̄ ē diformis. At sit diformis respec-
tu alterius: ut cogno auri elicita ad pntiā Auricalchi res-

picit aurum; respectu uero Auricalchi neq. est uera neq. falsa, quia illud non respicit: illa n. cognitio est falsa, quae repraesentat rem aliter ac est. cognitio autem auri nullo modo repraesentat auricalcum; quod si cognoscas rem et rationem illi non conuenientem, ut Antichristum existentem, iam non est simplex apprehensio.

Secunda Pars conclusionis probatur: ibi est ueritas ubi conformitas in repraesentando cum obiecto in essendo sed hoc totum datur in simplici apprehensione, ut patet experientia ergo ueritas est in simplici apprehensione.

Dico 2do in apprehensione obiecti complexi datur ueritas et falsitas quod proportionaliter dicitur de cognitione sensitiua tam interna quam externa. Conclusio est Aristotelis pluribus in locis quad omnes partes. quod detur ueritas et falsitas in apprehensione obiecti complexi habetur 3. de Anima Tex: 26: Si autem album homo, aut non; non uerum semper est et probatur: qui apprehendit hominem esse animal rationale non decipitur, et illa apprehensio conformatur obiecto complexo, atque adeo est uera ergo qui apprehendit Petrum esse lapidem elicit apprehensionem diformem obiecto complexo et falsam. Reliquum conclusionis est Aristotelis qui 2do de anima c. 6. docet sensum falli circa sensibile commune: et lib: 3. Tex: 26: circa proprium sensibile, aut sensum non falli aut raro, et 5 Met: Tex: 34: bis docet imaginationem esse posse falsam: imaginatio autem est sensatio interna, et probatur: saepe imaginamur Deum corporeum, uidemus remum in aqua tamquam fractum sed haec sunt cognitiones sensitiuae interne et externe de obiecto repraesentato cui non conformantur ergo in his datur falsitas. Quod autem detur ueritas patet cum toties repraesentent obiectum sicut est. Probatur ulterius tota conclusio

aprehensio complexa repraesentat obtu complexum tamq̃ plura simul coniuncta: uel q.o independent. ab hac cogne illa plura sunt coniuncta: et ē uera, uel non sunt coniuncta et ē falsa.

Fateor tn̄ ueritatem ꝓprie dictam et formalem conuenire soli iuditio simplicit. loquendo, et hęc ē ueritas logica seu complexa, qua scilicet componimus uel diuidimus unde Arist. 9 Met: Tex: 21: ait uerum dicit, qui diuisum diuidi, et compositum componi putat, falsum aut, qui ꝯa q̃ se res hat. Quod repetit etiam p.o ꝓhierm: cap: p.o et alibi unde uult in sola 2da et 3a operone reperiri ueritatem et falsitatem presse dictam, quę facit nos scire, aut decipi: quod n̄ ē nisi in cogne connectente uel remouente duo ab inuicem, per quem solum modum cognendi acquiescit illus. Sic conciliabis plurimos Tex: Arist. qui uidentur ꝯtrarij: cum n̄ negat ueritatem et falsitatem p.e aprehensioni explica de ueritate et falsitate Arist. ac complexa ꝓpria 2de et 3e operis. Cum affirmat falsitatem de p.a aprehensione, explica de aprehensione complexa.

Obes: p.o cogni tam aprehensiue q̃ sensitiue semper obtu repraesentat eo modo quo ē repraesentabile sed cogno cui repraesentat obtu eo modo quo ē repraesentabile ē uera, q̃a ē conformis obto quoad suum ēē repraesentabile q.o n̄ dat falsitas in pa aprehensione. R.o negando Mi: quia ut cogno sit uera n̄ sufficit ut sit conformis obto quoad ēē repraesentabile ipsius obti sed quod sit conformis in repraesentando cum obto in ēendo

Obs. 2do si in aprehensione incomplexa datur veritas q. et falsitas: cum ex Arte idem sit subtus contrarior R. non omni veritati dari oppositam falsitatem: sicut veritati transendentali, quae est in omni ente non est falsitas contraria Veritas q. opposita falsitati est in cognitione versante circa obiectum complexum circa quod potest esse falsitas. Artes autem loquitur de subiecto seu Materia Physica, quatenus est capax mutationis per receptionem contrariorum: alioquin sequeretur cognitio Divina ita esse veram ut posset esse falsa, quod est falsissimum

Obs. 3o qui aprehendit propositionem heretica non dicitur errare q. in aprehensione complexa non datur falsitas R. aprehensionem illam esse falsam falsitate incomplexa quia non conformatur propositioni obiectivae: hanc tamen falsitatem non denominare nos deceptos ut supra diximus

Articulus Quintus

An Altera ex duabus propositionibus Contradictorijs de futuro Contingenti constantibus subiecto singulari sit determinate vera, et altera determinate falsa

Artes admisit quidem propositiones universales, particulares, et indefinitas in quaquunque materia, et de quovis tempore, ac etiam singulares cuiusvis materiae de tempore praeterito, et praesenti esse aut veras aut falsas determinate, seu prout opponuntur alteri propositioni ipsis contradicenti. Quid autem censuerit circa propositiones singulares de futuro contingenti lis est: putant aliqui negasse non absolute sed quoad nos, qui ex nullo capite possumus colligere ad quod causa libera sit se determinatura, tamen determinatam veritatem

concessit idem in propositionibus de preterito, de quarum multis ne:
queunt homines determinare, aut scire. Sentiunt alij
negasse tantum determinationem in causâ ad huiusmo:
di effectus contingentes. Coniter damnatus erroris.

Quaerit hic occasione eorum, quae cap: 5 primi huius lib: do:
cuerat, sit non dari medium inter propositiones contradictorias, sed unam
ex ijs esse determinatè veram, alteram determinatè falsam.
quaerit in quam c. ultimo an data doctrina valeat etiam
in propositionibus singularibus de obiecto futuro contingenti

Notandum quod primo ex eodem Aristotele hic c. 4. et 5, et primo Cle:
cor. c. 4 propositiones contradictorias dicere esse de eodem subiecto
c.a: idem praedicatum, eodem modo et respectu eiusdem, ita ut
una sit affirmativa, altera solum negativa. idest
per particulam Non positam immediate ante copulam quae
solam particulam differant. Unde fit ut inter easdem dem
medium ex Aristotele 4 Metaph. et 5 Phy: ita ut si una sit vera
altera sit necessariò falsa, iuxta prima principia Quod:
libet est vel non est, Impossibile est idem esse et non esse: quae
adeo sunt lumine naturae nota ut impossibile sit in
eodem illum reperiri simul duo iudicia contradictoria li:
cet possint esse simul per apprehensiones de obiecto contradic:
torio. Non est tamen in se contradictoria haec propositio disiunc:
tiva Petrus vel peccabit, vel non peccabit quamvis
habeat pro obiecto adaequato primo opposita contradictoriè: Ratio est
quia est unica propositio et fit per unum simplex iudicium, potest
esse simul in eodem illum et est necessariò vera

Notandum secundo futurum non esse aliud quam existentiam rei con:
notantem instans aliquod temporis, quod nec est, nec fuit:

et ppone de futuro affa ee que affat n qd pdicatu insit subto, sed qd inerit. Futuroꝝ aut alia sunt necessaria, que pcedunt à causa nali determinata ad unu. ita ut positis oib prequisitis ad agendu n possit n agere. nec sunt p nales causas impeditilia: Talis e illuminatio solis. Alia sunt contingentia, et dnt uel ab extrinseco uel ab intrinseco. Contingens ab extrinseco seu p Aui: (quod re uera e simplicit. necessariu) e effectus pendens in suo ee a causa nali et necessaria ut dessensus lapidis qui e absolute necessarius. Ceteru quia pt impediri ab extrinseco dr contingens. Contingens aut ab intrinseco qde p se ac simplicit. contingens, e effectus pendens a causa libera ide ita in se idiferente ad operandu illu effectu ut positis prerequisitis, possit se determinare ad operandu uel non operandu uel etia ad operandu oppositu: Talis e actus u.g. amoris in inimicu na positis oib prerequisitis slt cogne obti et pparatione concursus diuini, possu p libito ita elicere actu amoris in inimicum ut possi etia n elicere siue etia elicere oppositu ide odiu. et hi effectus dr contingentes ad utru libet de quib tantu e psens questio

Notandu 3º: Effectus libere et contingent. futuros, alios ee futuros absolute, alios tantu conditionate. Effectus absolute futurus lt potuisset n poni. tn de facto ponet. Effectus condit. futurus pendet in sua existentia ab aliqua conditione n trahente effu necessario: et ideo absolute n e futurus; foret tn si poneret talis uel talis condo, seu

res in talib circumstantijs in quib tn absolute n ponet u.g. Antichristus. Et n sit perseuerature in bono usque ad finem. tn uidet Deus per scia q uocant Mediam si Antichristus poneret in alijs circumstantijs in quib absolute n ponet, futurum ut Antixpus bene ageret, ac in bono perseueraret.

Dico ex pt proponit contradictorijs de futuro contingenti constantib sub° singulari alteram semper ee determinate uera alteram determinate falsam: At nobis n innotescat quenam determinate sit talis. Conclo p.r p.o: qa est proprietas consequens necessario ex oppone ctoria

P.r secundo qa de futuro contingenti in uniuersali talis est. Et currit eadem Ro

P.r 3.o qa de preterito et de pnti contingenti talis est: neque n effectus contingens preteritus aut pns lt ee necessarium nisi ex suppositione. At et effus futurus est necessario futurus ex suppone qd sit futurus unde S. Augustinus lib: 26 c.a Faustum c. 4 ait. Tam n possunt futura n fieri q n fuisse facta preterita

P.r 4.o qa semper altera est determinate conformis uel diformis obto, et ut talis cognit a Deo per cogne infallibile, et speculatiua, que n immutat obto, et talis cogno est perfectio simplicit simplex, et necessaria in Deo in ordine ad creaturas: et qd nouit Deus in tempore, nouit ab eterno

Idem prsus dico de proponit singularib cum predicato contingenti futuro conditionate. Eadem n ro militat omnino. Sicut n hec ppo Petrus cras in tali occasione constitutus peccabit est determinate uera, aut falsa determinate, Ita in fu-

turis conditionatis: Non n. Petrus si in tali occasione po:
neret eet simul uoliturus et n uoliturus. Preterea ex
suppone qd posita tali conditione aliqd contingens eet
futurum potius qm n futurum. Illa ppo que n simplicit. sed
conditionate affirmaret illud ee futurum hret suum obtum
determinatum n simplicit. sed sub condone, et illi eet con:
formis, qa affaret ee futurum eo modo quo eet fu:
turum ide sub conditione q. hret determinate ueritatem,
quia ad ueritatem ppis hypothetice n requirit obtum qd sit uel
futurum sit absolute sed solum sub conditione. Adde qd
Deus plures propes de contingentib futuris tm sub conde
reuelauit in scripta scra, quas tenemur credere ee deter:
minate ueras, cuiusmodi e q Xpus Dnus dixit Tyrios fac:
turos fuisse penitentiam si eius uidissent miracula.
Addidi in calce conclis: Licet nobis n innotescat hec determi:
nata ueritas, nam ois ppo nalit. certa, et euidens illum hu:
mano uel e p se nota ex terminis: uel ex p se notis de:
ducit, uel p causam necessariam, uel p effectum necessario con:
nexum cum cua: qd n e in casu nostro ut consideranti
patebit. Hinc e ut si aliqs illus humanus reflectat supa:
propes de futuro contingenti n possit distinguere quenam
illarum sit uera, et que falsa.

Articulus Sextus

Soluunt Obiectiones contra Supda:

Suppono cum coi Teologorum, et Philosophorum stia duplicem ee neces:
sitatem, unam que dicit absoluta simplicit. Antecedens et
in sensu diuiso: alteram que dr ex suppone, 2dum qd conse:
quens, et in sensu composito. Pa: conuenit effectui, qui

necessario poniti de pnti, de futuro, siue de Pterito. posita de pnti, de futuro, siue de Pterito cua ipsius in actu po completa et non impedita, seu cum oib prerequisitis ad agendum, et spectata pdo eam prioritatem natę, pdo q precedit effectum et consequent. put diuisa ab effectu. Et hęc necessitas effus oritur ex necessitate cuę determinatę ex nata sua oine ad unum. Porro necessitas hęc effus sicut tollit contingentiam eius, seu indifra intrinsecam, ita repugnat libertati cuę, quę in eo priori natę, in q ht oia prerequisita ad agendum, sit adhuc indifferens ad agendum uel n agendum seu n sit ex nata sua determinata ad unum. S.a necessitas conuenit effectui ex suppone existę eiusdem effus in tali temporis difra pnti Pterita uel futura, seu ex suppone liberę determinationis factę, uel faciendę a cua, quę se in actu pdo determinauit uel determinabit ad operandum effu. Cum tn positis etiam oib prerequisitis ad agendum posset determinare se ad oppositum. Vnde hęc necessitas n oritur ex necesse cuę ad unum determinatę, sed ex suppe ipsius effus et determinationis liberę factę seu faciendę a cua: Vnde nec tollit intrinsecam contingentiam effus, quę saluatur in hoc, qd cua positis oib prerequisitis ad agendum sit indifferens ad agendum uel n agendum: n aut in eo qd p eodem instanti tporis, q agit, possit simul n agere, seu componere negone actus cum ipso actu in eodem instanti. Licet n cua libera in eodem instanti hat potia ad ponendum alterutrum seu utrumlibet ex oppositis n tn ht potia ad ponendum simul opposita p eodem instanti, hoc siquidem est impossibile

Obes: pō ex data doctrina sequitur Petrum V. G. cras peccaturum; sequela pr: tunc sequitur Petrum necessario peccaturum qdo sequitur futurum ut non possit cras non peccare, sed si vera esset determinatè et infallibiliter hæc propo sequitur fore ut cras non possit non peccare g.o sequitur necessario peccaturum R.o distinguendo sequelam sequitur Petrum peccaturum necessario necessitate absoluta et antecedente futuritionem peccati seu liberam determinationem futuram Petri nego sequelam sequitur peccaturum necessario necessitate ex suppone et consequente futuritionem peccati liberam qz determinationem Petri concedo sequelam. Probationis ma: distinguo, tunc sequitur Petrum necessario Peccaturum necessitate absoluta qdo sequitur futurum ut solum ex suppone peccati libere sed determinatè futuri non possit non peccare nego ma: eodem modo distinguo mi: et respondeo ad consq.a

Obes: 2do ppo non pt esse determinatè vera, cuius obtum est indeterminatum ad esse et non esse. Sed obtum cuiusq propis singularis de futuro contingenti est tale g.o nulla ex his pt esse determinatè vera. Ma: pr: nam propo est vera ex eo qd res est ait Arist. g.o est vera determinatè ex eo qd res est determinatè, seu ht determinatum esse g.o propo non pt esse determinatè vera cuius obtum est indeterminatum ad esse, et non esse. Mi: vero pr. obtum ppis talis est futurum contingens, sed oē futurum contingens est indeterminatum ad esse et non esse g.o obtum talis ppis est indeterminatum. Mi: pr qa futurum contingens per hoc distinguitur à futuro necessario qd illud est indeterminatum et indifferens ad esse, et non esse: futurum necessarium est determinatum ad

ee. R.º distinguendo ma: Propo n pt ee determinate vera
cuius obtu tam in sensu diuisio, quam in composito e indiber:
minatu ad ee, et n ee cond.º Ma: propo n pt ee vera deter:
minate, cuius obtu lt sumptu in sensu diuiso sit indife:
rens ad ee et n ee. in sensu tn composito e determinatu ad
ee tale, quale repraesentat per eam ppe nego ma: Distinguo
Mi: obtu talis ppis e indeterminatu ad ee et n ee si
sumat in sensu diuiso, seu si spectet causalit. et in ordi:
ne ad suam cua in actu p.º anteq illigat se determinatura
ad tale effectu concedo mi: Nego aut si illud sumat in
sensu composito, et forlit. seu p ut opponit suo contradicto:
rio seu si spectet in ordine ad suam cua p ut se determi:
natura ad hunc effu. Ad pbationem ma: concedo Ant:
et pa conseq: si sensus sit qd obtu ppis quae e deter:
minate vera hat determinatu ee saltem in sensu com:
posito, et forlit. Secundu u.º consequens distingo, ut dis:
tinxi ma: Ad pbationem mi: distinguo mi: futurum con:
tingens e indiferens in sensu diuiso cond.º in sensu composito
n.º Sicut n obtu contingens psens, et pteritu e potius
psens vel pteritu q. n: ita obtu contingens futurum
p ut futuru e potius futuru q. n. Imo, ut sic n pt n ee fu:
turu. Deniq ad pbationem huius mi: explicat assumptum
qd ut sit veru dt in eo sensu illigi qd effectus futurus cont:
gens p hoc distinguit a futuro necessario, qd contingens n ht
determinatu ee in cua libera sumpta in actu p.º anteq se
determinet, vel determinatura sit ad operandu lt adsint
oia requisita ad agendu: at u.º effus necessarius ht oppo:
situ. Cu q stat qd effus futurus contingens salua ipsius

stingentia intrinseca, ex suppe qd sit futurus n pt
n ee futurus siue ht necessitate ex suppone
Obes 3o Deus ab eterno infallibilit. et necessario prescivit futurum
ee peccatum Petri g. peccatum Petri e necessario futurum g. n
e futurum libere R. distinguendo particulam necessario in
Ant: Deus prescivit necessario futurum peccatum Petri ne:
cessitate antecedente futuritione peccati n. necessitate
sequente futuritione peccati cond. Ant: qd n significat di:
ud q qd n potuit ab eterno ee futurum peccatum Petri
q Deus nouerit illud certo et infallibilit. Eodem modo dis:
tinguo consequentiam
Obes 4o quiescunq ex uno Ant: sequit in bona conseq. aliqd
consequens, et n e in libertate V. G. Petri tollere illud
antecedens: consequent. n erit Petro liberum absolute
loquendo tollere consequens qd deducit ex illo Ant: sed
ex prescia q Deus prouidit peccatum futurum Petri tamquam
ex Ant: deducit in bona conseq. qd futurum sit peccatum
Petri et n in libera pote Petri tollere prescia illam Divi:
nam, cum n possit facere quin Deus prescivit peccatum.
g. in libertate Petri absolute loquendo n erit tollere
peccatum consequent. Petrus n poterit n peccare. R. dis:
tinguendo Ma: si Antecedens illud ex quo in bona consequen:
tia sequit aliqd consequens positum sit independent. oio
à libera determinatione Petri cond. Ma: si positum sit ali:
quo modo dependent. à libera Petri determinatione
pnti vel futura nego ma: concedo mi: negando conseq.
nam si Petrus ut se determinaturus e in tali instanti ad peccandum fuisset se n determi:
naturus in tali casu n fuisset in Deo prescia peccati futuri

peccandum
de facto
fuisset

sed prescia n futuri. Nam prescia Dei de qua hic est specula-
tiua, et lt sit prior obto rdum existentiam est tn rone posterior
seu illud presupponit n quidem ut existens, sed ut futurum
consequent. n causat illud, nec p tale prescia infertur ulla uis uo-
luntati Petri, ita ut ipsa in futurum operetur absolute neces-
sario

Obes 5o: possibili posito in esse nullum sequitur inconueniens q. si
posita prescia, q ht Deus de futuro peccato Petri possibile est
absolute loquendo Petrum n peccare, alioquin n esset liber:
ponamus qd n peccet: hoc posito uel manebit eadem prescia Dei
et sic erit falsa, uel n. et mutabitur Deus. Rdo distinguendo
Ant: possibili posito esse nullum sequitur inconueniens si nulla
fiat suppo inconsistens idem quae se destruat cond: si fiat
no: Fit aut haec suppo nam supponitur prescia peccati futuri
Petri et sic supponitur Petrus peccaturus: Tunc supponitur
contradictorium, qd n sit peccaturus: unde n est mirum si sequatur
inconueniens

Obes 6o: Si futurum contingens est determinatum in sensu composito
ut dictum est: Maxime pro illo instanti in quo pu erit. Sed
in illo instanti n erit contingens, qa cca libera n est libera
in instanti in q agit q: n est determinatum. Rdo: negando mi:
qa cca libera est libera etiam in illo instanti in q agit.
Si spectetur in illo priori natura in quo antecedit suum actum:
lt in illo posteriori in q supponitur actus, necessario agat ne-
cessitate tn consequenti

Obes 7o: n pt assignari in q nouerit Deus peccatum futurum Pe-
tri. Rdo: cognitum fuisse tum in se ipso qa uere ab aeterno
fuit potius futurum q n futurum, et sic habuit propriam

cognoscibilitate ꝑdū q̄ potuit determinate in se cognosci. Cognitū etiā ēē in uoluntate Petri ꝑ ut se determinatura fuit ab eterno ad peccandū potius q̄ n̄

Articulus Septimus

Utrū eadē numero enuntiatio Mentalis Possit transire de uera in falsā.

Loquimur hic de propē in mata ꝯtingenti an sit eadē numero inuariata, ꝑcisè ex mutatione obiecti mutetꝫ de uera qualis fuit prius in falsā uel ex.ª Nā in mata necessaria n̄ ē dubium: cū eo ipso q̄d in aliqua Enuntiatione mentali ut hō ē al Ronale, connexio obiectiua int. extrema ē simplicit. necessaria, ꝑpō et affirmans hanc connexionē n̄ ꝑt n̄ ēē uera. Quęsitꝫ igitꝫ an ipsa cognō illectiua quę ē subtū immediatū ueritatis, aut falsitatis possit ꝑmanere in ēē et ꝑseuerare in illū et tā mutari de uera in falsā uel ex.ª Sciendū aūt ē duplicē ēē cognē: Intuitiuā q̄ cognoscitꝫ obtū in se ipso ut cū quis coram uidet Amicū ꝑnte. Et abstractiuā, qua obtū cognitꝫ in aliquo alio, siue signo siue imagine ut cū q̄s uidens amici effigiē, in ea q̄q̄ mediate ac indirecte uidet amicū. Cognō intuitiua plerūq̄ ē euidens et sic n̄ ꝑt euadere falsa. Abstractiua u.º ex gēre suo n̄ ē euidens: et de illa ē quęstio

Dico cognē abstractiuā posse mutari de uera in falsam et de falsa in uerā. Conclo ꝑr p.º ex Arte in c. de Substā ait. Oro aūt et opinio immobilia ꝑseuerant: cū uero res mouetꝫ, ꝯtraria circa ipsa fiunt: Oro nāq̄ eius, q̄d

sedeat aliqs permanet eadem, cum vero res mota sit, ali=
quando quidem vera, aliqdo aut falsa dr; similit. aut
est in opinione. Item et clarius 9 Met: Tex: 21. Unde loquit
Artes de eodem numero propones ut patet legenti: neq solum
de ppone vocali, sed etiam de mentali: opinio n. est actus illius
quam dicit ibi esse posse falsam et veram successive. Pr. 2do
si ppo perseveret eadem et obtum varietur illa modo erit conformis
modo diformis obto q. modo vera modo falsa. Pr. 3o
Propo de obto contingenti vel est necessario vera vel contingenter
idem ita ut possit esse falsa. Si 2dum habeo intentum si Pum
q. erit vera semper atq adeo nulla ppo poterit ostendi falsa
quamvis obtum sit diversum. Pr. 4o Qa ppo de pnti essentialiter
differt à ppositione de preterito aut futuro ait n. S. Tho: P. Pe
q. 14 Art. 15 Antiqui nominales dixerunt idem esse enuntiabile
Xpum nasci, et esse nasciturum et esse natum qa eadem res significatur
hec oria s. Nativitas Xpi. Sed hec opinio falsa est tum qa diver=
sitas partium orationis diversitatem enuntiabilium cuat tum qa seque=
retur qd ppo quae semel est vera semper esset vera qd est contra Phi=
losophum qui dicit. Quod hec oro Sortes sedet vera est seden=
te, eadem falsa est eo surgente. Hec S. Tho: q. ppo de pnti
quae verbum est vel illi equivalens, ita determinatur ad tpus pre=
sens ut si debeat esse vera oporteat ut illi respondeat obtum
pro tempore presenti nec sufficit, qd fuerit conformis obto tem=
pore preterito.

Obtes p. Imago repraesentans infantem facta tunc cum
quis erat infans non fit falsa etiam si infans fiat
vir q. nec ppositio quamvis obiectum mutetur. Rp.
negando consequentiam. Disparitas est,

quia imago illa non est ex natura sua determinata ad tempus presens, et ad repre=sentandum obiectum sibi coexistens, at propositio de presenti est determinata ad obiectum secundum statum quem habet tunc cum illi coexistit Propositio.

Obes. 2.° si ppo eadem de vera fit falsa dt ammittere, vel acquirere aliqd. Rs.° distinguendo assumptum, aliqd reale seu realit. distinctum ab ipsa cogne, nego, iuxta Arte allatum in pa. probatione aliqd forte 2.° qd forte n produciq ab obto sed illo variato resultat in cogne ut dicet dum de Relatione.

Obes. 3.° Propo Xpi Dni que adhuc legitur in Evangelio. Non dum venit hora mea, idest hora passionis n est falsa nunc etiam si obtu sit mutatum et transierit illa hora g.° etiam ppo mutato obto restat vera. Rs.° nego conseq.: disparitas est qa p alia verba Evangelij Antecedentia vel subsequentia, v.g. p verbum Dixit vel In illo tempore determinatur ppo ad illud tpus. At ppo de pnti si nihil aliud addat, qd distrahat illam ad aliud tpus stat ex nata sua tantum p presenti

Obes. 4.° S. Augustinum de libero arbit: lib: 2. c. 12 qui dicit veritatem n ee equalem menti, qa eet mutabilis sicut mens. Rs.° ex S. Tho: supra eum loqui de veritate obta n quaeque sed sempiterna seu de ppositionibus obticiis que dnt eterne veritatis. Ceterum S. Augustinus lib: 2. soliloquiorum c. 5 nobiscum sentit

Articulus Octavus

Expediunt aliqua De veritate.

Queres 1º quid sit ppo eterne veritatis Rº: ee ppo necessaria, seu de obto qd nõ pt alit. se here.

Queres 2do an dent huiusmodi ppes

Rº: 1º simplicit. nõ dari extra Deum. Pr. vel nõ sermo de ppe obtiua, quae ipsum obtu: et nulla res creata fuit de facto ab eterno. Vel sermo de ppe forti: et hec nõ pt existere nisi in illu alicuius: Nullus aut illus creatus extitit ab eterno. Quare neq fuit simplicit. ab eterno veritas taliu ppõnu, quae ppietas cu ipsis connexa.

Rº: 2do Bas ppes posse dici 2dũ qd eterne veritatis et dari 2dũ qd. Pr. qa verificant tũ in sensu negativo: qualenus ppo necessaria nunquam pt alit. se here. Tũ in sensu conditionali et ex suppone qd existat illa res cu qua identificat: nam qtiesquinq existit ho sem: p ho aialitate. unde hi termini semp sunt connexi ex suppe qd existat ho. Tandem ppo huiusmodi pt dici eterne veritatis. quoad ee intentionale ac obtiuo in mente Dei ab eterno: existentia aut intionalis est existentia 2dũ qd

Queres 3º an possit dari una veritas maior altera.

Rº: supposito qd particula Magis ad modo sumat pro se ut c. de quali p ut significat plures gradus eiusdem qualitatis intense: sed etiam latè, ut c. de substa p ut significat plures gradus separabilitatis. Veritas ppis separata pro se cu suo obto forti et cu ppe sibi contradictorie opposita, consistit indiuisibili. Rõ illius est, qa veritas ppis consistit in

conformitate, seu adequatione cum obto, quae adequatio consistit in indivisibili ut patet in equalitate rei ad rem. Ratio huius est, quia inter contradictorias non datur medium neque una ex illis potest dici magis vera quam altera cum una tantum possit esse vera.

Si autem veritas unius propositionis comparetur cum veritate alterius non consistit in indivisibili sed suo modo recipit magis et minus. Sic Aristoteles 4. Metaph: Tex 28 sic cognitio Dei longe magis est vera quam cognitio hominis sic Deum esse ens est magis verum quam hominem esse Ens: quia plures rationes in Deo sunt ad dicendum Ens quam in homine et plura absurda sequerentur si Deus non esset Ens quam si homo non esset Ens. Et sicut ex eo quod res est vel non est, propositio est vera aut falsa: Ita ex eo quod res est magis vel minus necessaria immutabilis, participabilis, connexa cum aliqua ratione alicuius praedicati, propositio est magis vel minus vera: Non alio modo falsitas suscipit magis et minus: Qui indicit hominem lapis dicit magis falsum, quam qui dicit hominem leo quia per plures gradus recedit a vero

Quaeres 4.o an propositiones vocales sint formaliter verae vel falsae an solum quia significant verum vel falsum. Respondeo esse formaliter veras, quia habent conformitatem repraesentationis cum re repraesentata quo veritatem formaliter. Voces enim significant immediate res, quo si obiectum se habet ut se homine significatur; nihil deest ad rationem veritatis. Idem dico de suspiriis gemitibus et quae significant aliquam passionem animi: si quis enim gemat aut suspiret non habens talem passionem, obiectum non conformatur signo et signum est falsum: non enim suspiria significant simpliciter.

mœrorem, sed mœrorem existentem in suspirante. Quod dr̄ de ꝓponitur vocalitur Migat etiam de scriptis quæ aliquando sunt conformes in significando cum obto in eendo, aliquando n̄

Quæstio Tertia

De Tertia Operatione Intellectus.

Postq̄ egit Artes in lib.is de interpretatione ꝑse de Enuntiatione mentali agreditur doctrinam de Syllo in cōi in q̄ explicando duos scripsit libros ex quibus sumpsimus, quæ dicta sunt in 3.a parte introductionis. Explicabimus quæ sequuntur. Inscribuntur hi libri De Priori Analysi idest de priori resolutione. Resolutio aut̄ hic n̄ est reductio rei in ea ex quibus constat, ut domus resolvitur in lapides ligna etc. sed ꝑut à mathe: usurpabatur olim Test: Pre Blancano et significabat investigationem medij idonei ad ꝓpositum Theorema vel ꝓblema Mathematicum concludendum: Inscripsit g.o Artes hos libros de resolutione, q̄a dat modum hic, q̄ ꝓposita quavis concte possimus illam ꝑ aliqd medium in figa et modo debito collocare. Dicuntur præterea priores, q̄a agunt de Syllo in cōi, abstrahendo ab hac vel illa spe: in libris aut̄ qui dicuntur Posteriores agitur de demonstratione, quæ est spes Sylli: Doctrina aut̄ de obto in universali et in gēre prior est Doctrina de obto in particulari et in spe.

Ob.um ꝑse horum librorum est Syllus mentalis in cōi q̄ ad formam abstrahendo sub ab hac et ab illa mata necessaria vel contingenti consequenter à Syllo Topico et Demonstratiuo

Articulus P.us

Quid sit Tertia Operatio Ittus.

Tertia Opero ittus dr̄ et discursus ex aliqua pportione cum cursu seu motu locali corporis hic n. fit movendo corpora de uno in alium locum: Ita discursus mentalis qdo ex una cognē et uno obto movet mens ad aliam cognē et obtū. Negarunt aliqui dari discursum: vel h. inquiebant, Tu qui asseris dari discursum, id asseris cum discursu, vel sine discursu? Si pdum, g°: id temerè asseris. Si p.um g°: dat illo discursu alius prior discursus de q quaerebant an pcederet ab alio discursu a n. Si p.um inferebant pcessum in infinitum qa idem quaerebant de qlibet discursu. Si pdum: sclu: debant qd ille discursus n. eet rectus, qa n. fieret ex alio discursu. Verum hoc ipso argumento convincunt, qd dat discursus. Nam vel ipsi asserebant dari discursum, sine discursu, vel cum discursu. Si primum g°: id temerè asserebant. Si pdum: iam concedebant dari discursum. Rx etiam directè dari discursum, et hoc asseri cum discursu et sine discursu. Sine discursu qdem, qa hoc est lumine natae notum, et patet experientia unum iuditium deduci ex alio. Cum discursu aut, qa pbari pt hoc alio discursu: nec tn itit in infinitum, cum tandem veniat ad p.a pncipia pr se nota absq discursu, quae nec adversarij negabunt.

Dico p.o ad discursum mentalem requiri plures cognes realit. distinctas. p.r p.o ex Arte, qui initio primi post: ait om discursum fieri ex praexistenti cgne. P.r pdo ex cui nois, qa p discursum mens nra ex cgne currit

ad cognoscendum, seu facit gradum ad aliam. Pr. 3o. ad discursum requiritur ut una cognitio pendeat realiter ab alia ut infra q. requiruntur plures cognitiones realiter. nam inter quae est dependentia realis est et realis distinctio.

Dico 2do ad discursum proprie sumptum non sufficere quaelibet pluralitatem cognitionum sed requiri ut unum iuditium deducatur et inferatur ex vi alterius, seu sit dependens ab alio.

~~[illegible]~~ Pr. discursus proprie non est 2dum successionem idem aggregatum cognitionum sibi succedentium absque dependentia unius ab alia, sed est 2dum causalitatem. Sed ad discursum huiusmodi requiritur ut unum iuditium inferatur ex vi alterius, seu ut sit effectus dependens ab alio q. ad discursum proprie sumptum requiritur ut unum iuditium inferatur et q. est: hoc sit modo ut illius informatus eo iuditio quod est causa antecedens et praemissae. vi illius ut potest in se continentis et proponentis illius motivum forte alterius iuditii quod dicitur effectus consequens et conclusio. determinetur ad elitiendum hoc aliud iuditium consequens. Unde nec sufficit quod quomodocunque unum iuditium pendeat ab alio: ut accidit dum formato iuditio circa obiectum recordamur alterius obiecti de quo etiam formamus aliud iuditium. Sed necesse est ut moveatur illius ad assentiendum uni obiecto vel dissentiendum eo quod elicuit determinatum: ut si v.g. loquamur de hoc discursu omne rationale est visibile omnis homo est rationalis: q. omnis homo est visibilis: in hoc casu illius movetur, determinatur, et impellitur ad iudicandum 2o. extrema conclusionis esse connexa inter se ex eo quod in praemissis determinate iudicavit utrumque illud ex:

assensum vel dissensum circa aliud

tremum ee connexum cum 3o. sit cum hoc. huiusmodi aut utilitas et dependentia indicatur per particulam illativam g.o

Dico 3o. discursum quod est 3a. opero consistere intrinsece et essentialiter seu formaliter in solo iuditio illativo idem in iuditio, quod ex vi alterius iuditij infertur, quatenus infertur ex eo. Conclo p.r p.o quia iuditium illativum non est p.a opero, nam per hanc illius non fert sententiam de obto. Non est 2da, quia haec ex genere suo non presupponit antecedens iuditium et quia per eam illius non iudicat de obto ex eo quod prius eliciverit aliud iuditium de obto distincto. g.o est 3a. opero. Pr. 2do quia per hoc quod 3a. opero dr iuditium convenit in genere proximo cum 2da et differt a prima. per hoc vero quod dr illativum tamen per distinctam differt a 2da.

Dixi in concle: iuditium illud quod infertur quatenus infertur, nam si sumeretur malit. idem prescindendo a dependentia, quae habet ab alio iuditio. iam non eet 3a. opero sed 2da. Tota haec doctrina est Artis p.o post. Tex: 4, et p.o Top: c. p.o ubi dicit ex premissis colligi syllo: sola g.o conclo, quae sola ex premissis colligitur est discursus

Dico 4o. discursum proutem instrumentum illius ad deducendam conclem consistere essentialiter in solis premissis. Conclo p.r quia solae premissae sunt instrumentum quo utitur illius ad deducendam conclem modo supra explicato g.o discursus sumptus proutem instrumentum seu sumptus utilit. consistit essentialiter et intrinsece in solis premissis et antecedente: in concle vero, et consequente consistit extrinsece

terminativè et in obliquo, cum ad consequens et scte in:
ferendam ordinent premisse et Antecedens tamquam causa in:
strumentalis ad effectum: Omnis autem causa instrumentalis
connotat solum in obliquo suum effectum, et extrinsecè.
Dico 5°: Discursum sumptum adequatè, sive pro ubi artefactum quoddam
probans et concludens questionem propositam, seu sumptum causaliter et
formaliter simul. includere non modo premissas et antecedens, sed
etiam scte et consequens. Conclo p.r quia discursus est quidam motus
illius hns proportionem aliquam cum motu locali; sicut g.o motus lo:
calis adequatè sumptus involuit terminum à quo, et termi:
num ad quem corpus movetur ita in casu nostro.
Confirmatur quia premisse sunt causa discursus, Conclo est discursus
formaliter g.o discursus sumptus causaliter et formaliter includit utrumque
Et quod dicitur de Syllo illigatur de Enthimemate Inductione etc.

Articulus Secundus

Solvuntur obiectiones contra datam Doctrinam
Obiectiones p.o qui cognoscit rem per aliam discurrit sed ad hoc non semper
requiruntur plures cognitiones g.o ad discursum non requiruntur
universaliter plures cognitiones. Ma: p.r qui sic operatur
non sistit in cognitione unius rei, sed procedit ad aliam g.o dis:
currit: Mi: p.r quia Angelus cognoscit intuitivè effectus
in causis naturalibus et ex; quod tamen prestat per unicum actum. R.o distin:
guendo Ma: qui cognoscit rem per aliam quatenus precisè per
eundem actum cognitam discurrit nego, alioquin Deus qui in
se ipso videt perfectissimè omnia creata discurreret: quod
falsum. Qui cognoscit rem per aliam. Ita sit ut illius infor:
matus cognitione unius obiecti v.g. connexionis extremorum cum
3°; Vi illius cognitionis, ut potè continentis in se motivum forte

alterius cognis. inferat seu eliciat novam cognitionem
c.a aliud obtu u.g. c.a connexione extremor. int. se c.o ma:
iuxta quem sensum n.o mi: et conseq.; Ad probationem ma: c.o Ant:
in hoc sensu stat, qd qui rem p aliam unico actu cogno:
scit n sistit in cogne unius rei sed multas res simul
cognoscit et nego conseq.a qd hoc sit discurrere. Ad pro:
bationem Mi: c.o Assumptum, qd n e c.a nos
Ob.es 2do sequeretur qd quotiesquinque una cogo infert ex alia
modo explicato tunc fieret discursus, sed hoc est falsum g.o ex
Mi: p.r nam pt deduci propo nota ex cui alterius
notae. sed in tali casu n fit discursus g.o mi: p.r qa dis:
cursus est transitus à noto ad ignotum R.o n.o mi: Ad cuius
probationem c.o ma: n.o mi: Ad probationem huius R.o qd dis:
cursus est transitus à noto ad ignotum in hoc sensu qd pre:
missae discursus ex se apte sunt ad notificandam scte si
haec erat ignota. Addo qd si scto ante discursum erat
nota solum habitualit. actu n.o ignota: iam fit actu
nota p premissas, si vero erat etiam actu nota ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ sed p alia media: cum tn n esset adhuc nota
ex cui premissarum, et fiat p eas nota de novo; efficitur
semp ut illius p discursum procedat a notis ad ignota, seu
ut p notitiam premissarum aliquo modo cognoscat de novo scte
Ob.es 3.o Artes p.o Post: c. 2do Ait. Demonstrationem dico ra:
tiocinationem quae sua facit, et 2do Prior: c. 2do dicit
unum syllum posse producere plures conclus, sed haec
conveniunt solis premissis g.o in illis consistit essentia discur:
sus. Conf.r qa totum artificium discursus consistit in dispo:
sitione medij termini cum premissis. R.o c.do totum si dis:

cursus sumatur cultit. ut s.ª sic vulnus consistit in ictu ensis, sed fortit. consistit in divisione carnis, et figura plagæ. Ad p.um tn. locum Artis R.ri pt. demonstrationem facere scientem fortit.

Obes. 4.º Artes 2do Phy: Tex: 31 et 5 Met: Tex 3.º dicit supponens idem premissas esse vicam materiam conclusionis sicut sunt litteræ syllabarum et elementa mixtorum, sed conclusio est quæ continet discursum g.º assensus premissarum est pars intrinseca, et de essentia discursus tamquam eius pars materialis. R.º Si discursus sumatur adæquate per aggregato premissarum et conclusionis c.º premissas esse de essentia tamquam materiam non conclusionis, sed totius discursus constantis ex premissis et conclusione: sic n. premissæ se habent ut materia et conclusio ut forma. Si v.º discursus sumatur fortit. et precise ut est 3.ª opero n.º Ad Arte R.cum S. Thom: et Alensi. Artem loqui de premissis et conclusione obiective sumptis, idem conclusione quæ est obiectum discursus componi ex iisdem terminis ex quibus premissæ constabant idem ex ma: et mi: extremo: hoc autem non est hæc ratione naturæ nisi per quandam similitudinem

Obes. 5.º Artes ait syllogismum esse orationem in qua quibusdam positis aliud sequitur necessario g.º in oratione quæ est syllogismus ponuntur aliqua, et in eadem ex iam positis sequitur aliud g.º tam premissæ quam conclusio sunt partes syllogismi. R.º Syllogismum ab Arte sumi pro discursu adæquate sumpto, in quo continentur et premissæ et conclusio. Non per discursum fortit. et precise ut constituit 3am operem illius

Articulus Tertius

Satisfit Quæsitis circa Discursum.

Quæres pō utrū pmissæ et conclo possint eē in illū in eodē instanti tpris. Quod n. nō sint in eodē instanti natæ colligit ex dictis. cum pmissæ cuent scte R.o affirmative. Imo hoc necessariū ē, cū pmissæ pponant illui motiuum seu rōne forte pter quā illus assentit scti: Non pt aut existere discursus sine suo motiuo, seu rōne forti actu mouente nec n. hret tunc illus motiuū. sed habuisset.

Dices al. qd mouet dū transit ad terminū ad quē deperdit necessario terminū a quo g.o et illus qui discurrit dū transit ad scte nequit retinere pmissas. R.o negando cōsequā, nā pportio discursus cū motu locali stat cū aliqua diuersitate qualis ē ea, quæ hic adducit; Cuius Rōē, qā pmissæ sunt cūa conclis: Terminus aut a quo in motu locali n cūat terminū ad quē.

Quæres 2do An qdo illus ex pt pmissis u.g. oē rōnale ē risibile. Ois hō ē rōnalis infert scte g.o Ois hō ē risibilis. Tunc illus eliciat duo iuditia realit. distincta unum quo iudicet bonā eē illationē seu rectè inferri scte: Alterū q iudicet risibilitatē eē ciunctā cū hōe. Quod ē quærere an in syllando formet iuditiū cōsequentiæ distinctū realit. a iuditio cōsequentis. R.o in actuali syllone iuditiū cōsequentiæ et cōsequentis coincidere in unū realit. actū æquiualentē tā duobus. p.r pō nā alioquin ad syllū cōstituendū requirerent 4.or iuditia realit. distincta qdē cōtra stia cōe. P.r 2do qā nulla eēt 3.a opero et oēs illi actus spectarent ad 2dā: quod de pmissis patet: de iuditio aut cōsequē p.r qā Angelus et hō dū iudicant cōsequā

ee uel n ee bona, seu scte rectè uel n rectè inferri ex premissis, n discurrunt, sed tm simplicit. affirmant, aut negant unum de alio. De iuditio aut consequentis ut propositio quedam est, sicut in exemplo dato qd visibilitas sit coniuncta cum hoie, res uidet certa. Dt q° iuditium consequentie et consequentis ut sit 3° opero, coincidere in unicum actum, quem in actu exercito assentiamur scti ex ui premissarum, in q actu n inuoluit formalit. et in actu signato iuditium consequentie, sed inuoluit solum in actu exercito hoc est elicit assensus sctis ex ui premissarum proponentium illius rone formale talis assensus. Quod si citet Artes po post: lex: 5: ubi dicat sciens debet scire se scire, ut inferat debere cognoscere suam cogne ee scientificam et sic formare iuditium de bonitate illationis. Nihil tale dicit Artes, et alias daret processus in infinitum cognum reflexarum unius supra aliam. Dices ut sim certus de ueritate sctis debeo scire me bene sclusisse ex premissis. R°: de ueritate sctis formalis transeat. De ueritate sctis obiectiue, de qua illius uult certificari n°:

Queres 3°: An per actum, quo assentimur obto sctis assentiamur etiam obto premissarum R°: affirmatiue sed diuerso modo, nam obto premissarum assentimur solum indirectè, ut quo, seu ut obto ~~et~~ roni formali pt. q: assentimur aut obto sctis directè seu tamq obto mali qd affirmat pt. obtum premissarum. Pr. Responsio, nam ut se ht finis ad amorem mediorum, ita obtum premissarum ad iuditium sctis; sed obtum amoris mediorum integrat ex medijs, et ex obto mali qd amat ut ex fine et ut ex obto q seu roni formali pt. q amant media p°: et obtum iuditij sctis integrat ex

connexione extremorum int. se ut ex obto mali qd, et ex obto pmissarum idem ex connexione eorundem extremorum cum 3o. tamq. ex obto forti q.

Queres 4o. qd sit ppone sequi necessario necessitate consequentis et sequi necessario necessitate consequentis. Rº. ppone dici sequi necessario necessitate consequentis que sequitur ex vi forme seu ex vi dispositionis medij termini cum extremis facte iuxta regulas Logice. Ita ut qui concessit pmissas non possit negare ppone inde recte deducta, alioquin cogeret concedere contradictoria. Sequi aut necessario necessitate consequentis et consequentis est non modo sequi ex vi forme ut supra, sed etiam pdicatum conclis here pdum se connexione necessaria cum subto, ut omne ronale est risibile, omis homo est ronalis q. omis homo est risibilis

Queres 5o. an discursus requirat absolute successionem unius cognis post aliam, seu an discursus tam cultit. q. fortit. sumptus possit fieri in uno instanti. Rº affirmative, qa discursus cultit. sumptus nullam repugnantiam involuit cum discursu fortit. seu concle. Neq. nata sua est cns successivum, idem postulans partes sui prius ac posterius existentes, sicut motus, aut tpus faciunt. Preterea in eo instanti in quo vca natis, seu non libera pt omia requisita ad agendum non pt non agere: sic in eodem instanti, in quo sol fuit, in eodem absq. ulla reali successione pduxit lucem. Sed fieri pt ut in instanti clare et pfecte Antecedens pponat illtui: atque adeo hab omia requisita ad inferendum consequens q. poterit in eodem instanti elicere cogne consequentis. Neq. verum est illa nostrum non posse

hanc simul plures actus ut constat experientia, et appa:
ret etiam in visu et auditu, quorum uterque elicit simul
plures sensationes c.a diversos colores et sonos. Neque
discursus est progressus a notis ad ignota semper et necessario
in aliquo priori temporis quamvis ita fiat ut plurimum. Licet
sit progressus secundum prius et posterius naturae. Neque discursus
est motus proprie dictus quia prior cognitio non est terminus
a quo proprie, qui sit excludendus per adventum alte:
rius cognitionis: Sed solum erga illam importat cumulitatem
aliquam, quae secundum se non requirit successionem

Articulus Quartus

An et quomodo intellectus necessitetur
Ad inferendam conclusionem posito evidenti assensu
Circa premissas rite dispositas

Notandum quod innuimus s.a dum de futuris contingentibus. Neces:
sitatem duplicem esse: unam quoad exercitium, cum agens necessi:
tatur ad exercendum actum: sic ignis necessitatur ad comburendum
stuppam approximatam. Alteram quoad specificationem:
cum agens etiam si habeat libertatem ad exercendum vel
non exercendum actum, ex suppositione tamen quod velit exer:
cere aliquem actum necessitatur ad talem, vel talem speciem actus
et ad operandum tali modo determinato, sic ignis ita
est determinatus ad calefaciendum ut non possit frigefa:
cere, sic si Deus vellet dare tibi suum concursum
ad amandum inimicum non vero ad odio habendum. Tunc haberes
necessitatem quoad specificationem c.a amorem inimici.

Dico primo: illum nostrum postquam evidentem assensum dedit premissis be:
ne dispositis necessitari quoad specificationem ad inferen:

dam scte, quae sequitur. Concto pr. 1o. qa. cum concesserit in
premissis connexionem extremorum cum 3o. non pt. dissentiri scti,
quae continet connexionem eorumdem int. se pt. illud eviden-
tissimum principium, quae sunt eadem uni 3o. sunt eadem
int. se. Pr. 2do qa. illius non est potia fortit. libera, unde
non pt. dissentiri manifestè veritati et obto evident. oppo-
sito, qd apparet in scte positis premissis. Pr. 3o. qa.
ut se hb. voluntas ad bonum sic illius ad verum sed
voluntas c.a bonum ut bonum non pt. versari nisi per actum
amoris sic illius c.a verum nisi per actum assensus.
Dico 2do illum stante precisè evidenti assensu premis-
sarum ritè dispositarum non necessitari qad exercitium ad
assentiendum scti. Concto pr. po nihil obstat quominus illius
stantibus his omnibus, non apprehendat obtum sctis, qdem aliquo
modo diversum ab obto premissarum: Non n. pt. assentiri
obto qd non apprehenderit. pr. 2do Post assensum premissarum
pt. illius diverti ad alia cogitanda q.o ex Pr. 3o. syllus
in omni figura pt. habere geminam scte directam, et indirec-
tam. Poterit itaque illius habere utram deducat: et in-
terim ab alterutra abstinere.
Verum quidem premissas determinare dispositivè ad conclusio-
nem: sed per actuali exercitio requiritur determinatio
fortis, quae habet per explicitam apprehensionem sctis, et per
imperium voluntatis cui subditur illius qad exercitium
suorum actuum. Et hoc obtinet illum non necessitari ad iudi-
tium sctis etiam apprehensae: cui etiam favet experi-
entia.
Obes. po obtum fidei u. g. Deus est Trinus si sufficient. proponat

habenti habitum fidei, non necessitat illum quoad specificatio-
nem ita scilicet ut non possit dissentiri si velit ergo nec scientia suf-
ficienter proposita per premissas rite dispositas necessitabit illum
quoad specificationem ad concedendam scientiam. Respondeo negando consequentiam;
Disparitas est, quia propositio de fide non proponitur evidenter ab scientia
in nostro casu proponitur evidenter per assensum premissarum prius
elicitum: evidentia autem obiecti determinat illum quoad spe-
cificationem.

Obiectio 2do Illus est potentia subordinata voluntati quae dicitur potentia
potentiarum ergo potest voluntas facere, ut illus datis premissis
dissentiat conclusioni. Respondeo est potentia subordinata in omnibus actibus
nego in aliquibus quando scilicet non apparet in obiecto veritas vel
falsitas contra Antecedens nego consequentiam. Illus ergo subditur voluntati
solum quoad exercitium actus.

Obiectio 3o Ex Tertio Phys: Tex 29. Ita se habent principia in
speculativis scientiis sicut finis ad media. Sed voluntas
non potest velle efficaciter finem quin velit etiam media ergo
nec illus assentiri potest premissis, quin assentiatur scientiis. Con-
firmatur ex Septimo Ethicorum c. 3. ubi dicitur. Si omne dulce
gustandum est. et hoc est dulce: necesse est sequi ut sine
prohibetur hoc dulce gustet Respondeo data maiori 2da
aliqua proportione. Distinguo minorem: Voluntas non vult
finem, vult media expresse et explicite nego: quia saepe
ignorat media, vult tacite et implicite contra. Quo mo-
do etiam illus assentitur implicite conclusioni dum assen-
titur premissis. Nos autem loquimur de actu formali et
expresso scientiis. Ad alterum locum Aristotelis dico eum lo-
qui de necessitate tantum morali, hoc est de maxima

difficultate, rone cuius ut plurimum apetitus eleget bonum sensibile, si sibi ipsi permittat

Articulus Quintus

An Conclusio sequatur debiliorem Partem

Nomine partis intelligitur una ex premissis à qua partialiter pendet scilo. Pars aut seu premissa debilior censetur particularis separata ad universalem, negativa respectu affirmativae, probabilis respectu certae, obscura respectu evidentis, falsa respectu verae. Sensus quo dubitationis est an si scilo precedant rem premissae, quarum una sit universalis altera particularis una affirmativa altera negativa. scilo debeat vi formae inferri particularis negativa.

Dico primo si altera premissa sit particularis altera universalis: scilo ut sit bona sequitur debiliorem partem. Pr. quia a Termino non distributo in premissis non potest in scilo inferri Terminus distributus, unde ex his omnis homo est rationalis aliqua substa est homo non bene infertur scilo quo omnis substa est rationalis. Sed si scilo non sequeretur debiliorem partem posset inferri Terminus distributus a non distributo. Nec obstat si dicas hunc syllogismum recte excludere; Aliquis Pictor est Apelles, Nullus Equus est Pictor quo Nullus Equus est Apelles. Tamen scilo est universalis et altera premissa particularis. Rs. primo hunc syllogismum excludere rone materiae non formae. Rs. 2do in dicto casu deduci posse scilo universalem quia predicatum scilis est Terminus singularis, et subtum eius

fuit in premissis complete distributum idem aut pro tunc universaliter pro omni eo, pro quo accipi potest: ideo cessat periculum quod variet suppo, et quod a termino non distributo inferatur consequentia ad distributum, quod periculum non cessat quando predicatum conclusionis non est terminus singularis et eius subiectum non est distributum in premissis, ideo conclusio uniformem sequitur partem debiliorem.

Dico 2do Si altera premissarum sit negativa conclusionem inferendam negativam: quod est sequi debiliorem partem. Pr. quia ea: thenus potest recte inferri conclusio affirmativa, seu connexio pro extremorum inter se quatenus ambo extrema connectuntur cum medio in premissis. Sed quando altera premissa est negativa non connectuntur ambo extrema in premissis quo etc.

Dico 3o Si altera premissa sit probabilis sive obscura altera certa sive evidens conclusio inferri probabilem et obscuram: quod est sequi debiliorem partem. Pr. quia non possunt duo magis uniri inter se quam sint unita cum 3o. Dum ratio potest quod uniuntur inter se sit unio quod habent cum 3o. cum quo connectuntur tantum probabiliter et obscure.

Dico 4o. Si altera premissa sit falsa altera vera conclusio fortiter sequi falsam licet maliter et per accidens possit esse vera. Pr. quia veritas conclusionis v.g. affirmativae per se, et fortiter pendet ab utraque premissa, cum connexio utriusque extremi cum 3o. sit tantum in utraque premissa quo si una tantum sit vera non potest conclusio fortiter sumpta esse vera licet possit esse falsa nam bonum ex integra causa malum ex singulis deffectibus ut si quis habet pedes unum bene alteram male affectum, sequitur malus incessus. Quod si accidit

dat ut ex pmissâ falsa deducat scto vera u. g. oīs planta ē sensitiua. Oīs hō ē planta q.o oīs hō ē sensitiuus: Tunc dicendū qd dicta ppō ē vera solum ut ppō quedā ē, qā verè duo extrema eius iungunt inter se: n aut ē vera ut scto seu quatenus deducit ex pmissis idest n ē verū qd hō sit sensitiuus pr. rōne allatā i pmissis alioquin cū sit falsū, qd hō sit planta, eēt etiā falsū, qd sit sensitiuus.

Disputatio Secunda

De Demonstratione

Disputatio Respondebit ijs, que docet Artes duobus libris posterioribus. Inscribuntur hi libri de Posteriori Analysi, seu resolutione qā dat ibi Artes Methodū inuestigandi medium et ppes aptas ad oēm questionē demonstratiuè pbandā: et hec Methodus dr resolutio iuxta dicta in Proëmio Questionis 3.e supra, ubi etiā diximus cur dicantur Posteriores hi libri. Hoc obtum ē demonstratio.

Questio Vnica

De Demonstratione et Conditionibus Eius

Articulus Primus

Quid sit Demonstratio

Artes sic definit Demonstratio ē Syllus scientialis. Syllus ē loco genis, Scientialis ē loco differe nā demonstratio ē instrumentū ad scia sparandam. Postquam dedit hanc defone sumptā à fine, infert aliam sumptā à mata dicens demonstrationē velle pp=

missas veras, primas, immediatas, notiores, priores, et
cuas scitis. Circa prima defone.
Quaeres p.o Utrum conveniat demonstrationi tum ut est Instru-
mentum sciendi, tum ut 3.a opero illius scientifica, seu cogno
discursiva, certa, et evidens nam utrumque hoi predicatum dr
vere de demonstratione. R.o affirmative: P.a pars p.r
Demonstratio primo modo est tales premisse bene disposite,
quibus illius determinatur ad inferendam scite scientificam
sed huiusmodi premissis convenit, quod sint syllus scientialis,
cum connotent scite scientificam tamquam effectum q.o est
Secunda Pars p.r Demonstro 2do modo est scito evidens
ex premissis evidentibus est sed tali scti convenit p.a defo cum
scito dici possit syllus ut supra et ex eo quod est evidens
ex premissis evidentibus possit dici syllus non Sophisticus sive
Probabilis sed scientialis, non quod idem signat hoc non atque
id, quod efficient. facit aliquem scientem ut sol facit calidum
sed quod signat idem ac id, quod formalit. seu per modum forme
aliquis fit sciens ut homo fit calidus per calorem, paries al-
bus per albedinem.
Quaeres 2do An ea defo sit essentialis. R.o affirmative nam
ly scientialis, idem faciens scire vel efficient. vel formalit. sumitur
in actu pro: propterea defo sic sumpta equivalet huic
Demonstratio est syllus, actus vel effective vel formalit. ad
faciendum scientem.

Articulus Secundus
An Demonstratio propter quid debeat
Constare ex Veris

Supposito quod diximus alibi, et dicetur infra, Demonstra-

tionem esse duplicem, pt. qd, et qa: et supposito qd, Arles definiat hic solam demonstrationem pt. quid pro ordine ad mata.

Rs. affirmative. Pr. po demonstratio pt. qd est syllus per se efficiens scia. sed per se non efficeret scia si constaret premissis falsis, nam ex falso per se, et forlit. non sequitur nisi falsum. Pr. 2do premisse demonstrationis pt. qd dnt continere veram cua, pt. qd passio inest subto sclis ut infra, premisse aut falsae non possunt continere dictam veram cua, ut patet inductione. Nec obstat qd demonstratio deducens ad impossibile constet altera premissa falsa, qa talis demonstratio non est simplicit. demonstratio, sed cum addito, nempe ad hominem qui falsum admisit: Praeterea nec infertur simplicit. verum ex falso sed verum 2dum qd, et respectu hois 3o. quem adhibetur.

Queres quem sensum faciat Arles probans demonstrationem non posse constare premissis falsis, cum dixit. Vera igitur oportet esse quoniam non est non ens scire; ut qd diameter concensuratilis. Rs. facere hunc sensum, qd sit premisse dnt esse vere, qa dnt probare conclusionem veram, quae sola pt sciri. Noie aut non entis non illigit non ens incomplexum. quasi non possit dari scia late dicta de non ente incomplexo ut de vacuo et alijs privationibus, sive de Ente ficto sed illigit non ens complexum idem propositionem falsam sicut enim esse proponis est eam esse veram, ita non esse eiusdem est eam esse falsam. Et dum dixit qd non sicut non ens, sibi voluit non posse sciri, qd vera sit propo falsa, seu qd passio insit subto, quae non inest, et dat exem-

plus de diametro, de qua non potest sciri, quod sit commensurabilis costae, idem quod sit talis, ut possit dari aliqua mensura communis seu pars aliquota quae replicata latus aliquod quadrati, et simul Diametrum adaequate mensuret

Articulus Tertius

An Demonstratio potest quid constare Debeat ex primis, et immediatis.

Notandum primo quod primis et immediatis unicam importari conditionem, nam haec propositio homo est rationalis dicitur prima quatenus non habet ante se aliam propositionem, quae a priori in eodem genere causae probatur. Dicitur vero immediata quatenus caret medio, quod possit probari similiter a priori in eodem genere causae. Unde apud Aristotelem hic, idem significat propositio immediata et prima, atque indemonstrabilis a priori in genere eiusdem causae. Dixi a priori et in eodem genere causae non enim tollitur quod propositio sit immediata, si possit demonstrari a posteriori per effectum. Sive etiam a priori per causam diversi generis? Nam ex eo quod homo rationalis infertur homo esse rationalis et ex eo quod est creatus ad beatitudinem concluditur etiam idem evidenter. Cum tamen propositio homo est rationalis sit prima et immediata sic etiam causa materialis alicuius rei probatur saepe per finalem ut quod Domus debet constare tali materia ad propositum finem consequendum.

Notandum secundo propositionem dupliciter dici immediatam. Vel immediatione subiecti cum stat inter eius praedicatum et subiectum non mediat aliud subiectum cui prius conveniat praedicatum illud: sicut mediat inter sensitivum et hominem, cum homini conveniat median:

te ali: Non sic int. visibile, et hoie. Vel immediatio:
ne cuę et hoc vel pdu se vel in ordine ad scte. Secun:
du se: cum int. pdicatu et subto n e media cua eiusde
geris, oeq pdicatu insit subto ut ho e ronalis. Non ita:
ho e visibilis, qa visibilitas pt pbari p ronalitate. In ordine
ad scte: cum stinet immediata cua q pdicatu sctis
inest subto eius ut ho e admirativus, q e visibilis.
Dico Demonstratione pt. qd stare pmissis primis et
immediatis immediatione cuę pdu se vel actu et
fortit. vel saltem virtualit. Pr. na vel pmissę sunt
indemonstrabiles a priori in eode gene cuę vel suppo:
nuntur iam demonstratę p alia demonstratione usque
ad prima principia in quib tandem sistendu e: ita ut
saltem habitualit. p severet huiusmodi resolutio in
eo qui format demonstratione: Et sic erunt primę,
et immediatę virtualit. Quod si neq hoc modo demons:
tratę supponant seu resolutę n poterit ex ijs inferri scto
scientifica seu evidens, qa evidentia sctis pendet ad
evidentia pmissarum

Articulus Quartus

An Demonstratio pt. qd stet pmissis Con:
tinentib cua sctis et priorib ac No:
tioribus

Non quęrit an dictę pmissę obiective sumptę sint cua as:
sensus ad scte, hoc n. suerit oi sytto, et qd sint cua sse:
quentię. Sed an stineat cua sequentis et pt. qs. res est.
Duplex e cua: essendi et sgnoscendi. cua cognoscendi
ducit in cogne alterius. Cua essendi n modo notificat

connexione predicati cum subiecto, sed dat esse illi predicato. Et haec causa essendi, vel est realis et actualis simpliciter, quae realiter ab effectu distinguitur, vel est virtualis, quae solum formaliter distinguitur ab effectu.

Dico primo requiri premissas continentes causam non solum cognoscendi, sed etiam essendi. Probatur quia idcirco dicitur demonstratio propter quid: et in tantum assentimur conclusioni in quantum dicta causa essendi cognita in premissis est ratio cur assentiamur conclusioni, et cognoscamus effectum qui demonstratur.

Dico secundo dictas premissas esse priores ac notiores quam conclusio formaliter (intelligo prioritate naturae) sicut autem premissa dicitur prima ut sic, quia non habet ante se aliam per quam demonstretur: sic dicitur prior in ordine ad conclusionem et notior.

Probatur premissas esse priores naturae, quia continent causam essendi conclusionis: sic autem causa dicitur prior natura, seu independens in suo esse ab effectu: sicut effectus, quia dependet, dicitur natura posterior sua causa.

Probatur esse notiores naturae, quia sunt causa essendi conclusionis: illud autem est notius natura, quod exigit prius cognosci. Imo sunt etiam notiores quoad nos: nam conclusio probatur per premissas, eo quod supponitur aliquo modo ignota: et cum ignotum per aequale ignotum non probetur: dicuntur premissae esse notiores conclusione formaliter sumpta: nam illud est notius nobis seu secundum nos, quod servato imperfecto nostro modo cognoscendi dependenter a sensibus, prius a nobis cognoscitur.

Probat Aristoteles hanc conditionem celebri axiomate: Propter quod unum quodque tale et illud magis. Quod quia videtur deficere in omni genere causae; requiruntur ad eius verificationem

pe sdes collecte ex pdo Meta: Tex: 4. P.a est ut Ro
pdu q fit sparo int. plura sueniat illis pdu non et pdu
rel aliquo modo saltem Analogicè: Qd indicat p particulam
sparatiuam magis: sparo-n fit int. participantia eamdem
formam. Secunda est ut Ro illa po sueniat uni tam q
cue, ceteris uero p participationem ad illo et qdem adequate
et splete: alioquin n eet nisi cua partialis.
Hoc ostendit p particulam pt. qd p q signat cua prxima
et adequata. Hinc n bene dicis, Filius est ho pt. Pa-
trem g.o Pater est magis ho: qa ee loie suenit equè il-
li qui est Pater, et alijs. sic n ualet paries est albus pt.
albedinem: g.o albedo est mgs alba. ad defectum pe sdis
qa albedo n est capax illius pdicat album qd pt. for-
mam inuoluit subtu qa album dicit albedinem snotan-
do subtu. sic n ualet ho ambulat pt. sanitatem g.o
sanitas mgs ambulat

Articulus Quintus.

De alijs requisitis ad Demonstrationem

Propter Quid.

Addit Philus Demonstrationem pcedere ex pmissis neces-
sarijs: Pro cuius explicatione 3.es gradus pponu dis-
tinguit. De Oe: Per se. Uniuersalis.
Ppo de oi est in qua pdicatum suenit subto et oiti stentis sub
illo. Hec est duplex: Prioristica qa traitat de illa in
libris priorum et requirit ad formam syllogisticam. Et Pos-
terioristica de qua in his libris posteriorum. et pbinet
ad mata demonstrationis. Prioristica de oi seu prioris-
tiuam dictum est ppo uniuersalis, sl notata signo uni-

uersali: sive ꝑdicatꝰ ueniat subꝰ eꝰ ois inferiꝰ necessariꝰ sive stringent. Vere, sive falso: n. ad formã syllogismi requiriꝫ ueritas aut necessitas in ꝓpone. Potentialiter seu potentialiter dictus, ꝗ ꝓpo in qua ꝑdicatꝰ erit subꝰ adequate tempo, ita ut uere necessariꝰ eꝰ ꝓpone illa ueniat.

Quoniã uero triplex dicit ꝑ ꝑdicatꝰ uenire subꝰ p: si ois ponit subꝰ ponas omnino et ꝑdicatꝰ ut hõ est al. v: si ponas semper et ꝑdicatꝰ ꝓ tota tempora subꝰ. Per accidens ẽ positꝰ ꝗ ponit ut hõ est risibilis. 3: si ponas quide rem absolute ꝑdicatꝰ de re subꝰ qd ide certis ꝓpositionibꝰ naturaliter determinatis ut fuit Aristot. Primus gradus necessitatis fuit et ꝓpo dicade oi principiẽ. 2dus ut ꝓpositꝰ. 3ꝰ ut latꝰ. Et ultimus gradus sufficit ad demonstrationẽ ꝑt. qd. late dictꝰ.

Modꝰ ẽ ꝓ re inclusꝰ supꝰ 4ꝫ huius modus ꝓ re, seu esse ad ꝑdicandi ꝓ re. et ꝑdicatꝰ ꝓprius et essentiale subꝰ. 3ꝰ modus, qd ẽ passio inseparabilis, maxime si ẽ essentialis ut subꝰ. 4ꝰ ẽ modus ꝓ re dicendi, aut ꝑdicandi, sed ꝓ re essendi, scilicet qd ꝓ re existit ut ẽ quidditas subꝰ. 5ꝰ ꝓ re intelligendi: ut subꝰ explicite, aut alicui ꝑdicatꝰ extrinseca, et ꝓ re respectu ꝑdicati. Sortes aut docet ex 4or modis ꝓ re p: et pro tota ratione necessitatis ꝓponi, que demonstrationi inexistunt: 4ꝰ u: inquantꝰ stat subꝰ in ꝓpone ꝑdicatꝰ: si ne tota sit extrinseca, ꝑdicatꝰ essentialiter de suo esse, et sic stat subꝰ p: si sit extrinseca, sed necessario influens in esse,

ut iugulatio influit in mortem, continet sub ratione, nam causa extrinseca pauidens, ut Fossio Terrae respectu inuentionis Thesauri excluditur a particula Perse.

Propositio uniuersalis dicitur hic, quae habet praedicatum, quod sit de omni per se et ratione quod ipsum. Praedicatum ratione quod ipsum est quod conuenit subiecto ratione quod tale est, seu ratione propriam naturam, et differentiam specificam non ratione gradum genericum, quare debet reciprocari cum subiecto ut homo est risibilis. et sic praedicatum ratione quod ipsum et semper de omni et per se ut patet. praedicatum de omni est etiam per se, non tamen semper ratione quod ipsum ut homo est sensitiuus. praedicatum per se non est semper de omni multo minus ratione quod ipsum, ut aliquis numerus est par.

Quare praemissae demonstrationis patet quod non perfectissimae sicut necessario non sunt de omni, ita sunt in primo uel ratione, uel 4° modo per se: et altera saltem praemissa est ratione quod ipsum. quia omni demonstratio patet quod debet continere in praemissis causa patet quod passio quae demonstratur inesse subiecto insit illi ita ut illa causa sit conuertibilis cum passione quo altera saltem debet esse ratione quod ipsum. Neque Aristoteles numeravit tres illas conditiones tamquam ad omnem demonstrationem sed ad perfectissimam necessarias.

Ad demonstrationem perfectissimam requiritur ut sit affirmatiua et in praesenti figura ut habeat per medio definitionem, siue differentiam subiecti conclusionis, ita tamen ut sit simul causa uirtualis proxima praesentis passionis quae demonstratur: ut constet proponitur uniuersaliter et ratione quod ipsum. et dicitur perfectissima seu potissima quia constat proponitur primis immediatis uniuersaliter, et maxime necessariis ac proinde perfectissimis.

Articulus Sextus

An Benè dividatur demonstratio et quomodo

Potuit demonstrō dividi in negativam et affirmativam. Potuit in particularem et universalem. Artes tn hic Tex: 30 adequatè et benè divisit in duas spes Propt qd, et Quod, sive Quia. Quandoquidem Medius Terminus et motivum forte demonstrationis autem causa proxima et immediata cur predicatum sctis insit subto: et dr pt. qd seu à priori. Aut solum p signa et effus demonstrat predicatum inesse subto, et dr qd. Ad hanc spe reducit demonstratio p causa remota seu magis latè patentem p qs. cum demonstret tm negativè, et potius pt. qd n sit. ideo talis demonstro lt p causa n revocat ad pt. qd sed ad qd. Exemplum Artis est Qd qd respirat est al Nullus paries est al q: nullus paries respirat. Ubi adhibet p causa n respirandi id qdem n esse al: cum tn causa proxima n respirandi sit carere pulmonib. Quod aut hec causa remota n serviat demonstrationi affirmativae patet qa n valet arguere est al q: respirat, cum Pisces n respirent.

Demonstratio qd est vere ac proprie demonstratio: quippe cui convenit defo demonstrationis. Et n pt reduci ad aliam spe syllinatis, qui adequatè dividit in demonstrativum Topicum et Sophisticum.

Deductio ad impossibile n est demonstratio simplicit. sed redargutio, seu demonstratio ex suppone falsa concessa ut vera: et ht evidentiam n consequentis, sed solum consequentiae

Articulus Septimus

An dari possit circulus, et regressus
Demonstrativus.

Comparative ad motum circularem, quem eo, unde ceptum est, redit, circulus dr illa demonstro in qua p. ex g. Ho ronatis qa est risibilis, postea p. risibilis qa est ronatis.

Est aut circulus simpliciter et uniformis, in quo procedit tamq. per causa, et in eodem genere causae in utroq. syllo: et si utraq. demonstratio sit pt qd: et idem sit qd p. in premissis primae, ac in scte pdae demonstrationis. Et hic est inutilis et impossibilis, qa demonstratio pt. qd procedit ex notioribus et continentibus causa: si premissae igitur et scto possint invicem probari tamq. per causa essent et non essent notiores nata, et nobis respectu eiusdem: sicut respectu eiusdem essent causa et effectus: imo idem esset causa sui ipsius, nam A et causa B, et B est causa A g. A est causa A, qd. n. est causa causae est causa causati.

Si aut in una demonstratione sit processus a causa ad effectum, in altera ab effectu ad causa est circulus malis, et diformis, qui frequentius dr regressus. Cuius utilitas p. ex Arte illum usurpante p. Post. c. 6, Vbi ex non sintillare tamq. ex effectu probat Planetas esse prope nos, deinde ex propinquitate tamq. ex causa probat Planetas non sintillare; ex augmento luminis in Luna facto per partes, ut ex effectu probat illam esse sphericam: et ex eo qd est sphaerica tamq. per causa probat luminis augmentum per partes, et po Physicorum per generationem experientia notam, quae est effectus materiae pae p. dari mata primam in sublunaribus et po De Generat: redit ad probandam generationem ex mata pa tamq. ex causa mali generationis, Praeterea cum cognoscimus causa ex passione cognoscimus tm existentiam passionis,

et connexione cum illa causa non ut causa est: cum vero tendimus ad cognitionem per causam cognoscimus passionem existere per talem causam ut causam: et sic transitus ab imperfecta et confusa ad perfectam et distinctam cognitionem. Utilitas quoque consistit in hoc, quod in primo syllogismo seu in progressu licet cogniti sint causa et effectus, cogniti sunt confuse, et quod an sit, per Demonstrationem quod cuius premisse probatae erant sensu tantum vel experientia. In secundo vero seu in regressu probatur effectus per eadem causa, sed distincte cognitam ut causa et transitus à cognitione quod sit, ad cognitionem propter quod sit. Neque tum idem sub eadem ratione respectu eiusdem est notius et ignotius, prius et posterius aut causa sui ipsius: nam idem confuse, et distincte cognitum licet sit idem materialiter est tamen diversum formaliter.

Disputatio Tertia
De Scientia Actuali
Quaestio Prima
An sit, et quid sit Scientia
Et Circa quod obiectum versetur.
Articulus Primus
An Detur Scientia in Nobis

Nomen scientiae multiplicitur sumitur primo improprie pro actu fidei humanae, seu per assensu, et iuditio quod formamus de re ex auctoritate hominis fide digni, unde si nobis dicatur aliquid quod prius audivimus à fide digno dicimus nos iam id scire: idem dico de iis, quae ex Historiis, sive ex probabili ratione credimus, quamvis huiusmodi cognitionis possit subesse falsum. Secundo item improprie pro intellectione certa et infallibili, sed obscura, qualis est assensus fidei Divinae, qui nititur

auctoritati Dei obscurè reuelantis. sic Job: 19: Scio qd Redemptor meus uiuit, et in Cantico Zachariæ dr Xpus uenturus ad dandam scia salutis. Tio p cogne pfecta infallibili, euidenti et immediata rei ut est in se absq discursu, qualis est scia Dei, et respondet cogni euidenti, qs ipsi formamus de primis principijs lumine natæ nobis, et hæc humana cogno apud Phylosophos dr improprie scia. Quarto Proprie p cogne ittectiua certa euidenti et discursiua habita p medium Terminum qui sit uia essendi, uel cognoscendi scte deducta. Dico dari posse et de facto dari in nobis multarum rerum scia. Conclis pa pars pr Deus et nata nihil agunt frustra ex po Coeli Tex. 32, sed Deus et Nata indiderunt nobis apetitum innatum acquirendi scia pprie dictam, hæc est ppensione qdam nate rone cuius frequent. ho elicit actuale desiderium sciendi, ut docet Artes po Meta: c po: Oes hoies nata scire desiderant; hic aut innatus apetitus eet frustra nisi dari posset scia pprie dicta qo pt dari in nobis

Pa Pars pr po experientia facta in demonstrationib Matematicis, de quarum euidentia non est qui dubitet. Item a rebus creatis colligimus euident. existentiam Creatoris. Secundo qa uel qui negat dari scia, hoc sit; et sic datur aliqua scia in nobis uel hoc nescit, et sine uia negat. Quod si dicat cum Socrate hoc se unum scire qd nihil scit 2a est, nam argumenta, quibus aliarum rerum scia studet euertere ipsius nescientiæ scia eodem modo impugnant; pr qs qd in Socratis dicto est implicantia, si enim unum sciebat quo:

modo nihil sciebat. 3.º qui negat dari scia absolute, negare dt et dari scia de essentia Dei, q. negare n modo repugnat sacris litteris et Theologie, sed philosophie et lumini nate

Obes p.º Ois nostra cogno illectiua originem ducit a sensib externis, seu a cogne sensitiua externa, sed sensus externi sepe decipiunt q.º merito dubitari semp pt qd et illus decipiat, et sic n possumus ee imperturbabiles a nra sententia, qd tn requirit ad scia. Conseq.º p.º qa n pt ee certior cogno illectiua, q. sit sensitiua sed hec e fallax q.º semp e fundamentu dubitandi, qd cogno illectiua sit fallax. R.º distinguendo mi: sensus externi fallunt c.º pprium obtu, qdo hnt debita requisita ex parte potie medij, et obti n.º mi: fallunt ob defectu alicuius requisiti c.º mi: Ad pbationem u.º conseque distinguo ma: cogno illectiua, que prime pendet a cogne sensitiua et in iudicando nitit eius certitudini et euidentie n pt ee certior q. sensitiua c.º ma: cogno illectiua, que solu remote pendet a sensitiua nec in iudicando nitit eius certitudini et euidentie sed requirit ea solu ad aprehendendos Terminos quib aprehensis illus ui luminis natis euidentissime pcipit pa pncipia universalia, et ex illis deducit scles uel Mate.as uel Metaphysicas etc pdicta in qua cogno illectiua n pt ee certior sensitiua n.º ma: Tales n scles deducte immediate ex pncipijs, et Terminis p se notis certiores sunt q. nota sensuu, ubi si qs discurrat n pt ide simul ee,

et n̄ ēē q.º nulla cogno sensitiua p̄t ēē simul ue:
ra et falsa. Ad mi: respondeo cognē sensitiuā n̄ ēē
fallacē, qdo sunt oīa requisita hoc ē potia bene dis:
posita obiectū bene aplicatū, et mediū conueniens.
Instabis n̄ possumus certo cognoscere, qd adsint oīa requisi:
ta, q.º n̄ possumus ēē certi qd n̄ fallat sensus n.º Ant: fac
cile n. colligit adēē requisita uel n̄ et falli sensū, uel
n̄ falli: unā sensationē cōferendo cū alia, et iuuando
unū sensū altero sic remus ex parte mersus aquę,
qui uidet oculo fractus, tactu uel alio medio cogno:
scit n̄ ēē fractus.
Dices n̄ possumus ēē certi, qd Deus n̄ illudat nostris sen:
sib R.º distinguendo certitudine Metaphysica cōcedo,
certitudine Physicā n.º cursus n. et ordo rer nalium
exigit ut Deus n̄ illudat sensib nostris et nisi supnalit.
reueleṫ hoc, n̄ habemus rōnē dubitandi, qties sensus
ē bene dispositus et aplicatus. Hinc colligit multas
demonstrationes suę Physicę cū immediate pende:
ant à sensationib externis earūq ueritati nitant
n̄ hēre certitudinē et euidentiā Metaphysicā ita
ut illi certitudini n̄ possit saltē supnalit. subēē
falsū, n̄ tn̄ colligit dictas demonstrationes non
hēre certitudinē et euidentiā Physicā, cui sīt non
p̄t nalit. seu spectato rer nalium cursu subēē fal:
sū. R.º preterea etiā si Deus illuderet sensibus
adhuc multa sciri posse independent. a sensibus,
ut pā principia.
Dices rōd n̄ possumus ēē certi qd uigilemus cū tn̄ absq hac

certitudine nulla cogno possit ee evidens. Nec obstat qd
videamur nobis vigiles, id n. et somniantes sepe credunt.
R.o negando Ant: est n. certitudo immediata et notia expe:
rimentalis qd vigilamus: et quamvis somniantes sepe
putent se vigilare illud tn iuditium est sepe à quadam
dubitatione vexatum que suboritur, qdn vigilent ad q.
propellendam formant illud iuditium reflexum. Verum dum
vigilamus n dubitamus qd vigilemus. Porro si qs obte:
dat n posse à nobis evident. probari qd vigilemus q.
p cogno experimentale. R.o id mirum n ee sed pce:
dere qa que sunt p se nota et evidentia, ut est qd vigi:
lemus dum vigilamus n possunt probari p aliud notius:
Quidquid n. afferatur est minus notum nobis q. id qd in:
tendimus probare.
Obs. 2do Conclus. que dntur scientifice nituntur semp aliq
principio universali collecto ex inductione vel expe:
rientia, sed experientia est fallax, Inductio aut n va:
let nisi fiat in oibus singularibus, qd tn est impossibile g.o
principium illud n pt ee certum g.o multo minus que
ab eo deducuntur. R.o p.o negando universalit. ma: cum
dentur multa principia nota ex Terminis que non
egent experientia, et inductione propriè dicta ex
quibus tn principijs plurime scles presertim Matema:
tice et Metaphysice deducuntur, quibus illis n assentitur
ex vi cognis sensitive sed ex innato lumine. Verum
qa dantur scles multe scientifice in Physica, que nituntur
principio aliq universali ducto ab experientia et In:
ductione. R.o 2do n.do mi: idem experientiam ee fallacem

qdo adsunt requisita ad eam ut s. Ad id, qd dicebat de inductione R.o p.o eam aliqdo posse fieri solit. de oib. singularib. contentis sub ppe universali, si ea sint pauca ut si qs dicat Oes discipuli in hac scola scribunt. R.o 2do eam valere etiam si n fiat de oib. singularib. solit. et debeat fieri de oib. virtualit. et equivalent. Qd fit qdo facta inductione in aliquib. tm individuis cognib. aliqd pdicatum ee illis vel essentiale vel oio connexum necessario. Tunc n. valet inferre idem pdum oib. alijs individuis convenire cum sint eiusdem natre, et militet eadem Ro, ut v. g. si pbavi bis ac ter hanc et eam aquam elementarem aproximatam igni calefieri possum inferre universalit. qd ois aqua elementaris calefit si aproximet igni.

Obes 3.o Principia que videntur certissima fuerunt ab aliq. negata, nam ut docet Artes, quidam dicebant posse idem simul ee et n ee, signum q.o e oia ee dubia, proinde n heri ullam scia. R.o p.o stultitiam aliorum n tollere evidentiam et veritatem rei. R.o 2do cum Arte 4. Meta: Tex: 16. Eos qui dicebant idem simul ee et n ee n ita sensisse interius, sed voce tm. qd pbat, quo illi ipsi videntes puteum declinabant ne caderent q.o existimabant determinate ee malum cadere in puteum n simul n ee malum, et ex.o

Obes 4.o qd de aliquo cognoscit certo, et evident. seu scit dt ee aliqd, qd n corrumpat, et n sit caducum et fluens, ut ait Artes p.o Post: c. 2do et 7: et alibi, sed oes ressunt in continuo fluxu, ut patet experientia q.o de rebus n

pt dari scia. R.o p.o saltem Deum ee incorruptibilem, item substas spirituales ut Angelos, et Aias ronales na:
lit. proinde de illis dabitur scia. R.o 2do sensu Artis locis
citatis et 6.o Ethic: c. 3, ubi dicit scibile ee eternum neces:
sarium, incorruptibile immutabile. n ee qd subtu de
quo aliqd demonstratur debeat here dictas conditiones nam n
dicit id de quo aliqd scitur, sed id qd scitur, seu scibile de:
bere ee ~~[illegible]~~ eternum necessarium et qd aut scitur n
e subtu demonstrationis sed e connexio obiectiva ali:
cuius predicati cum d.o subto, Alioquin de solo Deo qui
simplicit. e eternus necessarius immutabilis et daret
scia et demonstratio, qd e absurdum et 3.o Arte de
Creatis plura demonstrantem. Locutus e q.o Artes n
de subto de q demonstrationis, sed de obto complexo
nempe de connexione obtiua predicati cum subto et nihil
aliud sibi uoluit q. qd connexio, que demonstratur ee int.
predicatum, et subtu scilis demonstratiue dt ee talis, ac
tanta ut si ab eterno uel in quaqunque d. fra tpris
positum fuisset subtu habuisset et semper necessa:
rio illud predicatum uel simplicit. et absoluta necessi:
tate uel facta aliqua suppositione. Et in hoc sen:
su scles obiectiue demonstratiue alit. se here
seu euadere falsae n possunt, et mutari, unde di:
cuntur incorruptibiles immutabiles eterne modo 1.o
dicto. R.o 3.o saltem de eis natis particularibus hoc
certo sciri, qd sunt corruptibiles et mutabiles

Articulus Secundus

Quomodo Deus scia in Nobis

Dico scia nostram n ee innatam ais nris, siue n ee remini:
scentiam sed pduci in nobis n ab extrinseca cua rda sed
ab illu nro: concurrente Deo ut cua uniuersali.
Conclis pa pars 3a Platonem pr p: qa eius sententia
nitit falso fundamento, qd aie ronales fuerint create
antequam corporibus infunderentur p: secundo qa sequeretur
cecum a natiuitate posse iudicare de colore. Se:
quela pr qa ex nobia obiecti spectantis ad unum
sensum solemus uenire in cogne obti spectantis ad
alium sensum, si prius habuimus cogne utriusque obti.
Sic dum uidemus albedinem niuis sepe recordamur eius
frigiditatis, q alias nouimus in illa q: si innata eet
ais nris scia rerum, seu si eet reminiscentia cecus dum
senstiret frigiditatem Niuis cognosceret albedinem eius
antea simul cognitam. 3o pr si nra scia e remi:
niscentia qdo aliqd addiscimus recordaremur sal:
tem nos eadem sciuisse, qd tn nulli stingit. 4o pr si
Plato hanc reminiscentiam p: nouit q: dat scia de
nouo. Si p aliq reminiscentiam: rursus quero de hac
reflexa reminiscentia qua reminiscitur se remini:
sci a primo cognoscat, a potius reminiscatur etc
1a Pars e 3a Auicennam dicentem scia pduci in nobis
a quadam Intelligentia presidente orbi Lune q uocat
Colcodeam, seu datricem, aut pductricem oium forman
tam substantialium q accidentalium, et consequent. etiam
scie: ceteris cuius rdis ad mata tm disponendam con:
currentibus, e et 3a Auerroem dicentem scia pduci in
nobis ex coniunctione cuiusdam illius n informantis

corpus nrũ, sed ei solũ assistentis. Contra hos igitur p.
qã scia nra est actus uitalis q.o producitur à principio uita-
li seu in quo est uita, et recipitur etiã in eo q.o n producitur
ab extrinseco agente, distincto à nobis, cũ in eo n recipiatur
sed in nobis. Preterea ut qs dicatur scire dr n mo-
do recipere tamq. principium passiuũ, sed etiã tamq. pri-
cipiũ actiuũ elicere actũ scie. Sed nos denomina-
mur scientes q.o n modo passiuè recipimus actum
scie, sed et actiuè elicimus, sed actũ scie n elici-
mus nisi p illũ: q.o nos non modo passiuè recipimus actũ
scientie, sed et actiuè elicimus, sed actũ scie n elicimus nisi p illũ
q.o scia nra producitur ab illũ nostro dependent tã à sensibus idem depen-
dent ab eorũ notitia uel solũ ut excitante et occasionem dante
sicut pendent p.a principia, et scles ab eis deducte uel tamq.
duce et regula dirigente, ut pendent plures demonstra-
tiones Physice.

3.a Pars p.r qã ad oẽ effũ positiuũ natẽ concurrit Deus ut
cũa solũ uniuersalis, sed scia nra est effus positiuus natis
(n n loquimur de cogne rem supernaturalium) q.o ad scia nra
concurrit Deus ut cũa uniuersalis seu cũ solo auxilio
ordinario, cũ scia multarũ rerũ n sit actus, qui pdũ subs-
tã uel modũ excedat uires nras nates. Dixi scia mul-
tarũ rerũ, nã ad habendã cogne scientificã oĩũ oĩo rerũ
naturaliũ opus eet auxilio extraordinario Dei.

Cũ u.o Apostolus dicit nos non posse cogitare aliquid ex
nobis quasi ex nobis sed sufficientiã nra ex Deo ee intelligen-
dus est uel de cogne supernati, que est initiũ salutis ad q.
opus est spetiali auxilio Dei, uel explicandus est ac si di

ceret cogitationes quas elicimus n̄ ee à nobis tm̄ sed ēt a Deo ita s̄t ut nisi ipse illū dedisset, et sservaret, et scurreret ad cogitationē, de nulla re possemus cogitare.

Articulus Tertius
De Difficultate Sciendi.

Dico difficultatē q̄ experimur in scijs seu in cognoscendis certò, ac evident. rerū natis n̄ oriri ex solo illū nr̄o aut ex solis obiectis, quę dn̄t cognosci, sed adequatè ex parte utriusque.

Conclus p.a Pars p.r q̄a si difficultas q̄ experimur in cognoscendis rebus ut sunt, eēt tm̄ rone nr̄i illus n̄ eēt maior rō cur, quędā facilius quędā difficilius cognosceremus: cū idē sit illus nr̄ q̄dō cognoscimus unū obiū et q̄dō alterū: idē aūt manens idē semp facit idē, sed hoc experientiā sstat ee falsū: q.o dicta difficultas n̄ pt oriri ex solo illū.

S.a Pars p.r Tū q̄a si res ex nata sua pcisè eēt difficilè cognoscibilis etiā Deus pateret difficultatē in rebus cognoscendis: q̄a nec Deus ipse pt cognōre res nisi eo modo quo sunt cognoscibiles, p inde si res nata sua sunt difficilè cognoscibiles hoc habebunt semp, et respectu cuiusquunque. Tū q̄a experimur res maximè illigibiles pdā se, cuiusmodi est Deus O.M., qui sicut ht infinitā pfectionē et veritatē transcendentalē, ita et ht infinitā illigibilitatē quę cū pdicta veritate convertit, ee maximè difficiles cognita à nobis

Antecedens pt 1.a pars sctis aduertendum est modum intelligendi obiecta per statum presentis uite esse, ut p.o cognoscamus obiecta sensibilia et materialia 2do dependent ab obiectis sensatis cognoscamus alia obiecta insensibilia uel deducibilia ex sensatis, idem habentia connexionem cum obiectis sensu perceptis, quomodo cognoscimus res spirituales, immateriales, cuias latentes per effectus manifestos ex Quare obiectum proportionatum intellectui nostro iuxta modum intelligendi non illi conuenientem naturaliter est non quodlibet intelligibile, sed intelligibile tale idem sensibile uel deducibile ex sensatis, ad quod intellectus noster per statum presentis uite tamquam ad obiectum sibi adequatum dicit ordinem. Ex quo sequitur obiectum nostri intellectus sumpti modo dicto magis proportionatum uel minus esse illud quod magis uel minus sensibile est, idem potest sensibus ingerere specie sui et quod immediatius uel mediatius est connexum cum sensatis, ac proinde deducibile ex sensatis.

2.a pars pr: p.o quia ratio cur de facto cum difficultate sciamus quedam obiecta est quia talia obiecta non habent illa requisita quae requirit noster intellectus et ex.o quia potentia non est talis qualem exigit obiectum p.o ratio difficultatis est ab utroque Ant: patet ex dictis et inductione in actionibus aliorum agentium nam quod Puer ferat cum difficultate onus graue, quod ignis cum difficultate comburat lignum uiride, est ex improportione potentiae et obiecti. pr: 2do quia difficultas in sciendo oritur ex quadam improportione intellectus cum obiecto, sed haec improportio non potest esse ex parte obiecti tantum, et intellectus tantum ut dictum est et quia sine obiecto ob nimiam sui excelentiam ut est Deus excedit intellectum creatum, necesse est potentiam intellectiuam

deficere, siue deficit ob suam imperfectionem ut materia p.ª
tenebrae est. Quomodo res nimis parua non facile uidetur
ab oculo. necesse est illum excedere supradictum obiectum et
tali imperportio sitat adequate ex unius defectu et al-
terius excessu. Confirmatur quia hoc modo dicimus saxum
ingens difficile posse eleuari ab homine, quia nec in potentia
eius motiua est tanta uis quantam requirit pondus et
in pondere maior est grauitas, quam ut illam tollere pos-
sit potentia unius hominis.

Collige p.º cur quae sunt alioqui 2do se intelligibilissima
uciusmodi est Deus O. M. non sint a nobis facile scibilia.
quia nimirum non sunt sensata uel facile deducibilia
ex sensatis, quae intelligibilitas per sensum ubi minor est
ut in Deo Rebus spiritualibus, materia pa est reddit talia
obiecta difficilius scibilia: ubi u.º ma: ut in rebus naturalibus
et obuijs sensui reddit talia obiecta facilius scibi-
lia.

Collige 2do cur Aristoteles 2do Met: Tex p.º dixerit. Cum
uero difficultas 2tus sit modis, fortassis uera eius non res
sed nobis inest; quia sic ro cur sit imperportio int. obiecta
intelligibilia et nostrum illum per statum huius uitae, est mo-
dus quem seruat illius in cognoscendo res ratione uiuus obiec-
ta alioquin intelligibilissima 2do suam natam fiunt mi-
nime intelligibilia respectu illius nri quomodo lumen
solis maxime uisibile 2do se reddit minus uisibile
respectu oculi uespertilionis ex Arte s.ª ac proinde
est illi imperportionatum

Obiectio p.º difficultas est quaedam imperfectio g.º difficultas cogno-

scendi Deum non est ponenda in Deo. Praeterea difficultas attendenda est in ordine ad idem obiectum sed in ordine ad idem obiectum c.o: quod versantur illius divinus et humanus tota difficultas est in illo humano: nam si oriretur ex obiecto, quod est difficile homini esset et difficile Deo. Ad 2.um n.o: Ant: aliquando n. est perfectio, cum sit oritur ex perfectionis excessu et ex operantia obiecti supra potentiam. Ad 2.dum R.o: distinguendo ma: difficultas inadequata c.o: adequata n.o: ma: et n.o: et mi: quia difficultas obiecti non sumitur ab obiecto tm sed ab obiecto respectu talis vel talis potentiae, quia difficile non est difficile nisi sit alicui difficile.

Obiectiones 2do Illius nr se ht ad cognitionem, ut materia ad formam ex 3: de anima Tex: 3. sed materia non ht difficultatem ad recipiendas formas q.o nec illius ad intelligenda obiecta. Insuper quod obiectum est perfectius et excellentius, laeditur quidem potentia cognoscitiva organica exterior ut oculus ab excellentiori lumine. Non laeditur autem sed perficitur et recreatur potentia spiritualis et inorganica, qualis est illius. R.o: ad primum data ma: 2.dum aliquam proportionem, 2.dum quod Aristoteles vocavit illum nrum tabulam rasam. distinguendo mi: si materia sit disposita c.o: si secus n.o: Ad 2.dum R.o: ideo illum potest difficultatem in intelligendo maxime intelligibile non quod ab ipso laedatur sed quia non est proportionatum eius obiectum, q.n. perfectius est obiectum eo est remotius a sensibus consequenter ab illo.

Articulus Quartus

Quid sit Evidentia et Certitudo,
Et An De Essentia Scientiae

Notandum 1º: duplicem esse evidentiam formalem et obiectivam. Obiectiva est perspicua, et clara cognoscibilitas obiecti seu ipsum obiectum, quatenus ita clare cognosci ac repraesentari potest potentiae cognoscitivae ac si oculis videretur. Formalis est claritas cognitionis seu ipsa cognitio intellectiva quatenus per eam illius tam clare et perspicue penetrat, cognoscitque obiectum ac si oculis cerneret. Utraque porro haec evidentia dividitur in mediatam et immediatam. Obiectiva immediata est ipsum obiectum quatenus per se ipsum patet et fit manifestum intellectui absque ullo medio talis est evidentia primorum principiorum, ut quod libet est vel non est. Formalis immediata est, quae inest cognitioni intellectivae tendenti immediate in eadem pars principia. Obiectiva mediata inest illi rei quae per se non est manifesta intellectui sed manifestatur illi mediante alio obiecto prius cognito, talis est evidentia obiecti complexi scientifici, hoc est integrae conclusionis obiectivae. Formalis mediata est, quae competit cognitioni illi intellectivae, quae clare iudicat aliqua duo extrema esse v.g. connexa inter se eo quod cognita sunt clare per alium actum esse connexa cum 3º. Talis est evidentia actuum, seu conclusionum scientificarum.

Haec autem evidentia mediata formalis subdividitur in Moralem Physicam et Metaphysicam evidentiam. Moralem de aliqua re dicitur habere, qui spectatis regulis prudentiae ipsi notis ita iudicat rem se habere, ut prudenter iudicare non possit oppositum: licet spectato eo, quod fieri possit non modo supernaturaliter seu de potentia absoluta Dei et Metaphysice loquendo, sed etiam spectato eo quod fieri possit naturaliter et de potentia ordinaria, seu

ex principij naturalibus et Physice loquendo rei possit aliter se habere sequeretur ea cognitio possit esse falsa. Quidentia Physica habet ea cognitio, quae fundata in principijs naturalibus clare iudicat aliquam rem esse talem, et vere spectatis illis principijs seu naturalibus et Physice loquendo non potest non esse talis: At spectatis principijs supernaturalibus seu Metaphysice loquendo possit non esse talis: unde Ethicus qui ex eo quod videt accidentia Panis Eucaristici infert illi subesse substantia Panis habet evidentiam Physicam uti tamen subesse falsum supernaturaliter. Evidentiam ~~Phy~~ Metaphysicam sive Mathematicam dicitur habere cognitio quae clare iudicat rem ita esse, ut ne per absolutam quidem Dei potentiam possit aliter se habere. sic nequit illa cognitio esse falsa, ut si quis per discursum iudicet Deum esse sapientem. Evidentia Moralis in rebus moralibus, Physica in rebus Physicis persepe accidit ita tamen ut in rebus moralibus detur aliquando evidentia Metaphysica, nam quod virtus sit amanda vitium fugiendum Deus colendus etiam sunt res morales cum evidentia Metaphysica similiter in rebus Physicis multae sunt evidentes Metaphysice, ut quod aliquid sit sensitivum quod grave ad centrum descendat nisi quod obstet et alia multa quorum obiecta per nullam potentiam possunt aliter se habere.

Notandum 2do Triplicem et distingui certitudinem. Prima est ex parte obiecti, seu obiectiva et nihil est aliud quam necessitas obiecti maxime complexi, sit connexionis obiectivae praedicati cum subiecto, quatenus est radix certitudinis quae est in actu, seu quatenus obiectum est aptum terminare

certam cognitionem, qualis est haec propositio obiectiva, ratio est rationalis. 1.o ex parte subiecti, seu subiectiva, seu cognoscentis et adesionis est firma adesio seu determinatio illius ad unam partem contradictionis ut veram et oritur vel ab evidentia obiecti, in quo casu illius redditur omnino firmus imperturbabilis et constans in veritate obiecti evident. cogniti ita ut excludatur ab illo omnis motus dubitationis et indeliberate ut accidit in sciente. Vel oritur non ab evidentia obiecti quippe quidem obscurum, sed a voluntate, quae illum inclinat in unam potius, quam in alteram contradictionis partem ut in Catholico ex pia affectione voluntatis eliciente actum fidei divinae quo credit aliquid misterium et similiter in Heretico pertinaciter credente ex prava affectione suae voluntatis aliquem errorem. Pro hanc autem certitudinem utpote quae non oritur ab evidentia obiecti non excludunt ab illo indeliberate et involuntarie dubitationes seu perplexitates sed tantum voluntarie ac deliberate. 2.o ex parte actus et dicitur fortis seu cognitio, quae est firmitas cognitionis orta ex natura talis actus in ordine ad obiectum certe sed vel non evident. cognitum ut in actu fidei divinae vel evident. est cognitum ut in actu scientifico.

Licet autem interdum confundatur haec certitudo cum infallibilitate cognitionis, tamen in rigore differt nam certitudo cognitionis est repugnantia ad habendum secum in eodem illum actualem formidinem saltem deliberatam de opposito, quae repugnantia recte explicatur per inconcussam quamdam actus firmitatem ortam ut s.a. Infallibilitas vero cognitionis est eius repugnantia ad falsitatem ita scilicet ut cognitio, quae dicitur

infallibilis non ponitur esse vera seu conformis obiecto iu:
dicato vel absolute et simpliciter vel per dictum quod idem spec:
tatis principiis naturalibus. Haec autem perfectio non modo convenit
omnibus actibus scientificis sed etiam aliquibus opinativis et fidei
humanae et potest stare ex genere suo cum formidine actu:
ali et voluntaria de opposito, ut si quis iudicet Deum
esse omnipotentem vel ex medio non evident, sed tantum
probabiliter cognito, talis non cognitio est infallibilis vel si
credat Deum esse aeternum quia Aristoteles dixit unde patet
infallibilitatem cognitionis magis patere, seu pluribus conve:
nire quam certitudinem formalem. His positis
Dico primo: evidentiam formalem mediatam Physicam vel Metaphy:
sicam esse de essentia scientiae actualis proprie dictae de
qua agit Aristoteles in lib. Post: Conclusio probatur quia evidentia
de qua in scientia per se primo constituitur scientia in esse scientiae
proprie dictae et per eam distinguitur ab omni eo quod non est scientia proprie
dicta quod evidentia de qua sermo est de essentia scientiae
et Ant: probatur. Quia primo posita tali evidentia me:
diata ponitur dicta scientia, primo ablata, aufertur et per eam
primo contradistinguitur a cognitione primorum principiorum quae co:
gnitio non habet evidentiam mediatam sed immediatam ab opi:
nione a suspitione formidine et fide tum humana
cum Divina quae omnes sunt cognitiones inevidentes quod est
Dico secundo certitudinem formalem et subiectivam non esse de essen:
tia scientiae, sed esse proprietates ex eius evidentia me:
diata manantes. Conclusio probatur quia se habet certitudo for:
lis et subiectiva ad evidentiam mediatam de qua
in prima scientia, et ad scientiam sicut visibilitas ad rationalitatem

et ad hoīe sed risibilitas manat uirtualit. à rōna-
litate, et ē pprietas ēentia, siue pars essentie
hoīs q.o ex. Mā: pr qā sicut risibilitas pl: a priori
rōnalitatē et supponit hoīe in sua essentia cōsti-
tutū ita q ecuidentia mediata pl: a priori certitu-
dotā fortis q subiectiua: ideo nq ht scia in se
fortit. firmitatē qā ē in se euidens seu qā me-
diante clara notitia u.g. cōnexionis poz cū 3.o:
quasi uides ipsorū duorū cōnexionē int. se et inde
puenit etiā ut qui ē informatus actu sue red-
dat oīo imp turbabilis nullaq admittat titubā-
tionē ne indeliberatā quidē.
Quaeres ā pt: ecuidentia cōsequis requirat ad actū scienti-
ficū et. euidentia cōsequē. R.o: affirmatiuè, sufficit
tn ut hec hāt implicite et in actu exercito, qd fit
qdo tres termini de facto bene disponunt iuxta regulas
logē maximè in pā figā et i reb facilib absque ad-
uertentia ad dictas regulas expresse, et hec expressa aduer-
tentia intueniat sepe qdo nē ē acquisitus habitus logē.
Obs.es Concto Theologica ē scia pprie dicta nā S. Thomas p.a
parte quest: pā Art: 3. eā uocat scia, tn nē ē euidens
sed obscura cū pcedat ex altera saltē pmissa reuela-
ta et credita fide diuina q.o de essentia sue pprie dic-
te nē ē euidentia. R.o n.do Ant: et S. Thomas intelligendus ē
de scia late et annalogice dicta ut cōstat ex eodē dū lec-
tione 4. in p.m Post: uult qd sola scto sit uniuoce, ac
pprie scientifica que pcedit ex pmissis uel p se notis
et indemonstrabilib, uel que demonstrate sunt ab elui

ente scte, et 3. Sent: distinc: 33, quæst: pa artic: 2do. Ait si aliqua sit scia, quæ n possit reduci ad pncipia natlit. cognita n erit eiusdem spei cu alijs, neque univocè propriè scia. Porro lt in discursu Theologico dez evidentia sequæ rone formæ syllogisticæ hæc tn n sufficit ad scia, cu sit et in syllo Topico et Sophistico, verum ad scia requirit evidentia sequentis seu rone matr. Non tn derogat Theologiæ quæ lt n fortit. est tn eminent. evidens, cu nitat talis obto et motivo forti auctoritati Dei, quæ est longè firmior oi ppe obiectiva evident. à nobis cognita in hac vita.

Instabis p.o Rō cur evidentia requirat in scia est ut sciens sit oio firmus, et imperturbabilis, sed certitudo sola sine evidentia hoc pt prestare q.o certitudo sola est de eentia sciæ. Mi: pt qa in fide Divina sola certitudo sine evidentia dat hanc firmitatem et imperturbabilitatem. R.o p.o n.do mi: Ad pbationem 2.do certitudinem cognoscentis fide Divina ee sine evidentiâ qa n orit ab obto clarè cognito determinante oio illu, sed a pia affectione voluntatis n.o tn certitudinem scientis ee sine evidentia, qa hæc certitudo n a voluntate nascit, sed ab evidentia et ideo magis determinat, ac imperturbabilem reddit illu scientis. R.o 2do n.do ma: evidentia n in scia expetit pt se, n aut pt certitudinem, qa illus n explet a certitudine obscura, sed ab ea, quæ iuncta est cu evidentia

Instabis 2do Syllus adequatè dividit in Demonstrativum Topicum, et Sophisticum, sed Syllus Theologicus certus n est Topi:

cus, nec Sophisticus q.d Demonstrativus, consequeat. scien-
tificus. R.o Syllus natis et ex principijs natis deduc-
tus quomodo loquitur Artes c.do ma: Syllus in tota lati-
tudine comprehendens et illa qui deducitur ex supra-
turalis n.o ma:

Articulus Quintus

Quid sit Scientia

Dico scia actualem proprie dicta in coi sumpta et de
qua Artes in lib: Post: recte defini qd sit Cognitio evi-
dens discursiva. Conclo p.r qa hec defo comprehendit re
scia nempe et que hit p demonstrationem pr qd et que
hit p demonstrationem qa: reciprocatur cum eadem: et traditur
p genus et differa. Porro si scia sparetur cum notia principiorum
loco generis stabunt particule Cognitio evidens, loco differe
discursiva si sparetur cum alijs cognitis discursivis, locum
generis tenebunt particule Cognitio Discursiva, locum differe
particula evidens. Si aut sparetur cum cognitis nec evi-
dentibus nec discursivis erit loco generis particula Cogno,
cetera loco differe

Articulus Sextus

Quid et Quotuplex sit Obtum Scie.

Notandum p.o rem eam circa q. p suos actus versantur scie et
Artes dici a Phylis obtum ut color, qui p visionem videtur
ab oculo dr obtum oculi, et sonus p auditionem perceptus ab
aure dr obtum auris eo qd obijciatur potie cognoscendum
et tamq. obex sistat cogne eius. Solet aut obtum sciatur
et artium sic sumptum dici coit. obtum seu subtum trac-
tationis, considerationis, seu coitatis, et amplectit. oes illas

res, quę quomodocunq; spectant ad artem vel scientiam, hoc est sive considerentur ab ea per se proxime et directe, sicut voces considerantur à Grammatica, sive solum per accidens remote et indirecte, sicut res significatę per voces dicuntur considerari ab eadem Grammatica: sic obiectum tractationis medicinę complectitur non solum corpus humanum, quatenus sanabile, sed et morbos, medicamenta, virtutes herbarum, et signa tam sanitatis, quam ęgritudinis. Sed ampla nimis est hęc acceptio vocis obiecti et subiecti, cum scientię non sumant suam speciem et differentiam per ordinem ad obiectum, quod per accidens et remote, sed solum per ordinem ad illud, quod per se proxime tractatur in illis: unde misso obiecto remoto, et per accidens.

Notandum primo obiectum per se dividi in materiale et formale. Materiale est, quod cognoscitur per aliud, formale est, quod est medium, seu ratio sub qua et per quam cognoscitur illud obiectum materiale, sic misterium v. g. incarnationis est obiectum materiale fidei Divinę, suprema vero auctoritas et veritas Divina revelans est obiectum formale eiusdem fidei, siquidem incarnatio est id quod creditur. Veritas vero Divina revelans est id quo, seu ratio formalis sub qua et per quam creditur incarnatio. Obiectum porro hoc materiale per se scientię vel artis duplex est complexum et incomplexum. Complexum est integra aliqua propositio obiectiva per se considerata ab arte vel scientia, ut hęc in Physica, Corpus naturale est mobile. Incomplexum est utrumque extremum seorsim acceptum cuiuslibet propositionis per se consideratę, ut in exemplo allato

Corpus nate et Mobile. Int. predicatum tn et subtum
pter alias est hec differa, qd predicatum solet dici obtum
mate, qd incomplexum: subtum u°: dr obtum seu
subtum mate de quo (illige aliquid demonstratum
insit) vel subtum mate in quo (illige demonstrat
aliqd dere inee
Notandum 3°: idcirco tam integram propositionem per se consideratam
a scia, quam eius extrema vocari obtum mate. Qa sicut
mata pa Physica ex se indiferens est ad hoc vel ad
illud compositum Physicum constituendum, et a forma ligni
determinatur ut constituat lignum, a forma ignis ut
vel eadem constituat ignem, ita non solum subtum de quo aut
in quo et obtum qd incomplexum sed et integra propo
ex se indiferentia sunt ut ad hunc vel ad illud
habitum pertineant (nam ad plures spectare possunt,
et qa determinantur a medio seu rone forti sub qua
considerantur ut spectent potius ad unum quam ad alium
habitum et consequent. ut unum potius quam alium constitu:
ant et ultimo distinguant: ideo medium bene dr obtum
forte seu ro fortis sub qua, et pdum quam a tali habi:
tu considerantur illa obta mala: qd accidit et in obtis
potentiarum nam u. g. idem lac pdum se sumptum est obtum
mate tam oculi, quam gustus determinatur aut ut sit
solum obtum oculi a rone coloris, vel substat lac
sicut a rone dulcedinis vel ite substat restringit
ad hoc ut sit obtum proprium gustus et non oculi: unde
dulcedo est obtum forte seu ro fortis sub qua gustus
versatur cum lac, et albedo est obtum forte, seu ro fortis

sub qua et 2dum q. oculus versatur c. lac. Ex quo pa:
tet idem obiectum materiale posse ad diversos habitus et potentias
spectare sed sub diversa ratione formali.
Notandum 4o: obiectum habitus totalis scientifici tam materiale
complexum et incomplexum q. formale dividi in totale seu
adequatum, id est quod non excedit aut excedit sed adequat
omne cognitum per se intentum ab eo habitu et in partiale seu
inadequatum, idem quod non adequat omne praedictam cognitionem.
Obiectum materiale complexum adequatum est aggregatum ex omnibus
propositionibus per se consideratis ab habitu habentibus aliquam
connexionem inter se. Obiectum materiale incomplexum est aggre:
gatum vel ex omnibus subiectis vel ex omnibus praedicatis seu pas:
sionibus ac proprietatibus ex quibus constant dictae propositiones.
Obiectum formale adequatum seu ratio formalis sub qua ade:
quata est aggregatum omnium mediorum, seu principiorum per
quae demonstrantur praedicta de subiecto
Notandum 5o: aggregatum illud ex subiectis per se consideratis ab
habitu totali scientifico, quod diximus esse subiectum adequa:
tum seu totale de quo. Si exprimatur nomine aliquo sin:
gulari omnibus ac singulis illis subiectis communi et de iis tamquam genus
de speciebus praedicabili: dici est subiectum adequatum attributio:
nis, quod iuxta mentem Artis tres conditiones habere debet. Primo
est, ut sit aliquo modo unum, ita ut una de fine aut des:
criptione possit explicari. 2o: ut omnia quae tractantur in
illo habitu totali reducantur aliqua ratione seu dicant
attributionem ad illud, ita ut vel sint species seu quod idem est
partes subiectivae illius, cuiusmodi sunt singula subiecta quae
per se considerantur in habitu, probatur quod munus Artis 1o: Posti:

Tex: 42 Subiectum attributionis vocat genus, ut sint partes
constituentes vel passiones seu proprietates vel quomodocunque
tandem in gra eius considerent. 1.o ut in ordine ad subtum hoc
attributionis sumptum tn. prout substat obto formali ha:
bitus totalis sumat suam unitatem et spe: ad qd. sufficit
si defones et principia per quae habitus ille demonstrat
passiones de subto mali attributionis habeant int.
se convenientiam saltem Analogicam. Hae tres conditiones res:
pectu habitus totalis Physice conveniunt corpori nali,
nam p.o est aliquo modo unum et predicabile ad modum genus
de oibus et singulis subtis quae per se considerant in Physi:
ca ut De Noie de Planta de elemento etc. 2.o quae
tractant in Physica reducunt oia ad illud vel tamq. spes
ut Ho, Brutum, Elementa etc. vel tamq. partes constituen:
tes ut Mata, et Forma vel tamq. passiones seu pro:
prietates, ut mobilitas corruptibilitas etc. vel denique
ut principia cognoscendi seu demonstrandi passiones
de corpore nali cuiusmodi est Nata quae dr principium
motus et quietis et alia media Physica. 3.o Cor:
pus nale quatenus nale idem quatenus cognoscibile
est per ea principia Physica est id in ordine ad qd habi:
tus Physice ht suam unitatem spe ac differentiam per quam
differt ab alijs habitib. tt n. alij habitus considerent cor:
pus nale, sive saltem aliquam spe eius sicut Medicina
considerat corpus humanum nullus tn. habitus illud consider
rat eodem modo seu per principia Physica nam corpus hu:
manum considerat a Medicina solum quatenus sanabile
Notandum 6.o Subiectum partiale de quo subdividi in

principale, et non principale. Principale est praestantissi:
mum eorum subiectorum, quae per se in scientia totali conside:
rantur, cuiusmodi est Sto in Physica. Non principale est
illud quod per se quidem consideratur, tamen non est praestantissimum,
ut in Physica, Planta, Elementum etc.
Notandum 5.o Diverso modo assignari obiectum in habitu spe:
culativo ac fiat in practico cum non finis speculati:
vi sit sola cognitio, non autem effectio sui obiecti. Dicitur per subiecto
eius materiali assignari res, quae habet in se passiones ac pro:
prietates, quas habitus speculativus demonstrat inesse
illi. Contra cum habitus practici finis sit non solum
contemplari sed etiam aliquo modo efficere obiectum suum
inducendo scilicet in illud aliquas conditiones et formam
proportionatam fini per se intento ab habitu, ob quod cum
habitus practicus dicitur ab Arte versari circa generationem
entis sicut speculativus ex.a dicitur versari circa Ens quam
nimirum considerat id solum quod est et sistit ibi: conse:
quenter non bene per obiecto habitus ut practicus est assi:
gnantur res, quibus insint praedictae conditiones seu forma
et rectitudo intenta, sed assignanda est res quae sit
susceptiva earum conditionum, et per obiecto formali, seu ratione
formali sub qua dicitur assignari habitudo ad finem per se in:
tentum ab illo habitu. Haec fient clara exemplo.
Nam subiectum in quo seu operationis (nam in practicis
melius dicitur subiectum operationis, et in quo quod attributionis,
et de quo cum notitia subiecti attributionis, et de quo
communiter intelligatur id cui considerantur iam inesse passiones) subiectum
in quo in quo artis frenifactoriae est materia, in quo proxime

hęc ars intendit inducere ꝯditiones, et figa freni, s.t. ferrum. Obtu qd, seu rō fortis quę sunt ꝯditiones quę inducunt in ferrum. Obtu forte ē habitudo ad finē intentum ꝑ se ab arte, s.t. ut ferrum sit aptum ad regendum Equum, rō n. fortis pt. q. frenifactoria demonstrat tales ꝯditiones inducendas in ferrum ē, ut hoc sit aptum ad directionem Equi: ac ꝑterea ferrum quatenus susceptivum talium condum, seu figę in ordine ad regendum Equum se ht ad artem frenifactoriam sicut corpus nale ut nale ad Physicam, nam ē qd unum ad ipsum ōia, quę tractant illa in arte ē id in ordine ad qd frenifactoria sumit suam unitatem ꝯstituit in tali spe, et distinguit ab alijs artib.

Notandum 8.º qd si habitus aliqs totalis n modo principalit. inclinet ad formam et ꝓprietates aliquas inducendas in subtu, et sub hac rōne sit practicus sed ēt ad cognoscendum demonstrative aliquas ꝓprietates et formam iam in ēē subto. et ꝯsequent. sub hac rōne sit speculativus: Tunc habitus ille, qua practicus ē habet subtu operonis seu in quo et hoc ē operō vel opus aliqd factibile ꝑ directionē habitus: qua n. speculativus ht subtu attributionis et de quo. Neque nocum ē scia aliqua totalē creatam, spectatam tn 2dum diversos habitus partiales respectu eiusdem obti sed diverso modo sumpti ēē practicam et speculativam nam ēt Theologi cōtq docent unam ēt eandem scia Divinam in ordine ad easdem creaturas ēē practicam et simul speculativam. Practicam quidem

dum per eam cognoscit evidentissime Deus conditiones et modum quo produci debent creaturae ad finem intentum consequendum. Speculativam vero dum per eandem scientiam in ordine ad easdem creaturas iam productas, cum ijs conditionibus contemplatis precise id quod iam habent.

Articulus septimus.

De Quo Obiecto possit haberi Scientia.

Quaeres primo an subiecto de quo scientiae debeat esse semper ens reale an possit esse ens fictum imo non ens. Respondeo subiectum de quo scientiae principaliter sic dictae seu nobilioris debere esse ens reale: Sed de entibus fictis et non entibus posse dari veram scientiam sed minus principalem. Probatur pars prima: nam scientia illa ceteris paribus est principalior, quae de obiecto praestantiore cum excellentia obiecti aliquomodo refundatur in actum sed ens reale comparatum cum ficto et cum non ente esse praestantius quod est. Confirmatur quia scientia principaliter sic dicta est quae demonstrat veras, et positivas passiones de vera et positiva essentia, sed solum ens reale habet positivam essentiam et passiones quod est. Secunda pars probatur: quia de ente ficto demonstratur, quod habet solum esse obiectivum, quod non est ens reale, quod fit ab intellectu et similiter de non ente, ut quod non detur alius Deus, quod Diameter non sit commensurabilis Coste, sic Phisici demonstrant multa de vacuo de privatione etc.

Obiectiones primo quod ens fictum et non ens non habent veras et positivas passiones, causas et essentias. Respondeo has conditiones exigi a sola scientia principali in suo subiecto. sufficit quod

ut ens fictum et non ens habent essentias et passiones et
vias siti proportionatas ad hoc ut de illis possit haberi
scientia minus principalis. Quod si aliquando, tamen et
Philosophi videntur negare de non ente sive de en-
te ficto dari scientiam intelligendi sunt de scientia principali.
Ad 1.um pdo quod dum directe scipimus non ens scipimus illud
ad modum entis ac proinde videmur nihil posse de-
monstrare de non ente. Nego nos per actum saltem refle-
xum cognoscere evidenter negationes non habere illum
modum essendi quo eas scipimus directe et sic de-
monstramus quod nullum habet esse positivum quod tene-
bre sunt privatio lucis in aere non nigredo aliqua
et sicut tamen apprehendamus tenebras ad modum rei cor-
poreae tamen per iudicium negativum removemus ab eo illum
modum essendi

Quaeres pdo an scientia possit esse non modo de subiecto universa-
li sed et de singulari. Nego affirmative de illo non habere
potest scientia tamquam de subiecto de quo quod habet veras passiones de-
monstrabiles per medium necessario saltem ex suppositione ne-
xum cum extremis sed non modo subiecto de quo univer-
sale sed et singulare habet veras passiones dicto modo
demonstrabiles quod ex illis patet quia si quis dicat omne rationale
est risibile, Petrus est rationalis quod est risibilis vel qui currit
movetur, Petrus currit quod movetur, hic elicitatur scienti-
ficum sic ab astronomis demonstratur de Luna quod tali
tempore Eclypsabitur multa attributa demonstrantur
de Deo, denique syllogismus expositorius est evidentissimus
tamen procedit per medium singulare, et quae de subiecto sin-

gularis ut Socrates est Phylus hic homo est Socrates, ergo hic homo est Phylus.

Nec obstat 1º quod Artes 1º Post: c. 22. 6. Ethicorum c. 6 et alibi dicat scientiam esse de universalibus, nam loquitur de scientia non spectata secundum suam essentiam, sed tantum de principali quae habet de rebus creatis et quae communiter expetitur in scientiis, haec enim est solum de universalibus, quia cum singularia corruptibilia, saepe sint innumera, et cognitio unius parum conferat ad cognitionem alterius cognitio singularium contemnitur saepe a scientiis totalibus et solum expetitur cognitio quae est de universalibus, quia hac habita acquiritur facile notitia de singularibus contentis sub universalibus.

Nec obstat 2do quod scientia debeat esse de obiecto necessario incorruptibili, et quod non possit aliter se habere, sed singularia creata sunt corruptibilia ergo de his non potest haberi scientia. Nego hoc non dici de obiecto de quo in plexo de quo solo est nostra responsio sed de obiecto complexo, idem de connexione praedicati cum subiecto scilicet quae connexio sit necessaria saltem ex suppositione seu in sensu composito non possit aliter se habere ut saepe fit in demonstrationibus quas de rebus singularibus formamus sufficit ad certitudinem scientiae nostrae: sicut sufficit ad certitudinem scientiae qua Deus evidentissime scit propositiones obiectivas de futuris contingentibus quarum praedicata non habent necessariam connexionem cum subiectis, nisi ex suppositione et in sensu composito.

Nec obstat 3º quod ad Artem dicat obiectum illius esse universale obiectum vero sensus esse singulare. Artes enim ibi non assi-

gnauit obtu adequatu illius sed illud qd n attingit
p sensu sed p solu illa et pt. ad hoie quia tu aduer:
sarij negant singulare ee obtu illius, arguunt manifes:
te falsitatis, cu impossibile sit eos negare singulare
ee obtu illius nisi intelligant singulare.
Quaeres 3o an dari possit scia de aliquo Cote p accidens.
Ro posse dari de illo Cote p accidens qd ht certas cuas
a quib pducat et veras passiones quae de ipso possint
demonstrari ut e linea visualis, quae considerat a Pers:
pectiua, numerus sonorus qui a Musica edifitiu
qd ab Architectura, Respublica quae a Morali. Verum
qd ambulante Socrate debeat fulgurare qd fodien:
do Terra sit inueniendus Thesaurus et similes effectus
p accidens n cadunt sub Scia nra

Quaestio Secunda
Quam Oppositione habeat Scia
Cu Caeteris actibus Illus.

Artes p. Post: c. 24: separat scia cu alijs actib illius inevi:
dentib, unde prius danda e notia dictor actuu

Articulus Primus
Explicant Actus inevidentes Illus.

Quaeres p. qd sit Opinio. Ro Opinione p. sumi latissime p
quaqunque intellectiua cogne siue Scientifica siue n
in quo dicimus hanc ee opinione Scotistar et. 2o minus
late quatenus e actus distinctus a Scia sprehendens ta
oe cogne probabile siue nitat motiuo extrinseco, ide
auctoritati hoi affirmantis siue motiuo intrinseco,
ide roni inevidenti. 3o prse quatenus contradistinguit

et a scia, et a fide humana in quo sensu pt describi Opinio, loquendo de discursiua, qd sit cogno p qs illus determinate adheret uni parti contradictionis ob motiuum intrinsecum ineuidens, seu pt. rone, que nec ueritatem nec falsitatem rei euident. ostendit. Opinio u. immediata seu n discursiua ds ea cogno p qs illus assentit probabili alicui pponi ex terminis absque ullo medio, ut Parentes amant filios.

Quaeres pdo qd sit fides in coi. Est cogno p qs illus adheret determinate alteri parti contradictionis pt. motiuum extrinsecum, idest authoritatem dicentis: unde qa alia est authoritas Diuina alia humana, fides est duplex Diuina et humana. Diuina nitit quae authoritate Dei reuelantis unde huic fidei n pt subee falsum. Humana nitit testimonio hois affirmantis unde fidei humane pt subee falsum, cum ho falli et fallere possit. Vtraq tn fides est ineuidens et obscura.

Quaeres 7o qd sit Dubium. Dubium negatiuum est suspensio determinati assensus seu iuditij ad unam partem contradictionis seu mentis fluctuatio orta uel ex eo qd nulle hinc inde apparent rones, pt. quas in alteram potius contradictionis partem ferat illus, ut si quaerat a nobis utrum Imperator nunc sedeat nec ne, uel ex eo qd eque probabiles p utraq parte apparent rones: Tunc n. sepe illus indeterminatus haeret in quodam equilibrio ob paria momenta ronum in quo tn casu pt ho se determinare ad alteram partem contradictionis absque temeritate qd n pt qdo nulle apparent rones. Dubium positiuum confunditur cum formidine actuali

et positiua: Vnde

Quaeres 4.º qd sit formido. Rx.º aliquando sumi propriè
pro ut actus appetitus uel ronatis uel sensitiui, per quem
timemus aliqd tanq. malum. Aliqdo translatè uti nunc
in quo sensu si sermo sit de formidine actuali posi:
tiua, describitur qd sit actus reflexus illius per quem iu:
dicamus opinionem uel fidem, q. de aliqua re habemus
niti ronitur tm probabiliter et iudicamus qd possit subeē fal:
sum pro conceptu opinioni uel fidei. Formido uero nega:
tiua est nego certitudinis in actu proueniens a motiuo
nali inuident. cognito si sit necessario connexum cum
extremis, uel est euident. si cum eisdem sit tantum contin:
gent. coniunctum. Denique formido radicalis est quiuis
actus opinionis et fidei humanae, quatenus ex eo qd
uersantur circa obiectum male obscure illud cognoscendo
dant aliqd fundamentum dubitandi et formidandi, ne
forte sint falsi

Quaeres 5.º qd sit suspitio. Est Iuditium imperfectum de aliqua
re ortum ex leuibus inditijs ex quibus fit ut per suspitionem
illius perfecte non assentiatur obiecto, sic suspitio dr potius incli:
natio ad assensum, q. assensus.

Quaeres 6.º qd sit scrupulus. Rx.del Vasquez P.ª 2.dae Disp.
67 Scrupulum esse leuem suspitionem, seu existimationem
ex leuibus ronibus, qua quis credit aliqd esse peccatum qd
non est. Gregorius de Valentia describit esse anxiam quan:
dam formidinem ex leuibus ortam ronibus ne forte id ipsum
sit malum qd tn licitum ex alia parte estimatur, quae
descriptio consonat cum doctrina q. tradit S. Patriarca Igna:

tius d libro exercitiorum.

Quaeres 7.º qd sit nescientia et qd ignorantia. Utraque est nego scie in subto apto cum hoc discrimine qd nescia non notat habitum erroneum in subto inclinantem ad falsitatem ut facit ignorantia unde illa dr ignorantia purae negationis haec dr prouae dispositionis.

Articulus secundus.

Quomodo Formido sit connexa cum Opinione et fide humana.

Dico p.º formidinem actualem et positiuam posse stare simul natur. cum opinione et fide humana in eodem ittu et c.ª idem obtu male. Pr. p.º ex Arte p.º post: c. ultimo Neque opinari simul idem et scire contingit. Ubi sumit opinionem quatenus hb adnexam formidinem actualem positiuam. Pr. 2do Quoties ittus p actum nato non attingit euident. obtu pt simul actu dubitare ne forte falsum subsit pconcepto iuditio de quo dubitare est here formidinem actualem positiuam de illo obto, sed ittus p opinionem uel fidem humanam non attingit euident. obtu g.º stante utroque actu pt positiue formidare, qd illis subsit falsum. T.º pr. experientiâ.

Dico 2do formidinem actualem positiuam non esse necessario, sed contingent. connexam cum opinione et fide humana. Pr. p.º Arte 7. Ethic: c. 3 ait. Nonnulli ex ijs qui opinantur non ambiguant sed certo se scire existimant. g.º ex Arte formido actualis positiua non est necessario connexa cum opinione. Idem aut contingit ijs qui credunt aliqd fide humana. Pr. 2do. Rō pt. qs. opinantes, et credentes formidant

actu, et quia aduertunt se moueri, motiuo contingent. connexo cum extremis. Sed esse potest ut non aduertant utrum sit contingent. an necessario connexum quod est. Pr. 7.o Heretici sepe firmit. et sine formidine positiua adhaerent suis erroribus et nos nihil formidamus dum credimus Romam esse pt. Testes etc.

Collige ex his duabus scilicet Opinionem et fidem humanam ex se, et ex genere suo neque excludere, neque includere, sed praescindere a formidine actuali positiua, seu ab eo, quod illam habet connexam uel non.

Dico 3.o formidinem negatiuam, et radicalem esse inseparabilem ab opinione et fide humana et necessario cum utraque coniunctam. Pr. semper in actibus opinionis et fidei humanae est negatio certitudinis, praeterea uterque actus fertur ineuidenter in obiectum male quod formido negatiua, et radicalis est necessario coniuncta cum utroque actu

Articulus Tertius

An Opinio Fides Humana et Diuina possint esse cum scientia.

Circa idem in eodem illud simul

Dico p.o Opinionem et Fidem humanam, quae non habet coniunctam formidinem actualem et positiuam posse simul esse in illo cum scientia actuali c.a idem. Pr. p.o non est repugnantia obiectiua naturalis esse nequeant simul, quia p.o actus opinatiuus et scientificus non opponuntur formaliter contradictorie, cum uterque sit uel negatiuus uel affirmatiuus, nec certualiter ut saltem opponuntur iudicium euidens de obiecto et actualis formido de illo, nam supponitur in scientia, quod actus opina-

tivus sit sine formidine actuali g.o eq. S.o si repugnat ma:
xime qa in illu eodem tempore eet fortis evidentia
pponis et nego evidentie, sequent. eet simul forma et
nego eius. Sed hoc n repugnat in casu nro, n. n. repu:
gnat qd forma et eius nego stent simul in subto qdo
illud n e immediatu tam respectu forme, qs negotiis et
utraq suenit subto rone diversorum nam in lacte e albe:
do et nego albedinis n immediate, sed mediante dulce:
dine, cu n. hec n sit albedo et sic hat negone albedinis
sequent. lac qut dulce n e albu sit absolute sit al:
bu. Sic in casu nro: in illu e evidentia et certitudo for:
malis mediante actu scientifico, et in eode e nego eviden:
tie n immediate et respectu eiusde motivi fortis, sed
mediante actu opinativo et respectu motivi diver:
si. Unde infert solu, qd illus n ht evidentia et cer:
titudine, quatenus precise e affectus actu opinionis
n aut qd simplicit. et absolute n hat utraq perfec:
tione rone actus scientifici. quare rone diversorum ac:
tuum, et obiectorum formaliu salvat contradictio. Conclo pr.
2do quoad fide humana. fides humana pt stare cu
fide divina g.o et cu scia: Ant: pr: quia nihil vetat
quominus Cathecumenus credat misteria fidei et pt.
acuboritate instructoris et Dei revelantis. Conseq.a pr.
qa fides divina e certior qs scia g.o: si suma certitu:
do et infallibilitas fidei divine secu patitur c.a: ide
fide humana, que in se ht negatione certitudi:
nis et infallibilitatis et certitudo scie eade fide
humana secu patiet alioquin assignanda maior

ratio.

P.r 3.o Scia actualis n opponit opinioni et fidei humanę c.a idem versantib nisi ut forma perfecta formę imperfectę diversę spei, sed forma perfecta pt in eodem subto stare simul cum imperfecta, qdo sunt diversę spei q.o ex sicut unum vinculum debile pt stare cum valido et idem nectere

P.r 4.o experientia. Conclus evidentes solent a nobis confirmari auctoritatib et ronib probabilib, qa verosimile n repugnat vero. In eodem aëre lumen solis et Candelę est idem currus trahit valide ab eo quo firmo et remisse ab eo quo claudo. Ro est qa dum illius veritatem immediate n possidet, sed indiget medio ad eam assequendam, nunq. per medium demonstrationis et perfectissime assequitur plene huiusmodi veritatem, sed minus perfecte et per anfractus argumentorum, quare qdcunq lumen adveniat alterius demonstrationis vel argumenti semper magis illuminatur c.a eadem veritatem scilis et magis eam possidet.

Dico 2do actum scię posse stare cum actu fidei divinę c.a idem. P.r Conclo p.o a fortiori ex oib allatis pro prima scle. Dixi a fortiori qa fides Divina et hat in se negationem evidentię seu obscuritatem n hat tam negationem certitudinis sed est certior q. scia q.o si incertitudo et inevidentia opinionis et fidei humanę n obstant. a fortiori sola inevidentia fidei Divinę n obstabit et.

P.r 2do qa sequeret p.o Phylum gentilem qui hat evidentiam qd Deus sit n posse sine miraculo converti ad Deum sequela p.r ad hoc ut Adultus p.o iustificetur et convertatur ad Deum requiritur ut eliciat actum fidei Divinę, quo

credat Deum esse, iuxta Apostolum. Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, sed stante opinione contraria non posset fide Divina credere, quod Deus sit nam supponitur habere scientiam de existentia Dei, quod est et maxime quia qui habet species evidentes et intensas de obiecto, quotiescunque fit mentio talis obiecti statim excitantur ille species et necessario causant evidentiam actualem de obiecto. Sequeretur 2do quod B. Virgo, quae habuit evidentiam principiorum misteriorum redemptionis non potuisset illa credere fide Divina.

Dico 3o. Scientia actualem non posse saltem naturaliter stare cum formidine actuali de eodem obiecto, consequenter nec cum opinione aut fide humana, habente adnexam actualem formidinem seu suspitionem. Probatur primo ex Aristotele primo Post. c. ultimo, ubi loquendo de opinione habente coniunctam formidinem positivam manifestum inquit quod neque opinari simul idem et scire contingit. Probatur 2do ratione ducta ex Aristotele quia per scientiam actualem tanta firmitate affirmat illius conclusionem obiectivam ut saltem implicite et virtualiter iudicet quod non possit aliter se habere. Per formidinem vero actualem et positivam iudicat saltem virtualiter et implicite quod possit res aliter se habere. Quae duo iudicia contradictoria non stant simul. Haec tamen ratio non probat quod illius nequeat habere simul opinionem et formidinem positivam de eodem obiecto quia per opinionem non fertur illius tanta firmitate in obiectum ut formaliter aut virtualiter iudicet quod res non possit habere se aliter.

Dico 4o. non implicare quod idem numero actus illius sit simul scientiae opinionis, et fidei Divinae. Cardinalis de Lugo tenet

Hoc fieri de lege ordinaria et de facto. Pr. scto qa pt
unus et idem actus tendere in idem obtu pt. diversa mo:
tiva formalia, quorum unumquodque sufficiens eet ad spe:
cificandum actum suae spei, qui eet aut solum opinativus
si medium sit probabile, aut solum scientificus si medium
sit necessarium aut solum fidei Divinae, si sit assensus
pt. auctoritatem Dei revelantis: et sic ex huiusmodi
actibus simul scientificis, et opinativis repetitis gigne:
retur habitus simul scientificus et opinativus. 2.o idem
actus scilis assentitur suo obto pt. motivum utriusque so:
mine. Sic eodem actu possum assentiri pt. motivum fidei
et scie. 3.o eidem sclusioni assentior unico actu pt. di:
versas rationes, audito n. doctore probante suam senten:
tiam mille rationibus tandem in fine horae convictus illis
assentior. Nec est credibile tunc elici simul tot assen:
sus, quot rones adductae sunt, sed unicum assensum. 4.o vo:
luntas unico actu pt eligere idem medium pt diversos
fines, ut v.g. statum religiosum pt. salutem aiae, ut se
eximat ab inimicitiis, ut potiatur quiete privata etc. 5.o
idem actus virtutis elicitus ex motivo v.g. caritatis obe
dientiae, et religionis ht 3. illas honestates, 6.o et idem
actus pt habere simul rone suae, fidei Divinae, et
Opinionis. Est praeterea paritas manifesta in causis
Physicis: Eadem entitas pendet a pluribus causis fina:
libus totalibus: et pt pendere a pluribus causis efficien:
tibus totalibus eadem visio terminatur ad plura diversissima
obta, idem fundamentum ht relationes diversas ad diver:
sos terminos. De facto aut n. est ro cur repugnent in eodem

actu diuersæ relationes ad diuersos Terminos, seu motiua
fortia, quæ int. se n. opponunt, nec hnt contrarietatem, qa
affirmant idem, aut negant idem.

Articulus Quartus

Soluunt obiectiones 3.ª præcedentem Articulum

Obes. p.º oculus n. mouet ad uidendum obtu à lumine stellarum
dum ad idem uidendum mouet a uehementi lumine solis q.º
nec illus pt moueri à medio tm probabili ad assentiendum
scti, qdo ad assentiendum eidem mouet a medio necessario
et euidenti. Rº negando consequentiam, disparitas est, quia
oculus ob suam imperfectionem et dependentiam in operan-
do ab organis obruitur maiori lumine ita ut saltem in ma-
xima distantia nequeat discernere minus lumen. Ast
illus est potia longe perfectior et inorganica nihilque
in se recipit ab obto à quo ita informet, ut impe-
diri possit ad illigendum idem obtu per aliud medium tm ine-
uidens.

Obes. 2do nullum agens pt naturaliter ullam formam inducere in
subtu, qd ante sit actuatum aliqua forma, quæ eminenter con-
tineat oem perfectionem alterius formæ, quæ deret induci, sed scia
est forma, quæ eminenter continet oem perfectionem opinionis,
et fidei humanæ, q.º nullum agens pt producere opini-
onem uel fidem humanam, qdo illus est iam actuatus scia. Ma-
pr. qa natura nihil agit frustra. Rº negando ma: alio-
quin ptsq. aliquis ex principijs Metaphysicis euidenter
et oio infallibiliter cognouit aliq. ueritatem n. posset tunc
ex principijs Physicis, quæ n. sunt adeo euidentia co-
gnoscere eamdem ueritatem, et Angelus n. posset cer

eamdem scire per cognitionem matutinam, seu per verbum increatum
et per cognitionem vespertinam, seu per speciem innatam cum tota perfec-
tio cognitionis vespertinae contineatur eminenter in matutina
Tr. S. Thom: prima parte quaest: 58 art: 7. concedit Angelis
utramque cognitionem de eodem obiecto. Ad probationem ma: concedo
illud axioma, quod non militat contra nos
Obiectio 3.o lumen in summo et tenebrae non possunt esse simul
in eodem aëre quia nec scientia et fides humana vel Divina
vel etiam opinio de eodem obiecto erunt simul in illum. consequentia
probatur quia in illum in quo est scientia alicuius obiecti est necessario
claritas et evidentia formalis et in illum in quo est opinio vel
fides humana sive Divina est formaliter obscuritas in ordine
ad idem obiectum materiale. Sed haec claritas et evidentia scientiae non
minus pugnat cum obscuritate opinionis vel fidei de
eodem obiecto respectu eiusdem illius, quam lumen summum
pugnet cum tenebris respectu eiusdem partis aëris quia ex
Resp: n.do consequentia. probationis n.o mi: Disparitas est quia cum
tenebrae tollant id totum, quod formaliter ponit lumen in summo
et comparentur tenebrae et lumen ad eumdem aërem eodem
modo sumptum immediate opponuntur contradictorie, et sic
nequeunt stare simul. At claritas, seu evidentia
formalis quae habetur per actum scientiae habetur ex motivo evidenti
et necessario, et obscuritas habetur vi diversi motivi atque
adeo non est idem eodem modo sumptum, Resp: 2do obscuritatem
fidei non comparari ad lumen scientiae sicut privationem ad formam
sed sicut imperfectum ad perfectum sive ut modicam lucem
ad magnam; licet enim fides dicatur obscura respectu evi-
dentiae, vere tamen est lux, ut insinuat S. Petrus Apostolus

Cui bene facitis attendentes tamq̃ lucernę lucenti in ca:
liginoso loco. Quare sicut lux modica n̄ pugnat cū ma:
gna, sic neque fides cū scia.

Obs: 4º: Fides divina talis ē natę ut n̄ modo sit obscura ex
proprio motivo formali, sed ēt requirat inevidentiam subiec:
tivam, scilt ut illius in quo ē fides Divina n̄ hat tunc p
actū ullū evidentiam obti credendi q.º fides Divina
n̄ stat cū scia. Ant: p.r ex Apostolo ad Hebreos ii:
Fides ē sperandarū substa rerū argumentū n̄ apparen:
tiū, idest assensus firmissimus n̄ apparentiū q.º qdo
obtū credendū apparet illui, seu ē evidens, p quē qd
actū appareat n̄ poterit illius p actū fidei Divinę ver:
sari c.º illud. Consequ.ª p.r qa nullus actus pt existere
nisi adsit conditio necessario requisita ex parte obti mtis
sed omnimoda n̄ apparentia, seu inevidentia ē cōdo ne:
cessario requisita ex parte obti mtis fidei Divinę
q.º ex N.º p.º cū Ariaga n.º Ant: Ad Apostolū dico sen:
sū verborū illorū ēē qd fides ē argumentū n̄ apparen:
tiū tū p ipsū actū fidei, tū p medium cui fides in:
nititur qd ē revelato Divina. Unde ad probationē Ant: n.º consequentiam ad huius probationē n.º mi: et consequentiam. Rs
2do cū Colin Apostolū iti ut excitaret Hebreos ad conse:
vandam patientiam in adversis spe futurę retributionis et:
si bona pmissa n̄dū apparerent dixisse: Est aut fides spe:
randarū substa rerū argumentū n̄ apparentiū; Non qd
fide Divina credantur ea tm quę aliunde n̄ apparent
vera: id n. ad propositū Pauli erat impertinens: Sed qa
maxima laus fidei Divinę ē in eo qd p ipsam credimus

quae aliunde nobis non apparent seu quorum non habet evidentia
Nº 3º cum Cardinali De Lugo Fides est de obiecto non viso quia licet
non repugnet cum scientia abstractiva repugnat tamen cum intui-
tione perfecta. Nº 4º cum eodem Fides est de rebus quae non sciuntur
quia misteria fidei communiter non sciuntur. Et aliquis doctus habet evi-
dentiam de uno vel altero articulo in particulari. Nº 5º
Fides est de obiecto non scito formaliter per ipsam fidem. Credere quod quia
videmus, non est fides. Et Sancti Patres reprehendunt
scientiam cui innitatur fides, seu in sensu formali quod tunc
non credimus fide Divina, illa obiecta quibus solum assen-
timur quia videmus, seu per evidentiam ipsorum. Nº 6º cum
eodem Verba illa argumentum non apparentium non conti-
nent definitionem fidei quasi exclusivam, ut sensus sit. Fi-
des est argumentum solum rerum non apparentium: sed habent sen-
sum ampliativum, idem fides est argumentum rerum et non appa-
rentium: sicut in verbis praecedentibus est sperandarum substantia
rerum non significatur quod fides se extendat solum ad obiecta quae
sperantur, hoc non falsum est.
Obiectio 5º Sequeretur quod actus ille simul scientificus et probabi-
lis esset formidolosus. Nº 1º sequelam esse non compossibile
cum formidine convenit solum illi actui qui est pure proba-
bilis, et opinativus at illi actui qui est simul opina-
tivus, et scientificus non competit nisi formido radicalis ille
non essentialiter excludit omnem formidinem, nam quis non exclu-
dat illam quatenus connectitur cum medio probabili ex quo habet
quod sit probabilis tamen excluditur quatenus connectitur cum medio
scientifico, quia licet in quantum a medio probabili non habere cer-
titudinem, non tamen ab illo traheret incertitudinem, sicut actus sup-

natis pendens à potia nati et ab habitu supnali n̄ ht supnalitate à potia. Non tn̄ ht ab illa, qd sit actus natis; quamuis talis eet si ab illa sola pcederet, sed ē actus purè supnatis. Neq dicas actū scientificū dicere negationē actus opinativi aut et fidei, adeoq n̄ posse illos realit. identificari. Nā distinguo actū: purè scientificus dicit talē negationē scedo n̄ purè scientificus n°: et ad summū actus scientificus ut sic pscindit ab hoc qd dicat talē negationē uel illā includat. Quamuis aut scederē actū scientificū, et actū opinativū eē membra dividentia rōne actus discursivi, ueri, natis: hoc tn̄ admitterē, quatenus importaret rō pscindens à purè scientifico et n̄ purè scientifico ac à purè opinativo et n̄ purè opinativo. Cęterū implicit. n°: illa eē membra adęquatè dividentia. Idē pportionalit. dicendū de actu, qui simul eet fidei et scie, hic n. actus eet evidens. Nā de rōne actus fidei, ut sic, n̄ ē obscuritas, sed solū, qd quantū ē ex motiuo fidei n̄ hat evidentia de obto: qd totū fieret in tali casu: evidentia n. heret rōne motiui scientifici. Tunc aut actus fidei ht obscuritatē qd ē solū actus fidei, qā tunc ex nullo capite pt here evidentiā. Non itaq idē actus eet clarus et obscurus certus et incertus, sed oīo evidens et certus. Et quamuis pmissę demonstrationis solū necessitent illū ad scte scientificā, tn̄ uoluntas pt liberè aplicare illū ad eliciendū actū fidei Diuinę ex motiuo fidei c°: idē obtū, et sic sequet actus fidei Diuinę simul et scie:

tificus.

Ex hactenus dictis de actib. suæ, opinionis, fidei hu-
manæ, et Divinæ invicem separatis constat quod dicendum sit
de habitib. eorum. Cum n. multo minor repugnantia sit
int. habitus quam int. actus; si actus opinionis, fidei hu-
manæ, et Divinæ stant simul cum actu suæ de eodem
obto in eodem illu: à fortiori habitus inclinantes ad
dictos actus poterunt stare simul. Quod aut mi-
nor sit repugnantia int. habitus, quam int. actus, p.r quia
habitus se hnt ut potiæ: potiæ aut minus pugnant
int. se quam actus nam potia u.g. ambulandi et potia
sedendi stant simul eodem tpore, et in eodem subto,
etiam si actus non possint esse simul

Disputatio Quarta

De Scia habituali

Quæstio Unica

De Unitate, Distinctione, et Subalter-
natione Scientiarum

Articulus Primus

Quid veniat Nomine habitus scientifici.

An Detur et in qua potentia resideat.

Vox habitus, si sumatur ut ht cum nois tres int. alias ht signi-
ficationes p.o significat vestem, quæ applicata corpori facit
et denominat vestitum. 2.o significat qualitatem aliquam bene
vel male disponentem subtum pdum esse seu natam eius, sic sa-
nitas, et ægritudo appellantur habitus corporis. 3.o significat
formam superadditam potiæ operativæ ex natura sua dif-
ficile mobilem ex ea, et ipse p.o ordinatam ad operationem

ad q. producendam dat facilitatem, et promptitudinem eidem potentiae in qua est, sic sunt scientiae et virtutes naturales.

Dico dari de facto habitum scientificum eumque residere in potentia illectiva. Concl. pr. Habitus scientificus est qualitas seu forma positiva supposita potentiae operativae ex natura sua difficile mobilis ab ea (idest non pendens in sui conservatione ab actuali influxu causae primae agentis sicut pendent v.g. actus cognitionis et volitionis, qui propterea dicuntur qualitates facile mobiles) per se pro ordinata ad eliciendum actum scientificum. Dando potentiae solum facilitatem ac promptitudinem cum sit habitus naturalis, qui per hoc distinguitur a supernaturali, quod advenit potentiae iam in actu pro completae, et ex se sufficienti ac potenti elicere actum naturalem solumque removens difficultatem quae potentia patiebatur prius producendo illum actum confert illi facilitatem ad producendum iterum eumdem specie actum. Proinde potest acquiri hic habitus viribus naturae; habitus autem supernaturalis potentia naturalis ex se improportionata et insufficiente ad producendum actum supernaturalem reddit proportionatam et simpliciter potentem producere illum: ideoque habitus supernaturalis v.g. fidei divinae non potest acquiri viribus naturae, sed a Deo infunditur. Sed huiusmodi qualitas naturalis datur et residet in potentia illectiva quo in eadem datur habitus scientificus: Mi: pr. nam experientia patet illum nostrum frequentatione actuum scientificorum acquirere de novo facilitatem ad similes actus repetendos, ad quos primo producendos sensit aliquam difficultatem: facilitas enim haec cum maneat in illum et transacto actu scientifico, et sit effectus realis positivus supponit aliquam formam

positiua de nouo residente in illu cuius siunctione et benefitio possit illus facilius idest minori aduertentia, et satu repetere illos actus g.o dat in illu qualitas, seu forma positiua ut s.o

Dices p.o facilitate q. experimur, posse refundi in meram ablationem impedimenti: et sic habitu à quo est dicta facilitas ee qd negatiuu. Contra p.o qa Stles in c. de qualitate numerat sepius scias int. qualitates g.o n est qd negatiuu. 2.o assignari n pt qdna sit impedimentu in cuius ablatione sistat habitus scientificus: n n est habitus erroris, qa in pueris hntis usum ronis et acquirentis habitu scie n pcedit habitus erroris. 3.o uel illud impedimentu est unu et idem respectu oiu sciaru: et sic illo semel ablato, qdo acquirit primus habitus auferet simul p ceteris oib habitib, et sic acquiri n pt una scia quin simul oes acquirant. Vel est tam multiplex et diuersu, q. multiplex est scia habitualis: et sic explicari n pt in quo sistat tanta diuersitas impedimentor

Dices 2do illus n est potia fortit. libera sed necessaria g.o n capax habitus sequ.a p.r p.o ut potia sit capax habitus dt ee indiferens ad operandu, sed potia necessaria n est talis g.o si illus est potia necessaria n est capax habitus. 2do Oculus n est capax habitus qa potia necessaria. Rx.o n.do consequa. Prime pbationis distinguo ma: potia capax habitus est indiferens ad operandu, idem pt bene ut male, facile et difficile operari 3.o est indiferens idem talis, ut positis oib pre-

quisitis ad agendum possit se liberè determinare quoad specificationem vel exercitium actus n.° ma: 2do mi: in 2do sensu et n.° universalit. in p.° Ad 2dam probationem n.° Oculum non esse capacem habitus, quia sit potentia necessaria: sed pt. cetera est hec ratio quod patet experientia ex actuum multiplicatione non reddi oculum habilem, et promptum ad operandum, et post visionem nihil retinere in se quod eum iuvet ad facilius operandum, experimur aut contrarium in illum ut s.°

Articulus secundus

An habitus scientiae distinguatur ab habitu principiorum et aliis

Habitus intellectuales alij inclinant ad disserendum in utramque contradictionis partem vel probabilit. ut Dialectica vel ornatè ut Rhetorica vel apparent. ut Sophistica et dnt facultates. Aliqui ad unam tm contradictionis partem et hi vel sine periculo falsi et dnt virtutes intellectuales (Virtus n. est aliquid perficiens natura sui subti. exp.° Phy: Tex: 17. 18. et 2do Ethi: c. 2.° et disponens illud ad operandum perfectè. Et sicut virtus moralis perficit voluntatem reddens hoiem simplicit. bonum et disponens eum ad honestè agendum et appetendum honesta: ita virtus intellectualis perficit illum reddens hoiem bonum 2dum quod cumque disponens ad benè intelligendum in ordine ad veritatem) vel cum periculo falsi ut sunt actus opinativi et fidei humanae et dnt non virtutes, quia licet non perficiant illum proprie non tamen vitiant illum, quod contingit solum per habitum erroris. Porro 6.° Ethicorum c. 3. virtutes intellectuales dividunt in illum sapientiam scientiam, prudentiam et artem: vel n. obta sunt necessaria et immediatè cognoscibilia, et dat habitus quidem illius vel necessaria quidem, sed cognoscibilia mediatè per discur-

sum, et tunc datur vel sapientia vel scientia ut infra. vel obiecta sunt contingentia et tunc vel sunt agibilia et talia per quae reddamur simpliciter boni vel mali et est prudentia vel sunt factibilia quae non reddant operantem simpliciter bonum vel malum et datur ars.

Quaeres 1.o quid sit illius N.o ex Arte est virtus disponens illum ad intelligenda eccidentia p.a principia. Est n. habitus acquisitus, et superadditus potentiae illectivae: ut patet experientia post actualem cognitionem primorum principiorum nos acquisivisse maiorem facilitatem ad similes cognitiones: Et dicantur nota lumine naturae quia comparative ad alias propositiones experimur minorem difficultatem in illis concedendis.

Quaeres 2.do quid sit sapientia, N.o si late accipiatur est quaelibet scientia per praestantissimas in eo genere causas, et distinguitur ab aliis scientiis solum ut inclusum ab includente. Praesse sumpta est Metaphysica, quae versatur c.a difficilima cognitu, universalissimas causas et causa causarum.

Quaeres 3.o quid sit scientia N.o est habitus disponens illum ad cognitionem discursivam, eccidentem et speculativam non tamen per altissimas causas. Artes n. non intelligit hic omne scientiam, sed perfectam et speculativam.

Quaeres 4.o quid sit prudentia. N.o est habitum vera cum ratione activum c.a ea, quae bona et mala homini sunt. Dicitur habitus loco generis, utique inclinans ad actus infallibiliter veros, quippe qui deducuntur ex primis principiis practicis, ut bonum est amandum, malum est fugiendum, ad quae pr=

cipia practica dat quidam peculiaris habitus dictus sin:
terisis, ita se habens ad regulandos actus prudē, sicut
se ht habitus primorum principiorum speculativorum in ordine
ad demonstrationem. Dr activus, eo qd dirigat ad actio:
nem. Actio aut illa est, que ipsa operatione consumat
nihil aliud efficiendo, uciusmodi sunt actus rationi vi:
tales ut intellectiones et volitiones que sunt mere actio:
nes, in quo actio distinguitur ab effectione: effectio
n. pt. ipsum efficere, seu pt. ipsam facturam ht aliqd
aliud, ut in domifactoria pt. domifactionem est et
domus. Quare Arles dicit. Effectionis finis diversum
qd ab ea est: Actionis vo. n. semper; ipsa n. bona actio
finis est. Dr vera cum rone, qa cum sit virtus intellectualis dr
verum dicere affirmando aut negando. Utigit aut qd
ro sit recta, idem qd actiones n. fiant casu, sed procedant
ex iuditio integro et sano. Dicit ca ea, que bona et
mala ho: sunt, qa illi tm actus procedunt ab habitu pru:
dentie, qui sunt regulativi operonum, pr quas simplicit
dicimur boni: alique n. sunt actiones, pr quas deno:
minamur boni vel mali cum addito ut saltatio actio est,
neqz n. eius finis pprius est alius pt. ipsam saltationem:
at hac bene facta n. denominamur simplicit. boni sed
boni saltatores. Alie sunt operones, pr quas boni simplicit.
dmur ut sunt oes actus virtutum moralium. quare pruden:
tia dirigit voluntatem ad imperandum hic, et nunc talem
actum. Munus g. prudē in gere est dirigere alias virtu:
tes morales ca media accomodata ad eas fines obti:
nendos.

Quæres 5.º qd sit Ars. Dico cum Arte s.ª Artem ee habitum cum
uera rone effectiuum. In hoc aut ars distinguitur a pru:
dentia, qd prudentia sit pncipium agendi, ars u.º faci:
endi: factibile u.º e id c.º qd uersatur factio qs. S. Thomas
p.ª 2dæ quæs: 57. arti: 4 Ait uersari c.ª externam mata:
quemadmodum actio e opero immanens et 2do de genone
alium c. p.º ait Artes qd ars e pncipium formaque eius
qd efficitur sed in alio: motus aut natæ in ipso e. Et qui:
dem si mens Artis eo. lib: 6 Ethicorum attendatur: Ars e illa
quæ relinquit aliqd opus post se, ut patet exemplo,
qd dat de edificatoria. c. aut 33 lib: p.i magorum mora:
lium explicat factibilia ee, quorum pt.ª facturam suppe
alius finis et exemplificat in domi factoria; Actibilia
u.º quorum pt.ª actione nullus e alius finis et dat exem:
plum in litarizatione quæ pt.ª modulatione ipsam n
ht alium finem. Sed minus pprie et rigorose accipitur non Ar:
tis prout sit sprehendit solos habitus practicos, seu opera:
tiuos, siue deinde inclinent ad operone externam seu
transeunte relinquente opus post se, aut n relinquente,
siue inclinent ad operone internam idem adequate imma:
nente in operante cuiusmodi e habitus dirigens operes
illius aut appetitus. et in hoc sensu uidetur Artes sumere
non artis p.º Met: c. p.º dicens. Per experientiam Artem effi:
ci hominum. 1.º adhuc minus pprie et latissime, quate:
nus significat habitum oem inclinantem ad quæcunque opere
Artificiosam idem quæ nec casu, nec a natura sola fiat:
siue deinde habitus ille sit practicus siue specula:
tiuus, actiuus, siue effectiuus, in quo sensu includit

et aliquas scias et dividit in artes liberales hoie inge:
nuo et libero dignas et in mecanicas seu serviles in quib
corpus famulatur aio regulas operis prescribenti: in illis
vo ipse aius et regulas agendi sibi prescribit et eas exe:
quit et sunt Grammatica, Rhetorica, Dialectica, Arit:
methica, Musica, Geometria, Astrologia, hoc versu
stente

Lingua, Tropus, Ratio, Numerus, Tonus, Angulus, Astra
Totidem mecanice: Agricultura, Venatio, Militia, Navi:
gatio, Medicatio, Lanifitium, et Ars Fabrilis, ut in hoc
versu

Rus, Nemus, Arma, Rates, Vulnera, Lana, Faber
Int. primas recensent Geometria et Astrologia, qui sunt
habitus speculativi et Artes p. Met. c. p. ait. Circa
Egyptum Artes Matematice sunt institute: Noie aut
Artis eas appellat, quia studio et industria inven:
te sunt.

Ex dictis g. patet quomodo habitus scie a ceteris oib habitib
differat. Ab opinione et fide humana, qa hi habitus n in:
clinant ad actus semper veros. Scia aut semper vera est.
Ab Arte et prudentia differt rone obti obtu n illarum
aliqd cuius principium est in Artifice et in prudente, seu
aliqd operabile: Obtu vo scie quid simplicit. neces:
sarium n potens alit, et alit. fieri. An aut scia practica
sit pprie scia dicet infra: adhuc tn scia practica dis:
tinguit ab arte qd Ars precipit solum talit v.g. facien:
da ee domum, scia vo practica dicit talit. ee faciendam
assignando cas cur talit dat fieri. Scia aut Moralis

Et sit practica, et considerat ea, quae sunt bona vel mala hoi. differt a prudentia per hoc, quod prudentia versatur circa illa in singulari, prout affecta circumstantijs hic et nunc: Scientia vero moralis considerat in universali praescindendo ab eo quod expediat hic et nunc. Ab habitu principiorum seu intellectu, differt scientia tum ratione modi tendendi, quod scilicet ille immediate assentiatur obiecto, haec autem mediate, tum ratione obiecti, obiectum enim intellectus est veritas per se evidens et immediata non habens causam, obiectum scientiae est veritas mediata cuius causa essendi est et causa cognoscendi, et Sapientia demum differt per hoc, quod Sapientia cognoscit per causas universalissimas scientia per principia particularia: Sapientia circa res omnes scientia circa peculiare genus obiectorum, denique differunt ut quod perfectissimum et quod minus perfectum.

Articulus Tertius

Utrum Una sit Scientia totalis tantum

An Plures

Non quaero utrum omnes habitus scientifici conveniant in aliqua ratione communi significata per unum nomen: conveniunt enim in ratione scientiae habitualis, quae consistit in eo, ut sit qualitas inclinans ad conclusionem discursivam evidentem. Sed quaero an omnes habitus scientifici partiales inclinantes ad demonstrativas conclusiones Physicas simul cum ijs qui inclinant ad Metaphysicas, sive alterius scientiae efficiant unicam scientiam totalem, ita ut solius commoditatis gratia illorum habituum aggregatum distinguatur in plures scientias

Dico plures esse scientias totales et non unicam tantum. Conclusio probatur ex Aristotele primo post: Tex: 43, ubi de unitate

scie totalis docet quenam scia sit una, et eadem, et que
plures, affertque signa cognoscendi eam diversitatem et
pluralitatem et 6 Meta. Tex: 2do ex diverso modo de:
finiendi et procedendi distinguit scia speculativa in Phy:
sicam, Matematicam et Metaphysicam q.o p ipsum n unica
tm scia totalis dat, sic n assignasset sola Metaphy:
sica que ab eo dr universalissima et splectitur Ens p
ut Cont, et Species Sperum eius. Pr: 2do Ad hoc ut
plures scie partiales integrent unam totalem requiritur
ut p.a principia eam habeant qdam affinitatem et cogna:
tionem, et sic conveniant in modo demonstrandi. sed n oes
scie que de facto dantur hnt huiusmodi convenientiam
nam ex Arte Physica u.g. definit semp involven:
do mata sensibilem, non ita Metaphysica vel Ma:
tematica q.o n integrant unam scia totalem q.o sunt
plures totales. Confirmatur qa n datur unica tm virtus
moralis oes virtutes morales splectens tamq. partes q.o
nec unica tm scia includens oes. Neq dicas oes scias
respicere suum obtu quatenus scibile. Nec n. convenien:
tia lt faciat ut possit ab ijs abstrahi ro generica scie
n sufficit tn ut integrent unicam scia totalem, nam Artes
et Phylosophi cum maximo fundamento ad hoc ut
plures habitus partiales scientifici integrent scia
totalem volunt similitudinem in modo definiendi et
affinitatem in pis principijs proprijs in que resolvunt suas
scies. Confirmatur a simili nam lt oes Respublice conve:
niant in hoc qd respiciunt bonum coe et virtutes oes
morales honestatem moralem: tn qa Resp: in le:

gitur, et modo gubernandi differunt int. se non unica
uere et proprie dat Resp: et quia non omnes uirtutes morales
eodem modo respiciunt honestatem moralem, ideo plures
assignantur uirtutes morales. denique etiam si omnes sensus ex:
terni respiciant obiectum ut sensibile, quia tamen praeterea sin:
guli respiciunt illud tali modo oculus ut sensibile
per lumen et merito sunt plures potentiae sensitiuae externae
totales.

Obiectiones p.o Sicut una Grammatica considerat omnes uoces, ita
est unius scientiae speculari ens, et omnes species spetierum en:
tis, ita Aristoteles 4 Meta. Tex: 2do q.o ex Aristotele datur una
scientia totalis speculatiua quae considerat omnia entia
q.o praeter illam non dantur aliae scientiae speculatiuae, siue si dantur
sunt partes eius, 2da consequentia p.r nam essent superflua
cum per illam unicam scientiam habeatur tota cognoscibilitas rerum
Confirmatur quia ii Meta: summa 2da c. 2do dicit Phy:
sicam et Matematicam esse partes sapientiae idem Meta:
physicae. Ad 1.o negando 2dam consequentiam, sicut non ualet
datur sensus interior communis, qui cum sit unicus uersatur circa omnia
sensibilia q.o praeter ipsum non dantur alij sensus, aut non sunt
potentiae sensitiuae totales. Ad probationem consequentiae n.o assum:
ptum, Metaphysica n. non considerat omnia entia per quaecumque
principia, sed sub determinata scibilitate. Ad confirmatio:
nem Ad 1.o Aristotele solum uelle Physicam et Matematicam
esse in lata significatione partes Metaphisicae, tum
quia haec scientia considerat omnia entia, non ita illae, tum quia Me:
taphysica utpote scientia uniuersalis probat per deductionem
ad impossibile prima principia aliarum scientiarum

Obs. 2do. Oes scie speculative dnt abstle pars Phylo:
sophie q. Phylosophia e una scia totalis, et quecunque
scia assignetur in particulari erit partialis. Xo apud Arte
non Phylosophie sumi variis modis. Porro qdo dicit oes
scias ee partes phylosophie sumit Phylosophiam pro
e aggregatum oium sciarum speculativarum: cum quo sta, qd
in eo aggregato sint plures scie totales.
Collige principia, que dant unitatem scie totali ee inde:
monstrabilia à priori et per se independentia à princi:
piis alterius scie, sed ex se evidentia absque eo
qd aliunde mutuentur evidentiam. Non tn requiri,
ut sint indemonstrabilia et per deductionem ad impossi:
bile, et independentia per accidens ab aliis principiis

Articulus Quartus

De Scia Speculativa et Practica

Cogno practica e, que ex se immediate ordinatur ad praxim:
Speculativa, que sistit in sola contemplatione ve:
ritatis; colligitur hec descriptio ex Arte 3. de aia Tex: 29.
et 2. Met: Tex: 3. ubi dicit. Speculative finis veritas:
practice aut opus. et patet ex etimologia nois.
Et quoniam cogni tam speculative q practice coe e
cognere suum obtum; et si sit scientifica, cognere de:
monstrative: differunt rone finis intrinseci, qui in
speculativa e sola veritas seu contemplatio sui obti
q alio n ordinat. unde dr gra sui et supponere obtum.
In practica vo e opus noie operis intelligendo id oe, ad qd
ultimo terminatur intentio scie. Et sit opero regulata
n relinquens opus post se. atque adeo cogno fortit prac:

tica versatur semper c.a rem operabilem, et modo operabili: ut vel dictet rem esse faciendam, vel dirigat quoad modum proxime tamen, et immediate: nam si dirigat solum remote ac radicaliter, seu sit talis, ut ex ea solum deduci possit alia cognitio quae sit immediata regula actionis, illa prima est speculativa. Hinc habitus erit speculativus, qui inclinat ad cognitiones speculativas: practicus qui ad practicas: quod si ad solas practicas erit adaequate practicus: si plerumque ad has, aliquando et ad illas, erit simpliciter practicus, et speculativus secundum quid, et ex.o

Praxis u.o unde actus nostri denominantur practici si sumatur non possissime, prout significat operationem elicitam aut imperatam a voluntate libera, ut capax est honestatis sive malitiae moralis, et ut regulabilis est per regulas prudentiae, sed sumatur proprie significat quamcumque operationem humanam sive haec eliciatur a voluntate, sive a potentia executiva sive ab illa. Sumpta tamen quatenus dirigibilis per humanam rationem ex praeconcepto fine. Propterea sicut in operationibus aliarum potentiarum ad hoc ut dicantur proprie praxes sufficit subesse regulis de modo operandi et hoc vel illo modo fieri a nobis iuxta finem intentum: sufficiet et ut operationes illius dicantur proprie praxes. Nam dicere alias operationes esse proprie praxes, quae procedunt a potentijs distinctis ab illa est petere principium.

Ob.es Arist. 3. de anima Tex: 49 dicentem illius extensione fit practicus q.o ut fiat practicus necesse est ut se extendat ad operationes diversae potentiae q.o operationes illius non sunt praxes. Rx.o p.o illum locum non reperiri apud Arist. Rx.o

2do dici illud extendi et in ordine ad suos actus, quod ex cognitione speculativa natura et proprietatum syllogismi procedit ad prescribendum modum quo u.g. huiusmodi opera fieri debeat

Dico igitur scientia dividi in speculativam et practicam, ita Aristoteles ii Metaphy: Summa 3a c. pro 6o Metaph: Tex: pro, 1o et 2do Magnorum moralium c. 1o Pr. Nam obiectum scientiae vel est aliquid operabile, et cognoscitur ut operabile: et est practica. vel non est aut certe non cognoscitur prout operabile et est speculativa. Haec ex genere suo est nobilior quam practica utpote expectibilis pro se, et non pendens a practica, et prius versari immediate vel circa Deum.

Dico 2do scientia practica esse proprie scientia Pr. quia scire proprie est cognoscere rem per causam. Sed datur et cognosci potest causa cur res facienda sit talis. Et hoc est proprie scire et est cognitio practica. Neque necesse est ut causa sit simpliciter necessaria sed sufficit si ex suppositione faciendi rem.

Quando Aristoteles assignat aliquam conditionem scientiae quae non competit practicae loquitur de scientia non simpliciter sed tantum speculativa. De facto 2do Metaph: Tex 3. si opponit speculativae practicam ratione finis: utique admittit practicam inter scientias proprie dictas. Haec omnia supponunt subiectum practicarum non habere suam esse ac proprietates: 3a quod dicendum est de speculativis et hoc subiectum esse operationem aut opus in quod sunt introducendae proprietates et conditiones requisitae ad finem intentum. Et ratione solum in practicis esse praecognitionem finis et boni quod per se vel in ipsa operatione reperitur, vel ex ipsa debet intendi ut est commoditas

habitandi in ædificatoria

Articulus Quintus

An Distinctio Scientiarum sumatur
Ab Obiectis, et quomodo obiectum sit assi:
gnandum Scientijs totalibus.

Supposito quod obiectum materiale sit, velut materia, indifferens, et indeterminatum: obiectum formale est proprium alicuius potentiæ determinat obiectum materiale distinguitque ab omni alio obiecto. Et quod cognitiones saltem eiusdem ordinis distinguantur, et in diversa specie constituantur per ordinem ad diversa obiecta, qui ordo est intrinsecus cognitioni. et hæc solum extrinsece specificatur ab obiecto: ab obiecto inquam formali, quia cum idem obiectum materiale versari possit longe diversa cognitio.

Notandum est hoc obiectum formale non esse spectandum ut res quædam est, nec an sit diversum in ratione rei, sed ut obiectum est: plus enim differunt in ratione rei sol et aurum, quam odor et sapor: tamen plus conveniunt in ratione obiecti sensibilis seu rationis formalis sub qua res illa attingitur. Iam certum est actus eiusdem ordinis v. g. cognitiones humanas inter se comparatas, intellectivas inter se, Angelicas inter se etiam invicem distingui per ordinem ad diversa obiecta formalia. Cum enim tamquam relativi dant summere distinctionem aut à fundamento aut à termino: et à fundamento non possint siquidem sunt eiusdem ordinis seu ab eodem principio elliciti. sumunt a termino, seu obiecto non materiali et communi sed à formali

Notandum 2do quod si actus sint diversi ordinis non distinguuntur inter se per ordinem ad diversum obiectum formale sed jam proveniunt

ex diuersis principijs, aut diuerso modo tendendi in idem obtu forte, qa eamdem rone forte obiectiua pt attingere illectio diuina, Angelica, et humana, uisio, et apetitio ex qui tn actus int. se sunt diuersi non nisi quia principium aut modus tendendi e diuersus

Qdo actus cognoscendi uel appetendi specificantur, et distinguntur ab obtis: tunc ro fortis eorum specificatiua, et distinctiua dt cogni uel appeti ut qd. Hinc S. Met: Tex. 20 dr p termino forti illius n ee assignandam illigibilitatem nec uisus uisibilitatem, sed illud qd illigit aut uidetur ut qd, cum n. actus distingui dat ab obto forti oportet ut obtu sit obtu forte, seu obijciatur actu in rone obti: obijci aut fortit. cogni siue appetitui e cognosci uel appeti ut qd: alioquin n eet obijci fortit. sed ad sumum malit. qa e connexum cum obto mali: sequitur ut neque illigibilitas actus illectiui nec appetibilitas appetitionis nec uisibilitas uisus sint obta eorum distinctiua sed sint proprietates consequentes ad tales rones, et conditiones, sine quibus ille potie n exirent in actum.

Non sic dicendum qdo actus distinguntur aliunde nam cum ro unde sumitur tunc distinctio actuum sit aut diuersa potia, et principium aut diuersus modus qui est in ipso actu: neutrum hoc cognoscitur aut appetitur ut qd, a dictis actibus qdo feruntur in suum obtu.

Distinctio igitur hinc totalium solet sumi ab obtis, quare ro fortis proprie scibilitatis in ordine ad qs scie distinguntur erit aliqd scibile ut qd, et ob actuali scia cognitum ut

ꝺ. & quonia ſcia totalis ꝺ aggregatꝰ ex plurib⁹ ptib⁹ partialib⁹ int⁹ ſe ſuenientib⁹ in vone ſui. eſt ſequens. ſcia totale ſui totalis ꝺ unitate ꝰ ſimplicitatis ꝺ aggregationis eſſentie, que unitas ꝺ ſpecifica ꝺ ge: nica: ſcia totale eſſe unius gen⁹ ꝺ tractare ꝺ ſubo totali, qꝺ ſit aggregatꝰ ex plurib⁹ ſubis ſubalternis ſcientiis.

Sicut u⁹ in quamis ſcia ꝛideranꝺ ꝛ⁹ obia: ſubm qꝺ ſit ſubm ꝺ quo: predicatꝰ qꝺ ſit obm ſcie qꝺ eſt modꝰ: unꝺ qꝺ ſit vo ſcitis ſubjecta: ſic in ſcijs totalib⁹ ſubm totale ꝺ quo in vone obm modo explicatꝰ: obia ſcie ꝺ paſſiones & proprietates ꝛideranꝺ ꝺ ſubo: vo ſcitis ſubjecta principia p⁹ & indemonſtrabilia ſpectat: ſcia ad ſubm illud ut ꝺ in tali gne entis ſiue ſub tali vone ſciti. Sine illud ꝺ obm adequatꝰ ſcie totalis ad qꝺ oia, que tractant in illa ſcia reducunt uel ut principia, uel ut ꝑ ſe ut ꝑprietates &c.

Ex quib⁹ nr̄ ꝓpoſito diſtinguim⁹ inter ſcias totalium & unitate & conſcientia principior & concluſionum, que debent in illa ſcia, ad demonſtrandas paſſiones ſui ſubi: principia ſing⁹ ꝓbantur, que dr̄ & ſue cognoſcendi, & in que ſando ꝰ reſolutionis ſcias ſcitie, ex hoc patet ſumenda ſunt unitas & diſtinctio phyſice, Mathematice, & Metaphyſice

Quapropt⁹ diuerſitas ſcian ꝰ ſufficient⁹ ſumit⁹ à ꝛ⁹ diuerſitate abſtractionis à mata. Triplex aſſignat mata, ſignata & ſingulare: ſenſibilis & mata rei ſenſibilis ꝛideratꝰ in cōi: Intelligibilis, & ꝙntitas, ſiue ſtinua, ſiue

discreta considerata sine ordine ad corpus, sed quae est radix
aequalitatis proportionis etc. Correspondet abstractio triplex:
a materia signata, non a sensibili, seu quae nec re nec ratione
abstrahit a materia sensibili sed solum ab individuis: et haec
dicitur constituere obiectum Physicae. A signata et sensibili non
ab intelligibili seu quae abstrahit a materia non quidem re sed
ratione, et haec dicitur constituere obiectum Mathematicae. Ab intelli:
gibili etiam seu quae abstrahit a materia re et ratione
et haec dicitur constituere obiectum Metaphysicae. Iam plu:
res scientiae totales habent eamdem abstractionem a materia, si:
cut scientiae factivae abstrahunt per se a materia signata
non tamen a sensibili et ita sunt in eodem gradu abstrac:
tionis cum Physica. Etiam Logica abstrahit sicut Me:
taphysica: et Logica, et Physica eodem modo circa ope:
rationes animae. Scientia opinio et fides possunt esse eo:
dem gradu abstractionis circa eamdem scientiam etc.

Articulus Sextus

De Subalternatione Scientiarum.

Scientia subalternari seu subiici et subordinari alteri scientiae certum est. 3tus
modis praeaccidere. Ratione finis: cum finis unius ordinatur ad finem al:
terius, ut Logica Philosophiae. Ratione subiecti: cum subiectum unius contra:
hitur ab alia per differentiam, vel essentialem, ut pars Philosophiae agens
de corpore caelesti subordinatur agenti de corpore naturali in genere,
vel accidentalem, ut musica subordinatur Arithmeticae, cuius
subiecto addit sonoritatem. Ratione principiorum: quia principia unius
pr. per principia alterius: sive probatio sit ostensiva et a prio:
ri: sive indirecta et ad hominem, quo pacto scientiae omnes subordi:
nantur Metaphysicae, cuius est contra pertinaces per deductionem

ad impossibile probare p.a principia aliarum scientiarum. Sic
scientia potest subalternari alteri proprie perfecte ac simpliciter
et improprie imperfecte 2do quod.
Scientia igitur perfecte ac simpliciter subalternatur alteri, si
non modo sit de obiecto in ratione scibilis aliquo modo eodem
cum obiecto illius (nam si essent obiecta omnino disparata non conveniunt
ad invicem) sed etiam diverso in eadem ratione scibilis ali-
quo modo ab obiecto subalternantis: quia debet contrahere
illud per aliquam differentiam et quia debet partim convenire, partim
differre inter se et convenientia diversitasque scientiarum
est ab obiecto in ratione scibilis.
Praeterea requiritur ut principia complexa subalter-
nae sint ut plurimum conclusiones probatae a priori per principia
subalternantis. Quia perfecta subalternatio impor-
tat dependentiam subalternae ut talis a subalternan-
te, ita ut ob evidentiam et certitudinem quae mutuatur
ab ea dicatur illi subordinata proprie ac per se, quod non
potest habere alio modo quam dictum est.
Collige 1.o scientiam subalternam non esse totalem, omnino distinc-
tam a subalternante.
Collige 2do scientiam sumentem sua principia partim ab
una parte ab altera scientia, si aliquo modo contrahat
subiectum utriusque, subalternari utrique.
Collige 3.o Logicam non subalternari simpliciter ulli scientiae,
cum a nullis accipiat sua principia ostensive probata

Disputatio Quinta
De Natura Logicae

Quæstio Prima
An sit Logica, A quo, et
Quotuplex
Articulus Primus
De Nominibus Logicæ et An Det.

Logica à Græca voce Logos, quæ est tota circa dirigendas operationes rationis. dr et disciplina rationalis. Arist. Teste Laertio in eius vita librum in quo eam tradidit appellavit Organum. cum hæc sit cōe instrumentum scientiarum. Non Logicæ substantivæ sumptum et ad totam eam disciplinam quæ docet modum recte definiendi dividendi enuntiandi argumentandi demonstrative ac probabiliter signandam adhibitum à Peripateticis et Marco Tulio lib: de Fato non reperitur apud Arist., Penes quem Logicum et Topicum, seu probabile sonant idem. Verum quidem est Arist. p.o Rhetoricorum c. p.o appellasse Dialecticam sicut Arist. bene disputandi seu à notis ad ignota progrediendi: quo nomine tamen plerumque significat Topicam, seu facultatem disserentem de singularibus et probabilibus.

Non est hic sermo de Logica nati quæ est natalis vis et facultas illius nri seu lumen quoddam hominibus inditum à nata quo possumus naturaliter definire dividere inferre unum ex alio et tamen periculo erroris. Sed loquimur de Logica artificiali quæ est habitus illius acquisitus, quo docemur eadem præstare sine errore, ut probatur ab experientia, et Arist. 1.o cum de rebus quæ bene ac male fieri possunt, dat dari ars sive habitus, qui

collectus ex multis observationibus doceat modum operandi

Articulus Secundus

De Inventione et Inventoribus Logicae

Logicae inventio fuit qualis omnium artium quae omnes sunt fundamentum in natura: et ut loquamur de illis, quae non transeunt in externam materiam sed in actione sola consistunt, patet nullam esse artem, quae non regulet actiones naturales, sic saltatoria perficit potentiam locomotivam naturalem dando motui corporis quemdam numerum et elegantiam. Sic musica regulat naturalem vocem et sic est logica artificialis perficit naturalem facultatem definiendi, dividendi, syllogizandi. Atqui est omnes artes traxisse suam originem ex reflexione quam homines naturali rationis lumine utentes fecerunt supra actiones naturales tam ab ipsis quam ab aliis factas ut dicitur primo Metaphys: c. primo Per experientiam artem et scientiam hominibus effici

Logica quoque artificialis longo usu et experientiam inventa est a potentia intellectiva. Prima pars probatur ex Arte secunda ad experientiam autem diuturnus usus requiritur cum ex Arte ibidem, Multae eiusdem rei memoriae unius experientiae cum efficiant. Secunda pars probatur Inter potentias hominis solus illius est potentia cognoscitiva universalis quoque solus cognoscit conditiones omnium operationum et potest observare modum, quem et aliae potentiae servant dum operantur et quem servat ipse dum intelligit, et observare ordinem quem tenet quando bene, et quando male ut quod deducit unum ex alio (est non potentia reflexiva praesertim sumpta idem cognoscitiva suarum operationum) et utriusque modi operandi cum investigare, ut solum rectum syllogizandi modum

sequatur.

Hec inuenta fuit a Phylos. Pr. Logica est collectio euiden:
tium regularum quibus dirigitur illius ad bene intelligendum, sed hec
sunt inuentae a Phylos, quia sunt inuentae uarijs obser:
uationibus et reflexionibus ut s.e sed tale opus est solum Phy:
losophorum. Et quoniam Artes omnes Logicae partes redegit ad
Methodum, et multo exactius explicuit, ideo praecipuus
Logicae auctor dici potest.

Obiectio p.o uel Phylos qui inuenit regulas recte syllandi
u. g. Cas inuenit recte syllando uel non. Non probatur quia
cum ex una parte tales regulae tunc sint cognitae eui:
dent. ab illo et ex alia parte non sint per se notae conse:
quent innotuerunt ipsi per euidentem discursum sed omnis
discursus euidens est syllus rectus q.o et. Non primum
quia sequeretur eum Phylos fuisse Logicum ante habitum
Logicae R.o concedendo pa parte et fuisse Logicum ante ha:
bitum Logicae non simpliciter sed probatur quod

Obiectio p.o nullus effectus est uera sua uera efficientis, sed Phy:
losophia est effectus Logicae q.o est effectus Logicae q.o et R.o Phy:
losophia perfecta est effectus Logicae concedo imperfecta non
uniuersaliter.

Articulus Tertius

Quotuplex sit Logica

Praeter diuisionem Logicae in Artem ueterem, nempe inuentam ab
alijs ante Artem, qualis est diuisio praedicamentorum et qualis
est doctrina de diuisione et et in Artem nouam nempe ab
Arte inuentam aut perfectam quales sunt libri Analitici et
Celebris est diuisio in docentem et utentem. Docens seu auctor

et abstracta à rebus, pro ut talis non utitur regulis nec exequitur illas et est habitus inclinans illum ad tradendas regulas bene disserendi et easdem evident. probandas. Utens seu concreta cum rebus ab aliquibus vocatur ipsa docens, quatenus per suas regulas directive concurrit ad operationes aliarum scientiarum, et pluribus intelligitur quicunque habitus qui in propria materia inclinat ad deducendum in usum regulas Logicae.

Dico Logica 2do eam partem, 2do quae tradit et probat regulas demonstrandi et non esse habitum essentialiter distinctum ab eo qui easdem regulas adhibet in materia Logica et sub diversa ratione posse dici Logica docentem et utentem. Pr. quia probatio regularum demonstrandi facta per demonstrationem est insemet usus regularum demonstrandi in materia Logica: nam quaelibet Ars, quae more Phylosophico procedit, idem demonstrative in dandis regulis probat eas evident. seu per demonstrationem.

Dico 2do eadem partem Logicae docentis, quae dat praecepta v.g. demonstrandi esse habitum specie diversum ab eo habitu qui applicat illa obiectis alterius scientiae: hunc tamen habitum posse denominari Logica utentem: pr. habitus qui deducit in usum praecepta demonstrandi in materia non Logica est aut scientia Physica aut alia scientia nam est ipse qui dependent. ab iis praeceptis demonstrat aliquid in materia Physica aut alia habitus autem qui demonstrat in materia Physica est scientia Physica quod est.

Notandum p.o Demonstrationem factam in materia Logica produci et elicitive et directive à Logica: Demonstrationes vero in aliena materia sicut et syllogismos probabiles produci tamen direc-

siue à Logica docente, elicitiue u.º ab alijs habitib. qui dnt Logica utens.

Notandum 2do Logica utentem preceptis demonstrandi et n. ee unica scia sed aggregatum sciarum quarum singulae sunt partialit. Logica utens. Logica u.º utentem preceptis probabilit. disserendi n. ee scia sed habitum siue potius aggregatum habituum opinatiuorum.

Notandum 3.º Logica docentem ee uel habitualem uel actualem. Hec e cogno euidens preceptorum c.º modum bene disserendi et talis Logica tandiu durat quidiu perseuerat illa cogno. Habitualis e illa facilitas et promptitudo q. ex frequentatis actib. Logicis acquirit intellectus ad alios similes actus eliciendos et operandum cum rectitudine Logica remanetque in intellectu et quando Logicus dormit

Quaestio Secunda

Quid sit Logica

Articulus Primus.

An Logica sit Qualitas Et

Habitus Intellectualis, semper inclinans ad

Verum.

Dico e qualitatem et habitum intellectualem semper inclinantem immediate ad verum, consequenter n. ee facultatem. P.º Pars p.r ex defone qualitatis in cap: de quali. Qualitas e accidens denominans subtum quale sed Logica e accidens idem ens inherens alteri et denominat subtum in quo est Logicum sicut calor calidum q.º e qualitas. 1.º Pars p.r illa qualitas e habitus qui probet facilitatem ad operandum, Logica probet facilitatem ad recte intelligendum

Tertia pars probatur: Omnis habitus existit in potentia cui praebet immediate facilitatem, sed Logica praebet facilitatem illius: Et habitus qui existit in illa dicitur illicitalis. Quarta pars probatur: Habitus Logicae fuit immediate acquisitus per actus veros idest per evidentem cognitionem regularem bene intelligendi. Omnis autem habitus immediate inclinat solum ad actus similes illis per quos fuit ipse productus. Probatur 2do Logica non est habitus opinativus, non fidei humanae multo minus est erroneus quo semper inclinabit ad verum. Confirmatur nam alioquin non posset reddere certos, et infallibiles discursus aliarum scientiarum quoad formam.

Colligo Logica non esse proprie facultatem, quia non disserit ex probabilibus de quovis obiecto in utramque partem contradictionis. Si tamen late sumatur facultas per quovis habitu intellectivo posset admitti Logica esse facultatem sicut dicimus doctores aliquos proferri facultatem Philosophicam Theologicam etc.

Articulus Secundus

Utrum Logica sit Ars

Ex 5e habitibus inclinantibus semper ad verum constat Logica non esse illum quia licet habeat aliqua principia ut dictum de omni, dictum de nullo etc. tamen procedit modo discursivo, non esse sapientiam quia non est praestantissima et Lib. 7o de Rep: doctrinarum omnium Apicem ac finem esse Dialecticam dicat, nomine Dialecticae intelligit Aristoteles Metaphysicam et quis S. Augustinus lib: 3. 2a Academicos disciplinarum disciplinam et Cic: de claris Orator: artium maximam et hominum lucem appellet hoc solum intelligendum de praestantia quae spectat ad ordinem doctrinae quippe quae tradit modum sciendi. Non esse prudentiam, quia non regulat actiones voluntatis, sed solum dirigit

illud ad eas actiones, quae non reddunt hominem simpliciter bonum sed bonum cum addito, pt. n. quis esse bonus, logicus et malus homo. Dico logica et si proprie et rigorose non sit ars esse arte latè. 1a pars pr. ex Arte 6. Ethi: c. 4o: ubi agens ex professo de arte proprie dicta ait esse habitum cum vera ratione effectivum quo pacto definit solos habitus practicos, qui ordinantur ad effitiendum aliquid mediante potentia executiva loco motiva, maxime relinquentes opus externum post se, ut diximus dum de Arte. Pr. 2do Ars proprie dicta non assignat unam suam regulam nec demonstrat proprietates ipsius arte: facti, quod constat logica. Confirmatur 1o: ex 2do de generatione animalium c. 1o: Ars principium formaque eius quod efficitur sed in alio: motus vero: natura in ipso est. Uti per hoc distinguit natura ab Arte, quod Ars saltem regulat actus alterius potentiae. Confirmatur 2do. Philosophia Moralis, quae regulat actus voluntatis non est proprie ars, et in voluntate non est quo multo minus logica erit proprie ars, quae regulat actiones illius in quo est.

1a: Pars pr. quia Ars latè sumpta includit omne actum practicum seu operativum. Et logica est habitus practicus, ut infra. Praeterea nomen artis latè sumptum applicatur communiter Artibus liberalibus. In hoc sensu Artes logica vocat artem 1o Clemens c. 8: 11. et ultimo, et 2do Clemens in fine.

Articulus Tertius

Utrum logica sit scientia

Dico logica esse scientia proprie dictam, quia ex 1o Post: Tex 5: ubi agit de scientia proprie dicta, haec comparatur per veram demonstrationem, quae praeterea vocatur syllogismus scientialis; logica autem comparatur per-

vas, et proprie dictas demonstrationes, et adeas inclinat illum ut v. g. demonstrationem deberet constare ex veris primis, notis etc. quam debet gignere scientiam, Definitionem tradendam per essentialia quam debet explicare natura rei etc. Probatur 2do ille habitus est scientia proprie dicta, qui demonstrat per causam propriam proprietates de suo obiecto, nam ex 1o post: c. 2do tunc aliquid nos scire arbitramur, cum rem per causam cognoscimus, et Logica demonstrat medium terminum ita disponendum cum extremis ut bene inferatur consequentia. Syllogismum demonstrativum gignere scientiam, quam ex causis scientiis probabile gignere opinionem quam ex probabilibus etc. et hoc est demonstrare proprietates operationum illius. Probatur 3. quam Logica non posset inservire aliis scientiis, nisi esset ipsa scientia non posset non reddere certum et imperturbabile v. g. Physicum discurrentem in sua materia quoad bonitatem consequentiae nisi Logica certo et evidenter cognosceret regulas infallibiles recte syllogizandi.

Obiectiones 1o ex Aristotele 2do Meta: 7 ex: 15, Absurdum est scientia et modum sciendi quaerere, sed per modum sciendi intelligitur Logica ergo non est Logica quaerenda simul cum scientia, ergo non est scientia. Respondent plures Aristotele per modum sciendi intelligere Logicam quam scientiis ostendit modum servandum in sciendo per scientiam vero intelligere scientias speculativas, quae cum sint difficiles non permittunt animum reflectere se super modum intelligendi. Ant. alii Logica cum sit ianua facultatum discursivarum esse necessario addiscendam ante tres scientias, ut sine periculo erroris procedatur.

Obiectiones 2do scientia non est de obiecto, cuius principium est in nobis, seu

operabili a nobis ex Arte 6.° Ethi: q.° Logica n.e scia.
N.° distinguendo ma: scia speculativa de qua trac:
tas ibi Artes transeat ma: scia practica n.° ma: sicut
patet et in Phylosophya morali. Quia u.° Logica
e et speculativa ut infra alio modo distinguo ma:
scia n.e de ijs, quorum principium e in nobis 2do ea predica:
ta que conveniunt illis dependent a nostra libertate
c.° secundum ea predicata, que illis competunt independent
a nobis n.° Quod n. syllus vel defo hat tales pprie:
tates n. pendet a nobis sed eius existentia pendeat a
nobis.
Ob.es 3.° Logica n.e comprehensa sub noie scie in divisione
habituum illualium q.° n.e scia. N.° Arte n. comprehendis:
se oe habitus illus et inclinantes ad verum sed solum
eos, qui n. ordinant ad aliud sed sciaq speculativas.
N.° q.° consequentia. N.° 2do Arte dum sub noie scie re:
censuit directe speculativas, recensuisse indirecte Logica
earum instrumentum

Articulus Quartus
Utrum Logica sit speculativa
An
Practica

Dico Logica ee scia practica. Concto pr.° p.° Illa scia
e practica que n. sistit in contemplatione sui obti sed
ex nata sua ordinat ad illud efficiendum. Logica aut
e huiusmodi na obtu Logice ex una parte sunt
operones illus, que sunt qd operabile: ex alia parte
Logica per suos actus docet quomodo tam defo, q. divi:

sic, et aliæ operationes sint sufficiendæ. Pr. 2do. Cogā ordinat ad dirigendas alias scias q. e practica, sicut scia moralis e practica, qa ordinat ad dirigendas operationes voluntatis.

Dico 2do Cogā ee pprie practica. Pr. qa versat ca praxi pprie dicta. Dis aut opero humana, cuiusqunq tande sit potie, in quantu regulabilis à rone e praxis pprie. Illa vo e scia pprie practica, que versat ca praxi pprie dicta.

Dico 3o. Cogā ee scia simplicit. practica. Pr. ille habitus e scia simplicit. practica qui inclinat plerumq ad actus practicos, sed Cogā e talis cum fere tota sit in tradendis regulis sficiendæ defonis divisionis, demonstrationis et illis in pbandis à cia finali.

Dico 4o. Cogā ee 2do qd speculativa. Pr. p. Cogā inclinat aliquando ad actus ex nata sua pssupponentes obtu pfecte situtu in rone 2do q. cognoscit: non modo n. inclinat ad eliciendas veras demonstrationes sed et ad ostendendu demonstrationes ia elicitas here de facto pprietate aliq u. g. qd gerent scia, qd expellant formidine actuale de opposito, qd de fo sit medium demonstrationis. Defne u. g. sylla dividere pprietates eius ostendere et sunt cognes formlit. speculative, lt radicalit. sint practice. Nec pt assignari qd spectent ad alia scia q. ad Cogā. Pr. 2do qa n alio pacto scia moralis medicina et Architectura sunt 2do qd speculative. Pr. 3o. Qa quamvis Ma

tematicus, ex cognitione q. ht de natura Trianguli, possit diri:
gi ad illud efficiendum, qa tn n dirigit immediate, illa
cognitio e speculativa, g.o Logica ex consideratione ali:
cuius proprietatis u. g. erit quidem speculativa, tt
illius remote possit dirigi ad operandum

Obes. p.o Ille e habitus speculativus qui ht p fine veri:
tate, Logica e huiusmodi nam ideo dirigit operationes illius
g.o Logica e speculativa. N.o distinguendo ma: qui
ht p fine immediato veritatem c.o ma: mediato tm n.o ma: Lo:
de modo distinguo mi: et n.o conseq. Nam Logica immediate
intendit tm dirigere operationes illius

Obes. 2do Scia speculativa procedit modo resolutorio ide
resolvit conclus in p.a principia g.o Logica e speculativa
quae sic procedit. N.o distinguendo Ant: si talis reso:
lutio nullo modo ordinetur ad opus c.o Ant: si saltem
remote et radicalit. ordinetur ad opus n.o Ant: Logica
autem si resolvit suas conclus in p.a principia facit hoc
in gra operis faciendi.

Obes. 3.o Artes teste Gaertio divisit scia speculativam in
Physicam et Logicam g.o etc. N.o Falsum ee ant: c.a Gaertium
Philosophus n. 6.o Meta: Tex: 2do alio modo divisit
scias speculativas ex professo.

Obes. 4.o S. Augustinus lib: 8.o De Civitate Dei c. 4.o et
S.tus Tomas opusculo 70 qui videntur reducere Logica
ad scia speculativam. N.o respexisse ad scias specula:
tivas quibus dirigendis precipue et sepius inservit Logica
Vel et indicasse Logica magis referri ad usum scie specu:
lativae, quae magis sibi vendicat perfectionem veritatis

et ideo quodammodo reduci ad speculativam.

Quaestio Tertia

Qualis sit Logica

Articulus Primus

An et quomodo Logica sit necessaria ad Scias comparandas.

Notandum p.o Triplicit. dici aliquid necessarium ad assequendum rem, p.o simplicit. Physice et est illud sine quo res obtineri non pt. viribus natae / Agimus n. solum de re nati / e.g. comestio est simplicit. Physice necessaria ad vitam conservandam. Secundo simplicit. moralit. et est illud sine quo res pt. quidem haberi viribus natae, sed non nisi maxima difficultate e.g. hoi imbecillo in remotissimas regiones ituro est necessarius simplicit. moralit. Equus vel currus. S.o pdo qd. seu ad melius esse. Sic dr. necessarium id sine quo res pt. possit obtineri et Physice et sine summa difficultate tamen cum eo longe facilius commodius et celerius obtinetur: unde necessarium pdo qd. est idem ac utile ad aliquid consequendum.

Notandum pdo certum esse, Logica artificialem / non n. sermo est de nati / esse necessariam pdo qd. idem valde utile ad Scias acquirendas. Nam ait Phonseca sicut artibus utilia sunt probatissima instrumenta ita scijs pr. Tertium Phylosophicis plurimum confert ad brevius facilius et sine periculo erroris speculandum si regulas definiendi dividendi et demonstrandi habent a Logica examinatas et paratas unde est illud Encomium Logicae apud S. Augustinum lib. De Doctrina Christiana c. 18

Logica est Ars Artium et Scientia Scientiarum, qua aperta omnes aperiuntur, qua clausa omnes aliae claudentur. Quod si Patres aliquando in Logica videntur invehi, sunt intelligendi de illius abusu, ac de iis, qui Sophisticis contentionibus et cavillis veritatem oppugnant.

Dico 1.o Logica non esse necessariam simpliciter aut Physice, aut moraliter ad singulos quoque actus scientificos seu ad scientias partiales distributive acceptas: imo neque ad quaelibet scientia totalem minus perfectam comparandam. Pr.r Nam ex opposito sequeretur ante inventam Logicam non fuisse, qui actum scientificum eliceret. Pr.r 2do. Quia esset et necessaria ad primum actum scientificum atque adeo daretur processus in infinitum in huiusmodi actibus quia actus Logicae, qui dicitur necessarius ad alium actum dirigendum dicitur et ipse esse scientificus quo et ipse indiget alio priori actu et sic in infinitum. Pr.r 3.o quia Phylosophi Primi consueverunt docere prius Geometriam, quae est pars scientifica Matematicae quam Logica. Pr.r 4.o Aliquis sine Logica audiat sic discurrentem. Omne totum est maius sua parte, corpus humanum est totum respectu manus, quo corpus humanum est maius manu. Is sola naturali Logica instructus facilime cognoscit evidenter praemissas, seu materiam illius discursus et simul evidenter absque hesitatione cognoscit talem scientiam sequi et habita imperturbabilitatem, quae requirit Artes ad actum scientificum.

Multae Artes docentes totales v. g. edificandi pingendi etiam optime discuntur ab iis, qui ne nomen quidem Logicae

audierunt, tn̄ sunt scie factiue hn̄t n. ueras demonstrationes à priori, quibus euident. probant à cua finali suorum operum conditiones tales ee dere n̄ alias.

Dico 2do Logica ee necessaria simplicit. moralit. ad scias totales perfectiores, ut Physica et Metaphysica. Pr. qa in scia totali u. g. Physica tot sunt difficultates orte ex mate obscuritate, tot argumentorum fallatie et doctissimorum hoiu tam uarie sententie ut nullus forte hactenus fuerit, qui oes difficultates et si optimus Logicus euident. explicauerit g. eas explicare longe difficilius eet, et moralit. impossibile sine Logica artificiali

Dico 3o Logica n̄ ee simplicit. Physice necessaria ad acquirendam scia totale et perfectiore. Pr. 3cto. Logica e habitus natis g. n̄ e simplicit. physice necessaria: cum nullus habitus natis sit simplicit. Physice necessarius ad suos actus dum n̄ dat simplicit. posse, sed tm̄ facilitate. Pr. 2do nullus dubitat de bonitate quatuor modorum prime figure cum sit euidentissima, tn̄ n̄ caleat regulas Logice. pt aut contingere saltem casu, ut oes discursus euidentes Physice occurrant alicui in aliquo ex quatuor dictis modis.

Articulus secundus

Soluuntur obiectiones 2o: suppiores scles.

Obes p. 2a p. et 3a: ut aliquis hat actum scientificum dt scire se scire, ut colligit ex Arte p. post. Tex: 5. ubi dr scientem debere ee imperturbabile à sua credulitate, id est sententia. Nescit aut se scire seu uera demonstratione se elicere qui ignorat conditiones uere demonstrationis quas docet Logica g. et Rp. Oes dere soluere hoc argumentum, ne detur processus in infinitum ac-

tis scientificis. Ad 2do distinguendo ma: dt scire se scire idest in actu signato, et per actum reflexum, et explicitum advertere se elicere actum scientificum, seu constantem veris primis et in tali modo, et figura n: ma: dt scire se scire saltem in actu exercito seu de facto exercendo demonstrationem cognoscere evident. rem per causam consequent. implicite dt scire se scire c: ma: et hoc fieri potest si ignorentur conditiones vere demonstrationis in actu signato. sicut n qui vult aliquid efficaciter. eo ipso implicite vult et se velle efficaciter, ita qui evident. rem per causam cognit. eo ipso implicite scit se evident. cognoscere, et veram demonstrationem elicere. confirmatur responsio quia discursus quem sine logica quis elicit evident. cognoscendo rem per causam non est erroneus ut patet non opinativus cum sit evidens quod est scientificus.

Instabis qui nescit reddere causam cur illatio sit bona non potest esse imperturbabilis sed dum discurrit est in materia clara non potest reddi causam cur illatio sit bona quod et Ad 1m p: transeat ma: n: ma: nam saepe quis est imperturbabilis ob evidentiam rei cognitae tamen nescit aut nequit reddere causam, ut in cognitione prorum principiorum: Rusticus videns Murum altum non potest suspicari quin sit altus tamen nescit reddere causam, aut solvere sophismata. Ad 2do transeat ma: n: mi: qui non evident. penetravit praemissas bene dispositas hic solo lumine naturali per rationem cur inferat conclusionem reddet ipsas praemissas.

Obj: 2do non potest quis emendate loqui latine sine regulis grammaticae quod nec quis demonstrare sine regulis logicae. Ad 1m n: 2do consequentiam nam locutio emendata latina non est determinata a natura nec evidens lumine naturali, sed pendet ab arbitrio hominum: At quatuor saltem modi per figuras sunt a natura determinati et lumine naturali facile cognoscibiles

Obj: 3o: 2a: eamdem conclusionem logica non est necessaria moraliter ad hunc, vel

illum actum scientificum q.o neq; ad oes. R.o n.do 2 seq.a n. n. ois mata demonstrationum est, quae nota et clara, et ex multitudine actuum crescit difficultas. Ideo et Theologi docent notitiam cum ordinario auxilio gratiae Dei posse vitare singula peccata venialia distributive sumpta, eadem tn n. pt moralit. vitare sine auxilio extraordinario si collective sumant.

Obs.es 4.o Scia moralis n. est necessaria simplicit. ullo modo ad virtutes morales acquirendas q.o nec logica ad scias totales perfectiores. R.o n.do 2 seq.a Disparitas est, qa ad actus virtutis exercendos sufficit qd qs putet prudent. hic et nunc conveniens ee operari, etiam si speculative loquendo fallat. Ad actus vero scientificos necesse est ut de facto evident. res per causam cognoscat, qd difficilimum est in scia p. tertii totali perfectiori.

Advertendum est ad logicam artificialem precise necessario natam et unam partem logicae artificialis iam inventam inservisse illum ad aliam comparandam et 2da iam comparatam inservisse ad primam perficiendam et cuic versa, sic doctrina de syllo in coi inservijt ad inveniendam doctrinam de sillo demonstrativo.

Articulus Tertius

An rectitudo q. logica inducit

In operationes illius sit forma vera aut ficta.

Suppono eamdem operationem illius rationis hre posse rectitudines. p.a est conformitas cognitionis cum obto determinato c.a qd versatur ita scilicet ut representet obtum sicuti de facto est: qd si obtum illud sit res Physica dicta rectitudo dr Physica si sit Metaphysica rectitudo dr Metaphysica et sic de alijs: et hoc est quae per se et im

mediate intendit ab habitu Physicae vel Metaphy-
sicae. 1.º est conformitas eiusdem cognis ad regulas quasdam
universales datas in logica de modo definiendi demon-
strandi etc. non descendendo ad hanc vel eam materiam Physi-
cam Metaphysicam etc. et haec rectitudo dicitur logica: non quia
rectitudo non producatur vere et Physice, seu elicitive
ab habitu metaphysicae, si cognoscitur Metaphysica
sed quia talis rectitudo non intenditur per se a Metaphysi-
ca: cum tamen per se intendatur a logica, cuius tamen ultimus
finis non est haec rectitudo, sed cum sit utilis ex natura sua
ad hoc ut operationes illius eliciantur et cum prima rectitu-
dine, propterea logica suam rectitudinem ad hanc tamquam
ad ultimum finem ordinat.

Porro haec duae rectitudines non solum distinguuntur formaliter:
aliud non est cognoscere esse conformem tali obiecto Physicae v.g.
aliud esse conformem regulis logicae: sed aliquando una
est sine altera: nam haec opera Petri est animal, Petrus homo
est vivens, ergo Petrus homo est animal habet primam rectitudinem quia syllogismus
constat 3 propositionibus habentibus conformitatem cum obiecto Physico, non
tamen habet rectitudinem logicam quia talis dispositio medii cum ex-
tremis si transferatur ad aliam materiam et servetur eadem qua-
litas et quantitas propositionum deducet consequens falsum
ex praemissis veris ut Petrus homo est animal, Petrus Equus est animal ergo
Petrus Equus est homo. Econtra sequens syllogismus Petrus vi-
vens est sensitivum, Petrus planta est vivens ergo Petrus planta
est sensitiva habet rectitudinem logicam nempe conformitatem cum
praeceptis logicae de syllogismo et consequentia sed non habet rectitu-
dinem Physicam, idem conformitatem cum obiecto Physico, de

qua rectitudine ptinet ad Physicam iudicare. His pro=
missis.

Dico rectitudinem logicam inductam vel inducendam in
operationes illius esse formam, sive quasi formam veram
non fictam.

Pr. Copulo numerando spes rectitudinis logicae. Rectitudo logica
Definitionis est coordinatio et connexio duorum conceptuum simplicium
quorum p.o representet genus, altero differentia rei definitae de=
pendent. à regulis logicae. Rectitudo logica divisionis totius
v.g. potentialis, est ordo plurium conceptuum simplicium
representantium distincte plures partes potestativas
rei, quae dividitur, adaequantes simul rem divisam, habitus de=
pendent. à regulis logicae; rectitudo logica enuntiationis
est apta connexio illius praedicativum subiecto. Rectitudo
discursus est mentalis compositio et dispositio terminorum et
enuntiationum mentalium. tum ratione formae de qua in
libris prior tum ratione materiae incoi de qua in libris
posterior et topicorum. Sed praedictae ordinationes et connexiones
conceptuum mentalium sunt aliquid non fictum sed verum,
quia illud non est fictum quod vere à parte rei inest operatio=
nibus illius et si illius non fingat illud inesse. Pr. 2do recti=
tudo inducta in operes voluntatis à prudentia, et scientia mo=
rali non est ficta g.o nec rectitudo logica inducta in operes
illius. Pr. 3o. Dispositio partium domus quae fit dependent.
à directione aedificatoriae non est ficta. Dispositio in modu=
latione cantare inscriptione dependent. à directione
artium non est ficta g.o nec dispositio logica

Quæstio Quarta
De fine et Obiecto Logicæ.
Articulus Primus
De Fine Logicæ sue
De Ratione formali subqua.

Quoniam in practicis ratio formalis subqua et finis confunduntur. Finis est id cuius gratia quis operatur. Dividitur in finem cui et in finem cuius. Primus est persona cui operans procurat aliquid bonum. 2dus est bonum ipsum, quod intenditur quatenus habet rationem ultimi, et boni simul. Non est hic sermo de primo seu de fine scientis et per accidens sed de fine scientiæ et per se: Non tamen remoto et universali ut est felicitas aut gloria Dei, vel perfectio illius ut sic, ad quam omnes Artes et scientiæ ordinantur, sed de particulari et proprio Logicæ.

Dico Finis Logicæ proprius et principalis est evidentia operum illuminatum certis regulis consequenda: Finis vero eiusdem 2darius est probabilitas operationum illius certis regulis consequenda. Conclusio pars prima: Tum quia Finis proprius et principalis alicuius artis est ille, qui habet rationem boni ultimi et cuius gratia intendunt principaliter omnia, quæ tractantur in illa. Sed talis est respectu Logicæ dicta evidentia, quæ non casu sed certis regulis acquisita est bonum conveniens naturæ rationali et ab illa expetibile. Tum quia ex una parte potest dari Ars eorum, quæ bene et male possunt fieri determinativa ad bene operandum et intendens bonitatem talium operationum: et sic est operationum illius. Ex alia parte non est alia scientia intendens bonitatem operationum illius nisi Logica, nam aliæ intendunt diversam bonitatem, ut Medicina, Sanitatem, mi

litaris victoriam, Poëtica delectationem in dicendo, Rhetorica promotionem quo finis Logicae proprius et principalis est dicta evidentia.

Dixi certis regulis consequenda, quia operationes illius possunt esse evidentes sed casu et sine arte: et tunc non essent finis Logicae, licet possent esse finis alicuius habituum scientificorum. Cum non cuiusque habitus finis sit actus consequens, quaequis scientia habitualis habet pro fine immediato actus scientificos illius, seu illectiones evidentes. Per hoc quo distinguitur Logica et Physica v.g. Quod Logica habet pro fine evidentiam cognitionum intellectualium, licet in materia Physica certis regulis consequendam: Physica habet pro fine eamdem evidentiam abstrahendo ab eo, quod casu vel arte illam illius assequatur.

Secunda Pars probabilitas et quae maxima verosimilitudo intellectualium operationum est aliquid bonum naturae intellectualis et ab illa per se expetibile (licet non perfectum nec primario expetendum) saltem quando evidentia nequit obtineri. Praeterea haec potest intendi ab aliqua arte sed haec non est nisi Logica, cum qua Topica docens convenit in principiis: ideo praedicta probabilitas est finis praedarius Logicae cuius est tradere regulas disserendi probabiliter. Demum Artes inservit Organo suo Topicam docentem tamquam partem.

Articulus Secundus

De Obiecto Formali Quod Logicae

Dico obiectum formale quod Logicae esse conditiones, et proprietates, quae dicunt habere operationes illius, ut sint evidentes, aut quae maxime

probabiles inducendas in operes mediantibus regulis logicae.
Pr. scilicet quia cum subiecta logicae sint operes illius et finis seu
dominus formalis sub qua sit evidentia vel probabilitas certis
regulis consequenda: non potest esse aliud obiectum formale quod.
Pr. 2do quia in scientia practica non demonstrantur conditio:
nes quae sunt, sed quae inducendae sunt in subiectum
mediantibus regulis scientiae practicae in ordine ad finem
ipsius quo tales conditiones et proprietates inducendae sunt
obiectum formale quod est Pr. 3o quia logica est ars practica: obiectum
autem habitus practici ex Arte 6o Ethi: est aliquid
agibile aut factibile: et de facto 5o Metaphy:
Tex: 20 factivum dicit relationem ad factibile
sed respectu logicae quae est factiva non est aliud fac:
tibile quam allatum obiectum quod est.
Obs. 1o obiectum formale logicae est Cns rationis logicum seu rationes in:
tentiones seu obiecta quidem realia sed prout in illa in:
ducit. Forma rationis. Nota Vel Cns rationis logicum illigit
quod habet esse effective et subiective in illum: huiusmo:
di autem sunt reales illectiones. et in hoc duplicit.
peccatur. Pr. quia non sumitur Cns rationis ut communiter sumitur. 2do
quia omnia opera artifitialia modo allato ab adversariis sunt
Entia Rationis: et sic non assignatur obiectum formale logicae vel saltem
ambigue, et obscure. Vel per Cns rationis illigitur id quod est fictum
ab illum: et hoc requiri in logica dicitur et male, et gratis nam cum
perfectione decipiatur illius, sequeretur logica, cuius officium est libe:
rare illum ab omni deceptione non fungi officio suo nisi decipien:
do illum.
Obs. 2do Cns rationis non spectat ad aliam scientiam, quam ad logicam quod est obiectum

forte cogit. N.o n.do Ant: et quoad p.a partem spectat ad aiastica, quae est pars Physicae, ubi explicatur modus illigendi obta et ad Metaphy: ubi ens dividitur in Cns reale et rōnis: cum eadem sit scia contrariorum. Quoad 2da partem qa non est necesse, ut ens rōnis spectet ad ullam scia tamq. obtu forte posito qd non spectet ad Metaphysicam. n.o et consequentiam, qa posset aliqs dicere spectare ad cogitatamq. obtu tractationis, quatenus in libris Clencorum tractatur de Sophismatis quae obiective vel terminative sumpta sunt entia rōnis. S. Thom: n.o p. Cntia rōnis illigit Cntia rōnis effective et subiective nam apud ipsum, oia quae sunt in illu tamq. in subto, vel ab illu seu rōne pendent sicut oia artifitialia et moralia dantur entia rōnis, ut distinguantur ab illis entibus realibus, quae non pendent à rōne

Obes 3.o obtu forte cogit sunt operationes rectae ut directivae aliarum, vel sunt ipsae ideae, vel regulae rectae discerendi. N.o ad p.a partem assumpti: si sit sermo de rectitudine operum iam elicitarum, cum non sit rectitudo operis operandi, qd est subtu scie practicae, non pt dici obtu forte cogit cum hoc sit aliqd intrinsecum ipsi subto. rectitudo autem operonum elicitarum non est intrinseca operibus eliciendis. Ad 2da partem N.o Ideas et regulas non est obtu forte, nec subtu scie practicae, sed medium ad illud efficiendum: et certe non bene assignarent p obto forti architecturae regulae vel Ideae domus.

Obes 4.o Obtu forte cogit sunt operationes illius rectae ut rectae g.o et Ant: p.a p.a Obtu forte cogit sunt operationes

ex quam observatione collectae sunt regulae bene disse-
rendi, sed huiusmodi sunt operationes rectae ut rectae q.
1.° illud est obiectum formale logicae, de quo traduntur regulae, sed
traduntur de definitione, divisione etc. q.° 7.° illud est obiectum formale
logicae quod est distinctivum, et primum constitutivum illius, sed
hoc est rectitudo operationum illius, seu si sumatur in concre-
to, sunt operationes rectae ut rectae q.° et R.° n.° d.°
Hat: quia si sermo est de operationibus rectis prout se et abs-
trahendo a directione aliarum operum considerat obiectum logicae
tamquam simpliciter speculativae, cuius obiectum habet iam suas
proprietates, quod est contra natura logicae quae est practica.
Ad p.ª probationem n.° mi: solum n. probat illas operationes ubi-
nece ad obiectum tractationis, et se habere cultr. ad obiectum formale
logicae. Ad 2.da transeat ma: distinguo mi: de definitione
divisione etc. iam facta n.° facienda c.° Ad 3.a si sermo
sit de ratione formali sub qua cond. ma: sed n.° mi: dico n. for-
malis logicae est finis ipsius, uti supra. Si sermo sit de
obiecto formali quod n.° ma: cum sit quidem constitutivum et dis-
tinctivum logicae, sed non primum, sicut praedicatum extra non est
principale constitutivum illius, cum hoc sit motivum formale
seu medius terminus, sed tunc n.° et mi: modo sumatur
logica quatenus practica.
Collige obiectum formale quod logicae speculativae esse conditiones
ac proprietates inductas iam in operes

Articulus Tertius

De Subiecto Attributionis Logicae

Dico p.° subiectum attributionis logicae non sunt res omnes sive rationes
sive prout substant operibus illius: nec sunt voces aut res

ut substant uocib.

Conclus pa pars pr: si subtu logę eent res oes. maxime qa logā uersat ca operes illus, quę possunt here p obto quamq re, sed hęc ro nihil ualet, qa sequeret logā ee uniuersitate sciaz. Pr: pdo. logā e practica q: subtu eius e aliqd faciendu: Res oes n sunt hoc opus faciendu, nā ho illigit plura quę n pt facere.

Sa Pars pr: po. logā n attingit res oes et put substant illui p se et directe, sed solu indirecte et pauc: tamq obta sui sbti. So res oes ut substant illui n sunt aliqd factibile, aut agibile q: n sunt subtu habitus practici, qualis e logā

Ta Pars pr: maxima pars logę nihil agit de uocib. et qdo agit de illis e solu [illegible] quatenus substituunt loco sceptrum sequent p accidens n p se. Et sunt solu conditiones ad tradenda exempla regulaz. Neq in sermone uocali e fortit. euidentia aut probabilitas sed tm significatiue. Quare hęc oia spectant ad obtu tractationis.

Dico pdo subtu attributionis, seu potius operationis adequatu logę sunt oes 3 operes illus regulandę p precepta eiusde. Conclo pr: Oia quę tractant in logā reducunt ad hoc uel ut spes uel ut passiones et conditiones uel ut pncipia et uię illius: quare comprehendunt defo diuisio enuntiatio, sylla in coi, probabilis ac demonstratiuus: spectata logā pda se. Nam put iacet in organo comprehendi syllu in coi probabile, ac demonstratiuu et enuntiatione de quib tm ibi p se agit. Includunt q: pa et pda opes, cu sint

actus humani, qui per se accepti bene ac male fieri possunt: quorum directio est per se expetibilis; Neque ad hoc datur alius habitus idoneus.

Est in Logica tractatus de alijs operationibus in gratia syllogismi, cuius sunt principia: agitur tamen de illis et sub alia ratione, ut idem se expetendis et regulandis per proprias regulas, sicut Physicus agit de elementis, ut sunt partes mundi, et species corporis naturalis deinde ut sunt principia mixtorum, Medicus agit de aliis ut sanandis deinde ut sanativis aliorum. Architectus agit de turribus et templis, idem se, et de ijsdem tamquam partibus urbis.

Quaeres inter Operationes illius quaenam sit tantissima, consequenter sit subiectum principale Logicae. Nam esse definitionem, cum sit similima cognitioni Angelicae ac divinae: intuente Deo rerum essentias et rationes quidditativas per modum simplicis intuitus et sine formali discursu. Cum per definitionem cognoscatur tantissimum in re sit essentia, debet et dici per tantissima inter operationes illius. Quod si ex aequo contendere aut et praevalere posset demonstratio: maxime quae est a priori et quae est potissima: sed per hanc non nisi ad evidentiam demonstrantur de subiecto. Verum definitio explicat essentiam: et quia haec est radix proprietatum, una definitio continet radicaliter in se plures demonstrationes. Teste Aristotele primo moralium cap. 7. Tandem Demonstratio tamquam medium adhibetur ad probandam evidentiam definitionis tamquam suum finem et demonstratio potissima pendet a definitione tamquam a medio termino

Ex traditis hucusque de logica pt hec definiri scia directiua operationum illius in ordine ad euidentiam aut probabilitatem per ipsas consequendam

Disputatio Sexta

De Ente Rationis

Articulus Primus

An detur, et quid sit Ens Rationis

Nomine Entis rationis illigitur hic aliquid oppositum Enti reali. Ens autem reale aut est simpliciter tale, quod a parte rei uere existit, uel est tale secundum quid, quod uere extitit uel existat, uel potest existere. Proportionaliter Ens rationis uel est simpliciter tale, et significat aliquid impossibile, quod obijcitur rationi et cognoscitur ut quod uel est secundum quid tale et signat aliquid, quod non est quidem impossibile, concipitur tamen ut affectum aliqua conditione, quae non habet, uel sine aliqua quae habet per tali circumstantia temporis in qua concipitur. Quare ad Ens rationis proprie dictum non sufficit habere aliquo modo esse in ratione siue a ratione, nam et ens reale potest habere esse a ratione siue in ratione; primo effectiue tamquam a causa dirigente sic artificiata producta ab homine per artem, quae in ratione consistit et omnes creaturae factae ex directione rationis, seu scientiae practicae Dei. Secundo subiectiue, ut sunt omnes habitus supernaturales spectantes ad potentiam illectiuam, quales sunt habitus fidei Diuinae, et Prudentiae supernaturalis, qui sunt immediate infusi a Deo et recepti in ratione, tamquam in subiecto sustentante. Tertio effectiue et subiectiue simul, ut sunt omnes intellectiones, quae producuntur efficienter a ratione et recipiuntur ac sustentantur in ea. Vnde quia ens reale potest quidem secundum ea, quae habet in se cognoscibilia ab illa, et sic esse obiectiue in eo

pt. hoc tn ee obtiuu, illud idem specificatiue sumptum e tale, quale representat, ut p Cns ronis intelligit id qd ht ee tm obiectiue in zone

Dico p.o dari suo modo Cns ronis tam simplicit. sic dictum q. 2dum qd. Dixi dari suo modo, qa sicut Cns ronis n e ceterum ac reale Cns, sed fictum. Ita nec proprie pt dici qd existat, seu deq hoc n soli Cnti reali conuenit, sed ht existentiam sibi proportionatam, idem obba. Conclis p.a pars pr. Cns ronis simplicit. sic dictum e res impossibilis concepta ad modum rei possibilis ut s.a sed huiusmodi res de facto dat, ut qdo apprehendo Idolum tamq. verum Deum, plures Deos, Equum ronale, Fortunam Deam q.o etc. Sic sunt oes actus necessario falsi, 3.a pars pr. Dantur actus contingent. falsi q.o Cntia ronis 2dum qd.

Dico 2do Cns ronis recte describi ee id qd ht ee tm obiectiue in illu. Id qd ht ponit loco geris: ut intelligas n ipsa cogne, sed obtu cognitum ee Cns ronis: Cogno n dat ee Cnti ronis et lt ipsa n sit independens ab illu cognoscente, e n id p qd forlit. illus fit cognoscens tn uel n ht ee obiectiue in illu qa illus sepe n reflectit s.a ipsam uel saltem n ht tm ee obiectiue, qa ht et ee effectiue ab illo et subiectiue i illo. Differa aut Cntis ronis e, qd n hat aliud ee q. obtiuu (Ultime 2dum conditione et rone 2dum q. cognoscit) et ita ut cum dr Cns ronis ee tm obtiue in illu excludat solum qd hat ee reale a parte rei modo explicato Non u.o excludat aliud eiusdem Cntis ee obtiuu respetu alterius potie. Conclo pr. Per hanc descriptionem distinguit

Cns ronis à quolibet, qd n̄ ē Cns ronis. Ab Cnte reali, qd ht suū ēē independens ab illu, et à puro nihilo, idē à negationib, et priuationib, quę quoad suū ēē negatiuū n̄ pendent ab illu, nā ht implicaret illus ad huc, qd n̄ ēēt ronalis, et Ferrū frigidū n̄ ēēt intense calidū. At u.º Cns ronis ē ratenus ē quatenus actu cognit.

Obs.es 1.º Quidquid dat positiuè à parte rei, quocunque tandē modo det, uel ē creatū, uel increatū, Cns ronis n̄ ē qd creatū, cū res creata, si effus realis, nec increatū cū n̄ sit Deus q.º n̄ dat Cns ronis, et sic erit oīo nihil. Ad distinguendo ma: quidquid dat positiuè ē qd creatū uel increatū, tm̄ realit. n.º realit. siue fictè 2.º ma: si qd fingit ē qd increatū ut alius Deus, erit Cns increatū ronis, si qd fingit ē creatū, ut alter mundus existens ē Cns creatū Ronis. Præterea tenebrę, et alię priuationes n̄ sunt Cns creatū cū sint n̄ Cntia, tn̄ n̄ sunt Deus.

Obs.es 2.do qd qd ē aliuibi ē ex Arte 4 Phy: Tex: p.º N qd: qd ē realit. et sine addito c.º qd qd ē apparent. et fictè tm̄ n.º

Obs.es 3.º Obiectū illus ē Cns reale. Concedo de obto primario n.º de adequato, qd ē tā Cns reale, qd n̄ Cns cognitū ad modū Cntis.

Obs.es 4.º Cognoscibilitas, seu ēē obtiuū ē proprietas entis Realis. N.º De facto plures Dij cogniti, significati, amati fuerunt.

Obs.es 5.º Oīs cogno præsuponit obtū q.º Cns ronis anteq. cognoscat ht ēē. N.º Ant: Cogno n̄ saltē directa entis ronis, illud cognoscendo producit. Et Artes de aīa 2.do Tex:

33. dicens obtu ee prius actu in ipsu tendente lo:
quit de obto reali: Vnde in hoc casu sunt simul cogno
et obtu: sic alibi dixit Arles. In paucis scia ee facta
simul cu scibili.

Obes: 6.o Cns ronis n e Cns, neqz n Cns, seu puru nihil q.o dat
mediu inf. contradictoria. N.o Cns sumptu put significat
solu Cns reale opponi contradictorie n Cnti put signat
n Cns reale: et sic n hat mediu: et Cns ronis e n
Cns. Cns sumptu put significat qdcunqz Cns, siue
reale siue similitudinariu opponit contradictorie
n Cnti put signat qd nec ht ee reale nec obiec:
tiuu: et sic n hat mediu: et Cns ronis includit in
p.o membro. Si u.o sumat Cns pente reali, n Cns
seu nihil pro nege cuiusqunque ee siue realis
siue obiectiui et similitudinarij n opponunt contra:
dictorie, et hat mediu sit Cns ronis, de quo pote:
rit negari qd sit Cns et qd n sit Cns.

Obes 7.o ad tem relationem realem requirit terminus
realis sed ois cogno realis includit relationem realem q.o
Ois cogno realis n ht obtu nisi Cns reale q.o in nulla
cogne reali dat Cns ronis. N.o ma: universalit. na
ad relationem realem sufficit ipsa n ee ficta, nec in
fundamento ficto

Obes 8.o cognosci actu ee obtiue in illu, terminare cogne
e aliqd reale, et spetens Cnti reali N.o si sumat rdu
id qd dicit ex parte obti intrinsece n.o universalit. ma:
si rdu qd dicit extrinsece, quatenus dicit actu extrin:
secu obto 3.o ma: Actus n. quo cognoscit Cns ronis e

verum et reale Ens.

Obs. 9. quando partes sunt reales totum ex illis conflatum est reale partes autem Entis rationis sunt reales ut cum concipitur Deus tamquam Senex, Deus n. et Senectus sunt entia realia, 2o. pro assumptum, si totum illud componatur independenter ab illo, n. si illius uniatur, quae non sunt unita a parte rei.

Obs. 10. Quidquid fit ab illo est ens reale 2o. si fiat actione reali. Si actione intentionali et repraesentativa distinguo, quidquid fit per se primo et immediate ut sunt actus intelligendi et species impressae 2o. quidquid fit secundario mediate et consequenter n. quia illius potest facere talem speciem, quae repraesentet obiectum, quod non sit vel non possit esse a parte rei quod obiectum erit effectus secundarius et consequens a productione dictae speciei.

Obs. 11. Ens rationis debet esse significabile amabile etc. quod non solum esse obiective. At tale esse ante cognitionem quae fingit illud n. consequenter. c. Sicut qui efficit Ens reale efficit consequenter eius proprietates, sic qui efficit Ens rationis dat consequenter proprietates ipsius.

Obs. 12. Nihil est in illo quod prius non fuerit in sensu Ens rationis simpliciter sic dictum non fuit in sensu quod neque potest esse in illo. Distinguo ma: quod prius non fuerit in sensu vel in se ut colores, sapores et caetera accidentia sensibilia vel saltem in alio, ex quo occasionem sumpserit illius illud concipiendi 2do. quod non fuerit in se n. neque n. Deus in se, sive Angeli fuerunt in sensu, sed solum per effectus, et tamen intelligunt a nobis, atque adeo sunt in illo.

Obj.es 13. Idem Ens reale, quod est tale, quale cognoscitur, sed Ens rationis est tale, quale cognitur, et concedo esse Ens reale quod est tale, insi et independenter a cognitione.

Obj.es 14. Esse cognitum et repraesentatum consistit in denotatione extrinseca a cognitione, sed ens rationis non habet aliud esse, quam esse cognitum, seu obiectivum et repraesentatum, quo Ens rationis consistit in cognitione. Ex quo esse cognitum reduplicative, ut cognitum consistit in cognitione, c.o ma: specificative idem eo quod cognoscitur n.o ma: nam sicut visibile potest sumi dupliciter, primo reduplicative ut visibile, secundo specifice per eo colore vel lumine, quod videtur, ita esse cognitum sumitur dupliciter, primo reduplicative ut cognitum, secundo specificative per illo termino c.o quem versatur cognitio. Ens autem rationis non consistit in esse cognito ut cognito, quia hoc modo res omnes cognitae si sumantur reduplicative ut cognitae sunt, erunt entia rationis, sed in illo termino, qui cognoscitur ut quod.

Articulus Secundus.

Quae sit causa efficiens et quomodo Entis rationis

Notandum primo: Entia rationis cum non habeant esse in se ipsis non posse ab intellectu cognitioni intuitive, seu in se ipsis: oportet ergo ut intelligat illa in aliquo repraesentante ipsa. Quod itaque intellectus fingit Ens rationis format quandam speciem impressam seu imaginem spiritualem, quae est repraesentativa aliquorum terminorum inter se unitorum, qui tamen a parte rei non sunt uniti atque ita mediante dicta imagine cognita tamquam obiecto immediato ducitur in cognitione obiecti mediati, quod obiectum cum non sit a parte rei tale, quale repraesentatur per dictam imaginem, ideo dicitur Ens apparens.

Notandum secundo intellectus sit sit causa realis tam suae cognitionis quam dictae speciei impressae. Si tamen comparetur cum illo obiecto appar

venti qd resultat tamq Terminus cognitus ex qd: spe
et cogne p illo spe in illud tendente, n pt dici cua
realis sed solu impprie et intentionalis et quasi
moralis hoc e cui rdu estimatione nra tribuit tamq
effus illud Cns ronis, cu n possit assignari alia cua
cui tribuat neq hu quaerenda e cua efficens Phys-
sica reali influxu pducens, qa pductio entis ronis
n e effectio sed fictio
Dico illu p eu actu illigendi seu p ea cogne p q. direc-
te scipit aliqd qd n ht aliud ee à parte rei rdu
rone rdu q scipit. efficere actu Cns ronis, et ee cua
eius. Pr: Cns ronis incipit existere de novo modo
n existit, modo n sed n existit à se q: dat cua que
suo modo illud efficiat, sed talis cua e illus p illu
actu illigendi ut s: qd pr: qa efficere Cns ronis e illi
sferre ee obiectu p prius ipsius: hoc aut facit illus sc-
cipiendo re que à parte rei nullu aliud ht ee saltem
in ea rone rdu q. sideratu: sic n efficit ut acquirat
ee apparens et repraesentatu
Ob: si daretur cua efficiens Cntis ronis posset in eo
distingui fieri et obiici sed n pt qa ide e fieri
et obiici q. ex Distinguo mi: ide sunt realit, seu
malit. 3o: forlit. n: na prius e in illo cognosci q. fie-
ri, cu idcirco dat fieri quia cognoscitur n illus fin-
gendo Cns ronis invenit in illo rone Cntis, nec illa
supponit, sed cognoscendo illa efficit

Articulus Tertius

Per q operatione et Cogne formet Illus.

Cns Ronis

Dico p.o p. 1.a operē ittus, p. 2.do, et p. 3.a complexa fieri Cns ronis. Pr. 2.do q.a vel ittus pt. p. res, vel p. nullam n. 2.do ubi s.o probatum est eo n. ipso q.d scipit aliq.d obtu vel impossibile, vel q.d n. ht aliud ee a parte rei vel alit. ac est facit Cns ronis, patet aut ab ittu posse scipi pu-res Deos, Deum ad modum senis, Angelos alatos, Anti-christum existentem q.o p. aliq. operationem pt. facere Cns ronis, sed nihil pt. iudicari in scte, aut in p.nis-sis, q.d n. fuerit aprehensum, et nihil aprehendit, de quo n. possit aliq.d p.dicari vel immediate ubi in p.-missis vel mediate p. discursum q.o est.

Dico 2.do Per p.a operē ittus incomplexam posse fieri Cns ronis. Pr. 2.do Per aprehensionem simile illi, qua aprehen-do Petrum pt. fieri Cns ronis, sed aprehensio Petri est in-complexa, ut coit. admittit q.o p. aprehensionem incomplexam pt. fieri Cns ronis. Ma: pr. sit Ethnicus imbutus hac here-si, q.d Deus Deus iniustus, qui dr. Mars: Ethnicus audito noie Martis pt. formare sceptum Martis n. aprehendendo explicite p.dicata, que prius de Marte nouerat sed tm. implicite, ubi facit Catholicus, qui audito noie Dei format sceptum aprehendendo tm. implicite p.dicata prius explicite cognita de Deo. Sed hec aprehensio est similis illi, qua aprehendo Petrum ad modum unius Rei et pt. ea est aprehensio rei impossibilis q.o est.

Dico 3.o n. modo p. te cognitionem falsam fieri Cns ronis, sed est per veram. Conclo quoad p.a partem patet, q.a cognitio ideo est falsa, q.a n. est talis in repraesentando, quale est obtu

in eendo q: 2dū rōne, 2dūq. repræsentat obtū n̄ hēt aliud ēē q. obtiū. Quoad 2da partē p.: Tū q̄a ppā apræhensionē inplexā fit Ens rōnis, ut cū ꝯcipio Antideū, tn̄ in apræhensione simplici inplexa n̄ ē falsitas. Tū q̄a si p actū verū pt aliqd obtū ēē tm̄ obiectiuē in illū, pt p talē actū fieri Ens rōnis. Sed p hunc actū verū Antideus ē impossibilis, Antideus ē solū obtiuē in illū q.: p hunc actū verū pt fieri Ens rōnis

Obes: pō ꝯtra 3a: partē pē ꝯclis. Facere Ens rōnis ē ꝯponere Ens cū n̄ Ente aut plura simul repugnantia sed ꝯponere hoc modo spectat ad solū iuditium q.: n̄ ad pā apræhensionē ꝯplexā. N.o ma: sufficit n̄ cognoscere id qd n̄ ē a parte rei. Deinde data et n̄ ꝯcessa ma: distinguo mi: ꝯponere ex parte actus sēl affirmando aut n.do formlit. 2.do ꝯponere ex parte obti, seu cognoscere aliqd ꝯplexū spectat ad iuditiū n.o mi:

Obes: 2do ꝯ.a 2da ꝯclusionē. Per apræhensionē incomplexā cognoscit obtū 2dū se, sed obtū 2dū se hēt ēē possibile uel n̄ pt existere uel pt fingi q.: ex N.o ꝯseq: nā illa apræhensio n̄ tendit in obtū ut cognitū siue ut id, qd pt cogni aut fingi, sed tendit in obtū ita ut cognoscat id, qd nullo modo ē a parte rei, atque ita tribuendo illi ēē obtiū facit ens rōnis.

Obes: 3.o ꝯ.a 2da partē 3ē ꝯclis. Cogno qua negat possibilitas alterius Dei ē destructiua Entis rōnis q.: n̄ ē factiua eiusdē. Distinguo Ant: ē destructiua

rdu ee reale 2do rdu ee intentionale seu existentiam obiectiuam n. nam per illud actum negat alt. Deus et implicat in terminis negare per illud aliquid, et illud aliquomodo non cognoscere.

Obs. 4o quoties actus est uerus obtu à parte rei est tale quale repraesentat sed quod est tale quale repraesentat non est Cns rationis q. obtu actus uerus non est Cns rationis. Distinguo ma: quoties actus est uerus obtu à parte rei est tale positiuè eq n. Cit tale uel positiuè uel negatiuè, quale repraesentat ee uel positiuè uel negatiuè 2do ma: Distinguo mi: quod est tale positiuè quale repraesentat ee positiuè non est Cns rationis, concedo quod est tale negatiuè, quale repraesentat ee negatiuè seu quod non est tale, quale repraesentat non ee et subdistinguo non est Cns rationis ex parte praedicati concedo ex parte subti n. nam uerum est negare alterius Dei non ee Cns rationis, quam est independenter ab illo, at Alter Deus, qui est subtu est Cns rationis.

Obs. 5o Obiectum huius actus est illud totum complexum ex Antideo et impossibilitate, quod est antecedens ad oe opus illius: eo n. ipso quod actus est uerus repraesentat obtu sicuti est. Si aut obtu ht aliud ee pt. ee obtiuum (ht siquidem ee, cui conformat ee obtiuum et intentionale) in patet quod non sit Cns rationis. sed 2a p. Per hunc actum subtu est quantitas, per Aduersarios fit Cns rationis sed subta et quantitas hnt ee extra illum et sola unio seu identitas ht ee obiectiuum in illu tm q. ad faciendum ens rationis non est necesse, quod totum obtu rdu oes sui partes sit fictum, sed

huius splexi ex Antideo, et impossibilitate aliqd ē ha:
bens solū ēē obtiū in ittu, sit Antideus, q°: hic actus
quatenus repræsentat Antideū facit Cas ronis. 3ª: pdo
Hoc qd ē, actū iudicatiuū de pnti ēē verū, et repræsen:
tare obtū sicut ē n necessariò importat totū obtū actu
existere de pnti, ut cū dico Petrus ē sexagenarius, de
pti solū ē petrus, n sexsaginta anni. q°: si deꝫ tale scre:
tū qd necessariò importet existentiā formę talis screti
ēt n existentiā subti denoiati. poterit actus ēē ve:
rus, si sola forma existat n aut subtū, ut cū dico Anti:
Christus ē futurus. q°: similit. cū dico Antideus ē impos:
sibilis erit vera, qā existit impossibilitas nūqꝫ aut pt exis:
tere Antideus. Sed dū cognoscitꝫ dicta impossibilitas co:
gnoscitꝫ ēt Antideus q°: in hac cogne ēē obtiū hꝫ ab ali:
quo, qd n ht aliud ēē extra cogne.

Articulus Quartus

An Potentia Sensitiua tā interna, quam externa
faciat Cas abusiuū proportionale Crti
Rationis

Suppono in hoīꝫ pt. potia spiritualē illectiuā dari potia
cognoscitiuā sensitiuā cū internā, tū externā Brutis
ēt coē. Per sensitiuā internā illigo imaginationē, siue
Phantasiā, quę cognit solū obta sensibilia ēt absentia
p spēs sensibiles, seu Phantasmata, quę sunt rerū sensi:
bilium simulacra, et ht uī sponendi, et uniendi spēs rerū sim:
plicium.

Dico p°: Phantasiā facere Cas abusiuū pportionale Cri:
tio ronis. Conclo pt: sępe p solā uī Phantasię maximè in

somnis iungimus spes rerum sensibilium, alias cognitam seorsum et per eas sic unitas videmur videre montes aureos, homines de facto volantes, apprehendimus ut mortuum vel vulneratum, qui est sanus. Similesque illusiones patiuntur Bruta, ut Canis, qui recurrentibus inter dormiendum speciebus quas in vigilia formavit de fure domum infestante latrat, apprehendens ibi esse furem cum tamen solum sit obiective in imaginatione, aves terrentur a formidine in hortis et aliquando estimarunt uvas pictas esse veras, sed hec et similia non habent esse sub ea ratione extra Phantasiam nec subiective sive effective proprie pendent ab ea, sed solum obiective quo vicius apprehensionis acquirunt esse obiectivum, quo Phantasia tunc facit ens abusivum.

Queres An Phantasia possit fingere Ens abusivum omnino impossibile. Ad 1.um negative Ad 2.um quia Phantasia habet quidem vim iungendi spes rerum sensibilium v. g. maris et vitri, et sic repraesentandi mare vitreum, potest unires spes capitis leonis, ventris Capre et caude Draconis et sic repraesentare Chymeram: tamen tam mare vitreum quam animal habens talem figuram potest fieri a Deo. Nisi supponatur quod in illo animali sit unica anima eiusdem speciei cum iis, quas habent leones, dans tamen proprietates quae 4.o modo conveniunt Capre et Draconi, de qua anima nil cogitat Phantasia. Adde quod Phantasia fertur solum in externam figuram, quantitatem et alia accidentia per se sensibilia non autem in substantias vel essentias rerum quae non sunt in se sensibiles, et omnis fictio circa hec erit semper circa possibile. Dico 2.do sensum externum facere Ens abusivum. Et suppono

cõe sententiã, qd ad hoc ut oculus elitiat uisionẽ trans:
mittitꝫ ab obto ad oculũ aliqd qd dr spes pquã deter:
minatꝫ ad uidendũ unũ obtũ potius q. aliud. Pr. p.o Artes
qui sicut pdo de aĩa Tex: 159. 161. et 5 Meta: Tex: 34
pbauerat xlusionẽ supiorẽ dicens imaginationẽ, seu Pa:
tasiã decipi posse, ita pdo de aĩa Tex: 63. pr hoc scte
dicit sensũ externũ decipi c.a sensibile cõe, idẽ c.a figã
quantitatẽ, situ motũ et lt raro decipiatꝫ c.a sen:
sibile pprium et uisũ n decipi qd sit color sed ubi sit
pcipiendo slt colorẽ ubi n ẽ. Pr. pdo ideo illus facit Cns
rationis, qã cognoscit aliqd, qd n ẽ q.o pari rõne sensus ex:
ternus facit Cns pportionale Cntis rationis, qã pcipit
obtũ tale, quale n ẽ à parte rei. Pr. 3.o qã sensus de:
cipitꝫ c.a quantitatẽ, ut cũ sol uidetꝫ magnitudinis peda:
lis; c.a multitudinem ut cũ pcitrũ poliangulum unica
res apparet multiplex, c.a distantiã ut cũ Arbores positę
in eadẽ serie à longe uisę uidentꝫ se stingere. c.a situ
ut cũ p specula, qd ẽ deorsũ repræsentatꝫ sursũ. c.a
locũ, ut cũ pcitra colorata uidentꝫ colores in obtis c.a
motũ, ut cũ Nauigantiꝫ uidentꝫ littora recedere. Stel:
lę fixę nihil, sol, et Luna tardè moueri uidentꝫ; c.a figã
ut qdo quis uidet Baculũ rectũ parti aquę immer:
sũ parti extra aquã oculus pcipit illũ Baculũ
ut curuũ, sed ille Baculus ut curuus, seu illa cur:
uitas, quę uidetꝫ n ẽ in Baculo, neque ẽ subtiue si:
ue effectiue pprie in oculo, q.o ẽ solũ obiectiue
in oculo à quo recipit tale ẽ.
Dices p.o Baculũ, lt n sit pdũ ẽe reale curuus extra

oculum esse talem in esse intentionali seu repraesentativo, quia species intentionales, seu impressae Baculi transmissae per medium valde inaequalis crassitiei alterantur et sic possunt repraesentare Baculum ut curvum, sed 2o: quia curvitas percipitur ab oculo ut forma afficiens et existens formaliter in Baculo, quod est occasio ruditur iudicandi per illum baculum esse curvum.

Dices 2do Tunc oculum non percipere Baculum rectum, qui est in aqua sed alium curvum, quem illae species alteratae repraesentant. Sed 2o: p.o: quia oculus per adversarios percipit Baculum quem illae species repraesentant, sed repraesentant illum, qui est rectus et in aqua. Et diverso modo nam species impressae repraesentant oculo suum principium seu id a quo transmittuntur. 2o: 2do quia potest sequi in illum hoc iudicium Baculum esse curvum, sed non iudicatur nisi de Baculo per oculum percepto, alioqui non deciperetur quod est.

Dices 3o: Baculum curvum, anteque videatur, habere esse in speciebus intentionalibus determinantibus oculum, ut videat Baculum curvum, ac proinde oculum non facere Ens abusivum, sed 2o: quia saltem postquam Phantasia apprehendit montem aureum hic existentem, quod dico de illum proportionaliter, reliquit phantasmata ita combinata ut habeat vim determinandi phantasiam ad iterum apprehendendum montem aureum hic, quem si denuo apprehendat facit Ens abusivum: tamen mons aureus habet prius esse in Phantasmatis iis ordinatis eo modo, quo Baculus curvus dicitur habere esse intentionale in speciebus, quae ab obiecto transmittuntur ad oculum anteque videatur Baculus quod: par ratio.

Respondent p.o: spē impressā oculo ēē spē ꝓpriā ba-
culi curui: Phantasmata u.o: siue spēs illegibiles mon-
tis aurei ēē alienas et impropias. 3.o: uel spēs baculi
curui dr propria, qā repraesentat rē prout ē et hoc n
ut patet uel qā determinet oculū ad ꝓcipiendū bacu-
lū ut curuū: sed hoc ꝓstant ēt phantasmata combinata
ut 1.o: q.o: si spēs baculi ē ꝓpria, ēt phantasmata montis
ēt sunt ꝓpria.

Respondent 2do spēs sensibiles repraesentatiuas Baculi cur-
ui n fieri siue ꝯponi ab oculo, sed sic alteratas transmitti ad
oculū ad quas passiuè solū se ht eas recipiendo. At
u.o: phantasmata et spēs illegibiles montis aurei hic fieri
et ꝯponi a phantasia, et illu: Vnde hic et ista formant
ens abusiuū: oculus n. 3.o: p.o: qā ēē forte et actuale
entis abusiui n ꝯsistit in illo ēē, qd ht in spēs impressis
determinantib potia ad ꝓcipiendū obtū alit. ac sit: alio-
quin sequeret Baculū rectū facere ens abusiuū qā
ꝓducit spēs impressas determinantes oculū ad ꝓcipien-
dū obtū alit. ac sit: quod ē ridiculū. Sed ēē forte et
actuale entis abusiui ꝯsistit in illo ēē obtiuo qd ht
in spēs expressis actu repraesentantib obtū diuerso modo
ac sit. Vnde nec phantasia nec illus dicit formare ac-
tu ens rōnis ꝓcisè, qā ꝯponunt spēs impressas intentio-
nales montis et auri, sed qā ꝓducunt actualē imagi-
natione et illectione directè ac forlit. repraesentantes ac-
tu obtū diuerso modo ac sit. 3.o: 2do qā sequeret qdiu
durat ꝯtinatio spēr illegibiliū repraesentatiuar montis
auri, tandiu ens abusiuū hēre scū ēē forte, et sic qad

suam existentiam non pendere ab illius actu cogitante de illo.
quod est falsissimum. 2.° 3.° quia responsio adversarii arguit
solum diversum modum operandi sensus externi et phan:
tasiae, ac illius, quod scilicet sensus externus non producit species
impressas suorum obiectorum et eas producit phantasia et illius.
quod discrimen est verum, sed ad rem impertinens. 2.° 4.° si
ab extrinseco infunderetur species impressa illius representati:
va montis aurei etc, tamen si illius deinde produceret spe
expressas conformes impressae formaret ens abusivum.
quia daret enti abusivo esse mere obiectivum quo a pari
et si oculus Recipiat ab extrinseco species representa:
tivas baculi alit. ac sit, tamen si eliciat visionem conformem
tali speci dicendum est facere ens abusivum
Obiec. p.° 2.° p.° scilicet. Phantasia non dicitur pro obiecto nisi ens sensibile
quo reale. Deinde non potest formare iuditium quod una res
sit alia, quo neque falli. Ad p.° illud ens reale non co:
gnosci semper eo modo, quo est; ad 2.dum 2.° non falli falsitate
complexa, simpliciter et propria iuditij. n.° de falsitate
quae consistit in coniunctione, vel disiunctione eorum, quae
sunt vel non sunt iuncta.
Obiec. 2.do p.° phantasia concipere quod impossibile Carus
imaginatur dicit à longe visum est aliud statuam esse suum
herum sed impossibile est unum esse aliud. Ad 2.° Carus non for:
mare dictam iuditia, sed in p.° casu imaginari aliud
illud quod sibi facit praesens in phantasia esse iti ubi de facto
non est sed locus eius est aliud. sic de statua.
Obiec. 3.° 2.° 2.do scilicet sensus externus fertur nisi in obiecto
existens. 2.° sed non semper eo modo, quo vere existit.

Obs. 4°: si sensus externus falleret, non daret cognitionem illectiua recta, cum pendeat à sensibus. R°: corrigi errorem unius sensus per alium rectè dispositum, uel per rationem ductam ex uarijs experientijs.

Obs. 5°: species impressae representatiuae remi curui sunt illae quae uidentur ut quod ab oculo in allata experientia sed illae sunt Cns reale, quia tunc oculus uidet solum Cns reale. R°: plerique negant oculum uidere species illas ut quod: dato tamen, dico oculum eas uidere non ut res quaedam sunt, idem quatenus sunt qualitates quaedam phisicae, sed solum quatenus sunt imagines obti, non distinguendo seu non cognoscendo eas esse imagines falsas: proinde uidere per illas baculum ut curuum; uersatur oculus circa baculum rectum ac si esset curuus ut apparet, nec cognoscendo eum esse rectum.

Articulus Quintus

An potia apetitiua, siue sensitiua, siue Ronalis, et Memoria faciant Cns.

Abusiuum

Suppono p°: in hoie pt. potias cognoscitiuas de quibus s°: dari duas alias potias, quarum una dr apetitus sensitiuus seu alis, cois et Brutis; altera dr apetitus ronalis seu uoluntas conueniens solis substis illecalibus. Uterque apetitus ht p°: gera actuum. Unum est actuum, qui dnt per sequutionis quibus fertur in bonum, idem amat desiderat et gaudet de obto bono realit. uel saltem apparent. Alterum actuum qui dnt fugae, quibus apetitus auertit se ab obto realit. uel apparent. malo, illud odio hendo; Apetitus sensitiuus

tendit solum in rem sensibilem, rationalis et in res spirituales, ut in Deum.

Suppono 2do utrumque apetitum dici potentia solum affectiua et cecam, quia neuter uidere potest quidnam sit appetendum tamquam sibi conueniens, quidue fugiendum tamquam noxium, sed opus est ut potentia cognoscitiua per suas cognitiones manu ducat utrumque proponatque ut bonum, quod est amplectendum ut malum quod est fugiendum, qua cognitione supposita, apetitus afficitur circa bonum propositum uel malum amando uel auersando. Apetitus sensitiuus manu ducitur à cognitione sensitiua ut fit et in Brutis: rationalis à cognitione illectiua: unde numquam apetitus ferturus in incognitum.

Dico potentia apetitiua siue sensitiua siue rationalis posse facere ens abusiuum proportionale enti rationis. Probatur 2do. Potentia apetitiua ferturus sepe in obiectum tamquam bonum cum non sit bonum, unde dicitur Psalmo 4o: Ut quid diligitis uanitatem et quaeritis mendacium? Utique sub ratione boni, sed quod sub illa ratione apetitur, nec est ens reale, quia non est a parte rei nec est in apetitu subiectiue aut effectiue proprie nec ut sic est purum nihil, quod non potest terminare actum alicuius potentiae quo habeat tantum obiectiue in potentia apetitiua à qua recipit illud qualequumque esse obiectiuum quo respectu illius est ens abusiuum proportionale enti rationis. Et sane uoluntas u. g. dum amat obiectum cognitum dat illi nouum quoddam esse obiectiuum et intentionale in suo actu, dumque amat ens rationis ab illo factum, ipsa et facit suum, ut ita dicatur ens uoluntatis.

Quod si dicas ens rationis debere esse obiectiue tantum in illo: adeoque

ut sit ens proportionale uoluntatis, debere esse obiectiuè tm̄
in uoluntate, quod est impossibile, nihil n. uolitum, quod non pro-
cognitum est manifesta equiuocatio in particula tm̄ quae affi-
cit non ly in illum, sed ly obiectiuè, ita ut excludat et esse subiecti-
uè, et esse effectiuè proprie, retinendo solum esse obiecti-
uè, et sic licet Chymera sit obiectiuè in illum, et uolunta-
te, respectu actus illius est ens rationis proprie, respectu
actus uoluntatis est ens proportionale enti rationis quia
numquam extrahitur ab esse obiectiuo, adeoque neque à ratione en-
tis ficti.

Obiectio p.o sola potentia potest facere ens obiectiuum quae potest finge-
re, sed apetitus non potest fingere q.o et R.o p.o negando
ma: quia potentia intellectiua Dei non potest fingere, tamen potest facere
ens rationis. R.o 2do transeat ma: distinguo mi: non
potest fingere eo modo, quo fingit illius, et cessere potentiae co-
gnoscitiuae exprimendo obiectum concedo, suo modo, dando scilicet exis-
tentiam obiectiuam n.o

Illud porro quod dicitur scilicet potentia apetitiua esse cecam, non face-
re sibi praesens obiectum in ratione obiecti non attrahere ad se obiectum
sed trahi ab obiecto probat solum diuersum modum tendendi potentiae
apetitiuae à modo tendendi illius, nam illius per expressio-
nem uitalem tendit in obiectum, et sic constituit illud in ratione
obiecti sui, potentia u.o apetitiua tendit in obiectum per quamdam
lationem et impetum amoris et sic constituit suum obiectum in ratione
sui obiecti, quod obiectum si non sit à parte rei extrahitur à puro
nihilo, et constituitur ens contradistinctum à ente reali, per
hoc n. praecise, quod intelligatur aliquid terminare actum
apetitus, iam intelligitur non esse purum nihil, si praeterea non sit

à parte rei, iam intelligitur non esse ens reale, quo vel Ens rationis, vel proportionatum Enti rationis.

Obiectiones 2do obiectum Apetitus non est Ens sed bonum quo apetitus per suum actum non potest tribuere obiecto ut habeat rationem obiectivam Entis. sed ad summum quod habeat rationem obiectivam boni. At Ens obiectivum dicitur tale, quia potentiae obiicit ad modum entis quo si respectu apetitus non habet rationem entis, non habet rationem entis obiectivi. Respondeo nec quod illius tendit idens, ut ens, sed ut verum. sicut quo illius tendendo in obiectum sub ratione entis veri, seu cognoscibilis vere, cum tamen non sit ens verum et vere cognoscibile facit ens rationis. Ita apetitus tendendo in obiectum sub ratione boni facit ens obiectivum. Obiectum quo Apetitus est Ens rationis.

Obiectiones 1a obiectum apetitus est bonum reale et possibile: contra de inadequato nam obiectum adequatum est bonum reale vel aparens. Quaeres an memoria possit facere ens rationis. Respondeo Memoriam sumi dupliciter. primo per facultate conservatrice specierum aptarum ad rememorandum. 2o per facultate reminiscitiva seu iterum cognoscente ea, quae alias cognita sunt. si primo modo sumatur non facit ens rationis, ut patet: et species quas conservat non sunt formaliter sed tantum virtualiter representative obiecti. si 2do modo Respondeo fieri posse iterum ens rationis ex speciebus relictis ab actu antecedente, à quo fuit factum ens rationis: de novo enim accipitur ens rationis in nova cognitione.

Articulus Sextus

An Illius Angelicus et Divinus possit facere Ens rationis

Dico primo illum Angelicum posse facere Ens rationis. Conclusio probatur. Illius Angelicus potest formare iudicia falsa tam de obiectis 2dum substantiam supernaturaliter. V. G. De Decretis Divinis, quia non cognoscit illa evidenter si relinquatur in suo statu

nali q̃ de obbis pdo substa nalit pdo modo tn
supnalit qualia sunt secreta cordiu. Idem dicendu de cuiq
separatis.

Circa illa Diuinu quæstio pcedit duplicit. An Deus fa:
ciat Ens ronis pdario cognoscendo Entia ronis facta à
nobis: et a fatiat et primario sine respectu ad nras
cognos.

Dico pdo Deu cognoscere nra entia ronis et illa cogno:
scendo facere ens ronis. P.a pars dclis p.r Nullu dat
obbu reale qd a Deo n cpreheniat, sed mea cogno de
Chymera est obbu reale q.o à Deo cpreheniat, sed
n pt cpreheni cogno nisi cognoscat obbu, est n essen:
tialit repræsentatio obti, et transendentalit rela:
tiua ad illud. Relatiuu aut cogni n pt qn et Ter:
minus cognoscat, qd est manifestissimu in Arte et adeo
pse clarum ut pbari n possit unde est tanq pncipium
in philosophia. Conf.r p.o Implicat qd Deus dictaue:
rit scriptori Canonico aliqd et nesciuerit qd dictauit sed
dictauit entia ronis facta ab hoiz q.o Conf.r pdo, qa
qdo dico hoc est lapis Deus cognit falsitatem huius meæ co:
gnis q.o cognit p illam repræsentari aliqd, qd n est à parte
rei sbt identitatem hois cu lapide q.o cognoscit id qd
repræsentat, sed hoc est ens ronis q.o ex. similit Deus co:
gnoscit hoc meu iuditiu, alius Deus est impossibilis,
ee uerum q.o cognit obbu talis actus ut sciat a mea
cogno cformet obbo, sed alius Deus est Ens ronis q.o cognit
Ens ronis

Dices Deu in cpreheniione mei actus solu dere cognere

id, ad qd mea cogno hb reale respectu, atq adeo solu cogno:
scere illud reale, ad qd mea cogno terminat ad ipsu n. so:
lu ipsa refert n u. hb reale respectu ad impossibile.
Sed 2a p. qa simplex aprehensio alicuius impossibilis
aprehendit à Deo, q. obtu eius dt cognosci. Hoc obtu
qa e simplex nihil reale includit q. totu e Cns rõ:
nis q. Deus cognoscit aliqd Cns rõnis. neq n. dicendu e
qd Deus cognoscat mea aprehensione et si interroget
qd ego pea cognosca n possit respondere, sed dat dicere
nescio. 3a pdo Illa cogno affirmativa n minus essen:
tialit. e representativa identitatis int. hoie et lapi:
de q. sit representativa ipsor extremor q. ta ad
illa, q ad hec refert essentialit. ta q. representatio
ad representatu q. dt et illa cogni relatio n. tran:
sendentalis qualis e cogno cu sit ipsi cogni identi:
ficata, bene pt terminari ad aliqd impossibile, obto
n. dat solu denominatione extrinseca, et rone cogni:
ti.
Neq dicas Deu cognoscere meu actu cu tali modo
tendendi affirmative erga hoie et lapide et hoc suf:
ficere, ut cognoscat me falli? 3a assigna mihi qd
diversu cognoscat à Deo in his pt actib, Hoie et la:
pide ee e impossibile et Hoie ee lapide e impossibi:
le: Modus tendendi in utroq casu e affirmativus,
in utroq affirmat impossibilitas in utroq reperit ex
parte subti, Ho, et lapis et ipsu ee q. si hec tm co:
gnoscat Deus n poterit discernere qd de quo affirme,
et quis ex his actib sit verus, nisi cognat in p. actu

impertari ee existentie de hoie et lapide in pdo impertari ee identitatis int. hoie et lapide q. ut possit discernere hos actus dt cognere tale identitate de qua affirmat impossibilitas p pdu actu verum, hec aut identitas est ens ronis

Sa pars pr. Facere Ens ronis e dare ee tm obiectiue obto sed Deus cognoscens meum ens ronis dat illi ee solum obtiue q. Deus cognoscens meum ens ronis facit.

Dices hoc ee dare enti ronis ee obtiuum n primario sed secundario, n directe sed indirecte: qa directe Deus tendit in mea cogne indirecte u. et in obliquo in eius obtu: hoc aut n ee facere ens ronis, qa illud qd a nobis practice factum e, cognoscit a Deo tm speculatiue: cogno n factiua entis ronis dt ee cogno practica illius n speculatiua. Sed 3a p. qa hoc qd e cognoscere aliqd in obliquo n tollit quin illud cognoscat q. n tollit quin accipiat ee obiectiuum consequenter fiat ens ronis. Pdo lt n si primus cognoscens obtu tn cognosco illud et si eem centesimus, q. accipit a me ee obiectiue. 3o facere practice Ens ronis n e aliud qs. dare illi ee obiectiue, et hoc n e aliud qs. illud cognoscere, sed Deus cognoscit q. facit practice

Dices facere Ens ronis practice, seu cognoscere illud practico modo ee dare illi ee obiectiuum, qd n heret adeoq Diuina cogne uersante c. Ens ronis ut hns ee in rora cogne ee speculatiua talis ee obtiui, adeoq n dare tale ee, sed potius stemplari datum. Sed 3a p. Iuditium facit Ens ronis, qa dat nouum ee obiectiuum, lt primum datum

fuerit ab apprehensione q° dare novum ee enti obiectivo
e cognoscere practice, sed Deus ex 1° cogno Divina quae
e speculativa meae cognis, q. facta supponit ht totum
id qd requirit cogno practica entis ronis quae solum rep-
sentat. 3° ut actio productiva sit aere practica
n requiritur qd tale Ens n pextiterit, aut n existat si
n Deus me reproduceret pluries n daret mihi ee sim-
plicit. de novo, tn talis actio reproductiva eet practica.
Dico 2do Deum independent. a nro illu cognoscere et fa-
cere Ens ronis. Conclo pr. p° si nullus illus creatus fuis-
set possibilis Deus cognovisset tale illu ee impossibile
et quidem independent. ab ullo illu, q. et nunc indepen-
dent. ab oi illu creato cognoscit aliud Deum ee impossi-
bile et similia qd cognoscendo dat illi ee obiective
in suo illu hoc aut e facere ens ronis. Ant: pr. Ois
perfectio scedenda e Deo cogno aut ois veritatis e perfectio
sed aliud Deum ee impossibile e veritas cognoscibilis
et Deuteronomij c. 32. Videte qd ego sum solus et
n sit alius Deus pt. me. Qd aut Deus cognoscat im-
possibilitatem istam patet, qa nihil e independent.
ab oi illu qd a Deo n cognoscat: et lt quatenus
dat ee obiectivum impossibilitati n faciat Ens ronis,
facit quatenus dat ee obiectivum alteri Deo. Pr.
2do, facere Ens ronis nullam dicit imperfectionem et aliunde
importat perfectionem in Deo, qa sic Deus n modo cognoscit oia
possibilia sed et cognoscit reflexe nihil aliud ee pos-
sibile et n modo suas perfectiones cognoscit, sed et scit
aliud Deum n ee q° tales cognes factivae entis ronis

non sunt denegandæ Deo.

Obj.es 1.o Facere ens rationis est cognoscere non Ens ad modum Entis, sed hic modus cognoscendi dicit imperfectionem q.o repugnat Deo. R.o n.do maiorem, quis n. nos ex nro imperfecto modo cognoscendi faciamus hoc per species alienas et per cognitionem abstractivam, hoc tamen non est de essentia entis rationis. Sed si non Ens concipiat ad modum non Entis, et habet solum esse obiective in illo, adhuc erit ens rationis: hoc autem non repugnat Deo, qui sicut cognoscit negationes ut negationes, ita impossibilia ut impossibilia. Ex nro autem modo cognoscendi non licet arguere ad Deum, spiritualia n. Deus cognoscit ad modum spiritualium etc.

Obj.es 2.do Ens rationis non potest fieri nisi per cognitionem fingentem, sed Deus non potest fingere q.o neque facere Ens rationis. R.o distinguendo ma: per cognitionem fingentem idem dante non esse obiective et cognitum concedo fingentem idem iudicantem de re aliter ac sit n.o eodem modo distinguo mi: et n.o 2.am quia ad faciendum Ens rationis non dicitur esse necessario deceptio in illo illud fingente.

Obj.es 3.o Omnis cognitio Dei est perfecte iudicativa, sed si faceret Ens rationis iudicaret esse ens id quod non est cognosceret siquidem obiectum aliter ac sit q.o falleret, sed hoc implicat q.o non facit Ens rationis. R.o n.do mi: haberet n. cognitionem verissimam de eius impossibilitate u. g. et per iuditium affirmaret de obiecto id quod vere est affirmabile, cognosceretque ipsum quale est, scilicet esse impossibile. Quod si sumas cognitionem Dei precise ut terminatam ad Anti Deum, hæc cum æquivaleat simplici apre-

hensioni Antidei, neq cognosceret alit. ac sit, neq quo:
modo sit, ut sic n. Ideo se nullo modo e. Sed qd dat eius
impossibilitas dr Deus cognoscere Antideum quomodo
est quoniam illud cognoscit ee impossibile.
Obs. 4o. Deus n cognoscit nisi id qd re vera e, sed Ens rōnis
n re vera e, p. ex Ro. distinguendo ma: n cognit p assen:
sum nisi qd re vera e, 3do non cognoscit dissentiendo eadem
distinctione distinguo consequens. Deus n. nullum ee
reale affirmat de Ente rōnis sed potius illud negat
eo aut ipso qd negat aliqd de illo dr cognoscere il:
lud. Prop. aut actus affirmativos, p quos Deus be:
dit in ea, quae sunt dr et tendere p actus negativos
in ea, quae n sunt, hoc n. spectat ad perfectionem Divi:
nae scie

Disputatio Septima
De Distinctionib
Quaestio Prima
Quid, et Quotuplex sit Distinctio
Articulus Primus
Quid sit Unitas et Identitas

Quaeres p. qd sit unitas. Ro. sicut dant aliqua p. principia
complexa, ut Pe Totum e maius sua parte et, quae adeo
sunt evidentia, ut probari a priori n possint, sed tm a
posteriori, ita dari aliquos p. et simplices conceptus, qui
ex se ita manifesti sunt illui, ut n nisi obscurioribus ter:
minis exprimant, vel ad summum p aliq proprietatem conse:
quentem, aut p negationem sui oppositi explicent, huius:
modi sunt unitas, pluralitas, identitas, distinctio, seu

alietas, diuisio et Quae ita per se innotescunt illi ut
quilibet et rudis eas percipiat: unde interroganti, quid sit
unum ex his. Rmus per negationem sui oppositi, tamquam sup-
ponentes illud tamen per se notum, ut si quaeratur quid sit dis-
tinctio dicimus quid sit nego identitatis: at si rursus quae-
ratur, quid sit identitas, explicamus quid sit indistinctio. Idem
contingit in unitate, quae explicatur per nego divisionis
seu pluralitatis, quare unum illud est, quod est indiuisum
in se: universalit. namque ut habetur 5o Met: Tex: ii: quae-
cunque non habent diuisionem, quatenus non habent eatenus
unum dicuntur ut puta, si per ut homo non habet diuisionem unus homo
est, si per ut aliquid, unum aliquid est, si per ut magnitudo una magni-
tudo; Ex quo patet multiplicit. dici unitatem, sic quod
est in aliqua ratione indiuisum, ita ut non sit plura talia non
habet partes, ex quibus illud esse coalescat dicitur esse unum per simpli-
citatem, et si careat partibus realibus dicitur unum per simplicitatem
realem, si careat etiam partibus formalibus et Metaphysicis unum
est per simplicitatem formalem seu Metaphysicam: sic anima rationalis
non habet partes reales, ideo dicitur unum quod realit. simplex non
tamen habet simplicitatem formalem et Metaphysicam, quia reperi-
untur in ea plures rationes formales et Metaphysicae, ut ratio subs-
tantiae, spiritualitatis, rationalitatis etc. Quod si id, quod est unum
constat ex partibus realibus vel formalibus dicitur unum per compositionem re-
alem, vel formalem. Ex quo vides aliquid posse esse unum
per simplicitatem realem, et simul per compositionem formalem et
Metaphysicam ut contingit in anima rationali.
Porro istae partes ex quibus coalescit unum, vel sunt si-
miles essentialit. et eiusdem rationis, et int. se uniuntur, ut

Universalit. namque quotcunque non habent diuisionem quatenus non habent, eatenus unum dicuntur.

sunt partes quantitatis continuæ et dr̄ unum p̄ continuatio:
nem aut si sint plures gradus qualitatis in eadem parte
subti dr̄ unum p̄ intensionem. Vel sunt diversæ rōnis essen:
tialis et p̄ unionem concurrunt ad faciendam aliq̄ tertiam
essentiam ex illis indivisibilit. consistentem; q̄d fit q̄dō par:
tes hnt int. se subordinationem ut ex corpore et aīa rōnis
fit hō: et hoc simplicit. dr̄ unum p̄ compositionem. Vel demum
partes ipsæ quasi extrinsecè uniunt ita ut neutra
petat consortium alterius partis ut acervus lapidum qui
est unus acervus p̄ unitatem loci in quo sunt aut
unus exercitus p̄ unitatem summi Imperatoris et hoc
dr̄ unum p̄ aggregationem. Item alia est unitas gerica
qua gnus est unum et n̄ dividit in plura gera talia
quale est ipsum: q̄d q̄d sit q̄d dividat in subtas spes, quæ hnt
rōne geris subalterni vel proximi. sic vivens est unum
genus, qā in se n̄ dividit in plura gera, lt sub se
patiat divisionem in al et plantam, quæ sunt gera respec:
tu suorum inferiorum. Alia est unitas specifica qua spes
est una et indivisa in se in plures spes, lt sub ea fiat
divisio in plura individua. Alia est unitas nume:
rica seu individualis qua res excludit oē divisio:
nem n̄ solum in se, sed et sub se. Petreitas n. n̄ solum
est indivisibilis in plures Petreitates, sed et n̄ participat
à pluribus, sed rō Petreitatis reperit in uno tm̄ individuo:
in quo differt ab unitate gerica et specifica quæ
lt in se ꝛdū suam rōne gerica vel specificam n̄ divi:
dant, patiuntur tn̄ divisionem ꝛdū rōnes inferiores
Quæres ꝛdō q̄d sit identitas. Rō: identitatem differre

ab unitate per hoc, quod connotat plura extrema unita
et coadunata in unum esse: et sic qua ratione aliqua sunt
unum ea ratione identificantur, sic homo et Deus sunt idem genere,
Petrus et Paulus idem specie, plures rationes formales constitu-
entes unam rem sunt idem realiter. 2º palmi coniuncti sunt
una et eadem quantitas bipalmaris: imo aliquid sibi ipsi
dicitur esse idem, ut innuit 5º Meta: c. 9. Quare patet quod
identitas unitas quaedam essentiae est, aut plurium
aut unum ut pluribus utatur (qui non aliquid sibi idem esse ait
hic uno utitur, quasi duo sint) ut puta unum dicat ipsum
sibi ipsi idem ut ratio non ipso utitur. Diversa vero dicuntur quorum
aut species plures, aut materia, aut ratio substantiae: et omni-
no diversum dicitur oppositè ad id, quod idem dicitur. Superius autem
dixerat Aristoteles, ea quae per se et proprie dicuntur eadem illa
esse, quorum materia est una, aut specie aut numero et quorum
substantia est una. Quare identitas importat unitatem
inter plura saltem plurificata per rationem, ut unum idem sibi
ipsi idem dicitur. Sic de facto et de facto identificantur. Differunt
non tamen sceptus magis explicitus a minus explicito in
re, tamen sunt omnino idem, nihil aliud non est homo quam animal rationale.
Ex quo patet aliqua sub una ratione non esse idem et posse
sub alia ratione identificari ideo Aristoteles 7º Topicorum c. 10 Loco 14
ait specie vel genere eadem non est necesse esse eadem numero. Dicitur autem
proprissime idem, quod est unum numero: ut habetur eodem 7º Topic: loco
10º.

Signum autem identitatis ex loco 5º: et sequentibus est
6º: quod eorum quae dicuntur esse idem, si alterum identificetur uni
8º: reliquum extremum identificetur illi eidem 3º. Ita

Quaedam vero per se, sicuti et unum et enim quorum materia, aut specie, aut numero una, eadem
dicuntur, et quorum substantia est una.

Dicebatur autem proprissime idem, quod numero unum.

si n̄ sint ambo eadē eidē, manifestū ē q̄ nec sibi in:
uicē sūt eadē.

1°: quęcunq̄ accidunt alteri et alteri oportet accidere
ob quitq̄ alterū eorū accidit, alterū quoq̄ oportet acci:
dere, sic q̄a aliitas ē idē cū rōnalitate realit. si rō:
nalitati accidit existere, et aliitas existit.

3°: si n̄ ē utrisque idē gnus: aut si idē gnus n̄ tn̄
eędē differē p̄dicant de utroq̄, aut si unus susci:
pit magis aliud u°: n̄, aut si utrūq̄ suscipit magis
n̄ tn̄ simul suscipiunt tale augmentū signum
ē n̄ ēē eadē.

4°: si utrūq̄ appositū eidē 3°: n̄ facit cū illo idem to:
tū ut si rōnalitas aīalitati et inhibilitas aliitati
addat, q̄a n̄ resultat idē totū sed duo tota diuer:
sa sit hō et equus, patet rōnalitatē et inhi:
bilitatē n̄ ēē idē.

5°: supposito aliquo sive uero sive falso, si alterū
int. imit. (idē tollit, destruit, aut negat) alterū aut
n̄, p̄fecto n̄ sunt idē. Uniuersalit. aut loquendo ex
ijs, quę quouis modo de utroq̄ p̄dicant. et de quib̄
hęc p̄dicant, ɔsiderandū ē, an aliquibus disonent.
nam quęcunq̄ de altero p̄dicant, et de altero p̄dicari
oportet et ex°. Quare illa erunt oīo idē, quę sepa:
rari n̄ possunt ulla separatione sive reali sive mentali
seu quę n̄ hnt ullā diuersitatē ɔceptus obiectiui.

Articulus secundus

Quid sit pluralitas et distinctio.

Unitas, seu indiuisio, negat diuisionē, p̄ q̄ p̄prie illigit multi-

fado rem pluralitas ꝺ̄ aḃ: separatio: Mata·n eb forma ꝺ̄
rum separabe in spoziio, gd unitꝫ subtrahens tꝫ sunt plures et tota
inspleta, ebuna pregꝫ retines ma unitate fides retinebit tota
entitate, q̄are inductio q̄ dictum cauſam ꝺ̄ pluralitas eſt
·n· ꝺ̄ texto 4. eſt 6. 4ª Metaph: Unio opponit pluralitati
Fundat aũt pluralitas i distinctione, ita ut aliqua eo
modo sint plura, quo modo distinguũt, si g rone distinguntur
erunt plura, rone ii realit. erunt plura realit. si
formaliter erunt plura formal.
Distinctio igit̄ ẽ id, q̄ fortit. unum ꝺ̄ alio, cepotus·n
distinctionis et sceptus innotatiuus g ordine ad illud, à
quo aliqd distingui dr. Vna distinctio fortit. ẽ intellectus
to ꝺ̄ nego identitatis unius ad alio ꝺ̄ gd terminus negatus
p huiusmodi negationem sit ro·n identitis in recto et illud
aliud recto in obliquo negat, rea terminus negatus ipsam
identitatem in recto et illud aliud in recto negatur ii petra
distingui a Paulo ide ẽ, sic petra ꝺ̄ eo Petrus, ꝺ̄ aũt dr
Petrus ꝺ̄ ide est idem cũ Paulo.
Hic aũt aduerte distinctionem ponere rumi vel fundatis. vel fortis.
Fundatis rumis intelligas q̄ distinctionem ide illa rō q̄ g. unum ꝺ̄ alio
ex hac rone iuxta eã dicta, ide ꝺ̄ substructum rei et illius distinctum ꝺ̄ ali-
alio: ide·n· Petrum ꝺ̄ Paulus q̄ Petrus, et universaliter ens dicit cuiusq;
rei distinctionem illius ab aliis. Fortis aũt rumis distinctio ii scilicet
rō fortis q̄ res ꝺ̄ aliud et hoc ꝺ̄ nisi nego illius alterius, rem ꝺ̄ eo illius
cũ·n· res ut distincta ab alio, aliqua habet rone notes aliud à qua dis-
tinguũ. ex eo rei ut sic ꝺ̄ sic entitatiter relabitur ad essentia entis, ex ꝺ̄
entia ita ut illa rone positiua q̄ fortis in suo distinctio respiciat essentia
ora aliorum nullum ens absolutum reliquum subiungit esse ora

Esse vnius sit oppositum specialis unius vero opponitur pluralitas
Esse enim alterius coordinatio privatiua est, et unum adest, et non est, eorum et pluralitate reducuntur.

necessario consequenter ad esse cuiusque rei constituatur res ab aliis formaliter distincta.

Dico igitur distinctionem inter 2.° extrema positiva consistere formaliter quidem in negatione identitatis unius cum altero, seu in hoc quod unum non est alterum: fundaliter autem in aliquo positivo: ad distinctionem quae habet ens positivum a negativo, et formaliter consistere in solo positivo, quae tamen non est proprie actuale distinctio. distinctio enim vera et propria constituit pluralitatem, quae est in entibus positivis cum fiat ex unitatibus, et unitas sit proprietas solius entis positivi.

Dictis 1.a pars probatur: 1.° Distinctio opponitur contradictorie indistinctioni ergo altera formaliter consistit in negativo, sed indistinctio non consistit formaliter in negativo, verum in positivo, nam est idem formaliter ac identitas. et identitas consistit formaliter in positivo ergo Distinctio consistit formaliter in negatione huius positivi hoc est identitatis. Quod autem identitas consistat formaliter in positivo probatur: 1.° ex vi nominis nam identitas dicitur quasi eadem entitas, quod ut patet dicit in suo conceptu formaliter aliquid positivum. 2.° quia identitas est ratio formalis, per quam res positiva dicitur eadem sibi ipsi, sed res positiva est eadem sibi ipsi, ergo quod est talis entitas positiva ergo identitas consistit formaliter in positivo. 3.° identitas ex 5.° Metaph: Tex: 16: Unitas quaedam entitatis est, sed unitas consistit in positivo, ergo Bonav: in 1.° Distinc: 23 Art: 1.° Scot: in 2.° Distinc: 3. Suarez Dispu: 4 Meta: Secti: 2.a. Vasquez 1.a parte quaest: 128. c. 2.° Urtadum Disp: 4.a Meta: § 15

vide s.a in art: antecedenti

Probatur 2.° eadem 1.a pars conclusionis. Mecta negatione identitatis unius entis cum alio statim et per illud illud esse distinctum ab illo ergo distinctio formaliter consistit in negativo.

2.a Pars probatur: Vis negatio conveniens enti positivo, sive reali, sive rationis ut patet ex Terminis fundatur in aliquo positivo sive reali, sive rationis, sed extremis positivis quae dicuntur inter se distincta convenit distinctio quae ut s.a est formaliter negatio identitatis ergo distinctio inter extrema positiva fundatur seu fundamentaliter consistit in aliquo positivo. Confirmatur quia valet haec conclusio, ideo a Priori Petrus non est Paulus, seu habet negationem

Pauli, qui ht tale humanitate: hec quil dubio fortit. e
qd positiuum q.o fundamentum huius distinctionis e qd positiuum.
T.o pars p.: ut se ht affirmatio ad nege, ita ens ad n ens, sed affirma:
tio à nege distinguit, seu illi opponit contradictorie p ipsam
affirmationem que fortit. e qd positiuum q.o et P.r 2do, p illud
fortit. aliqd distinguit ab aliquo, p qd fortit. excludit illud
sed positiuum p ee positiuum excludit ee negatiuum et e.o: nam
si positiuum excluderet negatione p alia nege daret p cursum
infinitum ut considerantis patebit et qa nego negis à parte rei
n e aliud q. affirmatio q.o positiuum p ee positiuum distinguit
à negatiuo.
Ob.es p.o: idem e constitutiuum et distinctiuum uniusquisque rei, sed constitutiuum rei
positiue e necess.o et fortit. aliqd positiuum q.o et distinctiuum erit fortit. aliqd
positiuum q.o distinctio int. entia positiua n consistet fortit. in
negone. R.o distinguendo maiorem. idem est constitutiuum, et dis:
tinctiuum rei positiue à positiua fundamentalit. c.o fortit. n.o
maiorem, et conseq.a
Ob.es 2.o distinctio opponit contradictorie indistinctioni ut dictum, sed hec
dicit fortit. aliqd negatiuum q.o ob regula eorum que contradictorie opponuntur
distinctio dicit fortit. aliqd positiuum. R.o ne.do mi.e. Sed n. indistinctio
uoce tenus dicat negationem re uera tn dicit fortit. aliqd positiuum
quomodo irrationalitas uoce tenus sonat nege, sed re ipsa
significat fortit. Brutalitatem, siue aliqd simile positiuum,
p q. Brutalitatem constituunt Bruta.
Ob.es 3.o possum intelligere Petrum et Paulum absque eo qd apprehendam
unum here negationem alterius q.o possum intelligere distinctionem
n intellecta nege q.o distinctio n consistit fortit. in nege. Ant: patet
experientia, p.a conseq.a p.r qui intelligit duo intelligit distinctionem

sed Petrus, et Paulus sunt duo q.o si possum intelligere illos sine negatione, possum et intelligere distinctionem sine negatione. Nego c.o Ant. n.o p.a conseq.a ad cuius probationem distinguo ma: qui intelligit duo formaliter ut duo intelligit distinctionem formaliter c.o ma: qui intelligit 2.o tm materialiter, seu illa, quae sunt duo non intelligendo ut sic dicam dualitatem eorum intelligit distinctionem formaliter n.o ma: et eam intelligat fundamentaliter. Unde n.o conseq.

Obs. 4.o Omnis relatio dicit formaliter aliquid positivum, sed distinctio inter entia positiva est relatio q.o distinctio inter eadem entia dicit formaliter aliquid positivum. Nego c.o ma: de relatione praesse sumpta prout distinguitur a ratione mere connotativa n.do de relatione late dicta prout includit rationem et mere connotativam et distinguo mi: est relatio praesse n.o late dicta c.o Unde n.o conseq.a quia distinctio inter duo entia positiva si sumatur formaliter est ratio mere connotativa non relativa

Obs. 5.o Petrus distinguitur ab hac negatione identitatis cum Paulo q.o habet negationem identitatis cum hac negatione: Rursus non est Petrus haec 2da negatio ipse non est ens positivum q.o habet negationem illius et sic in infinitum: vel deveniendum est ad aliqua quae se ipsis formaliter distinguantur per suam essentiam q.o idem de omnibus dicendum est. Nego distinguendo Ant. distinguitur positive n.o negative c.o et distinguo consequens habet formaliter negationem identitatis cum negatione n.o conseq.a habet grammaticaliter transeat conseq.a quamvis non per negationem nihili possimus explicare ens, tamen haec sunt sinonima, idem quippe est ens ac non non ens. Universaliter q.o Cns et non Cns distinguuntur immediate se ipsis per immediatam contradictionem. quia autem quodlibet Cns in particulari habet adnexam negationem omnium per se ipsum, per universalem oppositionem Cntis cum non ente, se

ipso distinguitur ab illa nege, et idem est dicere non est nego ac dicere est Cns. Cur autem Petrus et Paulus similiter non distinguantur fortiter se ipsis manifesta est disparitas, quia Petrus et Paulus distinguuntur positive sunt quippe duo positiva et sunt entia: Petrus vero et non Pauli distinguuntur tm negative ut Cns a non Cnte: sicut autem ex eo quod albedo sit se ipsa disgregativa visus quia est ratio cur cetera disgregant visum, non tamen inferre quod similiter cetera omnia se habent et se ipsis sine albedine disgregant visum: sic et ex hoc quidem et non Cns se ipsis distinguantur sine alia nege non tamen inferre quod cetera omnia se ipsis distinguuntur. Tota enim ratio distinctionis fortiter consistit in hoc, quod unum non sit aliud.

Articulus Tertius

De Distinctione Reali, et Modali

Cns reale sumitur hic quatenus distinguitur non ab Cnte ficto, sed ab Cnte tali ut non possit simpliciter dici res quedam seu entitas, sed solum modus, vel ratio fortis essendi unius et eiusdem rei.

Distinctio igitur realis simpliciter est que cadit inter extrema que sunt res existentes seu entitates, et realitates positive ita ut una habet nege identitatis realis cum altera, seu non sit realiter altera: et loquendo de rebus creatis invicem comparatis, ut ratio ex rebus sic distinctis possit saltem per absolutam Dei potentiam separari realiter ab altera, et sic separata conservari; interim durante vel destructa altera.

Notandum ~~aut~~ autem est, cum distinctio sumat suam denominationem ab extremis inter que reperitur multipliciter eam dividi: si extrema, que dantur distingui sint ambo entia

positiua realia et actualia, eorum distinctio dr positiua reali actualis: si extrema sint entia positiua realia non tn actualia sed possibilia dr eorum distinctio realis positiua possibilis: si unum tm sit reale positiuum, alterum negatiuum sine priuatiuum eorum distinctio dr realis negatiua. Imo et distinctio quae cadit int. duas neges uel priuationes dici solet realis negatiua qualis est q. hnt tenebrae et cecitas separatae inuicem, qa ita distinguntur ac separantur int. se, ut si essent res positiuae realit. distinguerentur. Hic aut agimus de distinctione reali, positiua reali, actuali, et adequata.

Ca: distinctionem Modalem Notandum noie modi nonnulli hic q. libet rone determinatiua ad tale uel tale ee, sed entitatem qdam imperfectam cuius distinctio ab alia re appellatur distinctio cum addito diminuente. hoc est realis modalis quae media est int. reale simplicit. et int. forte. Praeterea ab auctoritate qui asserunt dari modos, et distinctione modalem assignari 3 conditiones ad modum requisitas. Pa: est ut una cum re modificata uera et reale compositione et si de nouo aduenerit, uera et reale mutatione faciat. 2a: est ut res modificata possit existere sine illo modo determinato u. g. corpus possit existere sine tali figura et effus sine tali dependentia, modus uo: non possit existere sine illa re, cuius est modus, ne per Diuinam quidem potiam. 3a: est ut modus qdo quinque existit tribuat suum effectum forte rei cuius est modus, nec possit existere quin in actu 2do modificet illam u. g. existentia faciat existentem figura figuratum etc

Articulus Quartus
De Distinctione Formali

Distinctio formalis dr illa quae est int. plures rationes et extrema, quae realit. identificata cum una et eadem entitate, seu realitate Physica ita se hnt nullo ittu cogitante tum in se et intrinseca, tum in ordine ad nrum conceptum ac sicent plures entitates et res Physicae simplicit. distinctae a parte rei. Qd ut melius illigat

Notandum p.o alias res ee perfectioris natae, alias minus perfectae qs perfectione maiore vel minore pstatu huius vitae cognoscimus a pprietatib. et effectib. sensibilib. ideo n. dicimus hoie ee leone perfectiore qn illum cernimus loqui ronari et, qui sunt effus nobiliores qs rugire et ac pinde indicantes pncipium hanc operationum nobilius ac perfectius in hoie qs in leone. Iam vero cum res perfectior qd cuit plures operes et effus int. se diversos vel ht plures pprietates int. se diversas quas videmus fieri vel ee dispersas in alijs reb. imperfectiorib. cum v.g. cognosco hoie solum crescere, sentire illigere, quas 3 operes video realit. dispersas in planta, quae tm crescit in Bruto qd sentit in Angelo, qui illigit: ex una parte illius ht fundamentum iudicandi in hoie ee diversa pncipia talium operum. ex altera parte cum constet haec pncipia respectu aiae qd ee realit. distincta, nam aia rolis est indivisibilis: consequent. sine errore iudicat in eadem aia ee plura pncipia realit. quidem int. se identificata, formalit. tn distincta. eodem modo philosophandum est de eodem hoie, in quo sunt plures gradus

Metaphysici, idem gradus entis, substantiae, viventis, animalis, rationalis etc. qui licet omnes realiter sint unus et idem homo, qui realiter est ens substantia, animal, etc. tamen ita se habent tum inter se tum respectu hominis, ac si essent tot res seu entitates realiter distinctae, proinde virtualiter seu formaliter unus gradus non est alius.

Notandum 2do huiusmodi distinctionem dici formalem, quatenus rationes illae quae sunt in re independenter ab illa intrinsece obiecto unde et dicuntur rationes obiectivae, ita se habent respectu rei in qua sunt ut illam intrinsece afficiant ad modum formae non quidem Physice, et realiter distinctae, sed Metaphysice et formaliter distinctae, quomodo tales rationes dicuntur et formalitates, quia suo modo informant et perficiunt rem in qua et cum qua sunt ~~[illegible]~~ realiter idem. Dicitur haec distinctio et virtualis et rationis rationatae, unde

Notandum 3o: duplicem esse distinctionem rationis: rationis rationantis et rationis rationatae. Prima quae dicitur et non habens fundamentum in re, est negatio identitatis rei sumptae non per se, seu prout est a parte rei, sed prout substat actuali conceptioni nostrae rationis comparantis v.g. idem ad se ipsum, ut dum concipitur Petrus habens relationem identitatis ad se ipsum et universaliter quando eadem res concipitur distinctis conceptibus, sed hi non generant diversam rei cognitionem. Distinctio rationis rationatae licet a Suarez et aliis aliter explicetur, volunt enim non praesupponi sed poni ab illo, imperfecte rem concipiente, licet praesupponatur fundamentum eius unde dicitur et distinctio cum fundamento in re, non fit ab illo, sed praeexistit in obiecto: dicitur tamen rationata in passiva signe, idem cognita a ratione, sive quia est distinctio mentis correspondens distinctioni, quae vere est in obiecto. Quia tamen

hęc distinctio rationis rationatę est posterior, et consequens ipsam distinctionem formalem.

Notandum 4°: Dupliciter posse explicari distinctionem formalem, 1°: à priori, quod fit explicando natura rationum obiectivarum, quę tali distinctione distinguntur iuxta ea, quę illis conveniunt intrinsece et independenter ab extrinseco, et hoc modo dicimus distinctionem formalem esse inter plures rationes obiectas et intrinsecas, quę cum non sint realiter entitative et physice inter se et à suo quasi subiecto distinctę, proinde se habent ac si essent et inter se, et à suo quasi subiecto distinctę realiter. Et huius distinctionis fundamentum et ratio a priori est ipsa perfectio rei, quę est virtualiter sive eminenter habens quasi duas realitates. Quod totum intelligitur esse et si nullus intellectus cogitaret. Secundo potest explicari à posteriori idem in ordine ad intellectum et conceptus nostros, hoc modo est inter plures rationes, quę cum identificentur cum una et eadem re possunt à nobis cognosci conceptibus spe distinctis habentibus fundamentum in perfectione et equivalentia rei conceptę. Hęc autem cognoscibilitas sive aptitudo ad terminandum diversos conceptus non habet extrinsece ab intellectu, sed intrinsece à propria entitate rei, quę dicitur cognoscibilis quę multiplex cognoscibilitas est independenter ab actuali operatione intellectus nostri, qui non illam efficit, sed supponit in obiecto.

Collige huiusmodi distinctionem formalem nullam secum trahere pluralitatem et compositionem repugnantem simplicitati et summę, qualis est in Deo O. M. imo ut maximè explicare eius perfectionem, et ratio est, quia summa simplicitas

quae est perfectio simplicit. simplex negat compositionem et plu-
ralitatem realem plurium extremorum realiter int. se distinctorum
non vero pluralitatem rationum obtinuarum formalit. tantum int. se
distinctarum imo vero summa simplicitas tunc maxime
est perfectio simplicit. simplex cum hac pluralitate harum
rationum obtinuarum formalit. distinctarum, quod probatur: quia illa est perfectio
simplicit. simplex quae melior est ipsa quam non ipsa, nec est incompos-
sibilis cum maiori bono, sed summa simplicitas cum pluralitate
rationum obtinuarum formalit. tantum distinctarum melior est ipsa quam non ipsa
nec est incompossibilis cum maiori bono quo summa simplicitas
cum pluralitate rationum obtinuarum formalit. seu virtualit. tantum
distinctarum est perfectio simplicit. simplex. Maior est axio-
ma Theologorum desumptum ex S. Anselmo, minor probatur quoad
partem quia maius est melius bonum est habere unam perfectionem
realit. indivisibilem quae equivaleat infinitis rebus realit.
distinctis quam non habere talem perfectionem sed hoc est habere infi-
nitam pluralitatem rationum obtinuarum formalit. tantum distinctarum
quod est. Eadem minor quoad 2am partem probatur tum quia non modo ratione
infinitarum rationum virtualium summa simplicitas potest esse
cum omnibus aliis attributis Divinis v. g. cum aeternitate Im-
mensitate infinitate etc. sed imo per tales rationes virtua-
lit. distinctas omnia alia attributa Dei optime explicantur
nam aeternitas Dei bene dici potest Deus ipse indivisibilis
qui equivalet et eminenter praevalet mensuris temporis
simpliciter infinitis realit. int. se distinctis immensitas
Divina dici potest Deus ipse qui idem indivisibilis equiva-
let et eminenter praevalet infinitis rebus realit. distinctis coe-
xistentibus infinitis partibus loci etc. tum quia non potest assignari

quia bonum sit, cum quo in Deo non possit esse summa simplicitas, equivalens infinitis rebus realiter distinctis

Quaestio Secunda

Quae distinctio sit admittenda à parte rei

Articulus Primus

An sit admittenda distinctio Realis

Et Modalis

Dico 1º: dari distinctionem realem seu rei à re. et 2º: quia tunc datur distinctio realis, cum dantur extrema, quorum unum non est realiter alterum seu quorum unum realiter simpliciter dicit negationem identitatis cum altero: quod totum patet ex defe distinctionis quia ubi est negatio identitatis realis ibi est distinctio realis. Sed dantur talia extrema nam Datur Deus et creatura, Sta et Saxum etc. q.º

Dico 2do Non dari Entitates Modales, nec distinctionem Modalem. Concto 1º: ex una parte omnia bene salvantur absque superadditione modorum, ut ostendetur in singulis quaestionibus suo loco: ex altera parte nata et conditiones modorum supponuntur ab adversarijs, nullo modo probantur.

Verum quidem est multa esse ad hoc vel illud indifferentia: verum sicut indeterminatio materiae ad formas determinatur ad hanc per productionem huius formae: et haec determinatio pendet ab hoc agente eo ipso quod existit in huius vel ab eo sustentatur. Corpus est determinatum hic ex eo quod hic producitur vel huc transfertur: qua posita indistantia est in loco absque superaddita entitate. Si agens sive naturale, sive liberum dispositas partes ponat indistantes, eo ipso fit unum q.º frustra superadditur Entitas modalis.

Demum absurdum est Deum non posse se solo producere, et conservare modum: cum quidquid producit cum causa prima possit se solo producere et conservare. quotiescunque causa prima in effectu intrinsece non includitur, nec in entitate intrinsece involvitur imperfectio. Cur si modus non identificatur cum modificato, non derogatur perfectissimo, et absolutissimo Dei dominio in creaturas, dum conservare nequeat illum non conservato alio realiter distincto

Articulus Secundus

De Distinctione Formali

Dico dari à parte rei nullo illius cogitante distinctionem formalem inter plures rationes obiectivas, seu intrinsecas obiecto et identificatas realiter cum inter se tum cum suo quasi obiecto in quo sunt

Fundamentum distinctionis formalis unicum est necessitas admittendi principia illa universalissima. Impossibile est idem esse et non esse et impossibile est de eodem idem affirmare et negare. Ita ut potius vitanda sit violatio horum principiorum quoties agitur de distinctione aliqua admittenda vel neganda quod libet aliud inconveniens quod objiciatur contra distinctionem admissam: cum semper maximum omnium inconveniens futurum sit non admittere supradicta principia ut cognoverunt non solum Scotistae, et antiquiores Thomistae, sed etiam Gabriel, Marsilius et alii, et quidem loquendo de distinctione divinorum attributorum, aut divinae essentiae a personis: quia necessarium est inquit Gabriel esse idem re distinctionem ante opus illius seu non identitatem inter duo extrema, si de illorum altero idem praedicatum respectu eorundem affirmatur, quod negatur de altero. Exemplum sit in distinctione inter illum, et voluntatem Angeli,

vel hoīs quoniā si nulla admittat vera distinctio et intrinseca actualis int. has potias, sequitur manifeste qd illus sit et n sit potia illectiva. Pr. sequela. Potia illectiva formalit. est ea que est formalis principium illigendi, potia vo. formalit. volitiva n est formalit. principium illigendi. At si nulla est distinctio a parte rei int. unā potiā et alterā, potia illectiva formalit. est principium volendi q.o eadem formalit. est potia illectiva ex suppositione et n est qa est potia volitiva, cum eadem formalit. sit principium volendi. Idem argumentum applicat actibus dictarum potiarum illectio n est talis actus quatenus pvenit à principio formalit. illectivo sicut volitio à principio formalit. volitivo. Si aut nulla est distinctio int. illa principia q.o illectio pvenit à principio formalit. volitivo et sic est, et n est illectio: est ex suppe et n est qa actus pveniens à principio formalit. volitivo est volitio n illectio.

Conf.r p.o qdo dicis illus n est voluntas vel putas te dicere verum vel falsum, n pdo qa est 3.a toe sensu oīu hoīu. Si p.m q.o tua ppo conformat obto. Non distinguntur aut realit. q.o formalit.

Conf.r pdo qdo dicis hoīe al substa vivens et vel idem prsus dicis ac si diceres hoīe al al al vel aliqd diversum. Si p.mo plane tu et hoīs oēs allucinant qui arbitrantur se aliqd diversum dicere et diversa illigunt. Si pdo q.o rōnes istę sunt diversę, et distinctę in hoīe n realit. q.o formalit.

Conf.r 3.o qa idem eēt hoīe illigere peccatum et velle peccatum. Si illus et voluntas a parte rei sunt idem formalit. qditative et

essentialiꝫ, alioꝫ alla vera ꝺ identitate.

Cont. 4ª: gª posses quiꝫ nece affirmat alioꝫ ee ab alio realiter
sub ꝓprio ꝺe eadꝫ de eent identice formaliꝫ et negabile
ee ille nocia eiusꝺ rei eaꝝ synonima. primus gª ides
ee formaliꝫ vobis et ꝓdigne ꝺicta gª ꝺ respondet ee ipsis
a parte rei significatis pote ꝺiuersis.

Nec dicas ex diuersitate actuum ꝺ esse in essi diuer-
sitate in actu et principio ipsoꝝ. N: 1. q ꝺ nulla ee
distinctio in principio ꝺ possit assignari te unus sit
unus et ides formaliꝫ principio exercead ꝺ diuersos actus
et ꝺ semꝑ eudem ipse actus. Maxime cꝰ ides ꝺ obti
et eadem ꝺ nª bonitate obti. Preterea S. Augustinus
li: 83 qq: quos: 46 et S. Thomas gª: parte
qq: 6: is arti: 2. ex diuersitate creaturaꝝ, quas Deus
creauit, ꝺ legerunt distinctione Deaꝝ, ac abijcibus
in Deo ꝺ quid ꝺ reale sub in creaturis. ꝺ tale, quan-
tecedat ꝺ actus ittus. et dortes add de aia Tex pp
ex diuersitate actus opinandi ꝺ actus sentiendi cl:
Cujꝰ diuersa ee pote in aia Petri

Dices 2ª: Distinctione pote ꝺ dari a parte rei, gª fundamenta
et ro tales distinctionis ꝺ esse aliqꝫ inuenire obto, sed sunt
diuersa notata; Nore notabam illiqua uarijs ee fus uel
uel, et uarijs Terminis ad quos uel ee fus uel aliorela-
tiua dicunt ordine, e.g. Dicunt aliqui ittus, et uolunta-
dici, ꝺ distinguant gª duplici ꝺ fundamentis opposicis
ittus, et uolitiuus ꝺ sub duo distincta in recto, de inotto
sed gª aia ꝺ cognoscit cu ordine ad ittellectionē, quꝫ ꝺ
essus, et inotabat ittus, rone talis ittellectionis inotatꝫ,

Respꝺ aut pter aliꝫ, manifestum ex his, quod separabiles non sunt, sicut quida dicunt:
Rone aut, gª aliꝫ manifestum ꝺ. Sensitiuo n. ee et opinatiuo ꝺ aliud, si quidem ee sentire
ab ipso opinari, similiter aut, et alioꝝ quꝫdiba sunt, unum quodque.

Respꝺ aut pter aliꝫ, manifestum ꝺ ex his, quod separabiles ꝺ sunt, sicut quida dicunt et
Reliqui Turbo, qui potiꝰ sentiendi in corde, appetitiuam ꝺ siccore cohibebat, unde eas
separatas loco, et diuersas ꝓpꝛ pter statuebat, quod aut sint alioꝫ et dicentꝝ rones
manifestum ꝺ. Non aliud ee euenit sensitiuo principio, aliud nª opinatiuo, sicut ittellectiuo
ꝺ quidem sentire aliud ꝺ ipso opinari, ad quos operones sunt diuersi, et ꝓpꝛ diuer-
si sunt, sicut aut se ꝺ unumquodque alioꝝ, quꝫ diba sunt, semper uegetatiuum
peratiuum ez. Arbon: Rotas hic

aīa dr̄ cogni ut illatis: si cognat cū ordine ad uolitionē
quę ē aliud ꝯnotatū rōne talis uolitionis ꝯnatę aīa dr̄
cogni ut uoluntas. Sed ꝯ.ᵒ quāuis ꝯnotata sępius notio:
ra nobis q. ꝯnotatiua sint rō cognoscendi. n̄ sunt rō et
fundamentū ēēdi distinctionis formalis. Nā ꝑprius in eadem
re sunt diuersa p̄ncipia ꝯnotatiua diuersorū effectuū
q. sint illi diuersi effus: Non .n. ideo una res ht multipli:
cē uirtutē, qā effus sunt diuersi: sed ideo effus diuer:
si qā sunt à p̄ncipijs formalit. diuersis. Non ne anteq. aīa
illigat, et uelit, imo anteq. illectio et uolitio quę
dnt ꝯnotata, illigant possibiles. prius nata illigit equi:
ualere ꝑt p̄ncipijs illigendi ac uolendi realit. distinc:
tis? Nā sicut se ht cūa in actu ad effū in actu
ita cūa in potia ad effū in potia. ꝯ.ᵒ ꝑdo ex S. Tho:
i p.ᵘ distinct: ꝑda, quęst: unica, arti: ꝑdo et 3. ab
ęterno creaturis n̄ existentib, imo etiā si futurę nūq.
fuissent. fuit uerū dicere qd Deus ē sapiens bonus et.
nec idē oīo significat ꝑ unū ac ꝑ aliud, sicut idē signi:
ficat ꝑ noīa sinonima. hęc ille. q.ᵒ in Deo sapia
et bonitas distinguunt formalit. absq. ordine ad sapia et
bonitatē creatā tanq. ad ꝯnotata. Sed ꝑstat audire
ipsū S. Thom: in p.ᵘ dist: 22. quęs: p.ᵃ Art: 3. ꝯ.ᵒ
T.ᵒ tū qā quęrimus signatū ēēntiale: ꝯnotata aūt nō
sint extrinseca sunt accidentale. Tū qā sępe assi:
gnari n̄ possunt hęc ꝯnotata ut si dicas Plato ē Cās,
ē Substa in Deo ē Sanctitas ē felicitas, quę ꝯueniunt
Deo ēt implicante oī ꝯnotato extrinseco. Unde hīulte:
rius, qd diuisio totius ēēntialis, et defo ꝑ gnūs et differa ēēnt

negatoria, si obiectum non sit unum totum ex partibus essentialibus constans, sed quod simplex, et formaliter indivisibile: quare qui per essentiam demonstraret proprietatem demonstraret idem per idem formaliter.

Dices 2do distinctionem formalem non esse in rebus intrinsece, sed per extrinsecam denominationem ab illum concipiente unum et idem diversis conceptibus. Sed contra primo in cognitis, quibus cognitis aliquid quod non est purum ens fictum est prius rem esse cognoscibilem, quam actu et sic cognitum: quando quidem sicut se res habet ad esse, ita ad cognosci. Contra 2do non potest illius cognoscere idem plane materialiter et formaliter diversis specie conceptibus, nam simplex ut simplex non potest esse fundamentum distinctionis in se ipso concipiendae, nedum habendae: cum per distinctos conceptus extrinsecos non ammittat simplicitatem in essendo.

Articulus Tertius

Satisfit obiectionibus et quaesitis

Obiectiones primo Argumenta facta probant solum in eadem re distinctionem fundamentalem sed non formalem. Respondeo negando assumptum. Distinctio non formaliter est negatio identitatis et argumenta facta probant dari in eadem re ante fictionem illius negationis identitatis formalis. Adde non posse explicari quod sit in re ipsa distinctio fundamentalis nisi admittatur aliqua negatio identitatis inter rationes in eadem entitate existentes sine qua negatione nullum est fundamentum formandi diversos conceptus: atque adeo esset distinctio rationis rationantis quod negatur ab adversarijs.

Obiectiones 2do sufficere ad vitandam contradictionem distinctionem virtualem seu eminentialem, seu aequivalentem. Respondeo vel quod dicis Virtualis, tollis rationem distinctionis, ita ut affirmes contra

dictorum idem identitatem. Vel dicis distinctionem sed cum aliqua limitatione. Et tunc vel est distinctio per illum vel non per illum. Si non per illum iam saluatur ratio distinctionis cum ponatur in obiecto aliqua non identitas, et haec nego non est per illum. Si est distinctio tantum per illum contradictio sequetur in obiecto et vitabitur tantum per illum. Quod si quando dicis virtualis tollis rationem et essentiam distinctionis ita ut distinctio virtualis non sit distinctio sed equivalentia aut virtualitas distinctionis. 2.o est, quia licet unum possit equivalere alteri in eo in quo non opponuntur contradictorie in eo tamen in quo contradictorie opponuntur nihil potest equivalere suo contradictorio et multo minus in praestando eodem effectu formale. nego n. lucis non potest praestare idem formaliter quod lux. At identitas opponitur contradictorie non identitati, quae est de ratione communis distinctionis quod identitas, ut identitas non potest equivalere non identitati

Obiectio 3.o quaelibet ratio formalis formaliter sumpta non est nisi ipsa quod de ipsa nihil aliud praedicari potest quod nec potest affirmari eam esse distinctam. Respondeo 2.do ant: dis: consequens non potest praedicari aliquid positivum 2.do aliquid negativum n.o 2.o nam hoc ipso, quod dicis rationalitas u.g. non est nisi rationalitas negas omnia alia de rationalitate, vere n. rationalitas formaliter sumpta, nec est animalitas, nec corporeitas, nec ulla ratio alia formalis.

Obiectio 4.o vel ratio formalis est ens reale et sic distinguitur realiter vel non est ens reale et sic est nihil aut ens rationis. Respondeo ly reale esse equivocum nam formalitas est ens reale prout ens reale significat quidquid non est fictum: sed non est ens reale prout ens reale significat ens habens propriam existentiam. Sed est ens formale nec potest existere nisi existentia alterius: et si denuo resultet non potest re-

sultare p productione ad se immediate terminata, sed ad positione alterius: seu n e res, sed purus modus eendi seu eentia rei inadequate sumpta.

Obs: 5.o Hec distinctio nec e realis nec ronis q.o n e vera distinctio. R.o n.do Ant: e n ronis ide int. quidditates eiusde rei inadequatas, seu peculiares rones eendi, que a posteriori explicant p diversa de fe et cognoscibilitate. et n e realis, quatenus n e int. res separabiles i existendo vel invice oppositas. 3.o vero e realis quatenus e vera, et n ficta ab illu in quo sensu n e distinctio ronis.

Obs: 6.o Hec distinctio e in re q.o int. re et re. R.o n.do 3.o qa ne ois quide distinctio realis e huiusmodi na distinctio psonar e in Deo tamq in subto in quo sunt extrema realit. distincta, tn n e int. Deu et Deu.

Obs: 7.o ubi n e identitas extremor ibi e separabilitas atq adeo distinctio realis. R.o n.do assumptu vn ne in oi quide distinctione reali verum sit ut patet in Divinis psonis que lt distincte realit. n possunt tn separari in existendo.

Obs: 8.o Si illus hois v.g. et eiusde voluntas n sunt due res et tn intrinsece et vera aliqua distinctione distinguntur q.o n minus illus vult q. voluntas et hec n minus illigit, q. illus. R.o n.do sequela qa ad hoc ut potius illus q. voluntas illigat, sufficit, si eade res n pdu oe sui pfectione illigat et pdu alia sui quis inseparabile n illigat: unde substa aie rotis v.g. illigit pdu aliq tm sui pfectione et n pdu oe ide p illu tm, et n illigit pdu alia sui pfectione, id est p voluntas

te.

Obj.es 9.o: si illus, et voluntas est eadem res et realitas q.o aut tota illa res intelligit posito quod aliquid illius intelligat aut tota non intelligit. R.ri pt. p.o retorquendo argumentum 3.a distinctionem virtualem aut equivalentem aut connotata est dicam n. eadem res virtualit. tota intelligit et virtualit. tota non intelligit: eadem ratio connotativa in recto tota intelligit et eadem in recto tota non intelligit est R.o 2do 3.do 3.a de tota identice et materialit. quia in illo toto est aliquid, quo intelligit et aliquid quod non intelligit, quia neutrum sit separabile in existendo. Nego n.o 3.a de tota totalit. quia ex identitate reali aut ex inseparabilitate in existendo non sequitur, ut aut nihil illius rei intelligat aut nihil illius rei sit quod non intelligat: sicut sphera tangens in puncto aliam sphaeram tota realit. tangit et tangitur 2da profunditatem et tamen non tangit, aut tangitur totalit. nec formalit. aut immediate nisi in puncto et per punctum et hoc est illud illius quo formalit. tangit et tangitur. Et opaci superficies est id quo formalit. videtur obiectum, seu terminat visionem. quia materialit. et realit. videatur profunditas: siquidem est realit. inseparabilis a superficie sicut et punctum a parte divisibili iuxta Arte qui quantitatem, et terminum quantitatis docet esse separabilem ratione tm, sed non re a suo immediato subiecto

Obj.es 10: si illus est, qui formalit. intelligit et non voluntas et tamen non sunt duae res, sed rationes formales eiusdem rei q.o id quod intelligit non est res sed formalitas. R.re possum retorquendo argumentum 3.a virtualitatem est sed R.o ne.do sequelam Ant. solum n. sequitur, quod id, quod intelligit non sit res distincta: sed non sequitur

qd n sit res, qa folitas n e nego folit. entis sed e ro entis ina:
dequata: et tn n sit ens p se existens absq alia p fectione
coexistente e tn aliqd entis.
Ob: 11 aut folitas e res aut nihil, si res q: multiplica:
tis folitatib multiplicant res: et sic e distinctio realis.
si nihil q: ex negib constat ens. R: e res: sed statim vel
invito adversario subiungo distinctione dicendo e res, qua:
tenus n e nego rei sed aliqd rei inadequate sumpte:
esto n sit res includens ut totu qddo oes p fectiones eius:
de entis nec sit separabilis in existendo ab alijs p fectio:
nib cu ipsa connexis. Et hec qde de folitate in coi vel
in particulari sed specificative sumpta. Nam si su:
mat reduplicative quaelibet ro folis, n e nisi ipsa iux:
ta illud Avicenne 4. Metha: Equinitas ut Equinitas
n e nisi equinitas et sic negari possunt de ipsa quae:
libet alie rones fortes quis identificate cu ipsa et ab
ipsa inseparabiles: et ipso ro entis sin imbibit folit.
in suis differis sed pt adequate p scindi. negari pt in
sensu foli de qualibet talitate entis reduplicative sumpta.
Ob: 12. Si illus e folitas distincta a voluntate, et tn sunt
idem re. q: et a se ipsis et ab entitate in qua sunt dis:
tinguntur p alia folitate rursus q: hec alia folitas
distinguetur p alia folitate et sic in infinitu qd implicat.
R: n: sequela, qa ut optime Gabriel in p: dis:
tinc: 2. quest: 11 folitates se ipsis distinguntur in
quantu sunt extrema distinctionis: p nego ut
identitatis folis tamq p rone ut ita dicam fole distinctio

nis, distinctio n. n. est quaedam ratio positiva, distinguens inter se adaequate, ab entitate autem formaliter inadaequate ut inclusum ab includente. Neque n. entitas etsi sumatur pro individuo existente, est quaedam ens adaequate distinctum ab omnibus determinatis perfectionibus ipsius collective sumptis tamquam materia quaedam ex se indeterminata nam et ipsa deberet habere suam quidditatem determinatam et saltem a Deo distincte cognoscibilem. Sed est totum quoddam quod adaequate sumptum cum omnibus suis perfectionibus ab invicem inseparabiliter vocatur entitas. Praeterea quando hoc totum [illegible] accipitur a nobis confuse. quando vero aliquid ipsius determinate sumitur, dicitur formalitas seu determinata ratio essendi eiusdem rei inadaequate sumptae, quae a posteriori explicatur per propriam cognoscibilitatem.

Obiectiones: 1a aut illius existit eadem formaliter existentia, qua voluntas, aut non eadem. Si eadem et tamen quae existentia illius non est existentia voluntatis quo idem erit illius et voluntas absque ulla intrinseca distinctione etsi intellectio per ubi opera illius non sit opera voluntatis. Si vero non eadem quo singulae habent propriam existentiam, et sic possunt separari in existendo et distinguuntur realiter. Respondeo existere eadem existentia formaliter quoad formalitatem existentiae etsi sit sufficiens vel connotata, quibus applicatur existentia non sint eadem formaliter. Ad instantiam autem contra hoc negatur contra ob disparitatem, quia hic non reduplicatur diversa ratio formalis existentiae in recto sumptae, neque de existentia ipsa una eadem formalitas affirmatur et negatur, sed de ipsa ut coassumitur cum connotatis eiusdem rei, quae interim supponuntur distincta. At in casu nostro in

q. v. q. supponimus illum Angeli intelligere bonum, et vo-
luntatem non exercere suam propriam operem erga idem
bonum; idem connotatum assumitur et de illum in recto affirmatur de
voluntate vero negatur, aut econtra. et ideo concluditur distinctio inter
illum et voluntatem. Eodem proportionaliter modo responden-
dum est, quando aliae rationes formales non in se ipsis, sed per diversa
connotata sive intrinseca sive extrinseca distinguuntur ut
si dicas productio, qua producitur illius Angeli non est productio,
qua producitur voluntas, aut singularitas qua indivi-
duatur rationalitas hominis non est singularitas qua individuatur
alitas eiusdem hominis et sic de ceteris. Quod dico non quia impossi-
bile sit infinitum in entitatibus, nedum in formalitatibus, sed quia
non ex quocumque capite potest concludi huiusmodi infinitum
in formalitatibus.

Quaeres primo: quotuplex sit formalitas. Respondeo formalitatem dividi tamquam genus
in plures species, nam aliquae sunt quae semper sunt in obiecto vel
quia sint rationes illi essentiales vel quia proprietates neces-
sario consequentes, sive deinde sint absolutae, sive rela-
tivae, sive terminativae: huiusmodi sunt genus, differentia,
proprietates tam communes quam peculiares. Aliquae vero sunt quae
non semper actu et formaliter sunt in obiecto et huiusmodi sunt
illae quae non sint extra essentiam obiecti et extra proprieta-
tes ab illius essentia necessario sequentes. et propterea et
sint relativae vel terminativae alicuius terminationis
ad se. requirunt ad sui formalem existentiam aliquid extrinsecum,
ad quod referuntur, vel cuius sunt terminativae, istae enim omnes
rationes requirunt vel terminum existentem ad quem refe-
runtur, vel relationem existentem quam terminant. quod si extrin-

secum hoc necessario requisitum non existat actu nec
illae possunt in re suo modo existere. Istae tamen formalita-
tes separabiles, seu potius quae sunt tales ut sine illis
esse possit illa entitas, sive est formalitas in qua sunt.
differunt ab entitate modali quae non trahunt secum compo-
sitionem aut mutationem ullo modo realem nec sunt
termini propriae productionis seu non possunt ipsae tantum et
immediate poni vel desinere in rerum natura, nisi fiat
aliqua alia variatio in rerum natura, quae non habet existentiam
propriam sed solum possunt existere existentia alterius
rei, v.g. figura non potest resultare de novo nisi per motum lo-
calem aut aliam productionem variet res figurata, nec
similitudo aut aequalitas potest per se ipsam et per se poni vel
desinere, sed ad hoc ut ponatur aut desinat necesse est ut
alterum extremum variet, hoc est vel illa res in qua
tamquam in fundamento est similitudo aut aequalitas vel
illa res cui aliquid dicitur simile vel aequale fiat de
novo talis vel tanta v.g. Alba de novo vel pal-
maris de novo. Non tamen dicendae sunt proprie loquendo, ad-
venire, sed manare ab essentia ad modum proprietatis ne-
cessariae sub conditione.

Quaeres 2do quomodo formalitates incipiant vel desinant esse.
R.o: colligi ex dictis incipere et desinere suo modo non
per actionem realem terminatam ad ipsas solas formalit. sumptas:
sed si sint rationes formales inseparabiles incipiunt esse per ratione
realem, per quam incipiunt esse res, quae de novo ponuntur
et cum quibus illae realiter identificantur, ut rationes alias et rationa-
lis quae incipiunt esse per actionem, qua per se producitur v.g.

Petrus, cum quo identificantur. Item desinunt esse per actionem corruptivam, per quam desinunt esse res cum quibus illae realiter identificantur. Si vero sint separabiles, iam dictum est resultare et cessare cum ponitur vel desinit extrinsecum connotatum de quo cum de Relatione.

Quaeres 3°. An foliitates sint quid creatum an quid increatum. Respondeo: dictas rationes foliitates, seu foliitates posse sumi dupliciter. Primo materialiter et identice: quomodo dicunt subiectum vel quasi subiectum in quo et cum quo realiter identificantur: et tunc rationes dictae sunt creatae vel increatae, prout subiectum vel quasi subiectum illarum est quid creatum in creaturis vel increatum ut in Deo. Secundo sumi possunt foliitates prout dicunt praecise se ipsas ratione suae naturae et hoc dupliciter vel foliitates reduplicative vel foliitates specificative. Si reduplicative sumantur non sunt nisi rationes foliitates objective, seu nisi ipsae, quia in tali sensu foliitates reduplicantur et importantur tantum quod exprimitur per verba propositionis, per quae non importatur ulla ratio creati aut increati, quomodo Avicennas dixit Aequinitas ut Aequinitas non est nisi Aequinitas. Si specificative sumantur, ut sic ex una parte non sunt aliquid simpliciter creatum quia id quod est simpliciter creatum est dependens in suo esse ab aliquo tamquam a causa propriè dicta: ab vero foliitates e. g. aliitas et rotitas in homine foliitates specificative sumptae non pendent per se ab aliqua causa in suo esse propriè dicta idem a qua et ex qua ac virtute cuius propriè et per se sint in rerum natura. Ex alia et parte dictae foliitates sumptae foliitates specificative non sunt quid

increatum, quia esse aliquid increatum solum dicit esse a se
et consequenter esse ens necessarium cuiusmodi sunt solu-
tatis predicte ex natura sua. Itaque predicte rationes sumpte
solum specificative non sunt create simpliciter nec
increate simpliciter proportionaliter ut in sententia
ostendo, ratio alias solum abstrahit ab esse rationalis et irra-
tionalis. Et si sumantur ut sunt a parte rei increa-
turis possent dici create non simpliciter sed secundum quid
et consequenter quatenus ad productionem et creationem
alicuius physici subiecti ille et ponuntur a parte
rei, et identificate cum aliqua entitate physica.
Quaeres 4°: quae sint signa distinctionis realis et formalis
Respondent ad primum aliqui ea distingui realiter quae habent
diversam existentiam hoc bene reicitur a Fonseca, a
Suarez, et a Gilio nam constat tres personas Divinas esse
distinctas realiter inter se. Tamen certant Theologi an ha-
beant unam ant. 3plicem existentiam. Est quoque incertum
hoc signum. Est et inutile nam eadem est difficultas in
cognoscenda distinctione reali existentiarum ac in
cognoscenda distinctione reali rerum. Alii tamen non tam
distinctionis realis assignant oppositionem relativam produ-
centis et producti vel causae et effectus. Tamen ferrum distinguitur
realiter a lapide, quis lapis non producatur a ferro nec econtra;
Alii volunt illa distingui realiter simpliciter (illige de
distinctione reali adaequata non de distinctione inade-
quata includentis ab incluso) quae mutuo possunt se-
parari et separata conservari, nulla enim res est quae pos-
sit re ipsa disiungi a se, et dividi in duas entitates

tales, qualis est ipsa cum mutua negatione sui: nam sic mirraculose posset Petrus per replicationem poni duobus in locis tamen Petrus existens in uno loco, non habebit negationem sui, sed erit una, et eadem entitas utrobique existens.
Hoc signum est certissimum, sed non valet primo in personis divinis quae realiter distinguuntur tamen per unitatem essentiae non possunt separari. Secundo in creaturis separatis ad Deum, a quo realiter distinguuntur, tamen ob essentialem dependentiam a Deo et immensitatem eius non possunt conservari separatae ab eo.
Denique in sententia eorum qui dicunt partes existentes in quantitate palmari v. g. non esse actu distinctas, cum tamen possint mutuo separari: addendum est tunc valere signum hoc distinctionis actualis quando entia quae possunt mutuo separari ita se habent ut unum exigat terminare conceptum specie diversum ab eo quo exigit concipi aliud ens. quod quia non habent partes quantitatis, ideo in illa sententia non distinguuntur realiter actu, et si possint mutuo separari.
Nota ad primum signa distinctionis formalis esse pro ceteris duo. primum est cum una et eadem res physice ac entitative potest concipi diversis conceptibus et definitis formalibus. Secundum est cum una et eadem res equivalet pluribus rebus realiter inter se distinctis
Quaeres 5.o quod sit distinctio realis potentialis. Nota esse illam quae est inter partes quantitatis continuae quae si possint separari realiter quia tamen ante separationem non habent diversum conceptum obiectivum per ea, sed male dicuntur distingui non realiter actu sed potentia.
Quaeres 6.o quod sit distinctio inadaequata, seu includentis

ab incluso. Nº ee illa qua totum distinguitur a partibus singillatim sumptis, qa totum includit quilibet partem distributive sumptam et aliquid amplius: sive illud totum hat partes realit. distinctas, ut homo, aia et corpus sive potest. tm distinctas, ut spes constans ex genere et differentia.

Disputatio Octaua
De Relatione
Quaestio Prima
De Relatione secundum se
Considerata
Articulus Primus.
Quid doceat Artes in Capite de his
quae ad aliquid.

Inscribit Artes cap: hoc numero plurali, qa relo est necessario int. plura.

In pa parte capitis afert defo relationis usurpata ab antiquis, erat aut haec: Ad aliquid talia dnt quaecunque haec ipsa quae sunt alicui ee dnt vel quomodolibet alit. ad alterum. Hoc est relativum nata, et essentia sita est in hoc ut dant alterius, et per ordinem ad aliud explicent, sive illud aliud ponat in uno casu, sive in alio hoc n. iuxta interpretes signant verba. vel quomodolibet alit. ad alterum: u. g. duplum quod est relativum ad dimidium dr dimidij duplum, simile dr simili simile, medium est ad finem medium, bipalmus est palmo maior.

In 2da parte capitis colligit Artes ex antiquorum defone sq. velut proprietates relativorum. Pa est ut int. quaedam

non omnia relativa sit contrarietas, nam scientia est quod relativum ad scibile: et inter scientiam et ignorantiam est contrarietas, inter virtutem et vitium, verum haec non sunt relativa praedicamentalia: duplum est relativum ad dimidium tamen non habet contrarium. 2da est ut suscipiant magis et minus, haec convenit tantum illis, quae fundantur in qualitate Physica, ut est convenientia in calore, frigore etc. quae dicuntur suscipere magis et minus, non per se primo sed consequenter ad intensionem vel remissionem dictae qualitatis; quae vero fundantur in quantitate non suscipiunt magis et minus quia si vel tantillum quantitatis addatur aut detrahatur uni extremo non permanet eadem aequalitas aut proportio sed eius loco alia specie diversa succedit. 3a est dici ad convertentiam, idem quod alterum relativorum ita explicetur in ordine ad aliud ut aliud vicissim dicatur ad ipsum, licet non semper eodem casu, ut Pater dicitur Filii Pater et Filius Patris Filius et scientia scibilis scientia scibile aut dicitur scientia scibile. Non tamen omnia quae dicuntur ad convertentiam habent mutam relationem, intelligibile enim v.g. dicitur illum intelligibile et illius intelligibilis illius tamen intelligibile non mutuo refertur ad illum. 4a ut relativa sint simul nata, ad quam simultatem duae conditiones requiruntur. 1a est ut ab uno ad alterum valeat mutua consequentia sive ut mutuo se ponant et tollant sic dicit Aristoteles si dimidium est est et necessario duplum sin duplum nec dimidium. 2da est ut neutrum relativum sit causa realis vel virtualis alterius. Defectu primae conditionis haec duo praedicata alia, et haec non sunt simul nata, quia non valet mutua subsistendi consequentia non valet consequentia est alia quo est Ao. Defectu secundae

ronale, et risibile non sunt simul nata quia ronalitas est
vera risibilitatis, multo minus sol est simul nata cum
luce, quia sol est vera lucis; Hanc proprietatem dicit Aristoteles
non convenire omnibus relativis et dat exemplum de scientia et
scibili, nam ablato scibili tollitur scientia, non tamen ablata scientia
tollitur scibile. 5.a est ut sint simul cognitione et definitione. c.o
quod certum est nullum relativum ut tale cognosci aut definiri
posse nisi cognoscatur eius terminus, si enim non novit omnino
ad quod hoc aliquo modo se habet neque si ad aliquid se
habet novit, at si quis novit definite quod duplum est et cu-
ius duplum est mox definite novit, ait Aristoteles hic.
In fine capitis colligit definitionem antiquorum non esse bonam,
quia convenit quibusdam rebus, quae non sunt relativae ut par-
tibus integrantibus, nam manus dicitur manuati manus, scibile
scientia scibile, cum tamen non habeant veram relationem.
Rejecta hac definitione definit ipse relativa hoc mo-
do. Ad aliquid sunt, quibus hoc ipsum est esse, ad aliquid quo-
dammodo se habere, idem relativa sunt quorum natura
est esse sive ordinari ad aliud: itaque non sufficit dici
per ordinem ad aliud. Ex hac definitione colligit hanc proprie-
tatem omnibus omnino relativis convenientem ut si unum rela-
tivum definite noscatur sit necesse cognosci et aliud ad
quod illud ordinatur. et hoc probat a priori, quia ut se res
habet ad esse ita ad cognosci, sed esse relativum est ad aliud
quod relativum non potest cognosci distincte nisi per ordinem ad aliud

Articulus Secundus

Explicantur Termini qui solent usurpari
In hac Materia

Oē gnus entis, vel ē absolutū vel relativū. Absolutū dr quasi solutū ab oī alio, qā se solo ē et illigit, et in se ipso sistit ut hō lapis, lignū iuxta illud Artis 4 Meta: Tex: 26. Non oia sunt ad aliqd, sed quedā ipsa pse ipsa sunt.

Ens relativū seu respectivū ē qd suū ēē ht ad aliud seu involvit ordinē vel habitudinē ad aliud sine quo nec ēē nec illigi pt ut Pater ad Filiū Dnus ad servū simile ad simile duplū ad dividū. Appellat aūt hoc pdicamentū relo seu ad aliqd et hoc pdo noīe usus ē Artes in pdicamentis cap: 3. et quinto Meta: Tex, 15,

Non vo: relonis duplicit sumi pt, Po: ut ē à verbo refero, qd significat actū illius vel alterius potiē ordinantis, sive cparantis unā rē ad aliā vel tāq. ad finē vel tāq. ad terminū: et hoc modo relo significat cparationē illā quę ē actus illius, vel alterius potiē. So: ut significat habitudinē sive rōnē pōle obiectivā, quę alicui rei cveniens facit ut res illa respiciat aliā seu ad aliā pertineat quomodo v. g. similitudo posita in pariete facit illū similē alteri: nec illigi pt facere illū similē et n alteri. In quo hęc rō relonis distinguit à rōne absoluta hęc n. alicui rei tributa eā ut sic cstituit tm in aliquo ēē absq ullo respectu in ordine ad aliud: v. g. albedo posita in pariete facit illū duntaxat albū in se, n vo: albū alteri. et in hoc secundo sensu accipit hic relo.

Relativum, quod est concretum denominatum à relatione posteriori modo accepta involvens in se relationem simul cum subiecto significat de foli vel habitudinem illam seu relationem, qua subiectum respicit aliud vel subiectum ut ratione illius habitudinis, seu relationis est respiciens aliud.

Ad aliquid significat vel ipsam relationem ut actum referentem id in quo est ad aliud, vel subiectum ut actu respiciens aliud per relationem, et haec de duplici nomine, quo summum hoc genus appellat.

Subiectum in quo est relatio solet vocari fundamentum relationis remotum contradistinctum à fundamento proximo. Haec autem distinctio fundamenti remoti, et proximi tunc solum procedit cum relatio fundatur in aliquo, quod subiectum habet in se, ut si v.g. paries ratione albedinis quae habet in se dicatur similis alteri: paries est subiectum seu fundamentum remotum similitudinis albedo vero est fundamentum proximum, quia in illa proxime fundatur, seu existit relatio.

Ratio fundandi quodcumque est ipsum fundamentum proximum modo explicatum, quod semper remanet ut albedo in pariete quae est radix similitudinis ad alium parietem album, quodcumque est aliqua conditio praerequisita in relativo ad hoc ut referatur ad aliud. Quae tamen non semper remanet postquam fundavit relationem sic emptio est ratio fundandi relationem dominii, generatio est ratio fundandi relationem paternitatis, quae actus transeunt, et tamen relinquunt in fundamento dominium paternitatis.

Terminus significat id, ad quod relativum refertur per relationem

qã sistit, et terminat tendentiã alterius ad se ipsum sic substã genita Filij, quatenus est id ad quod habet ordinem Pater dr̃ Terminus.

Terminus predictus et fundamentum dicuntur extrema relationis, quatenus int. illa claudit relo.

Terminus si contingat ipsum referri vicissim ad fundamentum dr̃ correlativum: quod in solis relationibus mutuis inveniuntur v. g. Filius non modo est terminus relationis paternitatis sed est correlativus ad Patrem cum ad ipsum referatur relatione filiationis sic servus ad Dnum: visio vero et obiectum visum non dnt correlativa quã licet visio referatur ad obiectum visum hoc tamen non refertur ad visionem.

Esse in et esse ad. Esse in significat relationem ut habet rationem illam communem omnibus accidentibus, nempe in esse subiecto. Esse ad significat rationem differentialem per quam relatio distinguitur ab alijs accidentibus, quatenus scilicet ita afficit subiectum seu fundamentum in quo est, ut ipsum ad aliud referat

Articulus Tertius

Afferuntur Divisiones Relationis

Dividi solet pr̃ relatio in relationem rdum esse, et rdum dici quae divisio varie explicatur, sed melior videtur explicatio, qua relativa rdum dici dnt, in quibus nec est actu, nec fingitur esse aliqua relo, tamen denominantur relativa a vera relatione quae alia habent ad ipsa: talia ex arte S. Metaph: Tex 20 sunt scibile, intelligibile, sensibile, dnt autem relativa solum quã alia referuntur ad illa, idest scia ad scibile etc. et haec dnt ab aliquibus relativa grammatica.

Relativa rdum ee dnt in quib actu e vel fingit ee re:
lo, qualis fingit ee in eode hoie ad se ipsu, et que
fingit resultare in obto eo, qd c. illud verset cogno.
Relo rdum ee dividit in reale et ronis. Realis e respectus
que res ht ad alia nullo cogitante illu, ut e res:
pectus equalitatis, q. quantitas palmaris ht ad pal:
mare. Ronis vo e respectus qui non e sed fingit ee
in una ad alia re, ut si scipias tenebras referri ad
lumen. Contingit aut ee relatione ronis, quoties:
cunque deet aliqd requisitu ad relone reale. v.g.
distinctio realis int. fundamentu et terminu vel
qd fundamentu n sit ens positivu.
Realis dividit in creata et increata. Creata e
que realit suenit creaturis, et e in fundamento cre:
ato. Increata e in Deo, in quo fides Catholica do:
cet quatuor ee relationes reales ad intra. Pa:
ternitate in Patre p q. refert ad Filiu, Filiatione in
Filio p q. refert ad Patre, spiratione activa in Patre
et Filio p q. uterque tamq. unu pncipiu refert ad
Spiritu Sanctu, spiratione passiva in Spiritu Sancto
p q. hic refert ad Patre et Filiu. An pt. has relones
ad intra ht Deus alias veras relones ad extra ide
ad creaturas examinant Theologi et nos infra dicemus
Creata dividit in mutua et n mutua. Mutua e cu
ambo extrema referunt ad invice, ut Paternitas et
Filiatio. Non mutua e cu unu extremu refert ad
aliud, hoc vo n ad illud, ut visio refert ad parietem in
que tendit, Paries vo n ad visione.

Mutua dividitur in relationem equiparantiae, et disquiparantiae. Relatio equiparantiae est, cum utraque relatio mutua denominat eodem modo utrumque extremum, ut similitudo, equalitas, fraternitas. Disquiparantiae est cum utraque relatio denominat diverso modo extrema, ut Paternitas, et Filiatio, causa et effectus.

Mutua dividitur rursus in relationem superioritatis et inferioritatis. Prima est v.g. relatio causae, Domini et quae nobiliorem denominationem dant fundamento. 1a est relatio v.g. effectus servitus.

Relatio rursus dividitur in naturalem et moralem. Naturalis seu Physica est quae fundatur in aliquo fundamento naturali antecedenti ad omnem liberam dispositionem voluntatis vel consuetudinem ut equalitas similitudo. Moralis est quidem in ente naturali sed praesupponit liberam dispositionem alicuius voluntatis vel consuetudinem aliquam ut relatio contractus valoris meriti amicitiae etc.

Relatio iterum dividitur in transcendentalem et praedicamentalem. Praedicamentalis dicitur quae spectat tantum ad unum praedicamentum sive ad aliquid, ut relatio similitudinis, equalitatis. Transcendentalis est quae vagatur per plura praedicamenta, nam ex transcendentalibus aliae spectant ad substantiam, aliae ad qualitatem etc.

Relatio ultimo dividitur ex Arte 1a in tria membra. Primo in relationes quae dicuntur secundum unitatem et numerum, secundo in ea quae dicuntur secundum actionem et passionem. Tertio in ea relativa quae dicuntur ad aliud eo quod aliud referatur ad ipsa. Sed de his duabus divisionibus magis ex professo agemus.

Articulus Quartus

Per quid distinguatur relatio praedicamentalis a transcendentali

6º a Fonseca dnt transendentalia illa relativa, quoz ee
e ad aliud ut prius in aliquo gere uce, sic ait referri
accidens ad substa. Predicamentalia ee ad aliud n ut
ad prius in aliquo gere uce. Sed 3º Potia uitalis ha re-
lone transendentale ad actus uitales qui actus sunt q
posterius nata q potia: Pis potia effectiua ht respectu
transendentale ad effus a se pducibiles tn non respicit il-
los ut aliqd prius.

5º Auersa p hoc distinguit pdicamentale a transenden-
tali qd illa e accidentalis respectu fundamenti pxi-
mi, hec e eentialis. Sed 3º Unio q ht aia rolis ad cor-
pus n e eentialis aie tn e transendentalis.

7º Aliqui dicunt transendentale n petere distinctione
a parte rei a Termino secus pdicamentale. Sed 3º
quia transendentalis e uera relatio Pis aut uera relo
uult distinctione a parte rei int. extrema, alioquin
ide posset dici et realit. sibi simile n.a. eet maior ro
unde e falsu qd aliqui dicunt Scia Diuina here rela-
tione transendentale ad essentia Dei cognita p tale
scia.

4º alij apud Suarez et Ariaga dicunt transendentale
n requirere Terminu existente secus pdicamentale.
Sed 3º qa unio forme ad mata e relo transendentalis,
tn uult terminu actu existente

5º Scotus dividens relationes in relatione intrinsecus aduenien-
te, et aduenientem extrinsecus: eas dicit intrinsecus aduenien-
tes que necesso ponunt positis fundamento et Termino, ut
e relo similitudinis. Extrinsecus aduenientes dicit eas ee,

quae non sequuntur necessario ex positione fundamenti et termini, sed opus est aliquo extrinseco influxu: sic se habet unio inter aliqua duo quae possunt existere tamen non esse unita. Primas dixit esse praedicamentales secundas transcendentales; sed contra quia relatio dependentiae quae creatura habet a Deo omnino necessario sequitur ex positione creaturae et non advenit extrinsecus quia est intrinsecus adveniens tamen non est praedicamentalis. Visio qua video parietem habet relationem intrinsecus advenientem et essentialem et est transcendentalis.

Pro: Caietanus, Suarez et alii quibus et nos assentimur volunt differre per hoc, quod transcendentalis exercet aliquod munus praeter respicere terminum, seu non respicit illum omnino gratis, et sub ratione puri termini. Praedicamentalis respicit purè terminum et nihil confert fundamento proximo praeter quam referre ad terminum.

Obiectiones: primo sequeretur aliquam relationem esse de essentia rei absolutae, sed nulla res absoluta potest constitui in suo esse per relationem quia nulla relatio est de essentia absoluti. Respondeo distinguendo minorem: nulla res absoluta potest constitui in suo esse per relationem praedicamentalem concedo. Per transcendentalem non. Quia non aliqua entia absoluta inclusa in praedicamento praesertim qualitatis, eo quod realiter qualificent subiectum quae non possunt in suo esse specifico intelligi nisi intelligatur esse in intelligatur esse in illis certus ordo transcendentalis ad aliquem terminum sic sunt omnes cognitiones quae in suo esse specifico constituuntur per hoc, quod sunt fortes imagines seu exprimunt et repraesentant totaliter obiectum tali vel tali modo.

Obiectiones: 2do Relatio praedicamentalis specificatur a suo termino

q.° n. respicit Terminum ut purè Terminum, sed ut sui specificativum. R.° distinguendo Ant: specificat intrinsecè idem habet talem essentiam, et constituit in tali specie relationis intrinsecè per Terminum n.° specificat n. hoc modo ab ordine quem intrinsecè habet ad Terminum. specificat extrinsecè à Termino 2.° ant: n.° seq. n. n. repugnat puro Termino, quod extrinsecè specificet relationem, hoc n. precise est Terminare extrinsecè relationem.

Collige ex dictis sequi p.° aliud discrimen int. dictas relationes, quod predicamentalis quia n. habet aliud munus quam preferendi nunquam est principium agendi sive producendi alterum. At transcendentalis plerumque et predicamentum propriam rationem respectivam est per se principium agendi, ut patet in potentia et habitu respectu actuum qui producuntur à potentia vel habitu. S.° quod predicamentalis per se non fit ex vi ullius agentis, neque per se intenditur, sed solum resultat posito fundamento et Termino. Transcendentalis autem per se fieri potest vi agentis et per se intendi ut patet in formis tam substantialibus quam accidentalibus, et actibus vitalibus, qui de novo producuntur.

Articulus Quintus

Explicatur Divisio Relationum data ab Arte

Quinto Metaphysicae Tex: 20

Numerantur loco citato 3.° genera relationum. P.um est 1.um unum et 2.um numerum. Relativa predicamentum unum sunt quae habent convenientiam invicem: haec convenientia in substantia dicitur identitas in qualitate similitudo in quantitate aequalitas sic 10 Metaph: Tex: p.° et 10. P.° Topi: c. 6.° 2.um numerum

sunt relationes proportionis quarum plura exempla recen:
sentur ibi, ut relatio dupli ad dimidium quae non involvunt con:
venientiam perfectam cum aliquo extremo sed trahunt secum
aliquam disconvenientiam, dicte idcirco pro numero potius
quam pro unitate. Adverte autem Arte nullum exemplum
afferre positivae disconvenientiae, ut dissimilitudinis ine:
qualitatis et quas relationes disconvenientiae non dari di:
cemus infra.

5um genus est earum quae fundantur in actione et passione
seu in potentia activa et passiva. Huic reducuntur rela:
tiones rationis quas fingimus habere impossibile ad potentiam
et invisibile ad oculum.

7um genus est eorum quae dicuntur relativa eo quod aliud ad ipsa
referatur vere.

Sub primo sunt relationes praedicamentales. Sub secundo Transen:
dentales mutuae. Sub 7o Transendentales non mutuae,
quare divisio est bona.

Articulus Quintus

Quomodo relatio definiatur et an Deus.

In fine Articuli primi dictum est: Relativa sunt quae hoc ipsum esse ad aliquid
quodammodo se habere: haec definitio probatur tum auctoritate Artis cuius est tum
quia per hoc fallit, quod est se habere ad aliquid: Non autem per aliud relativa
constituuntur in esse relativi, ut relativum est: consequenter distinguuntur
ab entibus absolutis, sed quia haec definitio est relativorum in concreto.

Relatio vero abstracto definitur ens cuius esse est ad aliud se habere. Quae definitio comprehendit
relationes tam praedicamentales, quam transendentales. Ens stat loco generis per quod
convenit relatio cum omni ente, cuius esse est ad aliud se habere stat loco differentiae
per quod differt ab omni ente absoluto, quod non refertur ad aliud, et ab ente

connotativo, quod licet connotet aliud, non tamen refertur ad aliud.

Quod si praedicamentalis tantum sit definienda satis erit addere. Relatio praedicamentalis est ens accidentale, seu accidens, cuius esse est ad aliud se habere ut ad ponere terminum. Relatio autem transcendentalis definitur, ens cuius esse est ad aliud se habere, sed non ut ad ponere terminum.

C.a pars quaesitum in titulo propositum

Supponendum ad hoc, ut aliquid sit saltem connotativum requiri ut nec esse nec intelligi possit sine alio. Ut vero sit relativum requiri tres conditiones. Prima est ut sit quid positivum. Nego enim non esse alterius et ablatio entis tantum abest ut sit esse ad aliud vel relatio ad ens. Secunda est ut tantum sit ab ipso plusquam formaliter distinctus. alioquin non esset ad aliud, sed ad se ipsum. Tertia est ut non sit tantum tantum alterius relativi, hoc enim non est esse ad aliud, sed esse id ad quod est aliud.

Dico dari a parte rei relationem praedicamentalem et transcendentalem. Ista est communis adeo ut a Suarez dicatur quasi philosophicum axioma. Sed est contra Hoc quod solam notionem relativam admittit, Arriaga et alios qui negant relationes praedicamentales nisi praedicamentum dici ita ut sint solum denominationes extrinsecae.

Prima pars de transcendentali probatur: quia in quolibet effectu datur dependentia a sua causa et praesertim in creatura a Deo. Item dantur multae cognitiones obiectivae realiter ab ipsis distinctae. Omnis autem cognitio ad obiectum realiter distinctum et omnis effectus realis ad suam causam referuntur, ut docent omnes communiter Scotus 5. Met: Tex: 20 et 6: Topi: Loco 14. et ratio est, quia habent omnes conditiones requisitas ad esse relativum et cum non respiciant terminum praecise ut tantum, sed praeter ea ut obiectum vel causa sunt relativa transcendentalia.

Secunda pars de praedicamentali probatur: primo auctoritate Aristotelis, qui in Anteprae-dicamentis c. ultimo, et 5 Meta: Tex: praedicamentum dividit ens reale in decem praedicamenta inter quae numerat relationem quod cum omnia membra dividentia participent rationem totius divisi, relatio praedicamentalis erit ens reale, quale

est casdiuisiuum in 10 predicamenta et quidem ante opus illius. Pr. pdo
qa dantur res aliquae realit. int. se distinctae quae habent ad inuicem similitu-
dinem paritatem in n°: aequalitatem in quantitate, in pondere proportionem
duplam, triplam etc. vel quae sunt maiores, vel minores aliis et innumera-
biles aliae conuenientiae int. alia entia positiua. Sed similitudo aequali-
tas etc. sunt folit. relationes quaedam, et includunt ordinem, seu habitudinem
ad aliquid cum conditionibus de quibus s°: g°: dantur à parte rei relationes pre-
dicamentales: ma: pr: quia si nullo modo dantur similitudo aequali-
tas etc. à parte rei sed solum per illum g°: illius pt comparare quilibet
cum quolibet, et fingere quilibet relationem atque adeo aequè verum
iudicabit qui iudicet album simile nigro, et formicam aequalem
Elephanto.
Si autem detur similitudo et aequalitas, sed solum fundamentalit. non autem folit.
3°: est p°: qa esse folit. simile aequale etc. nihil est aliud quam tale vel
tm esse quale, vel quam est alterum et plura esse paria non est aliud
quam haec esse tot, quot illa etc. sed non pt negari quin ex pte albis unum
sit tale quale alterum et ex pte palmis unus sit tantus
quantus alt. etc. g°: sunt similes, vel aequales folit. Cum pro certo
illa taleitas vel tantitas vel totuplicitas sint aliquid ad
aliud, et a quo absolutum, aut connotatiuum tm. 3°: 2do qa
si nulla res est à parte rei similis vel aequalis folit. al-
teri sed solum fundamentalit. hoc est pt concipi à nobis si-
milis etc. data occasione à rebus ipsis g°: haec noia similis
aequalis etc. sunt noia rei intentionis, ut sunt esse subtum co-
gnitum etc. 3°: T°: Cogno Diuina, quae repraesentat rem per ubi
tendens directè in duas quantitates palmares videt
ens sic se habere ut neutra excedat alteram g°: videt eas esse folit.
aequales. 3°: 4°: qa dicet aliquis Platonem esse altum, doctum etc. solum

fundalit. n. solit. nec poterit ab adversario redargui. 3.a
5.o q.o qui dicit aliqd ee simile ex alteri loquitur vel fal-
so vel improprie sicut qui dicit auricalcum ee aurum ex occa-
sione convenientie in colore et sic oes locutiones quibus in sacris
litteris aliqd dr simile alteri erunt vel improprie vel false.

Articulus Septimus

Solvuntur Obiectiones.

Obes p.o duo alba, que dnt similia nihil hnt in se pt.
albedinem, sed albedo n. e similitudo q.o n. hnt in se simili-
tudinem. R.o nihil realit. distinctum c.o ma: nihil solit.
n.o Aliud n. e ee album aliud ee album sicut et alterum
seu tale ee in albedine quale e alterum: sicut
aliud e pas libras auri ee graves et aliud solit. ee
equales in gravitate et pondere. Pt. n. fieri ut
aliqs optime sciat utramq. libram auri ee gravem tn
nesciat utrum una equiponderet alteri, qd si cognosceret
cognoscet aliqd solit. qd antea n. cognoscebat, tn eas
ee equales.

Obes 2.do ee visum ee sinistrum sunt denominationes ex-
trinsece q.o et ee simile equale ex e denominatio
extrinseca ab actu illius separantis unum cum altero.
R.o n.do consequentiam qa nobis constat id qd exprimit
per hec vocabula ee visum ee sinistrum ee ipsam visio-
nem vel sinistram alis quas item constat ee in cor-
pore viso, sive sinistro. Ad 1.um qd exprimit per hec
vocabula simile equale ex n. e actus illius, sed
illa aliitas vel tantitas, q. nemo pt negare ee
in rebus.

Obj.es 3.o Relatio praedicamentalis totum suum esse habet ad aliud, nec confert fundamento aliud, quod referre ad aliud alioquin esset transcendentalis. Sed non datur talis relatio quae non modo habet esse ad aliud tamquam ad terminum, sed esse in eo sit in subiecto quo est. Ergo habet totum suum esse specificum per quod distinguitur ab absoluto 2.o ma: Totum suum esse genericum per quod convenit cum aliis accidentibus, quorum esse est in esse subiecto 1.o ma:

Obj.es 4.o si dantur relationes convenientiae, proportionis etiam omnia entia spectabunt ad praedicamentum relationis, dum omnia conveniunt cum aliquo alio ente, sed hoc videtur absurdum quo est. Ergo spectabunt realiter 2.o ma: probatur 1.o sufficit autem ad distinguenda praedicamenta distinctio formalis.

Obj.es 5.o si datur relatio praedicamentalis vel ponitur in praedicamento in abstracto vel in concreto. Ergo poni in concreto ut asserunt Suarez Conimbricenses et Ruvius si sumatur ut accidens substantiae, non qua constituit unum compositum seu concretum accidentale v.g. simile aequale etc. et poni in abstracto si sumatur in ordine ad seca inferiora hoc est species subalternas vel infimas relationis ut bene fonseca

Obj.es 6.o si relatio praedicamentalis ponitur a parte rei, maxime propter illas denominationes similis aequalis etc. Sed res praedicto suas rationes absolutas de ipsis sunt tales quo non est necesse ad solvendas illas denominationes astruere relationes, mi: probatur quia positivis innumerata, v.g. duobus albis ablata, sive non intellecta omni ratione

forti, quae sit a parte rei adhuc illiguntur
illa 2.o alba retinere eadem unitatem formalem q.o
et illiguntur similia quia eadem similia quoque
qualitas una. R.o n.do mi: Ad probationem n.o posi-
tis, pt. albis, 2.do rationes absolutas consideratis. Quia
omnis alia ratione formalis a parte rei illis convenientes illa
esse similia: sunt n. tamen 2.o alba, et ro albi
sed ro albis ut sic, cum illa sit ratio se habens
ad aliud. Si vero illiguntur habere eadem unitatem
formalem seu specificam in qualitate ita illiguntur
similia et consequenter habere omnem formalem respecti-
vam. quia habere eadem specie qualitatum cum
altero extremo non potest esse nec illis sine habitudi-
ne ad aliud, quod est habere rationem respectivi non absolu-
ti.

Obj.es 2.o Relatio praedicamentalis est comparatio, comparatio autem
fit per illud vel saltem est comparabilitas seu posse
comparari unum ad aliud, hoc autem vel dicit tamen
relationem fundamentalem vel duo absoluta quae sunt.
R.o n.do assumptum quoad utramque partem non modo
n. relatio non est formaliter comparatio aut comparabilitas ut
si implicaret omnis illius et consequenter comparatio et compa-
rabilitas adhuc esset relatio formaliter. Cum n. adhuc
unum u.g. tamen quantum aliud. Cum tamen dici quod relatio sit
comparabilitas consequenter: ex eo n. quod prius est relatio
potest illius facere comparationem inter extrema.

Quaestio secunda

De Relatione in ordine ad fundamentum et terminum.

Articulus Primus

Utrum fundamentum et terminus constituant intrinsecè, et essentialiter Relationem.

Certum est ad omnem relationem maximè praedicamentalem requiri 1°: quod fundamentum tam remotum quam proximum sit ens reale simpliciter vel saltem fortè: ac proinde excluditur omne ens mere obiectivum, primativum et negativum. Ratio est quia effectus non potest esse perfectior sua causa. Relatio autem realis emanat à fundamento tamquam à causa virtuali. 2° requiritur terminus, qui in relatione praedicamentali debet esse realis sumpto reali ut s.° Ratio est quia relatio praedicamentalis est purus ordo realis, qui nec esse, nec intelligi potest sine eo ad quod dicitur ordo quod est terminus: cum enim extrema non sunt realia nec relatio potest esse realis simpliciter. hoc est tam verum id quod dicit intrinsecè quam secundum id quod connotat extrinsecè. 3°: requiritur ut fundamentum et terminus sint actu realiter distincta. Ratio est quia idem non potest ordinari ad se ipsum: relativa autem realia sunt relativè opposita quae oppositio non potest esse nisi inter distincta realiter. quod est fere principium per se notum in Metaphysica: et ipsum non relationis ostendit nempe esse ad aliud. 4°: requiritur ratio fundandi quae sit realis, sive nullo illum cogitante, alioquin nec relatio erit nullo illum cogitante. Haec autem ratio fundandi aliquando distinguitur à fundamento proximo ut genero activè sumpta quae est ratio fundandi Paternitatem in Petro respectu Pauli. Nam potuisset Deus ponere in rerum natura Petrum et Paulum, qui nunc sunt Pater et Filius, tamen Petrus

non est Pater Pauli, quia non genuisset eum. Aliquando est idem cum fundamento proximo, ut est in ratione fundandi aequalitatem, quae est idem cum quantitate, quae est fundamentum proximum aequalitatis.

Dico 1º fundamentum proximum non esse constitutivum intrinsecum et essentiale relationis quam fundat. Dicto probatur 1º Fundamentum secundum rationem absolutam acceptum est id quod refertur. Relatio autem solitum accepta est id, quo fundamentum refertur. Sed id quod non est solitum id quo, quo fundamentum non est solitum relatio. Probatur 2do quia fundamentum proximum se habet ad relationem ut subiectum sed subiectum non constituit intrinsece id cuius est subiectum. Probatur 3º Fundamentum proximum saepe est quod absolutum quo et absolutum ut sic non constituit intrinsece respectivum, cuiusmodi est relatio. Probatur 4º ablato termino aufertur relatio secundum suum esse formale, et non aufertur fundamentum quo fundamentum non est constitutivum relationis, impossibile non est quod pereat essentia rei dum remanet eius constitutivum.

Dico 2do Terminus non ingreditur intrinsece essentiam relationis. Dicto probatur 1º quia relatio solitum est id quo unum est ad aliud, et est forma affitiens tantumodo id quod est ad aliud. Sed si includeret in sua essentia illud aliud afficeret et illud aliud: vel certe illud aliud seu terminus esset saltem partialiter illa forma qua unum est ad aliud, quod est impossibile, quia est id ad quod aliud. Probatur 2do quia si terminus includeret intrinsece in relatione non distingueretur plus quam solitum a fundamento cum quo realiter identificatur relatio. Probatur 3º si relatio non est aliud quam hoc et illud: cum haec sint duo absoluta, et absoluta non sint nisi absoluta

nec, quantumuis multiplicentur, mutent essentiam quia nulla sunt relatiua. Pr. 4.o Relatio transcendentalis per aduersarios non inuoluit terminum essentialiter quia nec predicamentalis, cum sit eadem ratio, sicut enim predicamentalis omnino necessario requirit terminum quem essentialiter respicit ita et transcendentalis tali modo respicit terminum ut nequeat esse aut intelligi sine ipso.

Obiectiones: primo illud est de essentia alicuius, sine quo nec esse nec intelligi potest illud sed relatio nec esse nec intelligi potest sine termino quia terminus est de essentia relationis. Respondeo: nego maiorem: sufficit enim si sit secundo necessaria quae saltem praedicatio dat illi cointelligi cum aliqua essentia in recto et per intelligenda, aliud enim est esse de essentia alicuius et aliud requiri ad essentiam alicuius ut patet in illis essentiis positiuis quae tamen necessario connotant aliquid negatiuum ut est cognitio tenebrarum noctis etc. Nemo enim dixerit negationem seu non ens esse de essentia intrinseca entis. Quam autem falsa sit illa maior uniuersaliter patet quia Pater in diuinis nec esse nec intelligi potest sine Filio, et Filius non est de essentia Patris nec eum intrinsece constituit, cognitio entis rationis nec esse nec intelligi potest sine ente rationis nec creatura ut creatura sine Deo nec accidens ut accidens sine substantia nec priuatio sine forma nec gratia sanctificans sine peccato nec odium Dei sine Deo. Nemo tamen dicet entis rationis esse de essentia cognitionis per quam cognoscitur Deum de essentia creaturae substantia de essentia accidentis etc.

Obiectiones: secundo terminus ingreditur de forma relationis predicamentalis

q.: e de essentia illius. R.: distinguendo ant: ing redit defo:
ne ut aliqd importatum in recto seu ut gnus aut differa in:
trinseca illius n.: ut id ad quod est reto seu ut aliqd impor:
tatum in obliquo et cui opponitur reto. 2.do Ant: n.: 2 seq.
Adde hec argumenta nimis probare nam terminus esset proprie
de essentia et relationis transcendentalis, qd et adversarij
negant.
Obl.: 3.o Reto specificatur a suo termino q.o includit illum
intrinsece. R.: specificatur intrinsece n.: ant: extrinse:
ce 2.do Intrinsece n. specificatur per illam tendentiam seu ordinem
quo tali vel tali modo tendit in terminum.
Obl.: 4.o qd qd non est de essentia alicuius Deus pt suplere
sed Deus non pt suplere rone termini u. g. similitudi:
nis in albedine q.o terminus est de essentia relationis. R.o
n.do ma: Nam cum effitiens peccati non est de essentia peccati
tn Deus hanc non pt suplere, accidentia physica non sunt
de essentia subtiae et Deus non pt facere effectum solem
illorum.
Dico 3.o Terminum realit. distingui a relativo. Pr.: p.o qa
relativum reale est ens non ad se sed ad aliud. Sed si ter:
minus eius non esset distinctus ab ipso realit. non esset ad
aliud sed ad se ipsum: n.n. sufficit distinctio formalis cum
ro formalis simplicit. loquendo non sit aliud ab illa entita:
te cum qua realit. identificatur q.o est Pr.: pdo qa rela:
tiva realia sunt relative opposita sed realis oppositio
non pt esse nisi int. illa quae realit. distinguuntur, cum idem non pos:
sit esse siti ipsi realit. oppositum. Imo correlativa int. se
ita opponuntur, ut ex eorum mutua relatione colligatur dis:

tinctio realis int. rem et rem vel int. personam et personam.
Unde si termini relativi possent stare cum identitate rea-
li non possent Theologi inferre distinctionem realem int.
personas divinas ex eo quod dictae personae vera et reali re-
latione ad invicem referantur.
Obj.es essentia non distinguitur nisi formaliter a proprietatibus sed essen-
tia refertur ad proprietates cum sit causa illarum p.o et R.o
distinguendo minor: essentia refertur ad proprietates re-
latione reali non virtuali et equivalenti 2.do
mi: sicut non est causa illarum virtualis tm. hoc est
proinde se habet ac si esset causa ita includit relationem
virtualiter tm.

Articulus Secundus
Quomodo relatio distinguatur a suo fundamento
Proximo

Dico p.o relationem non distingui a suo fundamento proximo realiter.
Pr. p.o ex Arist. 14 meta: c. 3. 5 Phy: Tex: 10. ii
Meta: Summa 4. c. 3. ubi disertissime ait nullam
entitatem novam advenire fundamento cum illi advenit
relatio, nam entitas nova non potest illi advenire sine illius
mutatione: mutari autem dicitur illud quod aliquid entitativum
in se nunc habet quod prius non habebat. Pr. 2.do quia si relatio
distinguatur realiter a fundamento proximo posse Deus
nulla alia re producta aut destructa producere
aut conservare illam seorsim a fundamento: vel producto
fundamento proximo et termino nolle concurrere
ad productionem relationis: Spectat p. ad perfectissimam
potentiam, et absolutissimum dominium Dei in creaturas

ut si sint duæ res habentes singulæ suam entitatem et existentiam, possit unicam tm ex illis producere nulla alia re producta aut destructa: Modo non involvat imperfectionem naturæ rationali repugnantem. Sed Deus non potest separare relationem à suo fundamento proximo nulla alia re producta aut destructa seu cæteris omnibus eodem modo se habentibus potest ipsam relationem quo non distinguitur realiter. Ma: probata est in disputatione de distinctionibus, mi: pr: quia si Deus separaret relationem præsentiæ a creatura aut dependentiæ adhuc creatura esset præsens et dependens à Deo et si separaret relationem contactus à duabus manibus se invicem tangentibus adhuc se tangerent, quia illa se tangunt quorum extrema sunt simul.

Confirmatur quia inter axiomata evidentissima et Mathematicis per se nota est illud, si ab æqualibus æqualia demas, quæ remanent sunt æqualia, et si à paribus paria demas, quæ remanent sunt paria, quo: si Deus à duobus palmis aufert relationem æqualitatis adhuc remanerent æquales, atque adeo separaret relationem.

Pr: 3o: quia sequeretur processus in infinitum entitatum, quod est absurdum. Seq: pr: quia fundo relationis seu actualis receptio illius est quædam relatio realis, nam fundare est ad aliquid: hæc fundatio habet relationem dependentiæ à Deo, hæc dependentiam relationem præsentiæ ad subiectum, hæc præsentia relationem dependentiæ a Deo, hæc dependentiam relationem præsentiæ ad subiectum et sic in infinitum.

Dices relationes non multiplicari ad multiplicationem numericam terminorum. Sed 2o: quia dependentia et præsentia differunt non tm numero, sed etiam specie.

Dices 2do Pr. p.a dependentia, vel p.a presentia n requiri alias
qa dependentia cum sit id quo solit. aliqd dependet et
sit p.a in illo gere n indiget alia dependentia q. de-
pendeat sicut qa albedo e id, quo alia sunt solit. alba
n e alba p alia albedine. et sic de presentia: sed 3.o
qa licet dependentia n indigeat alia dependentia, presen-
tia tn ut si dependens, indiget dependentia, qa presen-
tia n e solit. dependentia et vicissim dependentia
ut sit presens suo subto indiget relone presentie qa de-
pendentia n e solit. presentia.
Dices 3.o n ee absurdum dari processum in infinitum sed
3.a p.o qa sequitur Deus n posse producere unam entitatem,
qn producat infinitas 1.a qa ille processus in infinitum
dr ee actu consumatus hoc e oes ille entitates derent
actu poni posita una aliqua relone n n pt poni effus
nisi ponant oes cue vel conditiones prerequisite ad illum.
Ex alia u.o parte ille processus n posset totus actu
simul poni qa nunq. deveniri posset ad aliq. p.a relo-
ne que alia ante se n requireret: Alioquin si posset
sisti ille processus et aliud posset referri sine relone
supraddita realit. et p.a relo et quelibet alia posset
prestare munus suum referendi quis n eet distincta
realit. Pr. 4.o qa n sunt multiplicanda entia sine
necessitate et ubi sufficit minor distinctio n e ponen-
da ma: ut colligitur ex Arte 8 Phys. Tex. 48. Hic aut
nulla e necessitas na ad distinctione reale n sufficit
si unum extremum possit ee sine altero, sed requiritur ut
utrumq possit separatum existere loquendo de creatu:

vis.

Pr. 5.º In Deo nulla est distinctio realis exceptis personis, et tn sunt, et reperiuntur de novo aliquae rones fotes v.g. odientis peccatorem, qui prius erat iustus etc. g.º n. praeterea ponenda est aliqua entitas realit. distincta ex eo quod aliquid evadat tale folit. quale n. erat antea: nam sufficit una, et eadem entitas, quae possit sibi ipsi praestare plures effectus fotes posita tali vel tali conditione.

Pr. 6.º quia ad productionem cuiuscunque folij arboris mutaretur totus mundus per acquisitionem entitatis realis qualis esset similitudo cum illo folio in rone entis, et sic de ceteris oib. Praeterea n. pt. assignari agens productivum talis entitatis v.g. similitudinis de novo productae n. n. talis cua est fundamentum quod cum sit cua necessaria quandocunque existit existeret et relo. Deinde quomodo sine praevia dispositione produxit, a quo habuit talem virtutem? Neque hoc facit ad existentiam Terminitatis conditionem cum n. sit assignabile quod in hac productione praestet Terminus interdum longissime distans. Talis cua n. est Terminus, quia agens natale n. agit in distans, neque pt. eodem momento agere in res quasi infinitas. Talis cua n. est Deus, quia si per impossibile n. cognosceret positum illud album in indijs, aut per possibile nolet aliquid producere de novo, adhuc de novo paries hic fieret similis.

Et haec rones, quae probant relationem n. distingui realit. a suo fundamento proximo, probant et n. distingui modalit. quia distinctio modalis n. datur et si daretur differret solo nomine

à distinctione simpliciter reali.

Dico pdo relo nõ distingui nisi fol.ter à suo fundamento pximo. Dcto ẽ Smigletij, Vallij, Albertini, Phonsecæ, et aliorũ ẽ et Scoti quoad illas relones, quæ nõ adveniunt aut recedunt à fundamento, quas vocat intrinsecus advenientis.

Pr. Po: qã ex una parte ostat relone aliquo modo distinguendã ẽẽ à rone absoluta fundamenti hoc n. colligitur ex diversitate sceptus forlis absoluti à sceptu foli respectivi unde colligitur diversitas sceptuũ obiectivorũ tũ ex diversitate pdicatorũ hæc n. diversitas arguit diversitatẽ rerũ int. se, sicut fol. Ex altera vo parte ostat ex dictis relone nõ distingui realit. à fundamento pximo g. solũ distinguitur folit. Pr. pdo qã relo ẽ intrinseca illi fundamento qd dr relativũ vũ ex arte illa dantur relativa, quia hoc ipsũ ẽ ẽẽ ad aliquid se hẽre seu quorũ ẽẽ ẽ ad aliud si aut relo ẽẽt extrinseca; relativũ nõ ẽẽt ad aliud pro suũ ipsũ ẽẽ sed pro relone extrinseca quæ nõ ẽẽt ipsũ ẽẽ relativũ. Relo itidẽ distinguitur aliquo tandẽ modo à suo fundamento nã si v. g. æqualitas nullo modo distingueretur à quantitate palmari, sed tẽ idẽ folit. ac quantitas palmaris, sequeretur quantitatẽ palmarẽ sparatã cũ qualibet quantitate ẽẽ illi æqualẽ qã facta quacunque sparatione retineret semp. suũ ẽẽ palmare qd folit. ẽẽt ẽẽ æquale. sed relo nõ distinguitur realit. à fundamento pximo g. folit.

Quoniam autem int. rones fol. obiectivas ut diximus dum de distinctionibus aliquae sunt quae dantur absolute quasi ab alio solute quae ut sint a parte rei fol. non requirunt aliquid aliud extrinsecum sed per eam solam actionem qua Physice producitur illa entitas (si sit entitas producibilis) in qua sunt identificatae ponuntur et ipse fol. a parte rei aliae vero sunt quae ut dentur fol. a parte rei ex sua intrinseca rone acquirunt extrinsecum et dantur relative connotative vel terminative: eo iste non stat eo ipso quod dicitur entitas in qua identificantur, dantur fol. a parte rei si desit illud extrinsecum necessario requisitum, ut v. g. posita albedine in subiecto non eo ipso per talem Physice productionem albedinis fit illud subiectum simile. nisi supponatur esse vel de novo producatur aliud cui sit simile. Quod si durante actione conservativa albi ponatur aliud album tunc entitas illa albi quae prius producta habuit tantum fol. rone albi non vero rone similis incipit intrinsece haec fol. a parte rei rone similis non quia in ipsa acquiratur nova aliqua entitas nec quia illud extrinsecum sit de intrinseca rone constitutiva relationis similitudinis sed quia cum ro respectivi ut talis non absoluat ab illo extrinseco termino ad quem essentialiter ordinatur, illo non existente etsi a parte rei sint alia requisita non dicitur tamen fol. ro respectivi. Posito autem termino illa simplex entitas prout se Physice immutabatur habet tum rone absolutam ad se tum rone respectivam similis ad aliud: eodem modo ablato termino illa eadem entitas Physice invariata non est amplius fol. similis, non quia aliqua

entitas pereat in ea sed quã deficiente termino extrinse-
co, illa entitas ht solum rone absoluti, non vero et solit. res-
pectivi, qd sine illo extrinseco nec eã nec illius pt:
Atque adeo entitas dicta sine ulla sui simplicit. sic
dicta mutatione intrinsece non amplius equivalet
rbus distinctis quorum unum sit albedo alterum similitudo.
Quod dixi de similitudine et alijs ronibus predicamenta-
libus dicendum de transcendentalibus cultitatis, dependen-
tie unionis etc.
Dico 3º: relatio non esse ita identificata fundamento
ut pdum solitate semper sit in illo. Dicto colligitur ma-
nifeste ex dictis et pr. ex dictis ad probationem pre dictis
pr. pdo denominatio relativi, et effus solis relationis
sunt intrinsece in fundamento, nam ut vidimus ter-
minus est qd extrinsecum relationi et eius denominationi,
quo pereunte aut posito termino cum pereat aut ponatur
denominatio et effus solis relationis pereret aut po-
neretur aliqd intrinsecum fundamento qd est contra solitum
vel si non ponitur aliqd intrinsecum dicendum est qd pre exis-
tebat ante positionem termini dicta denominatio,
et effus solis nam impossibile est qd forma quecunque
sive absoluta sive relativa coicata subto capa-
ci non denoiet et non tribuat illi suum effu sole: et
effus solis relationis est actu referre. Nec valet pa-
ritas de binario qd existente ia unitate ponitur ad
positionem alterius unitatis nam ambe unitates con-
stituunt intrinsece binarium terminus aut non constituit
intrinsece dictam denoie, et effu sole.

Objicies 1º: si relatio non esset entitas realiter superaddita fundamento ad positionem novi termini ergo tota relatio erat in fundamento antequam poneretur terminus, et non praestaret suum effectum formale propter defectum termini, qui est condicio necessaria ad relationem. Sed hoc non potest dici, quia ante positionem termini fundamentum fuisset relativum cum haberet relationem et non fuisset relativum, quia non habuisset effectum formale relationis. Respondeo: ad sequelam maioris: relatio erat in fundamento praedicamentum totum suum esse reale et entitativum contra sequelam: secundum totum suum esse formale non sequitur: erat enim ibi res illa, quae est relativa, sed non prout relativa propter defectum termini.

Obiicies 2do si relatio v. g. identitatis seu similitudinis in substantia non distingueretur realiter ab ipsa substantia, sequeretur substantia poni in praedicamento relationis, sed consequens est absurdum, quia praedicamentum relationis est quoddam accidens, substantia autem et accidens sunt diversi ordinis. Respondeo: poneretur in praedicamento relationis realiter et fundaliter, seu tamquam fundamentum relationis contra sequelam: formaliter seu tamquam ipsa ratio formalis constitutiva entis relativi, ut relativum est non.

Obiicies 3º: Cur si potest aliquid fieri de novo simile sine entitate ipsi superaddita ad solam positionem termini extrinseci: non poterit aliquis fieri videns, intelligens et volens sine entitate reali superaddita potentiae cognoscitivae aut volitivae ad positionem solius obiecti. Respondeo: quia relatio est proprietas necessario consequens a suo fundamento, quoties ponitur terminus ipsi proportionatus, nec potest impediri, quin posito utroque extremo ipsa resultet. At vero actus cognoscendi et volendi in creaturis non sequatur necessario, quantumcumque ponatur potentia, et obiectum

et constat experientia non solum in actibus liberis voluntatis, quia eo ipso quod sunt liberi possunt non sequi, sed etiam in actibus intelligendi et videndi, quia saepe obiectum est praesens, et potentia cognoscitiva existit, et tamen non cognoscitur obiectum sive quia potentia est distracta, sive quia aliter impedita. Ex quo colligitur dictos actus non poni praecise ad positionem potentiae et obiecti, sed produci immediate a potentia et esse terminos proprie productionis, atque adeo entitates reales propriam existentiam habentes.

Articulus Tertius

An Relatio requirat terminum actu existentem.

Dico primo: esse aliquas relationes transcendentales, quae requirunt terminum actu existentem. Dicto probatur evidenter quia relatio causae efficientis actu, et immediate aliquem effectum requirit effectum existentem in eodem instanti temporis, in quo illum efficit: alioquin non efficeret illum sed vel effecisset vel effectura esset vel posset efficere. Et vicissim relatio dependentiae a sua causa efficiente immediate requirit illam causam tunc existentem alioquin fieret immediate ab eo, quod non habet esse et est simpliciter nihil, idem dico de unione inter materiam et formam, quae requirit extrema actu existentia, idem de relatione contractus.

Dico secundo aliquam relationem transcendentalem non requirere terminum actu existentem. Probatur evidenter quia relatio essentialis, quae habet iuditium, et omnis cognitio illectiva ad suum obiectum (est enim vitalis expressio obiecti) non requirit terminum seu obiectum actu existens. Et haec relatio transcendentalis est essentialis huiusmodi cognitioni ut patet: ad differentiam conformitatis cum obiecto, in qua consistit veritas formalis, quae conformitas est relatio praedicamentalis et accidentalis cognitioni, accidit enim cognitioni esse veram vel falsam, sicuti

lineę ēē rectā uel curuā. Sic potia, cogno, uolitio signa natia et ad placitū quandoque referunt ad obta possibilia tm, ut potia receptiua matę pę ad formas possibiles uel ad pterita ut memoria uestigiū statua et uel ad futura ut timor, prophetia etc. Hoc uidere ē in Patre et Matre, qui licet n referant ad Filios futuros, qa hęc Paternitas ē talis relo, quę p rone fundandi requirit actualē et immediatā gerone, tn referunt ad Filios pteritos, et Rursus filij ad Patres et mortuos. Deniq Nepotes ad Auū, Pronepotes ad Proauū hnt relone, et si tales Termini n existant

Dico 3º: aliq. relo pdicamentalē requirere terminū actu existentē. Dto pr: similitudo, seu conuenientia in existendo eodē tpore, et loco qa aliqui uocant coexistentiā et conuenientia pars ccarū, quę immediate concurrunt ad efficiendū eundē effū, q. aliqui uocant cū causalitatē non possunt ēē, nisi earū tnus simul existat. Relo uer: quę ē in ppone de pnti requirit ternū existentē de psenti.

Dico 4º: aliq. relone pdicamentalē n requirere ternū actu existentē. Pr: qa hora hodierna ē equalis externę, 2ª noctis ē equalis pte, quę n existit et partes tporis referunt ad se inuicē relone equalitatis uel alius pportionis ē duratione successiua, uelocitate numerorū tm sint entia successiua n possunt simul coexistere. Neq dicas horā n ēē equalē alteri horę, qa ē instanti in quo cplectit, iam n ē, sed fuit ante 2º: illud instans ultimū n ē adhuc hora. Certū n ē horā nūq ēē ad modū entis pmanentis seu totā simul psentē: et tn eo modo, quo existunt entia successiua pdū prius et posterius, et pdū ēē fuisse, fore. Sicut n in instanti in quo cplectit hora, uerū ē dicere, durationē pteritā fuisse horā, et tantā pcisē n maiorē

n̄ minorē: et horā futuram in illo instanti, in quo cōplectitur fore horā: Ita verū ē dicere, horā p̄teritam fuisse ęqualē futurę.

Articulus Quartus

An Relatio multiplicetur ad multiplicationē Terminorum.

Dico relationē multiplicari specie, et numero iuxta specificā multiplicationem et numericam terminorum. Conclusionis p.ª pars probatur, qa nulla forma dat effectū formalem quē in se formaliter n̄ cōtinet. neque enim albedo p̄t facere calidum, nec calor album, qa eatenus forma efficit effectū formalem quatenus dat subto se ipsam, seu informat subtū q.º una relatio in specie u.g. Paternitas n̄ p̄t alium effectum formalem p̄stare quā facere Patrē et sic de alijs. Sed si relatio non multiplicaretur in specie ad multiplicationem in specie terminorum eadem specie relatio deberet p̄stare effectū formalem quem in se n̄ cōtineret formaliter. Minor probatur qa si in Patre u.g. eēt unica relatio in specie et non in ordine ad terminos specie diversos. u.g. Filiū, Dominū Fratrē Collegā, Conciuē et eadem Paternitas formaliter deberet facere eandē p̄sonā Servum Fratrē, Conciuē et cum in ordine ad Dominiū sit servus ad Fratrē, Frater et Preterea idem fundamentum ad terminos specie diversos habet diversas specie denominationes intrinsecas relativas q.º h̄t quoq; diversas specie relationes. 2.ª pars dictis, quę ē Cā: Cajetanū, et multos Thomistas p.ⁿ p.º p̄portionalit. ut p.ª nā hoc, qdē Titiū ēē Patrem, primogenitū ē effus

formalis, siue denominatio intrinseca relatiua diuersa ab illa, qua intrinsecè dicitur Pater secundo genitio. Probatur secundo Titius Pater non modo respicit hominem à se genitum sed hunc determinatum hominem in indiuiduo nam eo modo respicit hunc ~~hominem~~ Filium quo modo eum generauit: generauit autem in indiuiduo. Sed Filius primus est distinctus à secundo, q.o et respectus Patris ad hunc, et hunc est diuersus à respectu Patris ad alium. Probatur Tertio. Sepè ad multiplicationem numericam terminorum, multiplicatur etiam ratio fundandi u. g. generatio emptio etc.

Dices primo Paternitatem qua Titius refertur ad primum Filium extendi ad secundum eumque denouo respicere absque ulla ipsius paternitatis ~~[illegible]~~ distinctione. 2.o p.o q.a huiusmodi noua extensio est nouus ordo ad 2.dum Filium, nouus aut ordo ad Filium non est noua Paternitas 3.o 2.do Primus respectus, quem h.t Titius ad p.m Filium fuit q.do non erat respectus ad 2.dum et 2.dus p.t restare p. aduersarios sine p.o si moriatur p.us Filius. 3.o 7.o ad hoc q.a si uera est hæc doctrina Thomistarum ruunt argumenta, quibus nituntur probare relationem distingui realit. à fundamento, poterit n. responderi ipsis entitatem fundamenti nondum posito Termino non extendi, seu non respicere Terminum: hoc posito respicere Terminum absque alia

mutatione. Qd si qdo ponitur pus Filius volunt poni de novo non solum extrinsecum connotatum idem Filium sed poni hanc n.o Paternitatem intrinsecam: dnt et asserere qd ad positionem 2di Filij ponatur 2da Paternitas.

Dices 2do quando nascitur 2dus Filius perire p.a relatione Paternitatis et eius loco venire Paternitatem perfectiorem, quae indivisibiliter respiciat duos Filios tamq. terminum adequatum. 3.o qa gratis dr qd pereat p.a paternitas, nam perseverat idem fundamentum nec terminus nec ro fundandi mutantur dum generatur 2dus Filius q.o perseverat adhuc p.a Paternitas.

Obs.es p.o non possunt naliter loquendo plura accidentia n.o tm diversa esse in eodem subto q.o plures n.o diversae relationes non possunt esse in eodem subto. Ant: p.r Artes 5.o Met: c. 6.o docet ea esse unum numero quorum materia est una, etc. 10 quaecumque in eodem subto differentia habent esse spe diversa. C.o d.do Ant: si illa accidentia eundem effectum formale praestent, seu habent omnino idem munus 3.do frustra n. fit per plura qd aequè bene fieri pt per pauciora. Et in hoc sensu tm est verum qd accidentia individuantur a subto seu non multiplicantur n.o in eodem subto. Qd si accidentia praestent effectum aliquo modo diversum n.o non in eodem oculo sunt eodem tpore plures spes intentionales solo n.o differentes quarum una representat Petrum alia Paulum. Et n.o 3.a nam per unam Paternitatem Titius refertur ad unum n.o Filium per aliam ad alium qui sunt effectus formales diversi. Ad p.m locum Artis respondet Fonseca eum loqui non de accidentibus sed de solis substantiis sub una spe contentis. Ad 2.m locum. Respondent Fonseca et Suarez loqui de Accidentibus, sed de illis tm quae habent idem omnino munus, quae negat multiplicari n.o in eodem subto

Obs. 2do eadem n. visio, quae tendit simul in plura obta respi:
cit per unam relationem illa obta q. est una Paternitas plures
Filios. Xo. p. n. Ant: nam visio illa licet una sit realit. est mul:
tiplex folit. et respicit plura obta per plures relationes diver:
sas ipse vel n. quae obta sunt diversa ipse vel n. sic
n. 3. Xo. 2do Unum Filium esse Terminum adaequatum unius Pa:
ternitatis, unicum vero obtum non esse Terminum adaequatum illius
visionis.

Obs. 3o. Sequeretur unum hominem esse plures Patres dum habet plu:
res Filios. Xo. n. sequelam, quia concretum accidentale, cuius:
modi est esse Patrem non multiplicatur in ratione concreti multi:
plicata solum forma accidentali nisi multiplicetur subtum
habens dictas formas: non n. sunt plura alba, etsi idem subtum
habet plures albedines. sic licet idem habens plures Paternita:
tes, sit pluries Pater, non est tamen plures Patres, et ~~[illegible]~~ murus non
est plura similia etc.

Obs. 4o. omnes relationes quae sunt in eodem proximo fundamento
sunt una n. res q. non multiplicantur numerice quantumcumque
multiplicentur Termini. Xo. sunt una res n. realit. 3. ant.
una n. folit. n. sicut n. non obstante illa identitate reali
habent diversum esse specificum folit. ita et numericum

Obs. 5o. ab eo res habet unitatem a quo habet entitatem sed relatio
habet entitatem a fundamento q. et unitatem. sic fundamentum
unum una relatio. Xo. relationem desumere a fundamento en:
titatem realit. cum ab eo realit. non distinguatur, non vero folit. cum
ab eo folit. distinguatur. Sed licet omnes relationes sint in fundamento
una res n. realit. non esse tamen unam rem n. folit. sicut n. non obs:
tante identitate reali habent diversum esse specificum, ita illa

et n̄ obstante hnt diversū ēē numericū.

Articulus Quintus

An relo terminet folit ad absolutū an ad Relativū

Quæstio ē an relo terminet ad corelonē folit. oppositā speci:
ficativè sumptā an v.º ad aliā rōnē, sive sit illa relativa,
sive absoluta: qd ē quærere An relo terminet folit ad
relativū an ad absolutū. Sumpto hic absoluto latissimè
pro significat quodcunq; Cōs, sive merè absolutū sive
relativū sive Transcendentale, sive pdicamentale: modo
n̄ sit fōle corelativū relonis, cuius quærit terminus.

Dico p.º in relativis n̄ mutuis relonē terminari folit ad
absolutū. Dcto ē 3.º Caietanū, Zumel, et quosdā Thomistas
Dr. n̄ quo pacto relo terminabit ad oppositā relonē, quæ n̄
dat. Nisi ab aliquo fingat. Sed pscindendo ab hac fictione
verè adhuc relo quæ ē in altero extremo terminat ad
alterū.

Dico 2do in relativis mutuis et si transcendentalit relo
terminat folit. ad absolutū. Dcto ē 3.º multos Thomistas,
sedē Scoti Scotistarū, Capreoli, Suarez, Guasquez et
aliorū Dr. p.º Ad illud n̄ terminat folit. et pse relo. quo si:
ve pposibile, sive pimpossibile ablato vel n̄ illecto. cæ:
teris invariatis in re quæ dr̄ Terminus. adhuc salvat et
illigit qd sit apta terminare relationē, nā albedo A n̄
refert ad albedinē B, qā in hac sit corelo opposita,
idē similitudo, sed qā ē disgregativa visus unde pcisa
pro illa similitudine ab albedine B, pro hoc solū qd ē
disgregativa visus ē apta terminare relonē similitu:
dinis albedinis, A. Dr. 2do ad illud terminat folit.

similitudo u. g. albedinis cui albedo dr̄ solit. similis.
Pr. 3o. Ille est terminus solis relationis in mutuis, qui est fundamentum alterius relationis mutuae. Fundamentum autem distinguitur solit. à relatione, pr. Ant: quia ille est terminus dictae relationis, quem tamquam per radicem reddit ratio à priori cur habeat circa se talem relationem, sed hoc est fundamentum relationis mutuae. Illa n. albedo est ratio cur altum sit simile alteri et sit aptum terminare alteram similitudinem in albedine ad ipsam.
Pr. 4o: quia si relatio mutua terminatur solit. ad correlationem oppositam vel id oritur praecise ex eo, quia relatio est et hoc non, quia relatio non mutua est vera relatio, et non terminatur solit. ad correlationem oppositam vel quia est mutua, et hoc non saluatur n. quod sit relatio mutua int. extrema, quae sic se habent, ut simul existere nequeant quia adinuicem necessario referantur, unde bene Suarez ait illam eandem rationem, quae in uno relatiuo mutuo est proximum fundamentum relationis ad aliud esse et proximam et solam rationem terminandi relationem alterius ad se, quatenus est extrinsecum complementum ipsius.
Obs. pa. ex cap: de sto aliquid, relicta in hoc relatione dnij et praecisis omnibus, quae accidentia sunt primo adhuc hic homo est proxime aptus ad terminandam relationem seruitutis quo: ex Arte relatio seruitutis terminatur solit. ad relationem oppositam dnij. Xi. n. Ant: Artes n. dixit solum si cetera praecidantur, quae accidentia sunt dno, ut esse bipedem doctum et relicto eo solo, quod dnus est idem relicto solo fundamento et causa proxima pr. q. est dnus seu in qua fundatur immediate relatio dnij plore ut adhuc seruus referatur ad illum, unde n. 2o. Infertur n. solum, quod seruitus ex Arte

terminatur folit.° ad id, quod est fundamentum proximum dnij, nam
hoc est ratio formalis terminandi servitutem, seu reddit proprie
pt. quod servus refertur ad alium. Quae responsio confirmatur, quia
Arist. p.° Polit. c. 3. definiens eum, qui nata est servus
non definivit per ordinem ad Dnum folit.° sed per ordinem ad funda-
mentum proximum relationis dnij, dicens nata servus est, qui
cum homo sit non est sui ipsius idcirco nata sed alterius, idem sub
potestate alterius, quae potestate asserunt S. Thomas et Suarez
esse fundamentum proximum relationis dnij
Obs.° Nedo ex Arist. correlativa sunt simul nata et simul
cognitione seu definitione sed hoc est falsum, si relatio terminatur ad ab-
solutum et non ad correlationem oppositam quod est p.° pars mi: p.
Si relatio terminatur folit.° ad absolutum u. g. Paternitas ad homi-
genitum quod Paternitas est simul nata cum homine genito
sed homo genitus est prior nata filiatione quod et Pater-
nitas prius nata filiatione consequenter prout Pater non
est simul nata cum Filio ut Filio. 1.° pars mi: p.r quia unum
quodque recte cognoscitur, et definitur, si prout est a parte rei quod si
unum correlativum refertur ad absolutum folit.° poterit et
cognosci et definiri ignorato altero correlativo et sic non
erunt correlativa simul cognitione. Ex.° 2.° ma: sit illa
duo convenire relativis ex Arist. sed diverso modo, non
esse simul nata convenit correlativis folit.° sumptis per quae
significatur, quod posito fundamento, et termino cum requi-
sitis necessario resultant in utroque extremo oppositae re-
lationes, eque p.° est sine dependentia unius relationis ab alte-
ra. Esse autem simul cognitione, seu definitione convenit correlati-
vis in hoc sensu, quod unum ex illis non potest cogni seu definiri

ut tale qn cognoscat alterum corelativum n. folit. ut
corelativum sed malit. idem res, quae est corelativa sed
prout affecta rone terminandi, quae ro est fundamentum pro-
ximum relationis oppositae. Verum tn est nos saepe adhibere
noia, quae signant et corelativum folit. ad significan-
dum ipsum prolise ut terminativum. sive qa talis ro est
innominata, sive qa ut illa coniungit semper corelata op-
posita. Ad probationem pae partis minoris nego pa. 2a.
nam Paternitas presuponit saltem rone substa genitam
Filij tamq. terminum consequent. substa genita Filij est
in hoc sensu prior nata Paternitate c.o deinde
subsumptum, ne.o ultra pa. 2a. Ad probationem pae partis mino-
distinguo consequens unum corelativum poterit cogni et de-
finiri ignorato altero corelativo ut tali folit. 2o. ignorato
oio pdem nec cognito saltem confuse, et abstractive pdem
rone fote terminandi n.o 2a.
Ibes. 3o. Illud est terminus relationis, qui est proprius illius et tam
alterius, sed huiusmodi est relo mutua q.o Mi: pr. qa pal-
mus u. g. de se non est terminus relonis aequalitatis cum alio pal-
mo potius q. proportionis duplae in quantitate bipalmari,
vel triplae in tripalmari. Rp. n.o ma: lt. n. multiplicato
termino in spe multiplicentur relones in spe non tn e converso
multiplicatis relonibus in spe vel gene multiplicandi sunt
termini, qa ad eundem colore folit. pt terminari cogno
Aquilae, Aris, Angeli et Dei, quae sunt relones transcen-
dentales int. se valde diversae, quare in hoc casu di-
versitas relonis sumitur a diverso ~~ter~~ modo tendendi in
eundem terminum, et fundamentalit. a diverso fundo

et eadem quantitas palmaris, put connotat aliam palmarem est terminus equalis, put bipalmarem est terminus duplicitatis.

Obs. 4°. albedo ut albedo non est terminus. R°. nec similitudo ut similitudo est terminus, sicut q°. tu admittis similitudinem specificative sumptam esse terminum, si nos albedinem specificative sumptam idem sumptam per illam rationem que est terminus, et in q. directe tendit altera similitudo. At indirecte et consequenter tendat et in mutuam similitudinem, que consequitur a tali termino

Articulus sextus

An, et que substantia possit esse fundamentum proximum Relationis alicuius.

Dico p°. substantia creata esse proximum ac immediatum fundamentum relationis. Dico p°. p°. ex Arte 5 Met: Tex: 15. Eadem sunt quorum substantia una, equalia quorum quantitas una, similia, quorum qualitas una q°. per Arte ita se habet relatio identitatis seu convenientie in essentia ad substantiam sicut relatio equalitatis ad quantitatem etc. q°. sicut equalitas immediate fundatur in quantitate etc. Ita identitas immediate in substantia. Pr. pdo. quevis substantia completa singularis et creata existens convenit cum alia completa etc. essentialiter ante omne illa q°. quevis substantia fundat immediate relationem identitatis ad aliam, non per aliquod medium sed quia essentialiter convenit. Et bene pt. accidens logicum seu Metaphysicum realiter identificari cum substantia. Et si vult Arles nullam substantiam esse eorum, que ad aliquid loquitur de substantia formaliter et reduplicative, quomodo

dr ee ens per se subsistens: n u.o de substa malit. et specificative.

Dico 2do in substa Divina dari relones reales ad creaturas et de novo. Pr. p.o qa Divine idee, cogno, volitio et hnt oia requisita ad veras relones. Nec S. Thomas negat relationes pserti ideas ee reales, sed solu ait ee reales sicut sunt illi respectus, in quib distinguntur psone Divine, et n ee realit. aliud a Divina entia ut patet manifeste p.o parte quest: 15 Artic. 2do ad 4um. Et, si aliti dissentire videat, tn i p.m Sententiar dicit expsse Deu here relones ad creaturas: Eternu ait, licet n hat ordine ad temporale ut ad finem ht tn ordine ad illud ut pncipiu ad effu. Pr. 2do De facto conveniunt Deo vere denominationes relative, pducentis, iustificantis, pentis, salvantis, glorificantis et antecedent. ad oe opus illus fingentis. Pr. 3o. S. Augustinus 3. de Trini: c. 13 Dr g.o relative Pater idemqz relative dr pncipiu sed Pater ad Filiu dr. pncipio u.o ad oia que ab ipso sunt. et infra Creator relative dr ad Creatura sicut Dnus ad servu. et c. 16, si Dnus n dr nisi cu ia here incipit servu. et illa appello relativa ex tpore Deo e. Idem hnt diserte S. Iusti: quest: 113 ad orthodoxos. S. Dama: lib: p.o fidei c. 12. S. Anselm: in Monologo c. 14 et alij. Pr. 4o. qa qd Deo conveniant de novo relones vere ad creaturas nulla dicit imperfectione, nec repugnat dictis Sanctor.

Dices p.o denomes pdictas in Deo ee absolutas. 2a p.o qa similes denomes in creatis sunt relative g.o et in Deo

Dico 2do si essent absolutae potuissent ab aeterno tribui Deo. quod si requiritur creatura existens ut Deus dicatur coexistens creaturae, hoc fit quia sunt formaliter relativae, et connotant creaturas existentes in obliquo

Dices 2do dictas relationes esse a ratione, et extrinsecus tribui Deo. Dico 1o quia idem posset dici de creatis. Dico 2do quia Deus non est formaliter producens creaturas per quod extrinsecum ipsi sed per suam virtutem. ergo dictae relationes non sunt extrinsecae Deo.

Dices 3o Deum esse diversi ordinis a creaturis et sic non posse referri ad illas. Dico 1o quia hinc sequitur Deum habere saltem rationem diversitatis a creaturis quae rationem adversarii admittunt tamquam veram relationem. Dico 2do quia si diversitas ordinis excluderet relationes a Deo comparata ad creaturas ergo et relationes creaturae ad Deum quod negant adversarii

Neque est absurdum Deum ordinari ad creaturas ut principium ad principiatum, finem ad Medium quod superius ad inferius.

Neque relativum pendet a termino et eget illo. Quamvis de relativum ut est tale formaliter connotet et exigat necessario terminum: tamen Deus exigat, seu libere velit creaturam ad suas perfectiones non constituendas sed manifestandas: non tamen eget illa, vel aliud sit exigentia aliud dependentia et indigentia, nam ipse multa exigit a nobis, quibus tamen non eget nec ab illis pendet.

Neque ex eo quod Deus non possit esse aut intelligi formaliter Dominus creaturae sine creatura. pendet ab illa et eget illa: nam et princeps ut exerceat liberalitatem requirit necessario egenos, non tamen proprie eget, aut pendet ab egenis

Articulus Septimus

An Relo possit esse fundamentum

Alterius Relationis

Dico p.o Relatione transendentalem posse fundare aliam transendentalem diverse denominationis et aliam praedicamentalem. Est 3.a Thomistas. P.a pars p.r Potentia activa et potentia passiva sunt relativa transendentalia et fundant relationes transendentales actionis et passionis. Paternitas est relatio transendentalis et fundat relationem Avi, si Filius genitus habet filium: in huius Filiatione fundatur relatio nepotis ad Avum, Filiatio plurium ab eodem genitorum fundat relationes Fratrum et sororum

A.a Pars p.r quia duae potentiae vel actiones, vel habitus vel paternitates eiusdem speciei in subiectis realiter distinctis conveniunt inter se in eadem essentia, vel una sit talis, qualis altera, quae fundant relationem convenientiae, quae est praedicamentalis.

Dico 2.do relationem praedicamentalem posse fundare aliam praedicamentalem diverse denominis aut diverse speciei. p.r nam inter duas relationes v.g. aequalitatis est convenientia et similitudo. Non tamen hoc sequitur in relatione eiusdem speciei quia quod est p.us in aliquo genere vel specie, et est id quo fo. lit. caetera sunt talia. non eget alia ratione foli ut sit tale in eodem genere vel specie: sic similitudo non est similis ut quod per aliam similitudinem eiusdem speciei sed est id quo caetera sunt similia

Quaesito Tertia

De Aliis, quae fatium ad notam Relationis.

Articulus Primus.

An Det summum genus huius predicamenti.

Dico dari unum summum genus relationis quod constituit predicamentum peculiare, cui summo generi relationis respondet ratio puri termini abstrahibilis ab omnibus puris terminis in particulari. Probatur a simili quia sicuti datur summum genus substantiae, quia ab omnibus inferioribus substantiae potest abstrahi una ratio communis quae conveniat illis eodem modo et sicut ab omnibus inferioribus quantitatis potest abstrahi ratio communis eodem modo illis conveniens quae constituit summum genus quantitatis. Ita in casu nostro.

Cum autem relatio sicut in particulari, sic in communi non possit esse aut intelligi sine termino: predicto summo generi predicamenti: Si relationis respondet ratio puri termini abstrahibilis ab omnibus puris terminis in particulari. Et reductive ponitur in dicto predicamento tamquam extrinsecum necessarium complementum relationis.

Quaeres an ponatur in hoc predicamento relatio in concreto an in abstracto. Respondeo: in ordine ad inferiora seu ad species subalternas et infimas poni in abstracto. Si vero sumatur ut accidens substantiae, cum qua constituit unum compositum accidentale, poni in concreto ut esse aequale etc.

Articulus secundus

An Disconvenientia sit vera relatio

Dico dissimilitudinem, diversitatem, inaequalitatem et reliquas disconvenientias non esse positivas relationes, sed vel negationes vel privationes ~~[illegible]~~ relationum. Probatur ex Arte 6. Top: Loco 66. 5 Met: c. 22. 10 Meta: Tex: 10. 11. 18. Ubi aperte definit istas opponi privative, et illas explicat

p terminos negatiuos. Pr: 2do de diformitate seu falsitate foli ex S. August: lib: 83. questionum questione 32, et S. Thom: 2a Parte quest: 37. Articulo 4o: quos hic cogne sit positiua, tn quatenus falsa dicere nege, seu n adequationem in conformitate cum obto Pr: 3o: qa illecta nege u.g. equalitatis statim ac p. illigit redee inequalem alteri. Unde frustra suppaditur positiua relo: p tertio cum pt. illam relationem deret adhuc admitti d: nego, siue priuatio: et hec sola sufficeret: inequale namq dr S. Meta: c 22 eo qd n hat equalitatem.

Concedo tn dictas dissuenientias ee snotatiuas et sdo fundamenta illam ee posse positiua u.g. albedinem ac nigredinem i dissimilitudine. Ex quo n sequitur dissimilitudinem ee rone positiuam: sicut n duo alba sunt similia, qa eorum qualitas e una, sic album et nigrum sunt dissimilia, quia eorum qualitas n e una. cum dicat igitur dissimilitudo nege unitatis i qualitate; e nego sicut n unum et n ens suertunt, et ipsum dissimilitudinis uocabulum hoc sonat

Disputatio Octaua

De Vniuersalibus in Communi

Questio Vnica

Quid sit, An, et Quomodo detur Vniuersale

Articulus Primus

De Noie et diuisione Vniuersalis in Cosa

Vniuersale dr, qd cum unum sit tn uersus multa se hat seu spectat ad plura, et snotat pluralitatem, sic lex dr Vni

uersalis pax, lętitia, quę universis, sive pluribus ē cōis. Sic Arles p.: de partib. aliū c. 4.º Universalia cōia sunt, quę n. pluribus insunt, hęc universalia apellant.

Ideaut qd sic ad plures spectat uel ē aliqd ꝯplexum cuiusmodi sunt ꝓpōnes ꝑse notę seu pncipia universalissima, imo et quęlibet ꝓpes universales quę in virtute ꝯtinent multas particulares ut ōis hō ē al uel ē aliqd inplexū, id ē qd termino simplici seu inplexo exprimit ut hō al

Inplexū subdividit in 6 veluti spēs

6.ū ē Universale in cuando ut ē Deus, qui ad oēs et Sol qui ad plures effus ꝯcurrit, unicū remediū, qd ad plures morbos ualet.

1.ū ē in continendo, ut ē Mundus, quo oēs creaturę ꝯtinent.

3.ū ē in repsentando ut ē imago Equi qui quoslibet equos representat. Vt Idea domus in cōi, qs Architectus format siti ē mente.

4.ū ē in signando ut hoc uocabulū al, qd ē cōe oīb. aliis signandis

5.ū ē in eendo, qd uel inē uel aptū ē ineē pluribus ut Natā Leonis in pluribus Leonibus et alis in pluribus aliis. Et quoniā qd pluribus inē pt et ꝓdicari de illis: Hinc

6.ū ē in ꝓdicando qd ē idē realit. ac universale ineēdo, si sumat solit. ut ē aptū ꝓdicari de pluribus: ē n. quędā ꝓprietas Universalis ē eendo, iuxta illud Axioma, ꝓdicari sequit ad ineē.

Porro Universale in eendo subdividit in negatiuū et positiuū. Universale negatiuū ē universale in eēdo

inadequatè sumptum nempè natura illa, quae est universalis prout se accepta. Praescindendo tum à differentiis individualibus illam determinantibus ad singulare individuum tum ab illo quod sit communis pluribus, ut v.g. natura humana si praecise consideretur prout praedicata quidditativa, sit ut est animal rationale appellatur autem universale negativum, quia natura sic considerata non est positivè universalis cum non consideretur ut communis pluribus, nec est singularis cum praescindatur a singularitate, sed est tantum natura prout suam essentiam spectata: Rectè ut Avicenna 5. Met: c. p.º Dixit natura prout se, seu nisi aliud addatur neque singularem esse neque universalem, illique positivè, sed solum quidditatem et essentiam quandam sine singulari differentia cognoscibilem. Quod tamen de essentia tantum creata verum est, cum Deus in sua essentia includat singularitatem.

Universale Positivum est universale in essendo adequatè sumptum et importat non solum natura prout se, sed etiam ut unam aptam ad essendum in pluribus: et ideo si natura cognoscenda est ut universalis positivè, debet concipi non solum prout essentiam suam, sed etiam prout unitatem, et aptitudinem ad essendum in pluribus.

Est alia celebris divisio universalis et colligitur ex p.º post: Tex: 25. in Universale ante multa, Universale in multis, et Universale post multa seu in Universale ante Rem, in Re, et post Rem ut loquitur Albertus Magnus, seu Metaphysicum, Physicum et Logicum ut ait Suarez. Universale ante Multa dicit Zabarella, ut Idea Platonis hic non putavit ab aeterno fuisse extra singularia Ideam

u.g. hois, cuius participatione singuli eent, et dnt hoies.
Universale in multis est ipsa nata cois, quae est in individuis
Universale post multa est, qd in aio ex individuis à nobis
collectu, pt pdicari de pluriq, ut nata humana mente
scepta; Hoc explicauit Ammonius: sit, inquit, sculpta
in annulo effigies Achillis sint pterea Ceræ aliquot quibus
infigat figa annuli, et sit aliqs qui uideat illas imagi:
nes Ceris impssas, effigies in annulo dr forma ante
multa, imago Ceris impssa dr forma in multis, spes ex:
pssa seu cogno qs ille formauit de imaginib impssis
dr forma post multa. Sed ne in speculando Universali
decipiat Illus

Notandu p°: Sicut delineator pluriq serpentiq uel hoiq
inspectis pt delineare figa serpentis, uel hois ut sic,
nullas difras particulares addendo, quales adderet Pictor
coloriq, et sicut umbra, aut uestigiu hois de se n repsen:
tat hunc, uel illu hoie singulare, sed quoslibet hoies indife:
rent. siue quelibet unu ex multis, ita illu nru specta:
tis pluriq hoiq posse formare spe impssa illigibile,
quae repsentet figa tm, uel aliqua coia accidentia
hoiu ut sic, sine ullius singulari difra, uel cditioniq indi:
uidualiq, quae spes apta sit ad repsentandu quelibet
hoie

Notandu pdo pt. dicta spe illigibile multos decipi, du nata
universale n in se ipsa intrinsece, sed in illa spetie ab:
tractiue cciderant: cui deceptioni dabet occasione non
singulare, quo nata humana significamus potius qs
in plurali du dicimus hoe al ronale: existimant in

sicut illud non est singulare, et illa species est unica, ita et natura significata, et repraesentata esse unica simpliciter ad modum unitatis numericae, seu singularis, cum tamen à parte rei non unus, sed plures sint homines, Leones etiam nec habent unitatem inter se praeter unitatem convenientiae, quae est unitas secundum quid, et connotans pluralitatem.

Articulus Secundus

An Deus, et quomodo definiatur Universale

In Essendo

Dico primo: dari aliquid natura universale in essendo. Dicto est contra: priscos philosophos: qui negabant dari scientiam, quam censebant non dari universale et scientiam esse non posse nisi de universalibus, et contra quosdam nominales, qui admittebant universale tantum in significando, hoc est vocabula communia sed non res. Probatur primo: auctoritate ferè omnium Philosophorum praesertim Artis qui 7° Meta: c. 6 et alibi, Platonem impugnat, quod ponat universale extra singularia cum debeat poni in ipsis singularibus. Et primo Ros: Tex: 25 Formas quidem igitur esse aut unum aliquid praeter multa non necesse, si demonstratio erit. Esse quidem [illegible] igitur unum de multis verum dicere necesse est non enim erit universale nisi hoc sit. Si autem universale non sit, Medium non erit, quare neque demonstratio. Oportet igitur aliquid unum et idem in pluribus esse non aequivocè. Ubi licet formas idem ideas Platonis damnet, tamen asserit concedendum aliquid universale, quod non solum sit unum ob convenientiam in uno nomine aequivoco, sed etiam in re. Nec debet ommitti S. Anselmus, qui lib: de incarnatione Verbi c. 2do ait. Cautissime ad sacrae paginae quaestionem

ut accedam, monendi sunt illi nri temporis Dialectici, imo
Dialecticae Heretici, qui quidem non nisi flatum vocis putant
esse universales substantias, qui non intelligit quomodo plu-
res homines in specie sint unus homo, qualiter in illa sanctis-
sima et altissima natura comprehendet quomodo plures perso-
nae, quam singula est perfectus Deus, sint unus Deus.
Pr. 2do quia vera est praedicatio qua praedicamus aliquid de homine
et equo. Sed tunc non praedicamus de illis essentiam omnino di-
versam: nec praedicamus unum non cum non sit accidens
extrinsecum naturae, non essentiale rei, falso non quis diceret
homo est non animalis ergo: datur aliquid universale in essendo in
quo conveniunt essentialiter. et Pr. 3o. defectus alicuius naturae
specificae cum dat convertitur defectu, convenit omnibus individuis
et singulis illius speciei ergo: si convenit omnibus convenit illis
quatenus participant eandem essentiam, ergo: quod importatur
per definitionem est aliquid, quidem unum, et communem pluribus consequenter
universale.
Obs. 1o. Arist. saepius dicentem universalia non esse aliquid praeter singu-
laria et non esse substantias et in praedicamentis cap. de substantia
secundas substantias significare quale aliquid ubi per primas
substantias intelligit genera et species, si ergo: genera et species signi-
ficant ipsa et atque adeo universale consistit in
vocibus, quam est proprium significare. R. Arist. damnare
tantum illud universale, quod Plato ponebat extra sin-
gularia et ab ipsis realiter separatum. Ad id quod addit
de primis substantiis non vult illas esse voces cum ibidem dicat
primas substantias significare quae perfecto non sunt voces sed res
sed loquitur de nostris primarum substantiarum, per quae dicit signi-

ficari quare aliqd.
Obs. 2do qd qd est singulare. imo videtur impossibile dari unum qd sit plura cum unum et plura opponantur. R. qd qd est si sumatur singillatim et distributive esse singulare si sumatur collective et 2do aliqs. rone, que a multis participetur non esse singulare. Sicuti non est impossibile dari unum universale in pluribus particularibus vel singularibus: unum autem singulare, qd sit plura singularia 2o: esse impossibile.
Obs. 3o. Vox ho predicatur de Petro et de Paulo imo non Petri predicatur de pluribus, qui habent idem non q. voces sunt universalia et universalia consistunt in vocibus. R. n. 2o. Nam non ho predicatur de pluribus non solum 2do voce, sed etiam 2do signatum, qd est natura humana ab illis participata. Cla. non Petri tamen conveniat pluribus 2do voce non tamen 2do signatum, qd notat hoc individuum determinatum.
Obs. 4o. Si daretur universale, sequeretur Petrum et Paulum int. se realit. identificari, quia que sunt eadem uni 3o. sunt eadem int. se. Sed Petrus et Paulus sunt idem cum eadem natura humana q. et R. n. sequela non ut verificetur Axioma oportet extrema que dantur eadem int. se esse eadem adequate cum 3o. Quare natura humana si realit. et entitative sumatur cum involvat omnia omnino individua manifestum est Petrum et Paulum non identificari cum tota adequate natura humana realit. identificata cum suis individuis. Si vero sumatur natura humana 2do conceptum obtinuo essentie, Petrus vero et

Paulus ꝓdut suas singularitates cum sic sint distincti
fol. 1. à natura humana, patet eos non identificari int. se
cum nec uni 3.o identificentur. Si denique Petrus et Paulus
sumantur ꝓdu ratione essentiae sumptam ut est distincta ab eorum
singularitate cum talis ratio sit una unitate convenientiae
sequitur et Petrum et Paulum ut sunt homines esse int. se unam
unitate convenientiae.

Obs. 5.o Si daretur universale unum in pluribus sequitur idem simul
contrarijs motibus et affectionibus subiacere eadem n. natura
esset sursum in Petro deorsum in Paulo, sana in uno egra
in altero. Xo. n.do sequela, quia in argumento sumitur natura
realiter et entitative et simul prout contracta ad differentias
individuales, in quo sensu dicta natura non est una et eadem
sed divisa seu multiplex. Atque adeo negatur eidem realiter
et entitative convenire contrarias affectiones. Vel etiam
distinguendo eidem naturae sumptae specie et numerice
convenire et habere contrarias affectiones n.o specifice
sed numerice distinctae, in quo nullum absurdum est.

Dico ꝓdo Universale in essendo est unum aptum esse in pluribus. Dicto p.r
p.o ex Arte 7. Met: Tex 45, ubi sic. Universale n.o: cōe quod
est hoc n. dr universale quod pluribus natura aptum est inesse. At
p.o Perier: c. 5.o illud descripserit per proprietatem scilicet per praedicabili-
tatem, sic. Dico autem Universale quod de pluribus praedicari natum est
singulare autem quod non. Pr. ꝓdo illa est essentialis defo universalis
in essendo, quae explicat id, per quod Universale p.o constituitur in suo
esse, et distinguitur ab omni quod non est universale. Per Unitatem autem
universale convenit aliquo modo cum singulari aut particu-
lari: per aptitudinem n.o ad essendum in pluribus singularibus

differt à singularitate singillatim sumptis et à particularibus: et
hæc aptitudo est per quam constituitur Universale in suo esse unde
est differentia Universalis: aptitudo inquam quæ non est necesse ut natura
universalis sit actu in pluribus, sed satis est si possit esse in pluribus
seu si possint existere plura participantia natura eadem.
huiusmodi est Sol, et Phœnix, quia non repugnat fieri plures
soles, plures Phœnices.
Collige ex dictis Universale in essendo dicere multiplicari
vel posse multiplicari in ratione essentiæ et dividi in plu:
ra talia, quale est ipsum quod dividitur: Et [illegible] At Xpus
Dnus replicetur in pluribus ostijs consecratis et natura Divina
sit in pluribus personis et quantitas bipalmaris dividi possit
in duos palmos non sunt tamen universalia sed in Xpto quidem
est eadem essentia singularis existens in pluribus hostijs nec
dividitur illud singulare in plura singularia participantia
propriam individuationem sed idem nam Xpus recipit plures mo:
dos existendi per plures ipsius reproductiones sive est sub
pluribus accidentibus sine suipeali multiplicatione
nec natura Divina dividitur in plures naturas nec quantitas
bipalmaris in plures bipalmares. At vero natura humana
v.g. quæ reperitur in Petro et Paulo dividitur in plures
naturas, cum singuli participent suam naturam humanam,
nec uterque simul habent plus de natura humana quam sin:
guli: ut ex: duo palmi plus habent in quantitate quam
singuli seorsum

Articulus Tertius

Afferuntur et Refelluntur aliorum opiniones
De Modo, quo datur Universale, seu in quo

Illud consistat.

Difficultas in Universali investigando, consistit in conciliandâ unitate ipsius cum pluralitate dum Universale positivum utramque requirit, sin. est unum quomodo plura, seu in pluribus et si est in pluribus quomodo est unum.

Dico p.o universale in essendo non esse unam simplicem natam extra singularia realiter subsistentem ut voluit Plato quiut defensores Socratis de essentijs et universali traditas, et sua de Universali dari defenderet tamquam de obiecto aeternae veritatis, et videret singularia sensibilia saltem in sublunaribus non esse perpetua finxit ideas quasdam sive formas substantiales realiter separatas à sensibilibus quas dixit universalia. Idearum conditiones erant 6.a 1.a ut quaelibet esset unum quod n.o 2da ut per se subsisteret separata realiter à singularibus. 3.a ut nullo loco existeret 4.a ut immobilis esset et sempiterna. 5.a ut esset insensibilis 6.a ut participaretur tamquam sua essentia ab omnibus et singulis quorum esset idea sub sensibilibus et corruptibilibus. Sunt qui explicant Platonem quod intellexerit ideas quas habuit Deus ab aeterno in sua mente ad quarum imitationem produxit singularia ita S. Iustinus, S. Augustinus et alij. Alij dicunt Platonem impugnatum ab Stole quod posuerit ideas extra Deum per se subsistentes ut causas exemplares universales in creando ita ut fuerit ab aeterno idea hominis in communi extra Deum ad quam respiciens Deus formaverit homines. Sed cuiusvis fuerit haec sententia perfecto esse falsam.

Pr. quia implicat contradictionem aliquid esse unum singulariter et tamen participari essentialiter à pluribus singularibus, et

n multiplicari illis multiplicatis et ee singulare in eendo et universale in eendo, sic n eet singulare et n eet singulare. Item aliqd qd sit separatum realit. a singularib ita ee de eentia eorum ut possit de illis eentialit. predicari: qd n magis intrinsecum et uniqz identificatum qz sua eentia ex Neqz ad scias uel ad ppones necessarias aut defones requirit aliqd simplicit. sempiternum sed sufficit si connexio subti et predicati, uel partium defonis sint necessario tales ex suppone, qd existat tale uel tale subtum u. g. nunqz existet ho qn sit ronalis

Dico pdo Universale in eendo n consistere folit. in unico actu illius repsentante plura in eo, in quo sunt similia. Nec consistere in pluribus natis similib quatenus substant uni spei inpose uel expose repsentanti nata n repsentatis diffris. Dicto e 3o: plurimos pro qua sententia illigenda 3a: considerandum sunt.

Dicunt n. 1o: sicut sensus pt percipere precise colores n perceptis saporib u. g. ita illum posse in pluribus u. g. hosb considerare precise nata humana seu potius plures natas similes int. se n consideratis diffris singularib u. g. Bauleitate Petreitate. Appellant aliqui hanc cogne abstractiuam seu abstractionem ipsius universalis factam intentionalit. n realit.

Dicunt pdo nata a parte rei n hepre unitatem folit. sed solum fundalit. qa conuenientia et similitudo in eendo pbet illui fundum repsentanti plura similia unico sceptu. Sed unitatem folo aduenire illi natis extrinsecus, uel ab unica spe expssa, seu actu illius

uel ab unica ipse impressa.
Dicunt 3°: universale esse secretum accidentale ex natura quae est universalis et ex universalitate conflatum cuius natura sunt plures naturae similes: forma vero est unus conceptus illius qui concipit plura in eo in quo sunt similia qui tamen in se realiter sit unus homo et singularis si tamen sumatur ut est id quo repraesentantur plura illa similia et quodammodo universalizantur: dant quoque unitatem illis naturis similibus atque ita concludunt universale formaliter non dari a parte rei sed tantum per illum.
Dicto probatur: primo: Unitas universalis in essendo debet esse unitas in essendo sed unitas quae acquirunt plures naturae similes ab uno actu illius non est unitas ipsarum in essendo sed in esse repraesentato ergo unitas universalis in essendo non consistit formaliter in unico actu illius. Probatur secundo si universale in essendo potest acquirere unitatem sufficientem ad universale formaliter ab aliquo extrinseco non est maior ratio cur eam acquirat ab unico conceptu quam ab alia imagine repraesentante plura similia, uel ab uno vocabulo universali in significando, uel ab uno loco et tempore in quo existant duo similia uel ab uno fine ultimo uel ab unica idea quae est in mente Dei: et melius diceretur creatas naturas esse unum quod quatenus substant uni ideae Divinae quae quam repraesentant unico conceptu illius creati illa enim unitas esset sempiterna invariabilis et prior ipsis naturis.
Confirmatur quia unitas requisita ad universale formaliter non est unitas simpliciter sic dicta, hoc est numerica, et

individualis, quod si quis diceret, diceret omnino gratis et sine
conceptu de universali; sed est unitas universalis,
quae necessario requirit multitudinem. Sed unitas uni-
us non sceptus est unitas singularis in essendo, licet sit uni-
versalis in repraesentando.
Collige ex dictis Universale in essendo non esse possibilitatem. Cas rationis
tum quia hoc modo natura universalis non esset una in essendo
sed tantum in esse obiectivo tum quia licet possit tota natura v. g.
humana scissi ad modum unius non naturae et ita possit
fingi hoc ens rationis tamen per accidens est ipsi naturae ut tali
modo scissiatur.
Dico 3°: Universale in essendo non esse natura in statu pos-
sibilitatis habente unitatem per privationem differentialem
quae unitatem ammittat tunc cum de facto existit in
pluribus. Probatur quia eo modo natura est possibilis, quo modo potest
actu existere cum esse possibile nihil aliud sit quam posse
existere. Sed natura Universalis potest existere cum differentiis
singularibus quo in statu possibilitatis habet illas differentias pos-
sibiliter cum sint ipsae sint possibiles quo neque in illo sta-
tu est unica et simplex vel si tunc est unica non obstan-
tibus illis differentiis possibilibus erit et unica licet existat in plu-
ribus.

Articulus Quartus

Quae unitas detur et sufficiat ad Universale in essendo.
Cum ad universale requiratur unitas, et aptitudo ad essendum
in pluribus.
Dico primo: dari a parte rei unitatem formalem naturae distinctam ab
unitate numerica. Probatur primo quia ex 4° Met: Tex: 3° quot

spes entis sunt tot et unius sed essentia, ut distinguitur solit. ab individuo
et peculiaris ratio entis quo habet suam propriam unitatem quae congru-
ent. vocari potest unitas solis ad differentiam unitatis numericae quae
ab Arist. et alijs appellatur unitas materialis. Item ex 4°. Meta-
phi: Tex: 10 et ex 6°. Tex: 13, quod quod definitur est unum sed
essentia cuiusque creaturae definiri potest praescindendo à
qualibet differentia numerica ergo Natura humana quae
est in Petro quo est Pr. pdo quia illud est unum quod est indivisum
in se et divisum seu diferens ab omni alio, sed Petrus non modo
per Petreitatem est indivisus in suo esse numerico, ita ut non
possit dividi in plura individua, et differt à quocumque
alio individuo sed etiam per suam essentiam et naturam humanam
est indivisus in ratione essentiae completae quia non habet plures
species infimas in se et differt à quacumque alia specie
completa e.g. à specie equi, leonis etc. quo.
Dico pdo unitatem solis essentiae multiplicari ad multi-
plicationem individuorum: atque adeo esse mediam inter uni-
versalem et singularem seu maiorem universali et mi-
norem singulari unitate.
Dcto quoad pa partem Pr. p°. quia individua eiusdem
speciei conveniunt inter se reali relatione similitudinis fun-
data in ipsorum natura. Sed relatio realis convenientiae et si-
militudinis requirit extrema inter se distincta realiter.
quo natura plurium individuorum sunt realiter inter se distinctae.
Sed si multiplicatis individuis non multiplicaretur natura
et unitas solis essentiae, extrema non distinguerentur realiter
Pr. pdo quoties incipit existere novum individuum re-
aliter distinctum ab alio, incipiunt existere omnes gra-

dus essentiales ipsius, alioquin existeret sine sua essentia
q.o quot individua multiplicantur, tot essentiae et unita:
tes formales multiplicantur: cum multiplicari non sit aliud
quam multa recepire existentiam suam. Confirmatur: si non multi:
plicaretur essentia realiter multiplicatis individuis cre:
atis q.o una realiter esset essentia plurium individuorum
inter se realiter distinctorum q.o in creatis esset misterium
SS.mae Trinitatis in quo plura extrema realiter dis:
tincta habent unam et eamdem realiter essentiam.
Quoad prima partem probatur: quia unitas singularis est simpli:
citer una, quia ipsi repugnat amplius dividi in plura
talia, qualis est ipsa et quae participent totam essen:
tiam essentialiter: non enim Petrus potest esse in pluribus Petris et
de illis essentialiter praedicari. At unitas formalis essentiae
ex se non habet hanc repugnantiam sed eatenus habet illam.
quatenus est identificata realiter cum singularitate.
q.o non est tam una, seu tam indivisibilis in se quam singula:
ritas. Ex alia vero parte unitas universalis positive sumpta
connotat necessario plura in quibus natura sit, vel pos:
sit esse. unitas vero formalis, quae est in uno individuo non con:
notat necessario illa plura, quae etsi implicarent,
non tamen tolleret quominus unicum individuum cum sua
essentia posset existere. Sed quae minus connexa
sunt cum pluralitate et divisione in multa
magis accedunt ad unitatem q.o unitas formalis essentiae
est magis una quam unitas universalis
Dico 3.o Unitatem formalem essentiae sufficere ad univer:
sale negativum: non vero ad universale positivum

Dicto quoad p.ᵃ partem p.ᵗ quia illud dr universale negativum quod in suo esse formali non includit singularitatem quia cum ens dividatur in universale et singulare. quod quod non involvit singularitatem potest dici aliquo modo universale saltem negative, hoc est non singulare. sed unitas formalis essentiae quatenus distinguitur ab unitate numerica non involvit singularitatem etsi realiter sit illi identificata quo ut sic est apta ad universale negativum

Quoad 2.ᵐ partem p.ᵗ p.ᵒ ex Arte, qui locis Art: p.ᵒ et p.ᵗᵒ allatis docet illud esse universale quod est communis pluribus et p.ᵒ Physicorum Tex: 4.ᵒ ait Universale autem totum quoddam est multa non sperdit ut partes. Ex quibus colligitur ad universale simpliciter sic dictum non sufficere, ut non involvat formaliter singularitatem sed requiritur ut connotet plura in quibus sit vel esse possit. Pr.ᵗ 2.ᵐ quia universale positivum est illud quod habet omnia requisita ad universale simpliciter sic dictum sed huiusmodi universale requirit pluralitatem cum definiat aptum esse in pluribus. unitas autem formalis essentiae non requirit pluralitatem quo talis unitas non sufficit ad universale positivum.

Dico 1.ᵒ Praeter unitatem numericam et unitatem formalem essentiae datur unitas specifica et generica a parte rei quae et dr unitas convenientiae, unitas fundamentalis seu virtualis et quia propria est natura universalis id essendo dr et unitas universalis. Porro haec unitas nihil addit supra unitatem formalem nisi quod connotat pluralitatem ut 1.ᵒ notatum est. Dicto p.ᵗ p.ᵒ ex Arte 4.ᵒ Meta: Tex: 3.ᵒ et 5.ᵒ Meta: Tex: 8. et 10 et 10 Meta: Tex p.ᵒ: Ubi enumerat varias species unitatis et ait quaedam dici

unum unitate contactus, ut hunc mundum, quedam vinculo ut fasces, quedam clavo et glutine ut multa artefacta quedam continuatione ut lineam quedam specie et genere, quam habet natura eadem hoc est simile. Idem 5° Meta: Tex: 12 ait, alia specie alia genere, alia analogia unum sunt et 10 Meta: Tex: p°: Toties igitur dicitur unum et quod natura continuum est et totum et singulare et universale. Et subdit Unum quodque cui aliquod horum modorum insit, unum erit, et 2do de anima Tex: 35 et 7 Meta: Tex: 28, et 5° Meta: Tex: 10 ubi ait. Dicitur autem unum quorum unum genus ut homo, equus, canis unum quod, quoniam omnia alia g°: in sententia Aristotelis tam vere dantur unitas specifica et generica quam unitas numerica unitas continuationis et reliquae unitates ab eo numeratae. Probatur 2do quia illud est vere et solum unum quod est 2dum aliquam rationem indivisum, sed tota natura specifica quae est in omnibus individuis collective sumptis est indivisa in sua ratione specifica et tota natura generica ex omnibus speciebus ipsius consurgens est indivisa in sua ratione generica quia est una specie vel genere et habet unitatem specificam vel genericam. Ma: pr: ex communi philosophorum sensu cum Aristotele qui 3 Meta: Tex: 11: et 5° Meta: Tex: 9: 11: ait Universaliter namque quodcunque non habet divisionem, quatenus non habet unum dicitur ut q. si putat homo non habet divisionem unus est homo, et si putat al unum est al. et 10 Meta: Tex: 2do pt. quod unum esse est indivisibile esse aut loco aut specie. Mi: pr: ex Aristotele 7. Meta: Tex 24: ubi ait. Idem autem specie est indivisibilis namque forma est. et Lib: 8: Tex: 11 Unum autem est, quod est indivisibile omne ut indivisibile

aut ratione quantitatis, aut ratione spe et p.o Top: c. 6.o
Numero .x. aut spe, aut genere idem solemus appellare
spe aut. quae cum sint plura non differunt ratione spe: ac si
diceret illa esse idem, et unum spe quae licet sint plura n.o
in ratione tamen spei non sunt divisa. Dicitur 3.o quia tota natura hu:
mana v. g. licet sit divisa in plures n.o homines existen:
tes vel potentes existere et propterea non sit una n.o non
est tamen divisa in plures species, quia magis divisa est ratione spe
ab alijs speciebus Leonis Equi et a quibus differt essentialiter.
quia sit ab alijs hominibus quia si est magis divisa ab alijs speciebus, et
minus divisa a suis individuis est et magis una in suis
individuis. Confirmatur quia propterea est unus hic mundus quia licet
sit divisus in plura corpora ipsum integrantia non tamen in
plures mundos. Quilibet homo est unus n.o quia licet sit di:
visus in anima et corpus et ratione corporis in plura membra
non est tamen divisus in plures n.o homines et species numeri cen:
tenarij est unus centenarius quia non est divisa in plures cen:
tenarios licet sit divisa in centum unitates quo et species
potest esse una, si sit indivisa in ratione spei licet sit divisa
ratione rationes individuas, quia haec divisio non opponitur illi
unitati sed tantum unitati numericae et genus potest esse unum
licet sit divisum in plures species, quia multitudo specifica non
repugnat unitati generice, sed tantum unitati specifice,
quod in hac materia est valde notandum.
Dico 5.o ad Universale positivum sufficit unitas conve:
nientiae in spe, vel genere, quae convenientia datur a parte
rei. Quare unitas naturae universalis est solum relatio conve:
nientiae plurium inter se in essentia. Conclusio quoad primam

parte pr: p: qa ad Universale positivum sufficit unitas, quae sit aliquo modo vera unitas etsi connotet necesse pluralitatem, qa Unitas universalis non est unitas singularis, et simpliciter sic dicta. sed 2do qd hoc est unitas universalis, seu plurium unitas aut convenientiae ut 1a: est talis ut probatum est. Pr: 2do qa illa unitas sufficit imo requirit ad universale positivum quae non solum stet cum multitudine, seu cum pluribus, sed et sit illis intrinseca, et de illis essentialiter praedicetur. Huiusmodi autem est unitas convenientiae q: est. Ma: pr: ex Arte 2do Poste: Tex: 27: oportet universale esse, qd in omnibus unum sit illis idem, et 3. Meta: Tex: 14, singulare dicimus qd unum n: est, Universale vero qd in his et p: de partibus aliis c. 4: quae n: pluribus insunt appellamus universalia. Ex quibus et aliis locis patet Arte passim asseruisse natam universalem et quatenus una est non esse aliquid extra singularia nec habere suam unitatem vel in ideis abstractis vel in illum alicuius. Mi: pr: qa cum convenientia specifica vel generica sit quaedam relatio identificatur cum suo proximo fundamento, qd est essentia specifica vel generica.

Dico quoad 2dam partem qd haec unitas naturae universalis sit formaliter relatio convenientiae plurium inter se essentia pr: ex Arte, 10, Met: Tex: 10, Unius quidem est esse idem simile et aequale et paulo infra. aequalium angulorum quadrata tametsi plura sint aequalitas tamen in eis est unitas: et 5: Meta: Tex: 16 eadem dicuntur quorum substantia una, quare patet qd identitas unitas quaedam est. Qd vero:

loquatur iti de relatione identitatis et convenientiae patet ex Tex: 10, ubi explicans ea, quae sunt ad aliquid ait eadem sunt quorum substantia una, similia quorum qualitas una et quo in loco adversarij aiunt unitatem esse fundamentum dictarum relationum, cum vero disputant de universali aiunt relationem convenientiae esse fundamentum unitatis specificae, vel genericae, atque adeo sibi contradicunt. Nos vero asserimus illam unitatem non esse aliquid possibile distinctum a relatione convenientiae et ideo Petrum et Paulum et reliquos homines esse unum in natura, seu habere unam et eamdem naturam, quam conveniunt in essentia, et praeterea non differunt nec sunt divisi.

Articulus Quintus

De aptitudine Universalis ad essendum In Pluribus.

Notandum primo: eos, qui unitatem naturae Universalis existimant esse dicere unitatem simpliciter sic dictam, et ad modum unitatis numericae coactos esse quaerere illam unitatem extra singularia, sive in ideis, sive in statu possibilitatis sive in unico conceptu repraesentante sibi plura similia in essentia, et praescindente natura a differentiis singularibus: et aptitudinem eiusdem universalis ita coniunxisse cum illa unitate ut statim ac illa aptitudo, seu potentia ad existendum in pluribus reducitur ad suum actum praedicatum, et illa natura intelligitur existere in pluribus amittat suam unitatem, atque adeo non potuisse simul in universali conciliare unitatem, et aptitudinem illam.

Notandum secundo aptitudinem naturae universalis ad essendum

in pluribus esse quod natura in statu pure possibilitatis considerata possit esse in pluribus individuis multiplicata quidem n°. et malit. divisa. eadem autem et indivisa quod essentiam. Porro ista aptitudo et potentia ad existendum est duplex, vera dicitur potentia, logica et obiectiva, quando scilicet non implicat contradictionem aliquid existere, sed nullum agens naturale tum reperiatur quod possit illud producere: quomodo plures soles sunt in potentia logica. Altera dicitur potentia Physica, cum scilicet existit aliquid agens naturale, quod potest illum effectum producere, qui dicitur esse in potentia Physica.

Notandum 3°. quemadmodum aptitudo naturae Petri v.g. ad existendum in uno singulari nihil aliud est quam potentia sive logica sive Physica, qua illa natura potest existere identificata cum illo singulari et non involvit veram relationem ad illud singulare cum existentia et possibilitas ad existendum non sint realiter inter se distincta ut suppono ex alibi dicendis, sed solum connotat illud singulare cum quo potest existere: ita natura universalis, quae est in pluribus singularibus, quoties dicitur esse apta in pluribus non involvere nisi aggregatum plurium aptitudinum aut potentia ad existendum cum pluribus singularibus: nec involvere ullam relationem.

Dico aptitudinem naturae universalis ad existendum in pluribus esse positivam potentiam, qua plures essentiae similes possunt existere in pluribus speciebus aut individuis.

Dico est 3°. multos, qui aiunt dictam aptitudinem esse negationem repugnantiae vel indifferentiam ad existendum in pluribus. Probatur aptitudo ad existendum, quae est in quolibet ente reali

est positiva potentia ad existendum, quae consequitur tamquam proprietas ab essentia entis realis ergo: et aptitudo ad existendum in pluribus est positiva potentia et cum illa pluralitas non destruat rationem potentiae nec aliquid superaddat ipsi oppositum. Ant: probatur: tum quia ab omnibus admittitur ens reale, secundum quod esse illud quod licet non existat potest tamen existere. At si potentia ad existendum esset aliqua negatio. Ens possibile nullo modo esset ens sed non ens tam simpliciter quam secundum quod. Tum quia repugnantia ad existendum est quaedam potentiae negatio ad existendum: gratis enim fingitur in ente positiva quaedam repugnantia ad existendum et sufficit in illo sicut et in ente rationis intelligere negationem potentiae ad existendum. ergo: illud quod contradictorie opponitur repugnantiae ad existendum, cuiusmodi est praedicta aptitudo est aliquid positivum quia non datur negatio negationis immediate. Tum quia actus et potentia sunt in eodem genere ex 9. Meta: Tex: 8. Sed existentia in pluribus, quae est actus secundus potentiae ad existendum est ens positivum ergo: et potentia est de genere entis positivi

Quaeres primo: an dicta aptitudo sit illa potentia, quae est in natura unius individui per quam potest habere alia individua sibi similia seu per quam aptum est terminare similitudinem plurium cum ipso convenientium in essentia. Respondeo negative licet non detur haec alia aptitudo. Illa tamen non est potentia ad existendum in pluribus, de quibus in recto et essentialiter possit praedicari natura quae licet talem potentiam cum non sit in uno individuo tantum potest tamen praedicari de uno. Quapropter ad aptitudinem naturae universalis non sufficit una non potentia unius individui sed requiritur

collectio ex pluribus potentijs quae sint in pluribus essentijs et per quas illae potentiae existant vel possint existere in pluribus specie vel n°: differentibus.

Quaeres 2°: an quando natura non existit in pluribus, sed potest existere, tunc sit universalis. R°: eo modo esse unitate, quo modo est ens, hoc est non simpliciter, sed secundum quid, sicut ens simpliciter est quod existit actu. ens secundum quid quod realiter potest existere.

Quaeres 3°: an cum natura universalis actu existit in pluribus per illam actualem existentiam destruatur aptitudo quae antea habebat natura unitatis. R°: destrui illam aptitudinem non secundum positivam, sed secundum privationem actualis existentiae quae erat adiuncta illi aptitudini quia nullus actus secundus destruit formaliter suam potentiam, sed illam perficit, et ut ait Aristoteles tunc maxime aliquis ambulare potest quando ambulat.

Articulus sextus

An et quomodo detur Universale

Dico dari universale a parte rei formaliter et independenter ab opere illius. Dico primo quod ex Aristotele qui absque ulla limitatione definit Unitatem esse unum aptum esse in pluribus, neque fingendum est Aristotele requirere ad unitatem unitatem singularem sed tantum requirit talem unitatem qua possit dici unum saltem unitate univoca sic p°: Post: Tex: 25 ait Oportet quod ut unum aliquid idem in pluribus esse, et non aequivoce. Probatur 2°: quia ad universale formaliter, et quod sit tale independenter ab illo nihil aliud requiritur, quam aliqua natura quae habet veram unitatem et aptitudinem ad essendum in pluribus ut patet ex defe. Universalis et consensu hominum, sed datur talis natura, quia convenientia quae sunt plures essentiae V. G. alia vel homini est vera unitas non quod simpliciter sed ad modum unitatis singularis seu secundum quod ut probatum est Art: 4° et aptitudo ad existendum in pluribus vel hominibus vel aliis est vera, et potissima aptitudo ad sic existendum ut s°: Articulo 5°.

Quaeres 1°: an Universale sit unum per simplicitatem, non per aggre

gratione plurium int.se unitorum. X.° ee unum aggregatione, eradmodum totius potentialis, ubi tres 6.° Aleba: Tex: 31.

Quinto do an Vniuersale pdicet de suis inferiorib⁹ adequate an inadequate. X.° uniuersale negatiue pdicari adequate de suo singulari uniuersale positiue pdicari de quolibet inferiorib⁹ singillatim sumpto inadequate de toto c.° collectiue pdicari adequate qa tota ratio uniuersalis n.° totalit in uno singulari, sed bn i toto.

Quinto 3.° an Vniuersale stare y cogne absolute et abstractiue fm an y separatiue. X.° neutromodo pteri, qa uniuersale n.° distinct. ptit. in cogne regentes plura similia n.° repsentatiue diuis. 4.° tm cogit dat uniuersale negatiue cuttius cogno absolute, si positiue requirit separatiue.

Quinto 4.° an Vniuersalia sint eterna incorruptibilia. X.° ut rata Bicina quę sola simpler sempiterna n.° sit uniuersalis sed singularis nec nec nec

Articulus Septimus

Solvuntur Obiectiones 3.ae scilicet Articulorum praecedentium.

Obiectio 1.a Unitas formalis essentiae multiplicatur ad multiplicationem individuorum, sed quod multiplicatur non est unum, quia essentia non est una, sed si datur universale a parte rei debet esse essentia una quia non datur universale a parte rei. Respondeo distinguendo minorem: quod multiplicatur non est unum unitate indivisibili et simpliciter eo modo quo est unitas singularis seu unitate per simplicitatem contra minorem, non est unum unitate convenientiae quae est unitas secundum quid et per aggregationem plurium non minorem hinc patet ad argumentum.

Obiectio 2.a Vel tota natura humana usque est in Petro et sic non est universalis quia non potest esse in pluribus vel non est tota in Petro et sic Petro deerit aliquid de essentia humana. Respondeo natura esse in uno individuo totam, sed non totaliter seu totam intensive sed non totam extensive, hoc est esse totam sed non omnem, quia licet Petrus non habeat illam essentiam humanam quae est in Paulo et aliis individuis, habet tamen essentiam similem, et nihil deest illi ad complementum naturae humanae, quia habet totum quod est in Paulo et in aliis individuis.

Obiectio 3.a Unitas convenientiae non est unitas formaliter sed fundamentaliter tantum seu virtualiter quatenus est talis ut aequivaleat unitati numericae, si per possibile vel impossibile plures non possent evadere unum simpliciter evaderent non per dictam convenientiam sed natura a parte rei non habet aliam unitatem quam convenientiae quia non est una nec universalis formaliter. Respondeo primo negando maiorem iuxta dicta ad primam obiectionem. Respondeo esse unitatem formaliter in suo genere, et fundamentaliter seu virtualiter in

ordine ad illa

Obs. 4.° quod est a parte rei et non est Deus potest produci sed non potest produci universale quia omnis vera productio habet pro termino aliquid singulare quod est Christus potest produci vel per se primo et immediate vel saltem mediate et consequenter. 2.° ma: Universale autem producitur consequenter ad productionem plurium singularium similium in essentia sicut et ipsa similitudo.

Obs. 5.° Universale et singulare opponuntur quod eadem singularia non possunt esse universalia realiter. Christus singulare singillatim sumptum opponitur universali 2.° Ant: collective sumptum per aggregato plurium singularium convenientium in essentia non. Sicut unitas, et numerus opponuntur si singulae unitates distributive sumantur non autem si collective quia numerus nihil est aliud realiter quam plures unitates simul sumpte.

Obs. 6.° si unitas universalis esset formaliter convenientia plurium sequeretur universale saltem ratione unitatis poni in praedicamento relationis sed hoc est falsum quia dantur multa universalia in aliis praedicamentis. Christus 2.° mi: quia tunc universalia fundaliter sumpta hoc est illae essentiae in quibus fundatur convenientia in essendo spectent ad alia praedicamenta formaliter tamen sumpta quatenus involvunt dictam unitatem spectant ad praedicamentum relationis. Neque hoc mirum videri debet quia in sententia eorum qui volunt universale formaliter consistere in denomine extrinseca ab actu illius, universale spectat ad

predicamentum qualitatis cum cognoscitur, quae est species expressa po:
natur in predicamento qualitatis
Obs. 7.° per convenientiam plura habent pluralitatem ergo non habent
unitatem. Probatur Ant.: per convenientiam quae est relatio plura habent
oppositionem ergo et pluralitatem, quia ubi est oppositio relativa
ibi non est unitas, cum oppositio relativa requirat distinc:
tionem. Respondeo nego Ant.: nam licet convenientia plurium inter se
connotet pluralitatem, pluralitas tamen [illegible] fuit
convenientiae sed potius disconvenientiae ad proba:
tionem Ant.: distinguo, per convenientiam habetur oppositio inter
relationem quae est in uno extremo et aliam relationem formaliter
quae est in altero extremo non habetur oppositio inter fundamentum
et terminum 2.° sed nego hinc sequi [illegible]
hanc oppositionem relativam habet pluralitatem speci:
ficam sed solum connotatur distinctio realis
Obs. 8.° natura humana existens est determinata ad hoc vel
illud individuum ergo non est apta esse in pluribus. Respondeo natura exis:
tentem esse determinatam ad hoc, et illud individuum a quo
tamen distinguitur formaliter et non obstante individuatione esse unam
unitate specifica quia licet homines v.g. sint inter se dissimiles
in singularitate tamen sunt similes in natura.
Obs. 9.° si potest dari unum in pluribus singulare potest esse univer:
sale quia non repugnat dari plura singularia similia
in ratione singulari sed singulare non potest esse universale
ergo non potest dari unum in pluribus. Respondeo nego singulare deter:
minate sumptum posse esse universale, cum sic sump:
tum non possit esse in pluribus.
Obs. 10 quidquid est a parte rei vel est singulare vel aggre:

gotum ex pluribus, sed universale non est singulare ut patet, nec est aggregatum ex pluribus, quia hoc non potest praedicari de pluribus inferioribus distributive sumptis. Ad 2.º Universale esse aggregatum ex pluribus non quomodocumque sed ex pluribus similibus in essentia, quod aggregatum non potest adaequate praedicari de singulis inferioribus distributive sed collective: potest tamen inadaequate de singulis distributive acceptis.

Obiectio 11: Si datur universale vel extra individua et hoc non quia est unum in multis. Vel in individuis et hoc non quia individua essent universale. Nego esse in individuis et haec non esse solum universale sed solum materialiter et entitative quatenus ipsa natura universalis est realiter identificata cum suis inferioribus.

Obiectio 12 dantur genera et species relationis cum relationes convenientiae conveniant inter se vel specie vel genere. atque adeo talis universalitas constituitur per convenientiam convenientiarum sed haec non datur, neque enim una relatio fundabilis quo unitas generica et specifica non consistit in unitate convenientiae. Nego admissa non dari convenientiam convenientiarum eiusdem denominis dari tamen diversae denominationis. Convenientia autem quae est inter duas convenientias non est eiusdem denominationis ac convenientia inter possessiones ut patet ex diverso fundamento et termino, ex quibus haec diversae denominationes desumuntur. Non datur tamen 3.ª convenientia supra dictas convenientias, quia non esset diversae denominis. Solum datur 2.da qua praedicae relationes inter se conveniunt et est id quo illae conveniunt non id quod, et est ipsa universalitas ut quo

n ipsum universale ut qd: sicut nata humana est ipsum universale ut qd convenientia u.o et aptitudo eiusdem natae est universalitas ut quo

Obs.es 13 Artes p.o de aia Tex: 4 dicit. Al. n. universale aut nihil est aut qd posterius, et p.o de gerone Tex: 21 corpus coe nullum, et 7.o Met: Tex: 46 nullum universale substa est et p.o Post: Tex 39, docet universale nihil ee pt. singularia q.o Arte n dat universale R.o n.do 3.a Artes n. ibi et alibi negat tm universale Platonicum realit. abstractum a singularib, et q se subsistens extra illa. et p.o qdem loco ait. Ideas universales aut n existere aut posterius cfictas ee, hoc postq singularia int se similia cognita: Inde n. illius sumpsit occasionem formandi unam Ideam, et Imaginem quo p.o repraesentativam uniusq illorum similium.

Obs.es 14 Artes 1.o de aia Tex: 60, dicit sua ee universalium hec aut quodam modo ee in aia q.o universalia sunt in illa. R.o n.do 3.a Aristotelis n. n asserit absolute universalia ee in aia sed ee quodam modo tm quoad ee cognoscibile, seu intentionale, non aut quoad ee reale: sicut ibi et alibi ait, Oia quae illiguntur ee in aia et aia illigendo fieri oia et formam lapidis ee in aia, hoc est imaginem n ipsum lapidem.

Instabis p.o 10 Meta: c. p.o dr. numero igitur indivisibile est singulare, ipse u.o cognoscibile et scia. Et ibidem dixerat unum sunt quorum una ro, talia u.o quorum illectio una q.o unitas universalis consistit in illectione. R.o n.do 3.a Artes n. vult tm unitatem eentiam posse colligi a posteriori si hant unam sua et defone.

Instabis iterum 2.do Post: c. ultimo cum steterit indifferentium unum p.us quidem in aia universale est q.o et R.o Arte ibi docere

n̄ prius cognosci à nobis universale q̄ cognoscat aliqua entia n̄ involuens solit. singularitatē seu differentia singularē aut particularē, q̄ ē universale negativum ut dictum ē.

Disputatio Decima

De Universalitate in particulari, et De Singularitate.

Cum Appendice de Primo Cognito

De Introductione Porphyrij

Auctor huius operis fuit Porphyrius, prius Malcus ex Judaeo Xpianus ex Xpno Apostata et Xpianae religionis impugnator, nec religione solum sed philosophica quoque secta amphibius fuit, hoc ē semi Platonicus et semiperipateticus, ut patet ex hoc opusculo Praedicabilium quod ex varijs Platonis et Artis locis compilavit. Occasio scribendi hunc libellum fuit Chrisaorius Patritius Romanus, qui cum in Sicilia degeret, ut ~~[illegible]~~ Ethnici ignis philosophiam scriberet, optavit scrifi sitia Porphyrio Isagogē hoc ē introductionē quādam de quinque universalitate ad intelligenda facilius praedicamenta Artis. In Proemio agit de universalitate in cōi, in caeteris capitibus de Universalitate in particulari

Quaestio Prima

De Quinque Universalitate

Articulus Primus

De Divisione Universalis in Quinque Membra

Notandum p.o à Phylis cum Porphyrio dividi universale in

ēendo, n aūt quinque Voces aut quinque pdicabilia folit sumpta, qā agit hic tm de pdicabilit. sequent. quatenus sunt pprietates universalium, qā pdicari sequit ad inēē unde quot modis unū inē multis tot ēt modis ē pdicabile de illis multis.

Notandū pdo hic n dividi Universale malit. sumptū idē natas quedā Universales sed Universale folit. hoc ē pdū Universalitatē, qā dividit Universale pdū diversū modū quo unū inē pluriti et sequent. de illis pt pdicari: hoc aūt ē Universale folit. sumptū.

Ex quo patet discrimen int. Divisionē pdicamentorū et Universalium, illa n. ē divisio natarū quę sunt malit. universales seu sunt res ipsę de quibus aliqd pdicatur vel quę de alijs pdicantur, seu sunt mata c.a q. pdicatio pdicabilium exercetur. At Universalia, seu pdicabilia sunt modus quo in unoquoque pdicamento supius pdicatur de inferiori: ex quo multiplici modo desumpta ē divisio pdicabilium, nā in eodē pdicamento substę alia pdicantur pmodū gēris, alia pmodū spetiei et sic de cęteris. Divisio u.o pdicamentorū petita ē ex diverso modo afficiendi p.a substa idē individuū substantiale u.g. Petrū cui tamq. subto Quantitas, Qualitas, Relo et alię aliorū pdicamentorū natę inherent

Notandū 3.o abstractionē obiective sumptā seu potius abstrahibilitatē ēē duplicē, unā formę à subto alterā universalis à suis inferioribus, nōie abstractionis illigit. cogno quā unū cognoscit sine altero, n. n. Loquimur de abstractione reali qua unū separatur realit. ab altero, sed de abstractione intentionali, qua unū p cogne separatur ab altero: et quoniā

aliquando p cogne separat aliqd negando illud de alio hec
dr abstractio negativa, aliquando u.o aliqd separat quate-
nus precise cognoscit sine alio, et hec dr precisiva in qua n inter-
venit mendatium et de qua Arist. ad Physicorum Tex: 18
Abstrahentium n e mendatium. Preterea universale p se
sumptum sit genus et spe debere predicari univoce, in qd
in recto et immediate de suis inferioribus dicendo u.g. hoc e
illud: et huiusmodi sunt tm gnus et spes, n a differa propri-
um et Accidens n hnt immediate sua inferiora de quibus
predicentur in qd, et in recto seu ad modum substantivi, sed adiec-
tivi et in quale, unde predicantur immediate de spe vel
gene tanq. forma aliqua de subto et mediante tali
subto predicantur de inferioribus suis subti, quapropt. ipsis
n convenit abstractio Universalis a suis inferioribus, sed
abstractio forme a subto.

Notandum 4o: si differa Proprium, et Accidens n sparentur cum
subto, qd ab ipsis p modum forme adiective afficitur,
quomodo ronalitas et risibilitas sparatur cum hoie; sed
cum suis inferioribus, de quibus in recto seu essentialit. et p
modum substantivi predicari possunt: tunc n here nisi
malit. rone differe Proprij et Accidentis, sed induere solit.
rone generis aut spei atq ita color sparatus cum albedine,
nigredine et e gnus quoddam Accidentis albedo vero cum
hac, vel illa n.o albedine e spes infima Accidentis,
ite ronalitas sparata cum hac vel illa n.o ronalitate
e spes ultima differe.

Dico lt Universale p se sumptum dividat adequate in
gnus et spe, tn late dividi in gnus, spe, differa, Proprium

et Auideris quatenus tria hęc ꝛdario, et ꝑ participatio:
ne hnt rone Universalis.

Pa: Pars sctis pr: Universale ꝑsè sumptu ut patet ex de:
fone, et id cui ꝯuenit ꝑ se po: et immediatè ee unu in pluriꝫ
sed hoc ꝑse po: ꝯuenit tm geri et spei go: illis tm ꝯuenit
ee Universalis ꝑsè sumpti; Mi: pr: qa nata n hta
unitate, et aptitudine ad eendu in pluriꝫ nisi ꝯparetꝫ in
ordine ad sua inferiora in quiꝫ existere pt. Sed sic ꝯpara:
ta ad inferiora ht solu rone geris uel spei: geris quidem
si sit eade folit. seu oio similis in pluriꝫ differentiꝫ spe:
spei uo: si sit in pluriꝫ differentiꝫ solu no: go: ee unu in plu:
riꝫ ꝑ se po: ꝯuenit nate, ut ht rone geris uel spei. Ma:
pr: qa nata quę e uel Difra, uel Propriu uel Aui:
dens pt ꝯparari tu ad Subtu, cuius e Difra, aut Propriu
aut Auidens u. g. ronalitas aut risibilitas ad hoie uel
Albedo ad Niue: tu ad inferiora sua, ut ronalitas ad
hanc, uel illa ronalitate etc. Sed ꝑ prima ꝯparatione ad
subtu ht quide nata rone Difre uel Proprij uel Aui:
dentis, sed n ht rone Universalis qa ꝑ tale ꝯparatione
ꝑcise n cognoscitꝫ nata ut una folit. cu reali diuisione
in pluriꝫ, et ꝑterea talis ꝯparo ꝯuenire pt et nate sin:
gulari. ast ꝑ ꝛdu ꝯpare ad sua inferiora n ht nata
rone Difre uel Proprij uel Auidentis sed Universalis qa
ut sic cognoscitꝫ una folit. cu sui reali multiplicatio:
ne in pluriꝫ.

Secunda Pars Qd Difre, Proprio, et Auidenti ꝯueniat
ro Universalis quatenus participant rone geris uel spei
patet ex dictis qa n hnt rone unius unitate ꝑpria uni:

versalis nisi in ordine ad sua inferiora et in ordine ad sua inferiora hnt rone geris vel spei. Huic aut natre tali universalitate affecte (quatenus sparata ad subtu ht rone forme qualificantis illud essentialit. vel Accidentalit.) conuenit pdiversitate modi essendi in eodem subto, diversa et ro vel Difre vel Proprij, vel Accidentis in quo hec tria differunt à gene et spe, que n se hnt ut forme qualificantes subtu, sed gnus se hat potius ut subtu respectu Difre et spes ut tota Essentia

Collige hinc universale divisu in coe ad hec quinque esse Universale abstrahens ab universali pprie et psse dicto et ab Universali latius et minus pprie dicto. quare est unu in pluribus vel inferioribus, vel subiectis, aut quasi subiectis.

Quod vo: talis divisio sit adequata pr: qa quinque diversis modis unu est in multis, nam vel ut qd essentiale vel ut qd extra essentiam. si pr: vel est pars essentie vel tota essentia: si pars vel cois et determinabilis et est gnus vel ppria et determinativa et est difra. si sit tota essentia est spes: si extra essentiam vel est cu illa necessario connexu, et est Proprium vel connexu stingent. et est Accidens.

Potuit tn hec divisio fieri alio modo in pauciora membra sit in Universale psse et Universale late vel in essentiale et Accidentale. In plura et membra, nam difra et Proprium poterant dividi in gerica et specifica. Recte tn fuisse facta sic assero, constat n. membris solit. contradistinctis et totu divisu adequantibus ut patet ex rone sup: posita, est brevis, et accomodata ad

fine intentum nimirum ad coordinationem et dispositionem
praedicamentorum ad faciendas definitiones divisiones demonstra:
tiones et id genus alia ad quae necessarium est praecognoscere
quid sit genus quid species. Neque regula bonae divisionis est ut fiat
in quam paucissima aut quam plurima membra fieri potest.
Obiectio 1a: Ratio Universalis in communi quatenus praedicatur de quinque
Universalibus est sextum Universale, quo dicto divisio non est
adaequata. Respondeo: Antecedens et consequentiam Antecedens: quia Ratio ipsius Uni:
versalis in communi vel reducitur ad genus ut quidam dicunt
vel non est ratio communis Univoca cum includatur in suis differentiis,
hoc est in ratione generis et speciei. Unde non potest esse 6um Univer:
sale cum ab Universalibus de quibus hic excludantur Ana:
loga. Consequentia vero: quia in nulla divisione ipsum totum quod divi:
ditur enumeratur inter membra dividentia, alioquin pos:
set scludi non esse 4or elementa sed quinque et quin:
tum esset ratio elementi in communi et sic de omni alia divisione
Obiectio 2a: Ideo existentia et subsistentia praedicantur de pluribus sed
non sunt ullum ex quinque praedicabilibus quo divisio non est ade:
quata. Respondeo: Minorem nam existentia et subsistentia
in creaturis sunt accidens separabile ab ipsarum essentia
unde spectant ad 5um Universale.
Obiectio 3a: Individuum vagum seu ratio individui praedicatur de
pluribus nam Petrus est individuum Paulus est individuum et
quo est Universale sed non continetur in ullo ex dictis membris
quo illa divisio non est adaequata. Respondeo: aliqui illud indivi:
duum revocari ad speciem infimam. Sed Respondeo est individuatio:
nem non esse rationem communem Univoce sed Analogice tantum indivi:
duis determinate sumptis quam imbibitur in differentiis de quibus

pdicat, nec pt ab ipsis abstrai perfecta rō convenientiæ con-
venire n. in individuatione est convenire in hoc quod cum nullo
alio individuo convenias quæ ut patet non est convenientia suf-
fitiens ad unitatem Universalis
Obes. 4o. Gnus et Dfra includunt in spe quo Unum membrum
divisionis includit in altero. Nō includit realiter con-
folit. nō. qa totum distinguit a partibus singulis saltem
folit. inadequate.
Obes. 5o. Artes. po. de partibus aliud c. po. numerans natas
Universales ait. Alia pportione alia genere alia
spe rone complent universalitatis et po. Top. c. 3o.
Numera sola 4or pdicata coia, Gnus Dfra, pro-
prium et Accidens. Nō. Arte po. loco numerare solum
Universalia quæ pdicant immediate de inferioribus
sive Analogice, sive Univoce, quo pacto bene com-
prehendit gnus Analogum gnus Univocum et spe, pdo uo.
loco non dividere Universale, qd unum est in pluribus sed
afferre pdicata quæ sunt sedes argumentorum et pmp-
tuaria in quæstionibus Dialecticis: et ut ibi revo-
cavit Dfra gerica ad gnus ita specifica reduci
pt ad defone quæ addit Dfra supra gnus. Præ-
termisit aut spe qa ut plurimum in pposition Dia-
lecticis spes infima tenet locum subti non pdicati.
Obes. 6o. Defo pdicat de oibus contentis sub defito qo. quinque
membris ea divisio non est sufficiens. Nō. defone non pdicari de
pluribus ut qd in complexum, sed qd complexum unde nō. sa. Porphy-
rius n. divisit solum pdicabile in complexum.
Obes. 7o. ex gene, et Dfra resultat spes quæ est 3um pdicabile

q.º ex gene, et ppio ꝯsurget aliud 3um pdicabile. N.º
n.dro 2a disparitas e qa ex gene et di fra ꝯsurgit una
eentia, et pdicatu p se, sicut ex mata et forma subs:
tantiali Unu ꝯpositu Physicu p se. At ex gene et
Accidenti pprio ꝯsurgit unu pdicatu p accidens si:
cut ex mata et Accidente Physico ꝯpositu p accidens

Articulus Secundus

De Genere

P.º sumit gnus p aggregato plurium hntiu certu quemdam
ordine ad unu pncipiu et int. se, qa sit ab uno pa:
tro, uel patria oriunt, sic multitudo hoiu à Romu:
lo descendentiu dr gnus Romanor. 2do p principio il:
lius multitudinis, siue sit parens, siue patria, sic dr
Xpus à Dauid here gnus. 3.º p eo cui subijcit spes
et hoc dr gnus metaphysicu, sicut illa dnt ciuilia.
Metaphysicu igit qd quatenus e pdicabile dr et logu
e gradus eentialis cois pluriu eentijs pfectis, seu pluriu
spetiet. et e pars eentie determinabilis p di fras eentia:
les, à quib ꝯtrai pt, seu restringi ad hoc uel illud ee in
spe. Nos de gene tm Metaphysico, et logo agemus.
Dico gnus ee id qd de pluriu et diferentiu spe in eo qd qd
e pdicat. P.ro et explicat defo. Dr p.º pdicari de pluriu
ubi illigat ro cois alijs pdicabilib. Dr 2do in qd ut indicet
pdicari eentialit. incplete, seu ut parte qdditatis et
eentie spem ad modu tn rei p se stantis et determina:
bilis, ideoq mata, p hoc n. qd pdicat eentialit. difert
à pprio et accidente, que pdicant accidentalit. cum
n sint de p.º ꝯceptu ꝯstitutiuo rei, de qua dat. Per

id u.º qd pdicat inspletè n aut ut tota qdditas seu eentia
differt à spe quæ involuit in suo sceptu totam eentiam.
Demum p hoc qd pdicat ad modum rei p se stantis, et par-
tis determinabilis differt à diffra quæ tt pdicet eentia-
lit. tn scipit ad modum formæ, seu partis fotis alteri adia-
centis, et illam determinantis et ut sic dicam qualificantis
unde exprimit et p non adiectivum, et dr pdicari in
quale qd.

Quæres p.º an dicta explicatio generis sit defo an descriptio
Accidentalis. R.º si gnus sumat p universali n ee de-
fone eentiale qa traditur p pdicatione de pluribus, quæ
n e de eentia sed tm p prietas universalis. si u.º gnus
sumat p pdicabili distinguendum e vel n particula pdicat
sumit radicalit. hoc e p aptitudine ut pdicet de pluribus
et e defo qa ee pdicabile constituit p dictam aptitudinem.
Vel sumit fotlit. p ut significat actualem pdicationem
et tunc e descriptio qa actus pdus pdicandi n e de
eentia ipsius pdicabilis. ~~Præterea~~ Gnus aut accep-
tum p universali pt defiri, qd tamq unum qd eentiale
aptum e ee in pluribus differentibus spe.

Quæres pdo an describat itinata gerica, an u.º ipsa ro
fotis geritatis. R.º defiri nata quæ e gerica n nalit.
sumpta sed fotlit. et p ut gerica, seu defiri rone generis
n id abstracto, sed in concreto, qa n describitur ipsa unitas,
et aptitudo ad eendum in pluribus, sed id qd pt dicta uni-
tate et aptitudine, quatenus illam ht. et ita hoc non
gnus e concretum ex unitate et aptitudine tamq forma
universalitatis, et ex hnte dicta forma tamq matra,

et fundamento universalitatis

Quæres 3°: cur gnus dicatur esse totum quoddam potentiale potius quam actuale. R°: hoc dici, quia sicut gnus actu in se continet, seu includit solum essentias illas, quæ conveniunt in gradu generico, et in hoc sensu sit totum actuale, non includit tamen solum illa plura differentia specie de quibus predicari potest nec includit ipsas differentias sicut possit hoc sub se illa plura: et ideo dicitur totum potentiale seu potestativum quare totum actuale vocatur totum per inclusionem: potentiale vero totum per coniunctionem quia continere per inclusionem essentialem est continere aliquid tamquam sui constitutivum essentiale, rationalitas autem quæ est differentia non constituit intrinsece animalitatem, et bene dicitur ab Arte differentiæ esse extra natura generis.

Quæres 4°: quænam dicantur differre specie. R°: ex Arte esse illa, quæ collocata sub eodem genere diversas habent definitiones.

Quæres 5°: quomodo gnus sit prius specie. R°: esse prius ratione subsistendi contra seu illationem, quia sicut tenet illatio a predicato specifico ad genericum non e contra et universaliter loquendo per eandem rationem quælibet predicata superiora dicuntur priora ratione subsistendi contra comparata ad inferiora. Obiectiones p°: Definitio data non constat genere et differentia quo et Pr. Ant. p°: si constaret genere et differentia quo gnus quod definitur esset species nam ipsum constaret genere et differentia. Pr. ratio quia rursus illud gnus, quod poneretur in illa definitione posset definiri per aliud gnus et hoc per aliud in infinitum. R°: dictam definitionem ad hoc ut sit bona non requirere gnus prout sumptum

sed sufficere ut tradat p rone coe analogam quae in casu nro est ipsa universalitas sive pdicabilitas de pluribus quae ro analoga pt et ipsa p aliam rone analogam magis smune describi cum universale et singulare conveniant in hoc, qd sunt unum ens sed nego sequturum pcessum in infinitum, qa deveniet tandem ad rone communissimam entis et unius ut sic supra q. n dat alia ro cois et positiva realis. Neq absurdum est idem sub diversa rone ee gnus et spe. itaq gnus respectu inferiori, de quibus pdicat in qd ht rone geris respectu alicuius pdicati superiori eentialis, qd est universale i coi cui subijcit et qq convenit cum alijs Universalibus ht rone spei

Obs. 2do Non pt dici spes est gnus g. falsum est gnus pdicari de spe. Ro. Distinguendo consequens n pt gnus pdicari de spe si tam gnus q. spes sumant malit. p substrato gereitatis et spei seu p nata quae dt gnus aut spes n. c. Non pt gnus sumptum 2dum p pria gereitate, seu universalitate c. Sed hoc n est necesse, imo est impossibile.

Obs. 3o. Totum n pdicat i recto de parte gnus est totum respectu spei g. n pdicat i recto de spe g. nec fuit bene definitum. Ro. distinguendo ma: Totum integrale non pdicat in recto de parte q includit actu c. totum Universale n pdicat de parte potentiali q. sub se continet n. Ad mi: dico gnus ee totum Universale respectu spei et n. utraque c.

Obs. 4o. Diffra gerica u. g. sensitivum pdicat de pluribus differentibus spe est qd eo modo quo gnus g. defo geris

magis latè patet q. gnus. Ant. p.r qa Artes 4.o Topicorum c. 6. dicit differa pdicari de eo qd qd est. Rx.o n.do Ant. Ad Arte dico sibi velle differa ee n pdicatu accidentale sed essentiale, et qd ditativum: Aliter tn n sequitur differa pdicari in qd eo modo quo gnus idem admodum rei per se stantis et determinabilis, cum potius pdicetur admodum rei alteri adiacentis et qualificantis, unde idem Artes ibidem subdit, generi convenire magis pdicari in qd q. differe, et gnus n significare quale qd ut facit differa.

Instabis Artes c. De substa. Dicit genus et spe magis significare quale aliqd q.o gnus pdicatur in quale qd. Rx.o n.do 3.a ibi n. solum comparat Artes p.a substa idem unum individuum substale cum pdis substis idem cum nata genica et specifica substalis et dicit p.a substa signare hoc aliqd hoc est singulare per se subsistens negat u.o pdas substas significare hoc aliqd per se subsistens, sed significare potius quale aliqd idem essentia existentem in composito Metaphysico, quae se ht ut forma qualificans substalit. individuum

Obs.es 5.o si gnus pdicatur de spe ita ut valeat dicere ho est al. q.o erit et verum dicere humanitas est alitas, qa sicut argumentari valet à concreto accidentium ad abstracta accidentium, ita ut si verum sit album ee coloratum sit verum quoque albedinem ee colorem q.o et valebit argumentari à concretis substantiis ad abstracta substantiam, atque adeo si ho est al. et humanitas est alitas sed hoc est absurdum, qa humanitas est id quo ho est ho. Alitas vero n est id quo ho est ho. Rx.o concedendo sequelam ad cuius probationem 1.d Ant. n.o 3.a Ht n. humanitas sit alitas in sensu identico, qd est dicere humanitas est identificata realit.

cum alitate tn in sensu foli falsum est humanitatem esse ali:
tatem: nam ad veritatem pponis in d.o sensu requiritur qd pro:
positio sit aliquo modo identica, qd tunc non accidit qdo pars
folit. in abstracto pdicatur de altera parte vel de toto:
neque n. vera est hec ppo aia est corpus neque aia est to:
tum compositum physicum ex aia et corpore: qa pars non est
alia pars, nec est totum cum possit dari illa pars sine alte:
ra parte aut et sine toto. Ad hoc igitur ut ppo sit aliquo
modo identica requiritur ut concretum pdicetur de concreto, ita
ut pdicatum sit idem ac hns talem rone vel talem formam
e. g. Sto physice sumptus est aiatus qd est dicere ho est
hns aia: item hec ppo Metaphysica ho est al. idest
ho est hns alitate, in quibus ppositionibus cum hns aia vel
hns alitate sit ipsum totum consequent. ppo est aliquo
modo identica, quare de concreto physico dt pdica:
ri concretum physicum, idem hns formam physicam et sic be:
ne dr album est coloratum. Non pt tn abstractum phy:
sicum pdicari de concreto physico, qa abstractum se ht
ut pars respectu sui concreti, sic male diceretur album
est color. quod dico de concreto physico pportionalit. dicen:
dum de concreto Metaphysico qd scilicet de concreto Meta:
physico pdicatur concretum Metaphysicum idem hns rone seu
formam Metaphysicam atque adeo bene dr albedo est color,
non tn albedo est coloreitas. At cur pt dici albedo est color,
et non humanitas est alitas? Ro est qa albedo et color ita
sunt abstracta physica ut sint concreta Metaphysica.
At humanitas, et alitas ita sumuntur ut abstracta
Metaphysica, ut nullo modo habent rone concreti Meta:

physici. Atq; adeò valet seq.ª a scretis accidentium ad abstracta accidentiũ si screta accidentiũ sumant ut screta Physica qd n valeret si screta accidentiũ sumerent Metaphysicè neq; n valet 3.tia albedo ẽ color ergo albedineitas ẽ coloreitas. Sic n valet 3.tia à scretis substantiarũ ad abstracta substantiarũ si screta sumant Metaphysicè valereat tn si eẽnt screta physica ut si diceres ens aiatũ ẽ ens substale q.º aia ẽ substa

Articulus Tertius

De Spetie

Non spes varia signat p.º similitudinẽ intentionalem obti, seu imaginẽ repsentativã illius qua mediante tendit potia cognoscitiva d obtũ. 2do apud Stle significat sepè formã substale quę ẽ altera parsostituens spositũ 3.º corporis pulchritudinẽ quę ẽ symetria membrorũ et colorũ amenitate. 4.º gradũ quẽdã universalẽ, qui sit ẽentialis pluribus differentibus sive tm n.º sine ẽt spe. Sicut n dat gnus supmũ et gerissimũ qd n ht supra se aliud gnus et dat gnus infimum, qd infra se n ht aliud gnus et gnus int. mediũ seu Subalternũ ita dat spes supma spes infima seu Atoma et indivisibilis d alias spes, deniq; spes int. media qd ita ẽ spes ut hat infra se alias spes. simplicit tn loquendo gnus ẽ illud qd infra se n ht aliud gnus, similit. spes simplicit. hoc ẽ sine addito ẽ spes infima qa illis simplicit. conveniunt defones.

Dico spe ẽẽ quę pdicat in eo qd qd ẽ de pluribus differentibus numero. P.º qa p pdicabilitatẽ de pluribus spes

conuenit cum alijs 4.or per particulam in eo quod quod est differt à proprio, et accidente, et à differentia quae praedicatur in quale, per particulam differentiae n.o differt à genere, quo bene describitur species modo dicto. Dixi describitur non autem definitur propter rationem allatam per descriptione generis. Potest tamen sic definiri, species est quae tamquam unum quod essentiale et completum aptum est esse in pluribus differentiis numero.

Obiectiones: primo species potest saluari in uno tantum individuo quo male dicitur praedicari de pluribus. Secundo species quatenus est Universale positiuum n.o Ant: quatenus est universale negatiuum conc.o sed n.o conc.a quam à nobis explicatur Universale positiuum.

In statis naturae Angelicae per Thomistas differunt species tamen non possunt praedicari de pluribus differentiis n.o cum non possint ut aiunt ipsi multiplicari n.o Secundo quod sit de illa sententia, qua tamen data et non concessa. Secundo inquam illas fores species non universales, sed species habentes solum rationem subijcibilis generis.

Obiectiones: 2do Materia primo punctum anima rationalis et omnis forma praedicatur de hac et illa forma de hac et illa materia hoc et illo puncto, solo numero differentiis in eo quod quod est seu ut tota essentia tamen non sunt species. Secundo non speciei praedicabilis sumi dupliciter. primo proprie et praecise ad quod requiritur inter alia ut quod dicitur species sit ens completum. 2do late et minus proprie per omnia praedicato specifico, seu quod includit totam essentiam suorum inferiorum. Anima quo rationalis et sic de huiusmodi alijs, comparata ad hanc et illam anima rationale est species late non praecise eo quod anima non sit ens completum: quare huiusmodi species entium incompletorum excluduntur à recta linea praedicamentali, et Porphyrius statuit hanc conclusionem quod species dat esse

completum, quia loquebatur de solis speciebus, quae in recta Ca-
nea praedicamentali collocantur.

Articulus Quartus

De Differentia

Notandum primo: Differentia aliam esse accidentalem aliam essentialem.
Accidentalis est duplex; Una separabilis quae dicitur et
communis et facit rem differre accidentaliter tum ab alia re
tum a se ipsa sumpta iuxta diversa tempora: talis
est calor vel sessio, per quas Petrus nunc sedens differt a Paulo
stante et etiam a se ipso stante per alio tempore. Et haec
spectat ad quintum praedicabile. Altera inseparabilis
per quas quis differt accidentaliter ab alio non tamen a se ipso
talis est visibilitas, quae facit Petrum differre a Bucefalo
sed non a se ipso quia non potest carere visibilitate. Haec spec-
tat ad 4um praedicabile et dicitur propria. Differentia essentialis
quae dicitur proprissima facit unam rem differre essentialiter ab alia
et spectat ad tertium praedicabile. Differentia communis et
propria faciunt subiectum alterum, seu alteratum: Proprijs-
sima facit aliud. Propria et proprijssima sunt insepa-
rabiles a subiecto sed proprijssima est per se inseparabilis,
propria per accidens. Quare non est hic sermo de differentia in-
dividuali quia haec non est universalis. Nec de differentiis acciden-
taliter: Et non per proprietates 4o modo dictas tam generum quam species
differant ab alijs generibus vel speciebus et sufficienter ab illis dis-
tinguantur non tamen sunt primae differentiae sed secundario consequentes
a differentiis essentialiter non tamen differt a Leone et caeteris Brutis
per visibilitatem per se primo sed per rationalitatem. Unde loquimur
de differentia Universali et prima, hoc est per quam primo essentia

unius differt ab essentia alterius sive sit differentia suprema sive subaltera sive infima et Atoma

Notandum 2do Differentia essentialem habere 3a Munera 1o: contrahit genus et determinat, 2do constituit speciem. 3o distinguit speciem, et facit eam differre ab alijs speciebus. Nor. habet tamen rationem Universalis quatenus contrahit genus, quia minus latè patet quam genus, sed est potius aliquid particulare, quatenus vero constituit speciem, quae species habet plura sub se induit rationem Universalis.

Dico Differentia esse, quae praedicatur in quale quid de pluribus differentibus specie vel numero. Dicitur quia per praedicabilitatem de pluribus convenit cum alijs praedicabilibus, per particulam in quale quid distinguitur a proprio et accidente, quae praedicant in quale Accidentaliter hoc est adiectivo modo ut postulant Accidentia. Differentia vero essentialis sit grammaticè loquendo videatur praedicari adiectivè ubicumque dicimus homo est animal rationale vel animal est vivens sensitivum, logicè tamen praedicatur in quid tamquam pars, et quidem principia essentiae. Denique per particulam Differentibus specie vel numero comprehenduntur differentiae tam genericae sive supremae sive subalternae quam specificae, hoc est infimae et simpliciter sic dictae. Quod si quaeras de fine differentiae ut Universalis, Differentia est quae tamquam Unum quid et essentiale per modum partis principalis essentiae apta est esse in pluribus specie vel numero differentibus

Quaeres 1o: An Differentia divisiva generis includat solitum ipsum genus et differentia generica, seu subalterna. Nego negativè, quia si differentia solitum includeret genus sufficeret de specie aut de individuo subiecto praedicare differentia. et praedicata iam esset tota essentia nihil non deesset. Nam quomodo involvit genus? An tamquam

sui parte? q.o iam differentia est species, ut si rationale involuit aliquam q. sui partem q.o dat alia spars splens rationale in esse rationalis, et hec erit differentia, de qua rursus quaeritur an involuat essentialiter genus: quod si admittatur, dabitur processus in infinitum: non enim est maior ratio de una differentia quam de altera. si neget q.o differentia in suo formali conceptu non includit genus. Nec involuit genus tamquam totam essentiam ipsius differentiae quam iam differentia converteretur cum genere tamquam cum sua essentia, quae omnia constat esse absurda. Propter eadem ratione patet differentia generica et subalterna non includi formaliter in conceptu differentiae infimae quam illa subalterna vel includitur ut pars vel ut tota essentia differentiae infimae: non ut tota essentia ut manifestum est quam sunt essentialiter diversi conceptus sensitivi v.g. et rationalis. non ut pars formalis quam rationale non constituitur formaliter per sensitivum, sicut homo constituitur formaliter per rationale. non ut pars materialis et potentialis quam iam ipsa differentia haberet compositionem ex genere et differentia et de hac praedicta differentia fiet eadem quaestio et sic in infinitum.

Ex hoc infertur omne differentia formaliter sumpta idem praedicatum suum essentialem conceptum esse simplicem quoddam rationem formalem, quae non admittit Metaphysicam compositionem ex genere et differentia propriè dicta, nam hic loquimur de ipsa differentia exercitè sumpta praedicatum essentialem conceptum.

Differentia itaque divisiva generis non includit formaliter ipsum genus quod tamen praesupponit et connotat: pars enim formalis praesupponit materiam quam perficit: differentia autem habet rationem formae, et sic praesupponit genus quod habet rationem materiae. et hoc solum evincunt argumenta, quae fieri possunt ad probandum

includi folit. Diffra subalternam in diffra infima, ubi cum
dr rugibile includere folit. sensitivum sicut rugitus includit folit. sensationem: hoc n. solum probat rugibile connotare
sensitivum, quia rugibile non est principium rugitus pdcu ratione
generica sensationis, sed secundum particularem talis sensationis idem rugitus, quae ratio cum non possit esse nisi cum
ratione generica sensationis, et eius principium praesupponit
principium genericum.

Quaeres pdo An Diffra sit aliquando privatio, seu negatio Ro.
gnus positivum nunquam contrahi per Diffra privativam aut negativam: Ut n. dicatur Substa incorporea al irronale ex
hoc fit quia privationes sunt nobis magis notae et quia
non habemus saepe non Diffra essentialium positivarum

Quaeres 3o. cur Artes 6o. Top. loco 39 dixerit diffras dici
in plures quam species. Ro. ex eodem libro loco 38 id dictum
quia diffrae genericae latius patentes quam species. Ut aequè latè
pateant species ultima, et diffra infima

Articulus Quintus

De Proprio

Notandum ex Arte 1o. et 5o. Top. Proprium 2o. modis dici.
1o. quod accidit alicui speci sed non omni eius individuo ut
homini esse Medicum. 2o. quod accidit omni contento sub una specie
sed non soli ut esse Bipedem quod omni homini et praeterea Accidit.
3o. quod soli et omni sed non semper ut videre aut ronari
actu. 4o. quod soli et omni et semper ut homini esse risibile
Cani latrabile colori visibile, Ut n. homo non semper videat
semper tamen habet aptitudinem ad videndum saltem ex parte
animae ronalis: quod quod sit de instrumento corporeo neces:

sario ad actum pdum ridendi, ut est dispositio Diaphragmatis, pulmonis etc.

Dico proprium esse quod predicatur de pluribus in quale seu accidentaliter sed convertibiliter. Probatur quia per predicabilitatem de pluribus convenit cum alijs predicabilibus. Per hoc in quale seu accidentaliter differt à genere, specie et differentia per convertibilitatem deniq differt ab accidente communi quod non convertitur simpliciter cum ijs de quibus predicatur, ut esse mortale de hominibus, et esse candidum de Nive. Quod si Aristoteles p. Topicorum c. 3. dixit, Proprium predicari essentialiter. loquutus est de definitione dum ait ibi se per proprium intelligere terminum, et c. 4. ait per terminum se intelligere definitionem.

Articulus sextus

De Accidente

Accidens, quod ad rem nostram spectat complicitur usurpari potest p. 1. eo quod non est substantia, pdo per predicato Accidentali, ut distinguitur à quocunque predicato essentiali, sive deinde predicetur Accidentaliter contingenter sive Accidentaliter necessario, quomodo includit et Accidens proprium quod supra explicavimus et quod tamquam universale potest definiri. proprium est quod tamquam Unum Accidentale sed convertibiliter aptum est esse in pluribus specie vel non differentibus. 2. per predicato accidentali contingenter et communi pluribus subiectis, sive deinde sit Accidens Physicum idem realiter distinctum à substantia ut est albedo respectu hominis sive sit Accidens Metaphysicum non distinctum nisi formaliter à substantia ut similitudo, sive sit realiter substantia quae tamen se habet respectu alterius per modum Accidentis ut vestis respectu corporis, sive deniq sit privatio vel negatio

vel ens rōnis, qd Accidentalit. de pluribus modo dicto prdicetur.
Et hoc modo sumitur Accidens nūc: quis per se p.o sub hoc accidente, qd est quintum Universale, comprehendatur Accidens reale qd contingent. de pluribus spēs, vel numero diffrtis prdicatur: nam sicut datur Proprium n modo Specificum sed et genericum, ita datur Accidens cōe n modo specificum, sed et genericum.
Describitur Accidens à Porphyrio, qd adest, et abest pt. subti corruptione. Atq descriptio ut sit Universalis dt explicari de corruptione. Metaphysica subti essentialit. sumpti: sed subtā salua essentia et proprietatibus ee posse, ac intelligi sine Accidente, siue deinde existat siue non. Et sic intelligendus Arles p.o Topi: c. 4.o: Accidens est, qd contingit eidem inesse et n inesse: Intelige n qd Accidens separatum à subto possit existere, hoc n. est nalit. impossibile, sed qa subtā pt existere sine Accidente, idem n est necessario connexum cum illo: pt. n. Corvus et nō Ethyops saluas essentia et saluis proprietatibus intelligi sine nigredine, siue deinde existant, siue n: cum eo: proprietates 4.o modo sint per se et neu: connexe cum essentia sui subti: nec possit tale subtā ee aut intelligi, nisi saltem implicite, aut radicalit. intelligat connexum cum tali proprietate.
Dico Accidens ee, qd est unum aptum ee in pluribus accidentalit. contingent. seu n convertibilit. Pr. proportionalit. ut s.o
Quaeres p.o respectu quorum Accidens hat universalitatem et constituat in rōne quinti prdicabilis. Rp. constitui universale respectu eorum plurium, de quibus prdicatur contingent: Haec aut sunt ipsa subta. quae denominantur à tali Accidente n quidem reduplicative ut talia

et ut affecta huiusmodi accidente, sed specificative
u.g. Album dr de Lana, Carta, Stoicus respectu hom
ht suam universalitatem de his n. pdicatis contingent
respectu n. huius, et illius albi ht quidem Universa-
litatem sedam Accidentis qa album dr essentialit. de
hoc et illo albo reduplicative atque adeo respectu
huius, et illius albi ht Universalitatem specificam
Quaeres pdo An Accidens coe sit universale sumptum
in abstracto u.g. Albedo nigredo est. Nro negative
qa albedo ut sic ne pdicabilis de pluribus subiec-
tis n. enim pt dici Petrus est albedo eq. ut possit dici
Petrus est albus.
Dices n. ne pt pdicari albedo ut sic de pluribus inferio-
ribus idem de hac et illa n. albedine. Nro affirmative verum
talis pdicatio pertinet ad pdam universale cum albedo
affirmetur ut tota essentia de hac, et illa n. albe-
dine.

Quaestio secunda
De singularibus
Articulus Unicus
De singulari, seu Individuo

Notandum pro Individuum seu hns individuationem singu-
laritatem et ut loquuntur Scotistae haecheitatem dici solere
unum n. qa ut reliqui gradus essentiales numerari pos-
sint usus tn. numerandi incepit ab entitatibus individualibus, has n. coitus
numeramus. Dr quoque ob Arte hoc aliqd et pro sub-
stantia si tn. sit individuum substantiale qa hoc per
se pro ponitur in rem nata, et consequent. ad positionem eius

ꝛdario gera et spes que pt ea uocant ꝛe subste sicut
ablatis primis substis ait philus corrumpunt ꝛe et ideo di:
cit p.a substa neq in subto ee sicut sunt accidentia neq
de subto pdicari sicut pdicant quinq universalia qa
indiuiduu subste e fundamentu alior oiu et subtu de
quo cetera pdicant nati et directa pdicatione.
Notandu pdo indiuiduu ab Arte appellari ipsu unu
et maxime ide et mensura aliar unitatu sine p.u Ana:
logatu int. oia illa que dnt unu qa stt qd e unu nume:
ro e simplicit. unu et simplicit. indiuisibile in plura
oio talia quale e ipsu n.n. Petrus pt diuidi in plures
Petros, nec ee i pluriq que participent tota rone Pe:
treitatis. reliqua u. que dnt unu sunt unu tm cu addi:
to et pdo qd ide unu uel stinuatione uel stactu
uel spe uel gene et trahunt secu aliq multitudine,
seu diuisibilitate.
Dico primo indiuiduu ee qd e unu simplicit. et oio indi:
uisu in se et diuisu a quoqunq alio. Pr. qa defo indiui:
dui sic tradita suenit oib indiuiduis et nulli rei suenit,
que n sit indiuidua q.o e bona.
Obs. p.o Porphyrius definit indiuiduu ee id qd ponit imme:
diate sub spe. N.o n suenire nate Diuine que e unica
et singularis et tn n ponit sub spe, cu nata diuina non
possit ee i pluriq indiuiduis.
Obs. pdo indiuiduu in coi e i pluriq et pdicat de pluriq
cu uerum sit dicere Petrus e indiuiduu, Paulus e indi:
uiduu q.o indiuiduu n e unu simplicit. N.o indiuiduu
Vagu, et indeterminatu 3.o Ant. Indiuiduu determina:

tum de quo hic est sermo. n.º Ant:
Obj.es 3.º Differentia individualis potest predicari de omnibus graditibus univer:
salibus, qui sunt in eodem individuo est ut verum dicere hoc
animal est Petrus, hic homo est Petrus et ex.º Petrus est hec substantia
hoc animal hic homo. g.º individuum potest predicari de pluribus.
R.º non predicari de pluribus simpliciter. quia gradus illi sunt
identificati inter se, sed non predicari de pluribus tamquam
de individuis totalibus sed solum de graditibus Metaphy:
sicis qui includuntur in ultima ratione specifica, et
integrant unicum individuum totale adequatum.
Obj.es 4.º non modo hoc non individuum sed etiam eius defectus con:
venit pluribus, idem hominibus individuis. Sed ea quibus convenit
non solum non sed etiam substantiae ratio seu defectus quae non signifi:
cata conveniunt univoce, g.º omnia individua ut individua
conveniunt univoce. Ex hoc autem sequuntur absurda. p.º
Individuum esse vere et proprie universale, secundo individu:
ationem non esse rationem per quam singularia differant a parte
rei, cum potius conveniant in illa ut probatum est. R.º distin:
guendo ma: Defectus individui convenit omnibus et singulis in:
dividuis clare et distincte cognitis n.º confuse cognitis
concedo sed in hoc sensu n.º mi: et conc.º et consequenter absurda,
quae inferuntur. Ratio huius est quia res singulares et indivi:
duae non cognoscuntur distincte clare et explicite sed
confuse ratione cuius confusionis formatur conceptus quidam com:
non distinguens rationes individuantes unde dicitur cognitio et conse:
quenter defectus singularium non in singulari, sed in communi. quare
defectus predicta convenit individuo certo quidem et determi:
nato, sed tamen in communi sumpto idem secundum rationem com. est autem

hec ro cois analoga abstracta ab oib indiuiduis determi:
natis confuse cognitis que pt ea n explicat clare et dis:
tincte id, p qd unumquodque differt ab oib et de uno tm
pdicari pt: sicut u. g. differe specifice ut ronalitas et
innhibilitas que tm sua entia maxime differunt
tn in munere differe conueniunt, qa utraq earu facit suu
subtu specifice differre a quocunq alio et consequenter
utriq et reliquis oib differis specificis conuenit eadem defo.
Eode pportionalit modo lt differe indiuiduales conueniant
in hoc, qd unumquodque indiuiduum sit diuersum a quo:
cunq alio non ideo tn simplicit conueniunt imo sim:
plicit disconueniunt in ppria rone: et tn a nobis dis:
tincte n cognoscant. Preterea nata uniuersalis pt
pdicari n solum de singulis inferioribus diuisim sed et
simul sumptis qa in rone hois u. g. n hnt diuisio:
nem, et ro indiuidui n conuenit oib simul sed solum
singulis seorsim, dr. n. hic ho e indiuiduum et hic e indi:
uiduum etc. sed n pt dici oes sunt unum indiuiduum
ro e qa in rone indiuiduationis n hnt unitatem, sed dis:
tinctionem.

Obs. 5o. nata Diuina e cois multis tn e singularis
q. n bene defit indiuiduum p sui indiuisibilitatem.
Tx. n. do 2a. qa nata Diuina n coicat tribus psonis ut
qd supius inferioribus, sed ut forma suppositis in quibus
ipsa nec ab ipsis nec a se diuidit, qa tota oio indis:
tincta e in singulis, et in oib simul.

Dico pdo indiuiduationem natae creatae ee positiuam
unitatem distinctam folit a nata. Scto e 3o. nomina:

Et volentes natura se ipsa solitum esse individuam vel
quod negatio superadditam naturae, quatenus una non est alia.
Probatur primo quia homo existens a parte rei non est hic homo determi:
nate v.g. Petrus quia ut est homo alioquin qui sciperet
humanitatem intelligeret statim vel aliquod individuum
indeterminatum vel omnia individua in quibus esse potest natura
humana, quod est contra experientiam. Probatur secundo si individuatio
v.g. Petreitas esset mera negatio alterius individua:
tionis, posset assignari positivum cuius esset negatio, sed
non potest assignari, quia si dicas Petreitatem esse negationem naturae,
quae est in alio: falsum est quia Petrus habet naturam humanam
si vero dicas eum non habere naturam humanam alterius vel illa
alteritas est aliquid negativum superadditum naturae alterius
et sic non assignatur positivum quod quaeritur et quod contradicto:
rie opponatur Petreitati vel est aliquid positivum quod in:
dividuatio alterius individui erit aliquid positivum.
Non est autem maior ratio de una quam de altera. Probatur 3o
quia unum individuum haberet plures differentias numericas vel
tot sint negationes assignandae in uno subiecto, quot sunt entia
quae in illo non sunt: naturae vero humanae, quae non sunt in
Petro, sed in aliis individuis vel sunt infinitae vel saltem
plures. Sed unius rei non est unica differentia et sin:
gularitas quod est. Probatur 4o individuum non solum habet negationem
essendi in pluribus, sed etiam repugnantiam sive radicem repu:
gnantiae ad plura sed natura creata quidem se non habet ra:
dicem huius repugnantiae imo habet eius oppositum idem
aptitudinem ad essendum in alio quod aliquid potest natura cre:
atam assignandum est, quod sit radix huius repugnantiae

et incommunicabilitatis. Dixi creatam quia natura Divina in sua essentia adequate sumpta includit formaliter suam singularitatem. Quod vero haec singularitas distinguatur formaliter a natura patet ex 4a probatione, ex qua constat diversas esse rationes formales obiectivas naturae ut sic, quae dicit solum praedicata essentialia et singularitatis quae dicit talem formam contractivam naturae, quia illa primo differt ab omnibus aliis. Et praeterea quae sunt principia diversarum proprietatum, nam natura specifica est principium conveniendi cum aliis, singularitas est principium disconveniendi.

Collige natura quae est a parte rei sumpta, prout formaliter distinguitur a singularitate non esse singulare, sed universale negative; quomodo non vis natura esse singulare, si tu ipse praescindis ab eius singularitate?

Dico 3o. Differentia individuale non esse collectionem plurium accidentium. Contra est contra sectatores Porphyrii, qui dicunt unum individuum distingui non ab alio praeter collectionem talem accidentium, quae simul sumpta non possunt reperiri in alio individuo, licet singula possint, quia collectione eodistico sunt complexi

Forma, Figura, locus, tempus, cum nomine, sanguis,
Patria, sunt septem, quae non habet unus et alter.

Probatur quia singula ex illis accidentibus possunt esse communia aliis individuis quo et omnia simul. Probatur consequentia quia valet consequentia a sensu distributivo ad collectivum quando collectio plurium non trahit secum aliquam peculiarem repugnantiam ob quam illa plura simul esse non possint. Non potest autem assignari talis repugnantia in casu nostro. Confirmatur exemplo Gemellorum, qui aliquando nascuntur omnino inter se similes, et solo nomine discernuntur, quod tamen non posset esse unicum, in quo conveniret uterque. Probatur quia quodlibet ea

ijs accidentib. cum sit diversum spe multo magis est diversum nu-
mero ab alijs accidentib. eiusdem individui, vel q.° Accidens il-
lud est unum n.° per aliam collectionem accidentium, et sic dabitur proces-
sus in infinitum, vel est unum n.° per suam unitatem numericam
singularem, et simplicem. et sic non est maior ratio de alijs indivi-
duis.

Quaestio Tertia
De Primo Cognito
Articulus Primus.
Quid sit primum cognitum a nobis
singulare ne an Particulare,
an Universale.

Notandum p.° Arist. in Proemio Physicae proponere sibi agen-
dum prius de principijs rerum naturalium in communi, quam in particu-
lari, quia inquit innata est nobis via a notioribus nobis progre-
di ad ea, quae sunt notiora nata, et Tex.: 4.° subdit.
Quapropt. ex universalibus ad singularia procedere oportet.
Totum n. pro dicto sensu notius est, Universale autem totum quoddam
est, multa n. comprehendit ut partes. Quod u.° Totum et
consequent. Universale sit notius probat, p.° quia mediante
nomine prius cognoscimus rem in confuso, quam deinde cognos-
camus distincte partes eius per divisionem aut definitionem,
secundo quia pueri primum quidem omnes viros appellant Pa-
tres, et omnes Foeminas matres, posterius autem determi-
nant unumquemque, quia scilicet dum nutrix indicat Patrem
et Matrem instillat infantum auribus nomina patris et Matris,
ipsi p.° vice n. advertunt ad illa Accidentia et conditiones
quasi proprias illius personae, quae est Pater vel Mater, sed dum

ad accidentia et conditiones hominis in communi u. g. figura colorem etc.
Notandum 2do Interpretes occasione dicti Proœmij non solum
agere de primo Cognito Doctrinali seu quinam ordo in suis
tradendis servandus sit An incipiendum ab Universalibus
An vero a singularibus sed absolute quaerere quaenam sit pri-
mum cognitum an aliquid singulare an particulare an
Universale. quae quidem quaestio sit a Vicomercato iti
appellet Labyrintea quia tamen facilius potest intelligi si trac-
tetur hoc loco quod adhuc recens est memoria aliarum quaes-
tionum de Universalibus et quia locus ille alienus videtur
ab hac quaestione propterea hic a nobis expedietur
Notandum 3o quaenam sint particulae positae in titulo Arti-
culi nam primo est quod quia non significatur subiectum male cogni-
cum sit certum non cognosci ab illo prius, nisi quod cognoscitur
sensu humano. a sensu autem humano nihil potest cognosci quod
non sit realiter singulare. sed significatur obiectum formale seu
quod in singularibus et individuis prius attingatur a sensu
et mediante sensu ab illo an sit aliqua ratio spectans
ad universale an aliqua spectans ad singulare. 1o
est prius cognitum non quod clarius facilius aut intensius
sed quod prius cum Artes particulam illam Notius expli-
cet per alias particulas primum et deinde, quae signi-
ficant prioritatem et posterioritatem temporis: loquendo semper
per se, et non per accidens: fieri non potest ut per habitualem cognitionem
eiusdem rei saepius visae aliquis non advertat ad illas conditi-
ones quas prius advertere solebat. quapropter quae-
rimus de cognitione non habituali sed originali, seu quaenam
prius cognoscatur in individuis, quae prima vice offe-

runt se nobis cognoscenda. 3.a est à Nobis, non ndum se, et nata sua uti sunt, quæ nata sua sunt pro stantiora, ut Deus et Substantiæ spirituales: non enim eadem sunt notiora nobis, et notiora nata, ut docet Artes 6.o Topicorum c. 2do. p.o Post: et p.o Physicorum. Dixi nobis idem hominibus ut plurimum et spectatis viribus naturalibus: quod non cognitum fuerit ab Adamo, a B. Virgine et à Xpo Dno in p.o instanti ipsorum per species à Deo impressas, et scientia infusa non spectat ad hanc quæstionem. 4.a particula est singulare vel particulare, tamen non Artes utrumque promiscuè usurpet tamen in rigore singulare est ipsum individuum particulare v.o: non solum individuum, sed quodlibet minus universale respectu magis universalis ut species respectu generis et genus int.o medium respectu postremi generis. 5.a particula est Universale, quod quidam significat universale positivum quatenus est totum quoddam potentiale continens sub se plura, quo eum plurium cognitione requirat, et sperare unius naturæ cum pluribus non potest esse prius cognitum à nobis sed significat universale negativum hoc est avi: quoddam non involvens singularitatem, quod sit indicium alicuius naturæ, item ut neg.o Breuiter igitur quæstio ——— an cum se nobis offert aliquid sensibile cognoscendum, in illo prius cognoscantur accidentia sensibilia spectantia ad individuum an v.o: spectantia ad minus universale v.g. specie infimam an v.o: ad magis universale v.g. genus supremum sive potest sive latè dictum.

Dico p.o dictum solum prius cognitum ab intellectu humano non esse singulare. Dicto p.o: p.o experientia, tum ab Artem facta in Pueris de qua supra, tum cuiusque nostrum, nam via post multam et attentam speculationem discernimus conditiones individuales rei, quæ ad has cognoscendas et plura requiruntur

et obtu in pportionata distantia et potie sonatus intensior, que plerumq n simul sunt p. vice. Pr. pdo qa vel est sermo de conditionib indiuidui determinati et has nunq cognoscimus in hac vita cum nulla sint accidentia sensibilia que p diuinam potia conuenire n possint alijs indiuiduis vel est sermo de conditionib indiuidui n oio determinate sumpti sed pdu qd idem facta sparatione inter alia indiuidua que a nobis cognita sunt: et has conditiones n pt sensus pcipere qa simul pcipiat rones Vniuersales sensibiles que in unaquaq includunt. non n pt sensus pcipere albedinem vel figam huius hois, qn pcipiat rone coe albedinis et fige, rone coloris et quanti et corporei qd modum unius. esto illus possit deinde pscindere dictos gradus et cognoscere unum n cognitis alijs fo. sit. et expresse

Dico pdo obtu fole prius cognitum n ee spe infima que est minimum int. uniuersalia. Pr. p. qa constat experientia nos non aduertere stati diffras ultimas et spetialissimas quib plante, vel alia vel alia sensibilia constituunt, et distinguunt a alijs. Pr. pdo qa ut accidentia spee spetialissime cognoscant requirunt plura, q. ad cognoscenda accidentia geru sensibiliu. Pr. 3o. Etiam si semp cognoscerent accidentia spee infime bn simul et p modum unius cognoscunt accidentia geris sensibilis qd n prius cognoscit spes infima

Dico 3o. obtu fole prius cognitum non ee ens, seu maxime uniuersale Pr. p. qa illud n pt prius cognosci ab illu qd n prius cognoscat a sensu cum origo ois vltectiue cognis humane pueniat a cogne sensitiua, quoad

primas apprehensiones terminorum sic n. intelligendum est axioma nihil est in intellectu, quod prius non fuerit in sensu. Sed ratio Entis non cognoscitur a sensu cum sit ratio tantum intelligibilis, et non sensibilis, sed solum cognoscitur Ens aliquod, aliquomodo determinatum, hoc est corporeum et sensibile. Probatur 2do quia ex Arist. 2do de generatione alterius cap: 3o. Homo natura sua propensior est ad cognoscendas prius res sensibiles, quam tantum intelligibiles.

Dico 4o: Obiectum formale prius cognitum est secretum accidentale sensibile 2dum rationes magis universales in ordine sensibilium, et minus universales in ordine intelligibilium tantum. Probatur 1o ex Arist. qui cum aliquando dicat universalia prius cognosci, aliquando particularia, ne sibi contradicere affirmemus dicendum est eum pro 1o cognito agnovisse aliquid quod habet rationem universalis, et sub alia ratione particularis, et illud Universale esse rationem corporei et sensibilis in communi. Probatur 2do Ratione, quia primum cognitum ab intellectu humano non potest esse aliquid intelligibile tantum sed debet esse sensibile ut 1o nec aliquid singulare, aut minimum universale ut 1o quo supra est ut sit aliquid sensibile magis universale quam species infima sed hoc non potest esse quodlibet universale sensibile quia rationes sensibiles in particulari, quantumcumque generice sint, et magis universales quam species infima, non possunt cognosci a sensu, quin cognoscatur ratio sensibilis et corporei in communi u. g. color aut quantitas quo vel omnes rationes sensibiles cognoscuntur simul per modum unius vel si aliqua prius cognoscitur, ut fit quando obiectum est valde distans, vel medium impeditum vel potentia parum applicata. non potest esse nisi ratio corporei et sensibilis in communi. Probatur 3o quia ad hec

cognoscenda pauciora requiruntur.
Dixi in concl. concretum accidentale, quia certum est non cognosci à sensu accidentia in abstracto, sed tm in concreto, et inhaerentia in aliquo subto.
Dixi sensibile non aut visibile, aut auditibile quia tt obta corporea plerumque percipiantur visu, aliquando tn percipiuntur alijs sensibus, ut cum vox alis auditur, aut arbor tangitur à ceco et tunc locum ht quaestio an prius cognoscantur rones accidentium sensibilium magis, an minus Universales.

Articulus Secundus.

Absoluuntur obiectiones et quaesita circa primum Cognitum
Obes: p.o illud prius cognoscitur ab illu nro, qd prius cognoscitur à sensu, sed prius à sensu cognoscitur singulare, ex Arte p.o Phys. Tex: 29 et alibi g.o eq distingd.o mi: Xo: singulare sumptum pro subto mali, de quo est cogno c.o pro obto fol. qd, seu rone illa, quae assignatur in tali subto et subdistinguo, si singulare sumatur pro individuo n.o ma: si pro particulari respectu maxime universalium, et abstractorum à sensibus c.o Mi:
Obes: 2do Pueri percipiunt prius rone hois in coi quam huius vel illius hois g.o p.m cognitum est spes infima. Xo: prius quam rones individuales c.o Ant: prius quam rones sensibiles magis Universales, hoc est alis, Viventis, corporis n.o Ant: haec n. simul percipiuntur una cum spe infima, quotiescunque ipsa cognoscitur.
Instabis, Cur p.o Pueri nominant Patrem, et Matrem, non aut al corpus et Xo: quia illa noia non haec inculcantur ipsis à nutricibus, famulis etc.
Obes: 3.o illud universale prius cognoscitur qd facilius abstrahitur ab inferioribus, sed spes infima facilius abstrahitur quam genus,

q.° ex Mi: p.r ab ijs inferioribus facilius abstrahitur Universale, quae magis int.r se conveniunt. Ex.° n.do mi: ad probationem distinguo Assumptum etc.° si convenientia illa inferior facilius percipiatur q. convenientia existens int.r alia inferiora. Convenientia aut. quae est int.r inferiora speciei specialissimae in gradu specifico difficilius percipitur ab illo, q. convenientia int.r inferiora generis in gradu generico.

Adverte p.° illum elicere perfectissimam cognitionem q. pt. si adsint debita requisita et esse perfectiorem cognitionem spei simul et generis q. spei tm. quod q.° pt illum percipere spem infimam, necess.° et percipit rationes genericas et specificas.

Adverte 2do quidquid cognoscitur tanq. positivum reale, non cognosci utens suppositione simplici, hoc est in communi tantum, et abstrahendo à quaquinque differentia entis.

Adverte Tertio Aristotelem quando dixit 7.° Met: Tex: 28 genera intermedia saepè nos latent, locutum de aliquibus tantum generibus intermedijs, non de omnibus generibus sensibilibus

Adverte 4.° speciem specialissimam habere plura accidentia sensibilia q. genus, sed non plura, quae ducant in cognitionem q. quae indicent genus, qd patet cum omnia accidentia spei indicent etiam genus, accidentia aut. generis indicent solum genus.

Adverte 5.° Arte dum ait universalia esse longissime à sensibus, proximè aut. singularia, et facilius definiri singulare q. universale non usurpasse singulare pro individuo cum ipse passim neget singulare, ut singulare posse definiri, et sciri

sed singulare sumi pro particulari, seu minus universali respectu maximè universalium.

Quæres 1º: quod facilius cognoscatur distincta cognitione an magis, an minus universale. Rº: si universale sumatur ut est totum quoddam actuale, hoc est actu continens in se suas partes, ut est species, quæ genus et differentia includit, facilius cognosci distincta cognitione magis quam minus universale, quia cognitio simpliciter distincta est illa qua cognoscuntur omnes partes tam mediatæ, quam immediatæ alicuius totius plures autem partes continentur in minus universalibus quam in magis universalibus, nam species infima continet omnia quæ genus et propterea differentia, et sic de cæteris, facilius est autem cognoscere paucioria quam plura. Si universale sumatur positivè, ut est totum quoddam potentiale, hoc est non includens in se sed habens sub se partes seu inferiora, inquit potest esse facilius cognoscitur cognitione distincta minus universale, quam magis universale ob eamdem rationem. Sed hæc quæstio longè diversa est à quæstione de primo cognito simpliciter sic dicto.

Quæres 2do quod nam sit primum cognitum doctrinale, seu id, quod prius ordine doctrinæ in explicandis scientijs ponendum est. Rº: cæteris paribus esse illud quod est facilius cognitum vel ad alia facilius cognoscenda valde confert si præmittatur: non autem id quod natura sua nobilius est aut prius positum est rerum natura, sic Aristoteles 5º: Meta: c. 1º: 1º: Phy: Tex: 1º: et sequentibus: 2º de generatio: Tex: 51. Ubi ait à magis universalibus plerumque incipiendum esse quia inquit facilius singula determinabimus si aut perimus de universalibus primum: Tertio

Quæres 3°: in quo differant Methodus, et ordo. R.° ordinem doctrinæ esse dispositionem subiectorum, de quibus tractandum est, Methodum vero esse viam et modum procedendi à notioribus ad minus nota, in dividendo, definiendo et demonstrando.

Quæres 2°: quæ sit Methodus compositiva et resolutiva. R.° Methodum compositivam esse illam, qua proceditur vel à partibus ad totum, vel ab effectibus ad causas extrinsecas. Resolutivam vero: qua à toto ad partes, et à causis ad effectus proceditur.

Digressio De Præcognitis,
Et Præcognitionibus.

Philosophus exorsus est duos libros de Posteriori Analisi ab illa celebri propositione. Omnis Doctrina, et Omnis disciplina illectiva ex præexistenti fit cognitione. Sed quoniam nobis tunc ad ultimora, et magis necessaria properantibus non vacavit subsistere: ne quod auditoribus desit nostris. Disputationi de Primo Cognito hanc tamen Coelo toto diversam aliquo tamen modo connexam appingemus tractationem Omnis doctrina, et omnis Disciplina illectiva ex præexistenti fit cognitione. Et tamen Doctrina, et Disciplina sumantur diversimodè à diversis Coiorum sententia, uti Aristoteles his vocibus tamquam synonimis. et quidem ut significant cognitionem discursivam: cum omnes, quibus utitur ad probandam suam maximam sint discursivæ. et præterea ad intentionem Philosophi, quæ fuit probare ante conclusionem demonstrativam esse aliqua præcognoscenda. satis est quod saltem omnis cognitio discursiva fiat ex præexistenti cognitione, studebat enim evertere duos errores quorum alter erat Cratylli, et Philosophorum negantium omnem scientiam alter Platonis asserentis non acquiri scientiam de novo in hac vita, sed tantum per Phantasmata in sensibus eformata. excitari scientiam animis nostris insidentem, antequam corporibus unirentur, in quo casu non erat congruum

ut scia carerent. fundamentum opinionis Platonicae tamen praesertim in Dialogo de virtute, qui Menon inscribitur, ubi fingit Menonem dictum ob Socratis argumentum. Quando quis vult scire aliquid, vel vult scire quod sciebat vel quod non sciebat. Non primum quia nemo vult scire quod scit, non secundum quia frustra quis quaerit, quod non cognoscit, nam etsi illi se se offerat tamen ab eo non cognoscetur, unde inferebat Caetera in animis nostris rerum scientia, sed eam quasi sensibus sopitam et ligatam suscitari per Phantasmata. Huic quoque Sophismati respondet Aristoteles dicendo. Obiectum scientiae a nobis partim sciri, partim ignorari, antequam illud totaliter sciamus. Partim quidem sciri, quatenus v. g. scimus obiectum praemissarum, in quo obiecto virtualiter continetur id, quod ignoratur; partim ignorari, quatenus nescimus illud in se ipso et formaliter idem per conclusionem scientificam: nam sicut qui quaerit servum fugitivum non est necesse, ut eum ante cognoscat de facie, sed sufficit si doctus sit aliqua inditia, per quae, si occurrat, possit eum agnoscere: ita ubi rei ignotae v. g. conclusionis demonstrativae cognitione veniamus satis est si habeamus aliqua inditia, quae respectu ipsius sunt praecognitiones, seu praeexistentes cognitiones.

Sed cognitio praeexistens est duplex primo: dirigens, agens altera. Agens quatenus continet motivum formale subsequentis cognitionis dicitur eam simul cum illa aliquo modo efficere. Dirigens non determinat illam, sed tantum disponit materialiter et ut secundo: talis est apprehensio terminorum praerequisita ad inditium. Per cognitionem igitur praeexistentem Aristoteles intellexit cognitionem non sensitivam cuius non meminit et quae remotissima est dispositio ad conclusionem discursivam: sed solam cognitionem illectivam dirigentem et agentem. Et quamvis Physici mens restringatur ad cognitionem demonstrativam, ut patet c. ultimo secundi Post: Nihilominus absolute verum est discursum esse humanum fieri ex

praeexistenti cognitione intellectiva ut s.a cum discursus fol. sit illa-
tio ignoti ex noto, seu ex praecedente cognitione.
Non ideo cognitio sensuum externorum postulat ex genere suo praece-
dente cognitione sensuum externorum: nec cognitio sensus interni
ex genere suo cognitione sensus interni: nec intellectiva ex genere
suo aliam intellectivam, sive dirigentem, sive agentem, quam daret
processus in infinitum in praecognitis. Omnis tamen cognitio sensuum internorum
praerequirit aliquam notitiam externorum et omnis intellectiva sensitiva
internam et externam tamquam conditionem sine qua non, sicut n.
nihil est in intellectu, quod prius non fuerit in sensu vel in se vel in
alio: ita nihil in sensu interno, quod non prius aliquo modo
in externo. Prima Operatio complexa fit ex alia incomple-
xa praeexistente ac dirigente, ut est manifestum: et p.o Meta:
Tex: 48 Illa praecognoscere oportet, ex quibus coalescit
defo idem partes Defonis gnus et difra, quarum partium
apprehensio separata spectat ad primam operationem incomple-
xam, idem est de alijs primis operationibus complexis. Secunda
item Opero fit ex praeexistente cognitione dirigente. Nam de-
ret poenitus ignotis intellectus non giudicat. Et haec de intellectu hu-
mano, et naturaliter loquendo.
Ad faciendam demonstrationem 3.a requiruntur praecognita, seu obiecta,
de quibus aliquid est praecognoscendum. Subiectum quaestionis propositae: passio
seu praedicatum: et principia seu praemissae. et haec sunt illa tum
obiecta materialia, de quibus aliquid est praecognoscendum ante scientiam de-
monstrativam: ut patet. Praecognitiones duae, quod est, et quid est
seu an sit, et quid nominis. Praecognitio quod est de praecognito incomplexo
(subiectum, et praedicatum sunt incomplexa) significat praecognoscendam
esse eius existentiam actualem, vel possibilem. De praecognito comple

xo (Solę premissę constituunt unum totale precognitum complexum)
Precognoscendum esse veritatem eius: nam esse terminorum complexorum
apud Logos est veritas. Precognitio quid est, quid dicitur est cognitio aliqua
confusa de precognitis, non quidditativa, quę appellatur, quid quod erat esse
rei.

De subiecto Demonstrationis rigorosè precognoscendum est, quid est quid dicitur, et
quid est. Nisi in Demonstratione probetur realis existentia, sive possi-
bilitas eiusdem subiecti. nam sicut si nescia significatum nominis vel sal-
tem confusè non cognoscam subiectum nihil potero demonstrare de illo.
Ita non potest passio demonstrari convenire subiecto, quod non cognoscitur
reale vel existens vel possibile. Si autem non sit demonstratio ri-
gorosa, quę habet de ente reali positivo et de qua sola loquitur
Aristoteles, sed sit latè dicta ut de Ente rationis de Ente negativo
etiam non est precognoscendum de illis, quod positivè existant, possintue
existere sed tantum obiectivè vel negativè.

De passione precognoscendum est quid nominis, hoc enim sufficit ut illius
posita evidenti cognitione premissarum, inferat conclusio. Neque precogno-
scendum est an sit cum hoc debeat concludi in demonstratione.

De principijs precognoscendum quid est: de qua sola precognitione primo Pos-
Tex: 2do meminit Aristoteles. Tamen dum explicitè docuit premissas
esse precognoscendas ut veras. implicitè voluit precognosci quod
quid nominis. imo de omnibus precognoscendum esse quod ~~[illegible]~~ signi-
ficent, dixit primo Post: Tex 25. Nisi autem premissę iudicentur
ut necessariò verę non determinabunt illum ad assentiendum
evidenter conclusioni. Et hęc precognitio non est actus reflexus super pre-
missas sed ipse assensus, qui illis prestatur.

Cum primo Pos: Tex: 25. Aristoteles dixit, Sua supponere existentiam
sui subiecti: Locutus est regulariter. Ceterum demonstratio potest

probare existentiam actualem, aut possibilem sui subti: quod
prestitit Artes probans à posteriori dari primum motorem, in Phy-
sicis et in libris de Coelo demonstrans Coelum esse, quod tamen est subtum
illorum librorum. Totidem precognita et prolegomenes requiruntur ad
syllogismum probabilem. quamvis tunc de premissis precognoscendum
sit solum, quod sint verosimiles. quam scilicet dicitur inferri verosimi-
lis. Neque ante omnem Demonstrationem necesse est precognoscere
actu, et explicitè principia universalissima: ut osten-
dit experientia. sed sufficit cognovisse virtualiter et
implicitè.

Disputatio Undecima
De Ante predicamentis,
Predicamentis,
Et post Predicamentis.

Hec disputatio respondebit illis, que habet Artes in lib: Predica: seu
de Cathegorijs. Predicamentum autem apud Philosophos aliquando signat sup-
mum genus cuiuscunque predicamenti, sic dicitur subtum esse primum predicamentum quan-
titas 2um: et frequentius signat aptam et ordinatam seriem Predicamentorum
essentialium deductum à supremo genere usque ad individua per genera, et species
intermedias, sic v.g. series substantie incipiens à summo genere substantie, et
descendens per corpus vivens, Animal homine, usque ad Petrum dicitur predicamentum
substantie, ex quo sequitur falsum esse, subtum per se huius libri esse voces
sive conceptus ex quibus colescit series predicamentalis: Ut sit id, quod signantur
ea predicamenta. Res quoque omnes quatenus earum cognitio inservit ad de-
finiones, divisiones et enuntiationes rectè confitiendas seu qua-
tenus possunt esse subtum, et predicatum in enuntiationibus, dicitur dici subtum
libri. Nam ut Poesia rerum cognitio perfecta spectet ad alias scientias, tamen
rudis, et imperfecta earum notitia, qualis est satis ad dirigendas operes

illius spectat ad Logicam ut dicunt communiter doctores. Distribuitur hic liber in tres partes. In primo agit de quibusdam rebus, quae sunt ut praeludia ad praedicamenta melius cognoscenda ac proinde vocantur ante praedicamenta. In secunda explicat ipsa decem praedicamenta. In tertio de oppositis de priori et de posteriori et aliis, quae ad plenioris praedicamentorum notitiam ducunt, et nuncupantur Post praedicamenta.

Quaestio Prima

De Aequivocis, Univocis, et Denominativis.

Articulus Primus

De Ante praedicamentis in Communi.

Artes in ante praedicamentis tractat solum de iis, quae saltem nomine seu vocabulo inter se conveniunt, quae convenientia 4or modis se habere potest. aut enim aliqua plura perfecte conveniunt in nomine, et nullo modo conveniunt in re, quae non signata et dicuntur aequivoca, aut conveniunt perfecte in nomine et in re, quae non signata et dicuntur univoca, aut conveniunt perfecte in nomine, in re autem, quae non signata parti conveniunt parti non et dicuntur ab Artem hic cap. 10 aequivoca, alibi vero analoga. ab aliis dicuntur aequivoca a consilio et distinguuntur ab aequivocis primo loco explicatis, quae dicuntur aequivoca a casu aut denique conveniunt in nomine, sed imperfecte ut iustus et iustitia, et haec dicuntur denominativa, quorum convenientia in re plerumque revocatur ad analogiam.

Agit autem Artes praecipue de univocis in gratia praedicamentorum, quae sub 10 summis generibus et univoce praedicabilibus continentur. Quia tamen univoca vix intelligi possunt sine explicatione aequivocorum et denominativorum a quibus univoca contradistinguuntur. agit etiam de ipsis, vel certe quia praedicamenta comparata ad rationem entis sunt analoga, comparata ad sua inferiora sunt univoca, quia vero accidentia comparata ad substantiam sunt deno:

minantia, ipsa u.o substa. prout illis afficitur denominativum.

Tres defones tradunt hic ab Arte 1.a est Equivoca dat quorum non solum coe est 2.dum non u.o subste ro diversa, ut al ho et al pictum. 2.a est Univoca dat quorum et non coe est et 2.dum non eadem subste ro, ut al de hoie et leone. 3.a Denominativa dat quaecunque ab aliquo di fra casu 2.dum non Appellationem habet ut a Gramma Grammus, a Fortitudine fortis. In quibus Defonibus.

Notandum 1.o non subste n sumi tm pro ente substali ad pu predicamentum spectante sed prout signat eentiam seu rone qdditativam sive subste sive Accidentis.

Notandum 2.o Particulam 2.dum non excludere alias convenientias vel non convenientias in alijs ronibus essentialibus pro non illud n significatis, et ideo sit Gallus ho et Gallus Avis univoce conveniant in rone alis, qa tn haec ro non significat pro non Gallus, nulla illius habet ro.

Notandum 3.o non solum res sed etiam rones eendi imo et dici univocas et equivocas: tn distinctionis gra res dici univoca univocata, et equivoca equivocata, voces aut equivoca equivocantia et univoca univocantia. Constat aut ab Arte defta equivocata et univocata prout substant uni noi coi equivoco vel univoco

Notandum 4.o hic definiri adequate concretum Accidentale ex rebus et univocatione vel equivocatione quare res definiuntur malit. ut qd, folit. u.o definiuntur sub hac rone quatenus sit habent c.a se illud non cum convenientia vel diversitate ronis, quae ro idem est, ac univocatio vel equivo-

catio quae in defone clare explicat, et ssequent. folit. defit.

Articulus secundus

An recte ab Arte Definiant Aequivoca, Univoca et Denominativa.

Dico bene defini. Pr. dcto qa Defones, de quib. c. praecedenti continent rone quasi generica, quae est convenientia in uno noie, deinde difra quae p. constituunt id suo ee et distinguunt tum int. se tum ab alijs, quae non sunt ipsa ut conside:ranti patebit.

Adverte Defone Aequivocorum extendendam ee ne aequivoca quoq. a consilio, seu Analoga tum qa Artes intendit reicere a praedicamentis quae quinq. non sunt univoca et ssequent. et Analoga: tum qa non aliter definit illa tum qa exemplum ab illo adductum hois picti et hois aiati videt potius congruere Analogis q. pure aequivocis cum ho pictus et ho aiatus conveniant aliquo modo in figa et coloris.

Noia ee aequivoca logice etsi grammaticalit. considerata hnt aliq. diversitatem v. g. Hoc non Malum cum de pomo de vitio de arbore Navis dr et non Populus cum de arbore et de turba hoiu dr nam cum de turba corripit pa cum de arbore pa syllabam producit.

Non diversa significans ee unum malit. et entitative quis folit. seu in rone signi sit multiplex.

Arte cum dixit aequivoca prius destinguenda q. definienda locutum ee de aequivocis in particulari et determinate sumptis seu in actu exercito: Hic aut definire aequi:

uoca in cōi et indeterminatè seu in actu signato abstrahendo ab his uel illis equiuocis in particulari

Questio secunda

De Analogis

Articulus Primus

De Analogis in cōi et De Analogia pportionis

Prēt. equiuoca a casu, que simplicit. dicuntur equiuoca et idē quibus s.a dantur equiuoca a consilio sic dicta, qa non casu ubi illis sed consilio euenit ut idē non imponeret pluribus pt. aliqs int. ipsas similitudinē. Hec dnr Analoga pt. conuenientiā seu similitudinē in rōne et entia, que conuenientia dr à Grecis Analogia à Latinis pportio seu pportionalitas et congruentia. Proportio significat pprie apud Mathematicos mutuā habitudinē duarū quantitatū eiusdē gēris sic numerus binarius dr. hēre pportionem subduplā ad quaternariū et.a quaternarius duplā ad binariū. In pportione u.o: qd binarius ht ad quaternariū et ternarius ad senariū fundatur pportionalitas nā ubiq; ē pportio subdupla et nō ē tn equalitas. Hinc Phili transtulerunt noia Analogie pportionisq; ad significandā conuenientiā ē pfectā ordinēq; int. entia idē non participantia.

Dico dari Analoga distincta à pure equiuocis uniuocis et denominatiuis hocē quorū non cōe ē et pdū illud non rō substē partē eadē partē diuersa. Dcto pt. p.o ex Aple 5.o Met. Tex: 12 Alia spē alia gēre alia Analogia unū sunt. 8.o Cenor. c. 6 Vti 3.o Platonē docet bonū honestū, utile et delectabile nō conuenire pdictis

tonis univocè nec tn̄ purè æquivocè. 4º Met: Tex: 2da
7º Met: Tex: 15. et aliti ubi Tex: 22. 12 Met: Princi:
pium diu Analogicè de mata forma et privatione. Pr:
2do inductione facta ab oib Metaphoris, et alijs Ana:
logis de quib mox dicet
Obs: Non pt explicari quo modo rō significata p unum non
sit partim eadem partim diversa, seu in quo consistat convenien:
tia et disconvenientia q. requirunt Analoga, q. n dant.
Rº nº Ant: Illa n. convenientia imperfecta consistit vel
in transsendentia rōnis cōis p suas dfras in quib imbi:
bitur ut ait Urtadus vel in attributione unius ad alterum
ut dicunt Toletus, Suarez et Ruvius vel in utraque
quod ut facilius intelligat explicande sunt 3es quasi
spes analogiæ que ex Arte colliguntur. Pº Odr purè
pportionis secunda attributionis 3º mixtionis hoc
est Analoga mixta ex pportione et attributione.
Quæres q. qd sint Analoga purè pportionis. Rº ee illa quorum non
cōe est et rō ee entiæ signata p illud non repetitur in pluribus æquè pº sed
ita ut vel includat suas dfras vel in illis imbibatur seu illas transcen:
dat. quomodo rō individui æquè pº invenitur in oib individuis et dfras
individuales includit vel saltem in illis includitur nec pt perfectè ab ipsis
p scindi atq ita in eo ipso in quo differunt a se ipsis dfre individua:
les et conveniunt et in eo in quo conveniunt differunt qd hec partim
eamdem partim n eamdem rōne individui, ~~[illegible]~~ Itaque analogia pure
pportionis consistit in hoc qd rō cōe non signata conveniat inferioribus
æquè pº et absq illa attributione aliquorum ad unum ita tn̄
ut non eodem oio modo conveniant. Et sic Rocan, Suarez et alij ne:
gent hanc spe Analogiæ admittenda tn̄ est ppt. auctoritatem

Artis p.o Ethi: c. 6 s.a citato ubi manifestè distinguit ea, quæ dnt̃ ꝓdu ꝓportionē ab ijs quæ dnt̃ ꝓdu attributionē unius ad alterū.

Articulus Secundus

De Analogis Attributionis et Mixtionis

Analoga attributionis ex Arte 4 Met: Tex: 2do et 4.o 5.o Met: Tex: 12. 7.o Met: Tex: 14. 15. P.o Eth: c. 6. et 7. Moralium Eudemion c. 3.o sunt illa quorum nōn cōe ē, et rō signata p illud reperit̃ in uno pncipalit̃ qd dr̃ primū, seu pncipale Analogatū in alijs u.o minus pncipalit̃ quæ pt̃ ea dnt̃ ab uno, uel ad unū, qā sūt in tali rōne, uel ad unū referunt̃ uel ab uno pendent. Hæc subdiuidi possunt in duo membra.

1.um Membrū Attributionis ē eorum quæ n participant folit̃ intrinsecè rōne illā cōe, sed tm̃ extrinsecè: uel si intrinsecè et folit̃ n tn̄ adequatè sed ꝓdu qd excepto p.o Analogato: e.g. Sanitas quæ dr̃ de ali de medicamento et de pulsu reperit̃ intrinsecè, et folit̃ tmmodo in alio, cum sanitas folit̃ consistat in symetria humorum et integritate membrorum alis. In medicina u.o ꝯtinet̃ uirtualit̃ seu causalit̃ in pulsu u.o significatiuè: pt̃ ea Medicina et pulsus participant rōne sanitatis, n eodē modo, sed cū quadā attributione ad sanitatē alis uci pncipalit̃ tribuit̃ sanitas. Itē rō pedis quæ dr̃ de pede alis de pede scamni et de pede metrorum reperit̃ adequatè et simplicit̃ in pede alis tm̃ qā significatū huius nōis adequatū includit aliqd infimū in corpore sustentatiuū eius, et idoneū ad incedendū. In pede scamni reperit̃ tm̃ secundū qd et inadequatè hoc ē ꝓdu ēē sustentatiuū, n ꝓdu ēē ꝓgressiuū: In metris ꝓdu ēē ꝓgressiuū

sed n̄ sustentativum: et hoc modo oīa, quæ Metaphorice dn̄tur
dn̄tur p attributionem uniusad alterum, cui non illud pprie impositum est
qa i illis n̄ reperitur adequate rō signata p non coē ita dens
de dentibus serræ, et pectinis et leo de hoīe forti, Agnus de
Mansueto risus de viriditate pratorum procella de ira ex
2do Membrum est illorum, quæ participant quidem rōne significatam p coē non in-
trinsece solit. et adequate, tn̄ cum necessaria dependentia uniusad
alterum, vel plurium ad unum, quo sublato illa cætera n̄ participa-
rent dictam rōne coē: talis est substa respectu accidentis, quibus rōe
est non entis, tn̄ Accidens est i gra substæ. Hoc modo ens prius dr̄
de ente reali posterius de ente rōnis qd dependet ab illo, sin
impossibile eēt qdcunque Cas reale n̄ daret Cas rōnis eodem modo
Accidens Methaphysicum dr̄ posterius et dependent. ab aliquo Phy-
sico, v.g. æqualitas participat rōne Accidentis dependent. a qua-
litate.

Analoga Mixtionis sunt illa, quæ mixta sunt ex Analogia
proportionis et attributionis. sed hæc Analoga n̄ solum negat
ab illis, qui negant analogiam pportionis, sed et ab aliquibus qui
sl admittant Analoga pportionis pure, hanc tn̄ Analogiam mix-
tam ideo negare tenent, qa n̄ admittunt rōne entis transcende-
re suas differas, et imbiti i illis, in qua sola rōne entis re-
periri posse videtur hæc Analogia mixtionis.

Articulus Tertius.

Quid Doceat Arles Capite secundo, Tertio
Et quarto Antepridicamentorum.

Notandum p.o Arle in 2do capite tradere divisionem eorum quæ
sunt et hæc 40.r membris stinent. nam qd qd est vel est substa
vel accidens, et utrumque vel est universale, vel particulare

quae pro membra explicantur ab Arte his terminis, videlicet,
Alia sunt, quae de subto dnt, sed in subto non sunt idem substa
universalis ut v.g. homo. Haec n. non est in subto inhaesionis sed
de subto, hoc est de inferiori praedicatur, alia sunt in subto idem
inhaesionis sed de subto non dnt, idem de inferiori huiusmo:
di est Accidens particulare v.g. haec albedo. Alia de
subto dnt idem de inferiori et in subto sunt, idem inhaesio:
nis, huiusmodi est Accidens universale ut Albedo. Alia nec
in subto sunt idem inhaesionis, nec de subto dnt idem de infe:
riori huiusmodi est substa particularis v.g. Petrus hic homo
est. In hac divisione terminus ille subtum non eodem modo
sumitur nam cum alia dnt esse vel non esse in subto illigitur subtum
inhaesionis illud scilicet cui inhaerent accidentia. Cum vero
alia dnt dici vel non dici de subto illigitur subtum praedica:
tionis, quod est inferius respectu praedicati, quod de illo essen:
tialiter praedicatur. Hoc autem respectu individuorum sumitur
solum generis, et speciei.
In eodem cap: 2do tradit Artes descriptionem eius quod est
in subto idem Accidentis: Dicens in subto vero esse dico quod
cum in aliquo sit, non sicut quaedam pars impossibile est
esse sine eo, in quo est. Probatur ex explicatione descrip:
tionis
Notandum 2do, cum dr. Quod cum in aliquo sit: variis modis dici
aliquid esse in alio. 1o pars integralis in toto integrali ut tar:
tulae in Navi. 2o totum integrale in suis partibus, ut nav:
vis in tabulis, hoc sensu quod totum non est extra partes dr
esse in illis. 3o pars subiectiva in toto universali
quae tam magis dr esse sub illo, ut species sub genere tam q.

in toto, vel sub toto potentiali. 4º Pars essentialis
in essentia completa, ut genus in specie, vel in homine, quin-
tum forma immaterialis vel ga. Anima in corpore. 6º ut
effectus in vera efficiente, quatenus effectus dicitur
neri in virtute illius. 7º Res in suo fine, ut avarus
in divitijs. 8º contentum in continente sive vase. 9º
locatum in loco, id dicitur aliquid esse in tempore, a quo eius
duratio mensurat, ii Accidens esse in subiecto.
Notandum 3º per particulam descriptionis. Non sicut quaedam
Pars: distingui Accidens a partibus per se substantialibus
ut dantur esse in toto per se substantiali. Per particulam: Quia
impossibile est esse sine eo, in quo distinguitur Accidens
ab ijs quae sunt vel in loco vel in vase vel in tempore;
haec enim naturaliter possunt migrare in locum alium. Vas, tempus
Notandum 4º: Aristotele 3º et 4º capite duas dare regulas
ad singula praedicamenta ordinanda. In prima docet quomo-
do ea quae ponuntur in recta linea praedicamentali praedi-
centur de se invicem: est autem huiusmodi: Quod aliquid praedi-
catum affirmatur essentialiter de subiecto, quidquid praedicatur essen-
tialiter de tali praedicato est praedicatur essentialiter de illo
subiecto, v.g. homo praedicatur essentialiter de Petro, de homine
vero praedicatur essentialiter quod sit animal, ergo animal praedicabitur essen-
tialiter et de Petro. Secunda regula quoad primam partem
est huiusmodi: Diversorum generum non subalternatorum positorum idem
spectantium ad diversa praedicamenta diversae species sunt differen-
tiae constitutivae, quae divisivae: Animal est scientia sunt 1º genera quorum
primum spectat ad praedicamentum substantiae, alterum ad praedicamentum
qualitatis: non habebunt ergo differentias communes, non constitutivas,

qa differe constitutive alis sunt ee corporeum, animatum sensitivum
differe a constitutive scie sunt ee vitale expressivum obiecti evi-
dens et discursivum: non divisivas, qa al dividit per differas ra-
nale et irronale, scia per Physicam Metaphysicam etc. 5a pars
regule est hec, gerum subalternati positorum idem spectantium
ad idem predicamentum, sive deinde unum ponatur sub altero, ut
vivens sub corpore, sive ponantur sub 3o: unum tn non ponatur sub
altero ut scia et color, que sunt sub gere qualitatis neu-
trum tn ponitur sub altero. nihil prohibet easdem ee differas. Ait
nihil prohibet, non tn determinat qa ut advertunt interpretes
licet in geribus, quorum unum est immediate sub altero gere me-
dio, eedem differe constitutive includantur pt. ultimam ut in
vivente et ali utrumque constituitur per differas, corporeum animatum.
et al pt. ea includit sensitivum. In iis tn geribus quorum unum
non est sub altero sed utrumque sit sub 3o; aliqdo eedem differe in-
veniuntur, si illud 3um sit aliqd gnus medium: sic al et plan-
ta que continentur sub vivente, participant simul aliquas
differas idem corporeum animatum; aliqdo nulla ant differa
per prie dictam coe, qd Audit, qdo gera de quibus est sermo
immediate collocantur sub summo gere. Reddit aut rone
cur gnus positum immediate sub gere medio hat easdem differas
pt. ultimam qa que dntur de superiori, dntur et de inferiori.
Hinc est qd, que spectant ad diversa predicamenta non pos-
sunt here easdem differas ad latus, qa geri dat ee proportio-
nate differe illud dividentes

Quaestio Tertia

De Predicamentis in communi

Articulus Primus

De Auctore et inscriptione libri
Predicamentorum

Artes in ultimo, idem 5.° c. Ante predicamentorum dividit Ens reale in Decem summa genera quae dicuntur predicamenta: sic: Substantia ut homo. Quantum ut bicubitum: Quale ut Album: Ad aliquid ut duplum: Vti, in Foro: Quando, heri: Situm esse ut iacet: habere, ut esse calceatum: Agere, ut currere: Pati, uri.

Haec divisio non ab Arte primum sed ab Archita Tarentino Pitagore auditore fuit facta: cum quo stat quod Artes fuerit auctor huius libri predicamentorum, ut omnes interpretes Pr. Balduinum testantur.

Quamvis autem vocabulum graecum Cathegoria a predicatione seu predicato dictum sit, communiter tamen accipitur pro integra ordinatione predicatorum essentialium sic Artes 10 Meta: Tex: 24 Coordinationes generum et specierum Cathegorias vocat et predicamenta dicuntur. Predicamentum definitur Dispositio predicatorum essentialium superiorum atque inferiorum sub uno supremo genere, quo nihil est superius usque ad individuum, quo nihil est inferius ut diximus alibi. Quare hoc opus inscribitur liber Cathegoriarum seu predicamentorum idem huiusmodi ordinationum idem diversos gradus a supremo usque ad infimum.

Articulus secundus
Quid requiratur ad hoc ut aliquid ponatur
directe in predicamento

Notandum est poni in predicamento non esse aliud quam pertinere ad unam ex decem serietur seu classis, et non ad aliam saltem solitum: namque vagantur per plura predicamenta dicuntur transcendentalia, ut est ratio entis, Avidentis. Ad unum predicamentum

aliqd pt triplicit. pertinere et ideo triplicit. poni in pdica:
mento, p.o directe 2do indirecte, 3.o reductive. Directe et
in recta linea pdicamentali ponunt que pdicantur in qd de
suis inferioribus, ut gnus et spes et pt. ea individuum. Indirec:
te seu ad latus ponunt differe opposite que dividunt hinc
inde gnus, qa per ipsas n satisfit quesito, qd sit aliqd. Re:
ductive ponunt partes et complementa gerum speruum aut in:
dividuorum. modo n sint differe essentiales, ut mata p.a, forma
substantialis unio int. ipsas, pt. ea partes integrantes ut
in corpore manus, pes, et et qdqd aliquo modo spectat ad
aliqd pdicamentum.

Conditiones, quas dt. here id, qd ponitur in recta linea pdica:
mentali sunt sex.

1.a dt. ee ens reale positivum. Arles 1. hic c. 5.o et 6.o Meta:
Tex: 4.o et 8.o solum ens reale dividit in 10 Cathegorias
et excludit ab ipsis neges: Et totidem classes negationum
et totidem entium rationis constitui possint in oppositum. Ro est qa
hec divisio facta est in gra sciarum, scie aut n considerant per se
entia rationis neque neges sed sola entia realia positiva.
unde pro Avidens et reductive tm entia rationis spectant ad
ea pdicamenta ad que spectant entia ad quorum imita:
tione fingunt: privationes u.o et neges reducuntur ad ea
ad que pertinent entia quorum sunt privationes aut neges.

2.a ut sit ens unum per se n aut aggregatum per accidens et
ideo Arles 5.o Meta: Tex: 13 dividit ens in per se et per
accidens deinde Tex: 14 relicto ente per accidens, di:
vidit ens per se in pdicamenta. Sunt aut entia per se
Gera spes, et Individua seu qd importat una nata,

essentia non aut includit natas ad diversa predicamen-
ta spectantes, que simul sumpte nequeant una defone
definiri perfecte et adequate quare per hanc conditionem rei-
ciuntur a recta linea predicamentali omnia denominativa
seu concreta accidentalia sumpta predicamentum utramque partem.
Quod si Aristoteles hic nominat predicamenta accidentium in concreto
hoc facit non quia accidentalia concreta sint ponenda direc-
te in predicamento, neque sumit illa ratione utriusque par-
tis quae adequate sumpta important sed ratione solius for-
me quae solum et expresse signant similiter. Et habitus in
abstracto sit substantia tamen quatenus accidentaliter inhe-
ret per substantiam est Accidens logicum, consideratus ut predicatum se,
et absolute substantia.
3o: ut sit Cons incomplexum idem quod non modo non includat nega-
tionem sive affirmationem sed nec dicat expresse duo inter
se connexa, ubi al rationale dicit quod esse aliquid unico conceptu
cognitum et simplici voce significatum ut homo. Colligitur
ex Aristotele hic ubi postquam divisit Cons in complexum et in
incomplexum distribuit hoc predicamentum in decem Cathegorias.
4o: ut sit Cons completum hoc est vel sit individuum quod non potest
venire amplius in compositionem alterius entis per se vel sit
talis ratio universalis que habet rationem totius per se subsisten-
tis et que possit predicari in quid de inferioribus, sic sunt
omnia genera et species quia recta linea predicamentalis idcirco
est constituta ut satisfiat querenti quid est hoc aut illud assi-
gnando statim de quo predicamento sit.
5o: ut sit Cons univocum ex 12 Met: Tex: 19: 28. Ratio est quia
si sufficeret, ut ens diceretur Analogice de suis inferioribus

non opus esset dividere entia in plures classes, sed esset unum praedicamentum: verum non vitaretur confusio quam vitare intendunt physici per talem divisionem.

6a: ut sit Ens finitum, et limitatum: quod tamen conditionem non omnes recipiunt. Sed distinguendum est, si non illud ens sit infinitum in certo tamen genere, v. g. in quantitate tantum ut linea infinita vel in qualitate, ut si daretur calor infinite intensus. posset illud poni in praedicamento. Si vero illud ens sit infinitum simpliciter et in ratione totius, hoc est contineat in sua essentia tres perfectiones simpliciter simplices, nullis admixtis imperfectionibus illud non debet poni in praedicamento, quia non restringitur ad perfectionem unius praedicamenti sed omnia praedicamentorum perfectiones in se continet vel formaliter vel eminenter.

Quaeres 1o: quod distinctionem habent inter se praedicamenta. Quaedam inter se separata, reale ut substantia, et qualitas, quaedam tamen formale, ut substantia, et relatio.

Quaeres 2do cur individua completa spectent directe ad praedicamenta, quia sunt tamquam bases generum, et specierum, de quibus haec universalia praedicantur in quid.

Articulus Tertius

Qualis sit divisio Entis in Decem Praedicamenta.

Dico Ens reale potuisse dividi in pauciora et plura membra, quam Decem, recte tamen sic esse distributum. 1a Pars probatur: Potuit dividi 1o Ens reale in substantiam, et Accidens. 2o in substantiam Accidens intrinsecum, ut quantitas qualitas etc. et extrinsecum, ut esse vestitum, quae divisiones essent bonae etc. 3a Pars probatur: quia substantia potuit dividi in duo praedicamenta

idem in spiritualem completam et corpoream completam. Preterea po:
tuit assignari undecimum predicamentum ad quod spectarent
denominationes extrinsecae provenientes ab actibus immanen:
tibus ut esse amatum cognitum etc. sicut assignatum est predica:
mentum habitus, eo quod diverso modo affitiat ac denominet
prima substantia ab eo, quo aliae res eandem denominant. 1.a Pars
probatur auctoritate omnium fere Philosophorum et Theologorum
post Aristotelem, cum Sancto Augustino. 2do quia haec divisio divi:
dit totum in sua membra nullis relictis, nulla numerat,
quae non pertineant neque unum includit solum in alio ergo est bona
divisio. 3.o quia divisio predicamentorum sumitur ex diverso mo:
do quo naturae universales genericae et specificae sumptae
2do male quod dicunt. affitiunt ac denominant primam substan:
tiam, qui modus recte ad decem capita revocatur.

Adverte denominationes extrinsecas provenientes ab actibus
immanentibus spectare reductive ad predicamentum quali:
tatis. Mutationem et formam spectare reductive ad substantiam comple:
tam cuius sunt partes. Motum et mutationem reduci vel
ad predicamentum passionis, quae est receptio formae in subiecto
vel ad terminum mutationis. atque ita si sit generatio redu:
citur ad substantiam, si alteratio ad qualitatem, si augmentatio ad
quantitatem, si latio, seu motus localis ad ubi. Unionem cum sit
duplex, quae est ex parte subiecti reduci ad predicamentum sub:
stantiae, quae ex parte formae reduci ad substantiam, si forma
sit substantialis, vel ad aliquid ex novem accidentibus, si forma
sit accidentalis. Entia artificialia et moralia esse plerumque
aggregata per accidens ex pluribus predicamentis, in quae resol:
vi possunt

Quæstio Quarta

De Prædicamentis in particulari

Expositis superioribus quæstionibus Prædicamentorum præambulis ad ipsa prædicamenta in particulari accedimus, cum Arte qui c. 6. sumit exordium à substa, quæ prioritate dignitatis et natæ præcedit cætera prædicamenta accidentalia. Agemus igitur de prædicamento Substæ. De relationis prædicamento iam egimus. cætera imposterum commodius recipientur

Articulus Primus

Quid doceat Artes in Capite de Substantia

Notandum p.o Substa hic non sumi pro essentia cum et Accidentia hnt suam essentiam, sed pro ente apto per se subsistere vel certè facere unum per se subsistens, ut sunt mata et forma compositi substantialis Physici sic p.o de gerone Tex: 13 dr. Cui non adest substa nullum aliorum prædicamentorum inerit. Unde substa censetur dicta à subsistendo in se et per se et à sustentando accidentia et substando illis. et constitutivum substæ solet dici Perseitas, sicut constitutivum accidentis solet dici Inaleitas vel aptitudo ad inhærendum.

Notandum 2do Substa dividi ab Arte in p.a et p.da. Ta vocat gera et spes de prædicamento substæ ut gradum alis, aut hois. P.a vo. individua substalia. quæ divisio est analogi et Analogata, qa substa dr prius de individuis, posterius, et dependent ab individuis de spes et geris. Unde ait Phylus sublatis primis substis tolluntur gra. Utraque substa sic describitur. P.a Substa est quæ neque in subto est neque de subto aliquo dr. S.a est quæ neque in subto de subto aliquo dr, hoc est, quæ non inhæret subto inhæsionis prædicatur

tñ de subto pdicationis seu de subto logo n Physico.
Notandum 3º: Arte sparare pdas substas int. se, et dicere
spes ee magis substas q. gera, tum qa spes pluriq substant q.
gera, substant n. ipsis geriq. Tum qa spes magis accedunt ad
pas substas quae maxime sunt substae totaque nata magis ex=
plicant, q. gera, sic ho magis q. al explicat nata Petri.
Preterea si sparant int. se spes equales u. g. infimae
sub eode gere, dicit qd una n e magis substa q. altera
n. n. una magis pdicat i qd de suo individuo q. altera
de suo, et tam bene respondet u hoc pdicatum Equus
si querat qd sit Brunellus q. pho si querat qd sit
Petrus. Deniq sfert int. se pas substas dicitq una n
ee magis substa q. altera, sicut n. Sortes substat oib
sui pdicatis gerius et specificis. sustentat accidentia,
de nullo pdicat ita et Bucephalus.
Notandum 4º: bes substae pprietates numerari hic ab Arte.
1ª: e substa n ee in subto illige inhesionis, quae pprietas
suenit et pdis substis et difris pae substae, nam quae inhaerent
pae substae n possunt pdicari eentialit. sed tm denominative
de illa. 2ª: e, qd pae substae pdicant univoce de pa: pas
aut de nullo pdicari. 3ª: e pa: substa ee hoc aliqd, sit
unum n. et singulare, ac digito demonstrabile: pdas u.
signare potius quale aliqd, qa eentialit. affitiunt et
denominant pa: substa. 4ª: e qd substae nihil e stra=
rium: illige de strarietate pprie et psse dicta quae re=
pecitint. duo entia positiva, sub eode pdicamento et
mutuo se se ab eode subto inhesionis expellentia,
ut calor pellit ab eode manu frigus, cum qa: nulla substa

sit in subto inhesionis, pt ea subste n hnt strarietate pre dicta et immediata. Et aliq. tande admittant strarietate late dicta, cu de facto aqua et ignis pugnent int. se rdu pprias qualitates, na humiditas et frigus aque adversant siccitati et calori ignis. Notat Arles hanc pprietate ee coe quantitati. 5a: e qd substa n suscipit magis et minus. Ide pcise rdu eentia n. n. unus ho e magis ho q. alter sicut unu subtu dr magis calidu q. alteru p calore magis intensu. Substa tn pt suscipere magis et minus rdu pprietate substandi, sicque pluriq substat dr magis substa ut 1o. Nam pprietate dicit ee coe qtitati sumpte in spe determinata u. g. quantitati bipalmari. 6a: e, qd e susceptiua strarior, hoc modo ut eade no: manens cu sui reali mutatione nunc sit u. g. frigida nunc calida. Hec pprietas cuenit soli subste create n tn os, n Angeli n suscipiunt qualitates strarias cu sint incorruptibiles. et illigenda e nalit. loquendo na supnalit. accidentia Eucaristica suscipiunt qualitates strarias, du calefiunt aut frigefiunt.

Articulus Secundus

An Deus sit ponendus in pdicamento subste.

Et An Deus summu genus talis pdicamenti n

Dico po: Deu Optimu maximu n ee ponendu in pdicamento subste. Unde bene Recupitus ait ee coe axioma Deu non capit athegoria. Pr: po: qa in pdicamento directe n ponit qd n participat univoce, vel certe n participat rone aliq coe univoce, et qd e infinitu i eentia, et i rone totius

iuxta dicta de conditionibus ad id requisitis, sed Deus non parti:
cipat ratione substantiae univocè, et eodem modo ac creatura
ut diximus dum de analogis et est ens infinitum simpliciter in
essentia, hoc est non limitatum ad perfectionem unius praedicamenti
sed includens in sua essentia omnium praedicamentorum perfectiones
vel formaliter vel eminenter. hoc est demptis eorum imperfectionibus
quod est. Probatur primo auctoritate Aristotelis qui 3° Physi: Tex:
3° cum divisisset duplex genus entis unum actu ut est De:
us, aliud actu, et potentia distribuit hoc in decem praedicamenta.
Neque reductivè potest ad praedicamentum substantiae spectare Deus
quia reductivè ponuntur illa tantum entia, quae sunt imperfecta
et ordinantur ad perficiendum aliquod praedicamentum. Quod si Aristoteles
12 Met: numerat Deos inter pas substantias loquitur non de
vero Deo, quod esse unicum asserit, ubi agit de primo motore, sed
de Diis fabulosis iuxta sententias aliorum.
Quod si S. Augustinus 5° de Trini: c. 8. et 9. Ait quodam praedica:
menta proprie dici de Deo et S. Damascenus in Elementario c.
7. ait Deum, et Angelum contineri sub genere substantiae et Boetius
primo de Trin: c. 12 ait substantia continet unitatem Dei relatio Tri:
nitatem: usurpant genus non praecise, sed latè pro ratione communi Analoga
et sumunt substantiam prout participatur Analogicè à Deo, alioquin
sibi stradicerent cum S. Augus: lib: De cognitione veraeritatis
c. 3° neget ullum ex decem praedicamentis proprie convenire Deo,
ita S. Damascenus lib: primo fidei Ortodo: c. 8. S. Dionisius
de divinis nominibus c. 2° et Boetius primo de Trini: c. 5. 6.
Dico primo supremum genus in praedicamento substantiae esse substantiam creatam simpli:
citer. Dicto est contra Auveroem et alios dicentes esse substantiam tantum cor:
ruptibilem. Contra Durandum, Albertum, et alios dicentes esse substantiam

corpoream. Pr. p.o ex Arte 5.o Met: Tex: 15, et 7.o Met: Tex 5.o: et alibi ubi in predicamento substantie non solum recenset substantias corruptibiles ut alia, sed et corpora Coelestia, et illigentias. Pr. pdo qa sup.a substa creata spleta non est substa, que participet univoce ab inferioribus: substa vero creata spleta participat univoce ab inferioribus, et ht reliquas conditiones, quas diximus requiri, ut ponat aliqd in predicamento directe, ut consideranti patebit. Dixi spleta, qa mata, et forma substalis seorsim sumptae sunt substae insplete, et ideo non possunt esse supremum gnus huius predicamenti.

Obes. p.o Artes 10 Met: c. ultimo dixit, Corruptibile et incorruptibile differre gene, g.o celum qd per Arte est substa incorruptibilis et equus corruptibilis nequeunt convenire gene. R.o differre gene subalterno non summo. Et ipse Artes 5.o Met: Tex: 15. in predicamento substae recenset Demonia, que sunt incorruptibilia g.o: vult qd corruptibile, et incorruptibile non diferant gene summo. Eodem modo respondendum est ad locum Artis 10 Met: Tex: 12, Ubi dicit ea differre gene, quorum non est cois mata nec mutua generatio. unde Lt Coelum diceret compositum et in mata differre a substis sublunaribus de quo alibi: tn inferret solum, qd differret ab alis gene subalterno non supremo: nam et quantitas celorum et quantitas sublunarium diferunt in mata, seu subto, tn collocantur in eodem predicamento quantitatis.

Obes. 2do Artes 8 Met: Tex: 16. dixit illigentias esse actus puros g.o non constant gene, et difra. Alibi negat illigentias substare accidentibus: et que sunt eterna carere potia. Pro illigentias esse actus puros Physicos, idem non constantes potia, et actu, seu mata et forma Physica. Nego esse actus puros Metaphysicos, ita ut non constent et gene, et difra, ex essentia

et existentia ex substa, et Accidente, neq; n. hnt oē possi:
bilē pfectionē et sunt in potia ad maiorē pfectionē. In 2do
loco, loquitur de Accidentib; Physicis et Corruptiuis, qualia sunt
calor frigus et Non de pfectiuis. In 3o loquitur de potia Physi:
ca qualis ē mata p:

Obs: 3o: Substē pdicamentalis pprium ē ut sit susceptiua contrarior, ut
dr c. p: de substa sed illigentiae et Coelestia corpora n sunt suscep:
tiua contrarior, alioqn eent corruptibilia g: et Xo: iti pprium ē su:
mi 4o: modo, sed tm p eo qd conuenit soli substē, lt n oi. Xo: 2do
ad mi: et illigentias ee susceptiuas contrarior u.g. actuum
uolendi, et nolendi, itē Coelestia corpora quae modo carent lu:
mine modo illuminant et mouent modo ad Austrum modo
ad Aquilonē: qdqd sit an recipere possint qualitates contra:
rias corruptiuas u.g. calorē et frigus

Articulus Tertius

De Pospdicamentis

Quaeres p: qd doceat Artes i pospdicamentis. Xo: docere quinq;
sit oppositionē, prius, simul, motum habere,

Quaeres 2do quotuplex sit Oppositio. Xo: ee quadruplicē
priuatiuā contradictoriā relatiuā, contrariā. Oppositio priua:
tiua ē int. priuationē quae ē nego formae i subto apto reci:
pere illā formā et formā, seu habitū aptū ee in subto
qd caret illo: ita opponunt lumen et tenebrae. Oppositio
contradictoria ē int. affirmationē et negationē eiusdē oio eodē
modo sumpti ut Petrus in hoc instanti sedet Petrus i hoc
instanti n sedet. Oppositio relatiua ē int. illa quae inui:
cē referunt ut Pater, et Filius. Opposito contraria ē illa,
p qs. solit aliqua se mutuo expellunt ab eodē subto;

adq. stantebate ꝺ requirunt. 6°: ut stratia sint subeodꝫ
gene, sꝺo ut ponunt pene idꝫ subtia. 7°: ut subeodꝫ gene
maxime differant. 8°: ut ꝺ ponunt ee simul. 9°: ut sit
ꝙ positiue ꝺ u°: negatiue ꝺ. 10°: ut altrie re mutuo expel-
lant. sic prius et alter sunt opposita stratie ꝙa
subeatia positiua subeodꝫ gene qualitatis fungibilis,
ꝙta sete eidꝫ tabo, sed mutuie u. g. eidꝫ marmi et sup
uacuo diuersa subeodꝫ gene, ꝺ ponunt ee simul in grada
summo, et ponunt sete mutuie altrie expellere a eodꝫ
sitio.

Quges 2°: quot modis aliꝗ dicaꝫ prius. R°: ut dicte de genꝫ
modis. p°: aliꝗ dr prius rpore, sic Imperiu Persaꝝ dr prius
Imperio Romanoꝝ: sꝺo prius dr in ꝙo ꝺ sucessiue subis-
tendi sreg°: ꝙ sit dato uno, inferꝫ alteru. ꝺ eo°: sic dato fine:
rio inferꝫ unibas ꝺ eo°: ab⁊ adeo unibat ꝺ prior sua existendi
p°: finem. 3°: dr aliꝗ prius ordine, sic in oꝝ prior et ulto-
duchi, ꝙ. alie questiones. 4°: prius dignitate, ꝙ modo
dicit ꝙ excellore ꝙditate, ut ro int. alios dꝫ ꝙ sanctior et prior
uel morali p°: gradu et minus, sic Papa ex prior Imper-
atore et Rege. 5°: Prius natu, ꝙ si filius unus uel alio
ubi resp. ebu sumeris uel uiuentib⁹ ut certia, quale-
nus ꝺ radix suam ꝙsiebatur.

Quges 4°: quot modis dicaꝫ aliqua ee simul. R°: ut dicte
dii, sꝙtuit. 6°: dꝫ aliqua ee simul, sꝺo eor ꝙexatio
ꝺ eodꝫ rpore: et dꝫ simultas dꝫ simultes rporis ut ꝺ
gemmellis eodꝫ partu natis. 7°: dꝫ aliqua ee simul
nata, ꝙ. posito uno ponit et alterꝫ et uice uersa, ita
tñ ut relictus sitiat a terius: hoc modo dr ee simul

duplum et dimidium cum neutrum sit causa alterius et duplum non possit esse sine dimidio, et dimidium ut tale non possit esse sine duplo. 7º species dividentes immediate genus dantes simul divisione, ut homo et Brutum, quae immediate dividunt animal, quod est genus ad hominem et Brutum.

Quaeres 5º quod docet Aristoteles c. 4º de motu in posterioribus dicamentis et c. 5º et ultimo de habere. Nº cognoscere motus esse [illegible] prorsus Physicam unde in praesenti satis erit indicasse cum Aristotele hic sex species motus, qui late sumptus potest dici transitus rei ex potentia in actum. Species autem sive quasi species motus sunt generatio, quae est productio compositi substantialis, ut hominis ignis etc. Corruptio est destructio huius substantiae ut Mors hominis extinctio ignis etc. Augmentatio est acquisitio maioris quantitatis ut in animali aut planta crescente. Diminutio est ammissio habitae quantitatis ut quando res longo usu atteritur, numus attrectatione manuum minuitur. Alteratio est motus qualitatis ut productio caloris in aqua. Latio est motus per locum ut incedendo volando natando. Unde videtis quod Aristoteles sumit motum hic universaliter pro omni mutatione Physica.

Dixi quasi species quia cum motus et species eius sint entia incompleta, et ideo non praedicamentalia, nec motus verum genus est nec illae sunt verae species.

In Capite 5º tradit Aristoteles modos, quibus dicimur habere aliquid, primum est prius quem dicimur habere qualitatem sive habitum sive esse habituatum sic dicimur habere calorem, scientias, virtutes, odium etc. Secundus est habere quantitatem, ut habere duos palmos, seu magnitudinem bipal-

mare, seu mensurabile ee pdu duos palmos. 7us est here
n, quae inhaerent corpori, sed quae circumstant ut ee vestitum
armatum etc. 9us est cum aliquid ht aliud n in toto corpore
sed in aliqua eius parte rone cuius totum corpus dicitur here
illud, ut here caput pedem. 5us est here p modum vasis
ut Anfora vinum, Arreum tritium. 6us est here pdu pos-
sessione, ut here agrum domum, pecunias et scludit formam
ee alios modos hndi de quibus dicit aliqd 5o Met: c. 23
et possunt ad hos reduci.

Et haec Dixisse sufficiat

De Universa Logica Quaestionibusque Metaphij:
cum illa connexis ad Dei Optimi Gloriam
Virginis Deiparae honorem et
Laudem Patriarchae Ignatij Academiae
Nostrae Patroni.

BIBLIOTHÈQUE DE L'UNIVERSITÉ DE FRANCE

Phil Col

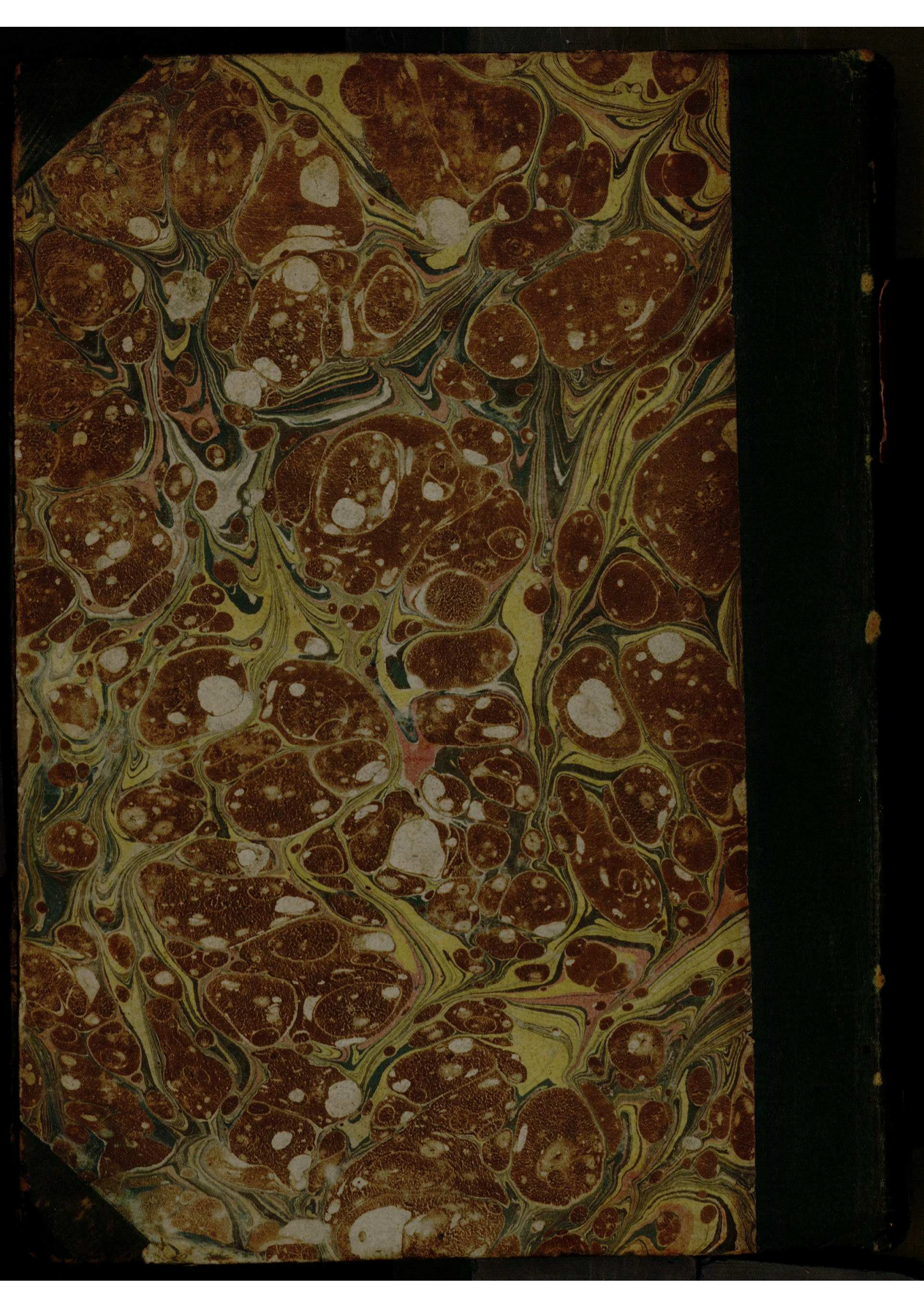

PHILOSOPHIA

PROEMIA

BIBL.
DE
L'UNIVERSITÉ
MS.
1455